

Högvördiga

Preste-Ståndets

Protokoll

vid

Urtima Riksdagen i Stockholm

År 1834.

Fjerde Bandet.

STOCKHOLM,

HENR. GUST. NORDSTRÖM,

1834.

Höflichkeit

Bitte zu schreiben

Bestenfalls

mit

Freundliche Grüße

At 1881

Bestenfalls

mit

1881

År 1834.

Den 15 April.

Plenum kl. 10 f. m.

§. 1.

H. H. Ärkebiskopen och Talmannen betygade, på Ståndets vägnar, dess fägnad öfver Biskopen m. m. *Doct. af Kullbergs* lyckliga tillfrisknande och ankomst till hufvudstaden, för att deltaga i Riksdagsgöromålen, hvar efter Herr Biskopen besvarade denna helsing och i Ståndet intog sitt rum.

§. 2.

Upplästes och godkändes följande Expeditions-Utskottets Förslag till Riksens Ständers underdåniga Skrifvelser till Kongl. Maj:t, nemligen:

N:o 11, angående väckt fråga om anläggning af en stad vid Lysekihl i Bohus Län;

N:o 12, angående Öfver-Commissarien *Öijers* ansökning att vid afskedstagandet få å Allm. Indragnings-Staten såsom Pension uppbära sin nu innehafvande lön;

N:o 13, angående grunden för liqviden af framl. Pastorn *Doct. Collins* hos Statsverket innestående lönefordran;

N:o 14, med tillkännagifvande af verkställt nytt val till Ledamot i Hemliga Utskottet efter med döden afgångne Contractsprosten *Svedelius*; och

N:o 15, rörande Riksdagens förlängande på en månad.

§. 3.

H. H. Ärkebiskopen och Talmannen tillkännagaf, att Stats-Rådet m. m. Hr *Poppius* under ett sammanträde i den stora Tulltaxe-Comitéen hastigt insjuknat, och föreslog, att någon af Ståndets Cansli måtte anmodas att på Ståndets vägnar göra sig underrättad om Hr Stats-Rådets helsotillstånd.

Canslisten *Ek*, som i detta ändamål afsändes, återkom, efter någon tids förlopp, med den beklagliga underrättelse, att Hr Stats-Rådets sjukdom vore af en ganska betänklig beskaffenhet.

§. 4.

Börjades justeringen af Protokollet för d. 10 dennes. I anledning af §. 25 anförde Contractsprosten *Hallström*: Högv. Ståndet har väl beslutat återremiss af Lag-Utskottets Betänkande N:o 2; men då Ridderskapet och Adeln redan afslagit detsamma och de andra tvänne Stånden torde göra på samma sätt samt Lag-Utskottet således ej anse sin ytterligare handläggning dervid kunna komma i fråga, anhåller jag, att, i detta fall, få mina anmärkningar betraktade såsom en särskild motion, föranledd af Lector *Laurenii*, och till behandling af vederbörligt Utskott remitterade.

§. 5.

Emottogs Hof-Cansleren m. m. Friherre von Schulzenheim och aflemnade de i §§. 7 och 8 omförmälda Kongl. Skrifvelser, hvarefter han, såsom vid ankomsten beledsagad, afträdde.

§. 6.

Fortsattes och slutades justeringen af Protokollet för d. 10 dennes.

§. 7.

Föredrogs Kongl. Maj:ts Nåd. Skrifvelse till Rikets Ständer, med öfverlemnande af Lag-Comitéens Förslag till Allmän Civil-Lag; gifven d. 12 April 1834.

Lades på bordet.

§. 8.

Föredrogs Kongl. Maj:ts Nåd. Proposition till Rikets Ständer, angående särskild vedergällning till Lag-Comitéens arbetande Ledamöter efter nu mera fulländadt uppdrag; gifven d. 25 Mars 1834.

Remitterades till *Stats-Utskottet*.

§. 9.

Upplästes följande, af *Högl. Ridderskapet och Adeln* meddelade, Protokolls-Utdrag, hvaraf inhemtades, att Ridderskapet och Adeln, för sin del, beslutat att Rikets Ständer, i stöd af 109 §. Regeringsformen, hos Kongl. Maj:t i underdånighet böra äska en månads förlängning uti Riksdagstiden; hvilket beslut de äfven inbjudit de respective Medstånden att

biträda; instämt i Präste-Ståndets beslut angående Doct. *Björkmans* motion om portofrihet för Contracts-Prostarnes Embetsbref, hvilken i Memorial i N:o 2 blifvit af *Bevillnings-Utskottet* återlemnad, att låta frågan förfalla och lägga nämnde Memorial till handlingarna; bifallit *Bevillnings-Utskottets* Betänkande N:o 3, angående Herr *Erik Lefflers* motion om underdånig anhållan hos Kongl. Maj:t att Bränvinsbränningen vid instundande Maji eller Junii månads början måtte vara inställd; afslagit *Lag-Utskottets* Betänkande N:o 2, öfver Theol. Lectoren *Laurenii* motion, det rättigheten att kalla Huspredikanter måtte upphöra, eller åtminstone vara i vissa hänseenden inskränkt; bifallit följande af samma Utskotts Betänkanden och Memorial, nemligen N:o 3, öfver Riksdags-Fullmäktigen *Nils Insulins* förslag till ändring af 23 Cap. 2 §. Rättegångs-Balken; N:o 4, öfver Riksdags-Fullmäktigen *Nils Strindlunds* motion om ett tillägg till lagen för Åhörare vid Riks-Ståndens sammanträden; N:o 6, öfver Riksdags-Fullmäktigen *Erik Nilssons* motion om utfärdande af en lag till afböjande af uppgifne olägenheter, som för Rust- och Rotehållare skulle uppkomma derigenom, att Rytare och Soldater utan tillstånd afveko och hölle sig borta från deras rätta station m. m.; N:o 7, öfver Riksdags-Fullmäktigen Herr *Carl W. Olbers* motion, angående skärpning i straffet för falskt vittnesmål och för mened; N:o 9, öfver Riksdags-Fullmäktigen *Petter Pehrssons* samt *Johan Bengtssons* mo-

tioner om upphäfvande af Lands-Fiscalers rättighet till kostnadsersättning uti mål, deri de, å tjenstens vägnar, föra talan; N:o 10, öfver Riksdags-Fullmäktigen Herr *Carl W. Olbers* motion om ändring i bestraffningen för missgerningsmäns släppande; N:o 11, öfver Riksdags-Fullmäktigen *Petter Pehrssons* motion om upphörande af Under-Domares åliggande att till Hof-Rätt insända renoverade exemplar af Domböcker utom i vissa mål; N:o 12, i anledning af 2:ne motioner af Riksdags-Fullmäktigen *Anders Nilsson*, den ena om ett tillägg till 9 Cap. 11 §. Handels-Balken, i afseende å ansvar för den, som förnekar veterlig skuld, och den andra, om bestämmande af rätter Domstol för åtalande af sådan förbrytelse; N:o 13, om en Canslist för Lag-Utskottet samt en Secréterare, med Notarie-arfvode för Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottens sammansatta Beredning; bifallit *Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets* Utlåtande och Betänkande; N:o 4, i anledning af väckt fråga om upphörande af det så kallade hemförare Båt-Gillet i Götheborg; N:o 5, i anledning af väckt motion, angående requirerande och forslande af stämpladt papper från Hufvudstaden till Landsorterne; N:o 6, i anledning af väckt fråga om skyldighet för Uppbördsmän, att vid Kronouppbörden emottaga söndriga Banco- och Riksgälds-sedlar; N:o 8, i anledning af väckt motion om rättighet för Askersunds Stad att årligen hålla en marknad till enskild fördel för nämnde Stads Borgerskap; återre-

mitterat sistnämnde Utskotts Utlåtande; N:o 7, i anledning af väckt fråga om utfärdande af förbud emot accord till Landshöfdinge-Embeten; bifallit *Expeditions-Utskottets* Memorialer; N:o 5, angående ökad Cansli-biträde för Utskottet, och N:o 6, angående anslag i och för correctur-läsning, m. m.; godkänt *Stats-Utskottets* Memorial med återlemnande af Herrar *Santessons* och *Hembergs* motioner, angående Hypotheks-föreningar, och instämt uti den af Borgare-Ståndet beslutade remissen till *Banco-Utskottet*; remitteradt till *Stats-Utskottet*: Kongl. Maj:ts Nådiga Skrifvelse till Rikets Ständer angående tillökning af Lånebidraget till Manufactur-Discontfonden, och till *Lag-Utskottet*: Kongl. Maj:ts Nåd. Proposition till Rikets Ständer, angående ändring af 8, 9 och 10 §§. samt Förklaring af 2 §. i 17 Cap. Handels-Balken.

Lades till Handlingarna.

§. 10.

Från *Vällof. Borgare-Ståndet* hade Protokolls-Utdrag ankommit, med tillkännagifvande, att Ståndet bifallit *Bevillnings-Utskottets* Betänkande, angående Herr *Erik Lefflers* motion om underdånig anhållan hos Kongl. Maj:t, att bränvinsbränningen vid instundande Maji eller Junii månads början måtte varda inställd; bifallit *Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets* Utlåtanden och Betänkanden; N:o 8, i anledning af väckt motion, om rättighet för *Askersunds Stad*, att årligen hålla en marknad till enskild fördel för nämnde Stads Bor-

gerskap; N:o 9, i anledning af väckt fråga om uppförande af en Bro öfver Dalelfven, i trakten af Gysinge Bruk; N:o 10, i anledning af gjord motion om högre arfvode till Nämndemän för deras förrättningar i tjensten; N:o 11, i anledning af väckt fråga om upphörande af Högl. Ridderskapets och Adelns rättighet att å frälse ägor anlägga Krogar; N:o 12, i anledning af väckt motion om anställande af Norrska hingstar vid Rikets Stuterier; N:o 14, i anledning af väckt motion, om en marknads hållande i Staden Mariæfred; N:o 15, i anledning af väckt fråga om behofvet af ett sammandrag utaf de Författningar, som bestämma Knektars och Båtsmäns skyldigheter och rättigheter; N:o 16, i anledning af väckt fråga om vissa föreskrifters iakttagande vid permittering af manskap från de värfvade Regementerna; återremitterat N:o 7, i anledning af väckt fråga om utfärdande af förbud emot accord till Landshöfdinge-Embeten; N:o 13, i anledning af väckt motion om förbud emot införsel i Riket af Hästar ifrån Dannemark och dess Tyska Provinser; N:o 17, i anledning af väckta motioner, angående upphörande af Stapelstädernas skyldighet att hålla upplag af Salt och Spannemål, och N:o 18, i anledning af väckta motioner om förändrade stadganden, i afseende på Skeppsägares åliggande att förse sig med Helfrihets-Bref och Turkiska Pass; bifallit *Lag-Utskottets* Betänkanden: N:o 2, öfver väckt motion att rättigheten att kalla Hus-Predikanter måtte upphöra eller åtmin-

stone varda i vissa hänseenden inskränkt; N:o 3, öfver gjordt förslag till ändring af 23 Cap. 2 §. Rättegångs-Balken; N:o 4, öfver väckt motion om ett tillägg till Lagen för Åhörare vid Riks-Ståndens sammanträden; N:o 6, öfver väckt motion om utfärdande af en Lag till afböjande af uppgifne olägenheter, som för Ruste- och Rotehållare skulle uppkomma derigenom, att Ryttare och Soldater, utan tillstånd, afveko och höllo sig borta ifrån deras rätta station; N:o 7, öfver väckt motion, angående skärpning i straffet för falskt vittnesmål och för mened; återremitterat N:o 5, öfver en motion om upphäfvande af 9 §. 2 Cap. Giftermåls-Balken, med afseende på meddelade utdrag af Hederv. Bonde-Ståndets Protokoll i ämnet, den 7 dennes; N:o 8, öfver väckt motion om rättighet för Parter att deras till Domstol ingifna handlingar återbekomma; bifallit, N:o 9, öfver Motioner om upphäfvande af Lands-Fiscalers rättighet till kostnads ersättning uti mål, deri de, å tjenstens vägnar, föra talan; N:o 10, öfver en motion om ändring i bestraffningen för missgerningsmäns släppande; N:o 11, öfver en motion om upphörande af Under-Domares åliggande att till Hof-Rätter insända renoverade exemplar af Domböcker, utom i vissa mål, och N:o 12, i anledning af 2:ne motioner, den ena om ett tillägg till 9 Cap. 11 §. Handels-Balken, i afseende å ansvar för den, som förnekar veterlig skuld, och den andra, om bestämmandet af rätter Domstol för åtalandet af sådan förbrytelse; remit-

terat till *Bevillnings-Utskottet* ett af Herr *Hahn* ingifvet Memorial, innefattande tillägg vid en af honom den 20 sistl. Februarii väckt och samma dag till nämnde Utskott remitterad motion om befrielse från eller lindring uti personella och näring åtföljande Kronoutskylder för innevånarne i Städerna Umeå, Piteå och Luleå, med undantag af det handlande Borgerskapet derstädes.

Lades till Handlingarna.

§. 11.

Af de från *Hedervärda Bonde-Ståndet* ankomna Protokolls-Utdrag, som nu upplästes, erfors, att, i anledning af *Vällofs. Borgare-Ståndets* beslut om underdånig ansökning hos Kongl. Maj:t om prolongation af Riksdagen och den derjemte beslutade inbjudning till Medstånden och anmodan till Utskotten att Riksdagsgöromålen måtte på allt möjligt sätt fortskyndas, Bonde-Ståndet funnit, att Borgare-Ståndet, med åsidolemnande af den inbördes uppmärksamheten emellan Riks-Stånden, utan anledning af Riksdagsärendernas gång inom Medstånden under förflutna tiden af Riksdagen, gjort den, genom inbjudningen uttryckta framställning till dem om ärendernas skyndsammare behandling; vid hvilket förhållande Bonde-Ståndet ock fann denna inbjudning icke föranleda till annat afseende, än att läggas ad acta. Följande *Lag-Utskottets* Betänkanden biföllos, neml. N:o 6, öfver Riksdags-Fullmäktigen *Erik Nilssons* motion, om utfärdande af en Lag, till afböjan-

de af uppgifne olägenheter, som för Rust- och Rotehållare skulle uppkomma derigenom, att Ryttare och Soldater, utan tillstånd, afveko och höllo sig borta ifrån deras rätta station m. m.; N:o 7, öfver Herr *C. W. Olbers* motion, angående skärpning i straffet för falskt vittnesmål och för mened; N:o 10, öfver *samme Ledamots* motion, om ändring i bestraffningen för missgerningsmäns släppande; och N:o 12, i anledning af 2:ne motioner af Riksdags-Fullmäktigen *Anders Nilsson*, den ena om ett tillägg till 9 Cap. 11 §. Handels-Balken, i afseende på ansvar för den, som förnekar veterlig skuld; och den andra om bestämmande af rätter Domstol för åtalande af sådan förbrytelse; N:o 9, öfver Riksdags-Fullmäktige *Petter Pehrssons*, från Calmar Län, och *Johan Bengtssons*, från Wester-Norrlands Län, motioner om upphäfvande af Lands-Fiscalers rättighet till kostnads ersättning uti mål, deri de, å tjenstens vägnar, föra talan. Remitterat till *Lag-Utskottet*: Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition, angående ändring af 8, 9 och 10 §§. samt Förklaring af 2 §. i 17 Cap. Handels-Balken; till *Stats-Utskottet*: Kongl. Maj:ts Nådiga Skrifvelse, angående tillökning af Lånebidraget till Manufactur-Discont-Fonden; och ett af *Anders Danielsson*, från Elfsborgs Län, ingifvet anförande, i anledning af *Botvid Jons-sons*, från Östergöthland, yttrande öfver bemälde *Anders Danielssons* redan förut till *Stats-Utskottet* remitterade motion, om förändring i nu gällande beskattnings-system; bi-

fallit *Stats-Utskottets* Betänkanden, N:o 22, i anledning af Rikets Ständers Revisorers åren 1830 och 1832 afgifne Berättelser till Rikets Ständer, om samma år verkställde granskningar af Stats-Verkets, med dertill hörande Allmänna Fondens tillstånd, styrelse och förvaltning åren 1827, 1828, 1829 och 1830; N:o 25, angående indragning af Vexel-Controllers-befattningarna; N:o 26, i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition, angående afskrifning af någre Stats-Verkets fordringar hos Hospitals-Fonden och Kurhusen i Södermanland samt Götheborgs och Bohus Län; N:o 29, i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition, angående försäljning till skatte af de till Ekplantering anslagne Bispmotala Kungsgård och tvänne under Wisingsborgs Kungsgård lydande hemman, samt om inköp för Ekplantering af jord å Wisingsö; N:o 30, angående afskrifning i Skara Stads räkenskaper af deri balancerade Båtsmans-Vacance-medel; och N:o 32, angående försäljning till Skatte af alla indragna Adelsfane-Boställen; bifallit *Allmänna Besvärs-och Ekonomi-Utskottets* Betänkanden, N:o 9, i anledning af väckt fråga om uppförande af en Bro öfver Dalelfven, i trakten af Gysinge bruk; N:o 13, i anledning af väckt motion, om förbud mot införsel i Riket af Hästar från Dannemark och dess Tyska Provinser; N:o 14, i anledning af väckt motion om en marknads hållande i Mariæfred; N:o 15, i anledning af väckt fråga, om behovet af ett sammandrag utaf de För-

fattningar, som bestämma Knektars och Båtsmäns skyldigheter och rättigheter, och N:o 16, i anledning af väckt fråga, om vissa föreskrifters iakttagande vid permittering af manskap från de värfvade Regementerna; bifallit *Bevillnings-Utskottets* Betänkande N:o 4, i anledning af Herr Friherre *J. W. Sprengtportens* och Herr *C. af Robsahns* motioner, om fastställande af en viss Accisafgift å brännvin, som till Stockholm och Rikets större Städer införes; återremitterat *Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets* Betänkande N:o 17, i anledning af väckta motioner, angående upphörande af Stapelstädernas skyldighet, att hålla upplag af Salt och Spannemål.

Lades till Handlingarna.

§. 12.

Föredrogos och lades på bordet,
Stats-Utskottets Utlåtanden:

N:o 38, i anledning af Fullmäktiges i Riksgälds-Contoret gjorde anmälan af Hofmarskalken och Ridd. Frih. *Gustaf Ridderstolpes* till dem ingifne ansökning, om återfående af en intecknad förbindelse, utgifven till säkerhet för handelshuset här i Stockholm, under firma *J. C. Müller & Comp.*, af Rikets Ständer beviljad liqvid för 7 st. af Riksgälds-Contoret utfärdade, på Post-Contoret i Hamburg år 1812 förkomne partial-obligationer, hvardera på 1000 floriner Brab. vaxelmynt;

N:o 39, i anledning af Hr *Rosenblads*, *Bernhard*, hos Ridd. och Adeln gjorda motion,

angående Riksgälds-Contorets Räkenskapers granskning i Kammar-Rätten ifrån och med för år 1835;

N:o 40, i anledning af Hr *Hammarhjelm*, C. F., motion, om anslag i 10 år åt Skottske Agronomen *Steffens*;

N:o 41, i fråga om förhöjning i aflönningen för Storskiftes- och Afvittrings-Landtmätare;

N:o 42, i frågan om Kongl. Förste Lifmedicus af *Pontins* bibehållande vid ett Pensionsanslag;

N:o 43, i fråga om anslag af allmänna medel till bevarandet af Kyrkoruiner vid Wisby;

N:o 44, i frågan om Warbergs fästningsbyggnaders användande till Correctionshus;

N:o 45, i frågan om begärdt anslag till uppförande af Curhus- och Lazarett-byggnad i Skellefteå m. m.;

N:o 46, i frågan om uppförandet af Magasinshus vid Mörbylånga Köping och i Strömstad;

N:o 47, i anledning af väckt motion om anslag för underhållet af Långebro vid Christianstad;

N:o 48, i fråga om rättighet för Fång-Gevaldiger att, under fångtransport, begagnas serskild ridhäst;

N:o 49, i anledning af Hr *Trolins* motion om anslag af Statsmedlen till en brobyggnad öfver sundet emellan Sigtuna och Steningelandet;

N:o 50, i anledning af väckt fråga om årligt anslag åt Loka Helsobrunn;

N:o 51, i anledning af väckt fråga om anslag till inköp af vissa exemplar utaf den nya upplagan af *Tunelds Geographi*;

N:o 52, i frågan om Medelpads inbyggares befrielse ifrån underhållande af Läns-häktet;

N:o 53, i anledning af Kongl. Maj:ts Nåd. Proposition om Civil-Statens Pensions-Cassas anspråk på nådårs-besparing af pensioner å allmänna Indragnings-Staten.

Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskotets Betänkanden:

N:o 19, i anledning af väckt fråga om anläggning af en Köping i Wittsjö by af Vestra Göinge Härad och Christianstads Län, samt inrättande af ett Post-Contor derstädes;

N:o 20, i anledning af väckt fråga om inrättande af ett nytt Stift, bestående af Gestrikland, Helsingland, Herjeådalen och Medelpad;

N:o 21, i anledning af väckt fråga om Stapelstadsrätt för Staden Falkenberg;

N:o 22, i anledning af väckt motion om utlåning af Beklädnads-Cassornas medel;

N:o 23, i anledning af väckt motion om begagnande af Stenkol till eldning å Ångfartyg i stället för ved;

N:o 24, i anledning af väckt motion om öppen rättighet att i Staden Sigtuna anlägga Fabriker, och om frihetsår för dylika anläggningar;

N:o

N:o 25, i anledning af väckt motion om förflyttning af Gästgifveriet i Skillingarum till Wimmerby Stad;

N:o 26, i anledning af gjorda anmärkningar vid Utskottets Betänkande N:o 3, angående väckta motioner om Landsfiskaltjänsternas upphörande;

N:o 27, i anledning af väckt motion, om utvidgad frihet för Presterskapet att få Ämbetsbref till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande genom Kronobetjeningens försorg förtställde;

N:o 28, i anledning af väckt motion derom, att Arieplougs och Arfvidsjaur's Lappmarker måtte till Norrbottens Län förläggas;

N:o 29, i anledning af väckt motion, angående verkställandet af arbeten för Kongl. Flottans i Carlskrona behof;

N:o 30, i anledning af väckt motion, att Förvaltningen af Sjö-Ärenderna måtte upplösas och dess göromål till Kongl. Krigs-Collegium öfverflyttas;

N:o 31, i anledning af väckt motion, om meddelande af så beskaffade privilegier för Trelleborgs by, som medföra rättighet att hålla öppna salubodar;

N:o 32, i anledning af väckt motion, att Beväringssynglingarne icke måtte samlas till vapenöfning förr, än de uppfordras till Rikets försvar;

N:o 33, i anledning af väckt motion, angående rättigheten för en beväringsskyldig att annan duglig karl i sitt ställe sätta;

Lag-Utskottets Betänkanden:

N:o 25, öfver Riksdagsfullmäktigen *Erik Eriksson* från Westmanland motion, om prescriptionstid för domfäste fordringar;

N:o 26, öfver Herr Frih. *Jac. Cederströms* motion, om upphäfvande af förbudet att föra foder ifrån bole;

N:o 27, öfver Riksdagsfullmäktigen *Johan Anderssons* från Upland motion, dels om uppläsande vid hvarje ting och en gång om året från predikstolarne af Kongl. Förordningen den 28 Juni 1792, angående vissa omständigheter uti lagsöknings- och utmättings-mål, samt af Kongl. Förklaringen den 15 Januari 1806, rörande behörig domstol för klander emot räkning å borgade varor, dels ock att hänvisning till klander måtte å sådan räkning af borgenären tecknas;

N:o 28, öfver väckta motioner, angående de skärpning af straffet för åverkan;

N:o 29, öfver Herr *Gust. Fredr. Klingstedts* samt Riksdagsfullmäktige *Peter Perssons* från Jönköpings Län och *Botvid Jonssons* från Östergöthlands Län motioner, om nedläggning af räntan å penningelån.

§. 13.

Föredrogs Stats-Utskottets den 2 dennes bordlagda Utlåtande N:o 22, i anlednin af Rikets Ständers Revisorers åren 1830 och 1832 afgifna Berättelser till Rikets Ständer, om samma år verkställde granskningar af Statsverkets med dertill hörande allmänna

fonders tillstånd, styrelse och förvaltning åren 1827, 1828, 1829 och 1830.

På derom gjord hemställan, beslöt Ståndet, att endast vid de punkter, som föranledde till några anmärkningar, bestämma, huru vida dessa borde, med återremiss af Utlåtandet, Stats-Utskottet meddelas, men lemna det öfriga oafgjordt, för att deröfver, i sammanhang med Utskottets nya Utlåtande i anledning af de från de öfriga Stånden förmodade återremisser, fatta sit beslut.

Vid §. 1 anförde

Contractsprosten *Lignell*: Stats-Utskottet har i sitt utlåtande N:o 22 §. 1 funnit, att 1830 års Revisorer icke saknat anledning till den af dem gjorda, ehuru icke uppfyllda, begäran om delfående af de räakenskaper, Kongl. Bref, protokoll m. m., som röra *Mötespassevolancekassans* förvaltning 1827 och 1828, samt enahanda redogörelse ifrån *Kongl. Convoykommisariatet* och Direktionen af *Arméens pensionskassa*; men då den för Revisorerne utfärdade instruktionens ordalydelse föranledt olika tydning, anser Utskottet det af Revisorerne inberättade förhållande icke böra föranleda till någon Rikets Ständers åtgärd.

Jag delar icke denna Utskottets tanka. Någon åtgärd å Ständernas sida synes mig i förevarande fall så mycket mer behöflig, som det förefaller Nationen motbjudande att betagas granskningsrätten öfver användandet af publika kassor och medel. Vore här frågan att göra något, äfven det minsta, intrång på

Konungamaktens område, så finnes troligen ingen inledborgare, som önskar, att ett sådant skulle försökas, än mindre lyckas. Men här åsyftas endast att få se och veta huru vederbörande em etsmän fullgöra sina åliggeriganden; och dessa embetsmän konstitueras icke Konungamajestätet. De äro icke annat, än Konungens och Folkets gemensamma tjänare. Deras åtgärder måste således vara åtkomliga för granskande uppmärksamhet af så väl den ena som andra Statsmakten, der Regeringsformen icke uttryckeligen annorlunda bjuder. I motsatt fall, och derest sådant finge alltjemt oanmärkt passera, skulle en tredje Statsmakt, mellan Konungen och Folket, lätt kunna bilda sig, som visst icke vore önskansvärdt. Folket fruktar en sådan embetsmannahierarki, emedan historien vittnar om de vådor den medfört. Emot hennes inkräktningar och för vidt utsträckta välde hafva alltid röster höjt sig, dem hon, enligt antagen och trogen följd politik, förklarar så som skulle Majestäts-rättigheterna varit i våda, hvilka likväl ingen sann fosterlandsvän vill förnärma. Men man vill hafva den kontrollerande makten oförkränkt öfver dem, som äro anställda uti det allmännas tjänst; och denna helt naturliga rättighet är en bland de viktigaste, som folkrepresntanten har att bevaka. Det hade varit önskeligt, att Högl. Utskottet vid detta tillfälle sorgfälligare vårdat densamma. Denna önskan synes mig så mycket billigare, som den redlige embetsmannen, långt ifrån att

frukta den lagliga granskningen af sina åtgärder, tvärtom önskar den för sin egen enskilda och nationens allmänna tillfredsställelse. Det är mig derföre oförklarligt hvarföre någon embetsmyndighet skulle vilja undandra sig skyldigheten att, när och i hvad fall som helst, redogöra inför sina principaler. Men då en slik händelse inträffar, måste representationen vara vaksam, samt icke eftergifva något af den konstitutionela rätt folket tillkommer. Likväl, om Utskottet, för de af Revisorerna anmärkta förhållandernas behöriga utredning, funnit några verkligen oöfvervinneliga hinder möta, som dock icke är att förmoda, — åtminstone anser icke jag ordalydelsen i revisorernas instruktion innefatta sådana, helst denna instruktion icke är någon grundlag, hvilken måste tydas endast efter bokstafven, utan en stadga, den der både kan och bör tolkas äfven efter dess syftning samt det ändamål, som med en revision afses, — så synes mig Utskottet hafva bort tillkännagifva dessa hinder samt sättet att dem för framtiden förekomma, eller till det minsta fästat Riksens Ständers uppmärksamhet på nödvändigheten att vara betänkta på medel deremot. När Utskottet icke ogillat Revisorernas anmärkning, väntade man något annat, än proposition att ärendet skulle nedläggas. Af sådan anledning yrkar jag återremiss.

Contractsprosten *P. G. Svedelius*: Den af Prosten *Lignell* anmärkta tvätalan, som synes ligga i Stats-Utskottets förevarande

Utlåtande, är föranledd af någon obestämdhet i Instructionen för R. Ständers Revisorer. Denna Instruction, som med Konungens Sanction af Rikets Ständer blifvit utfärdad och derföre tjänar till ofelbar efterrättelse, antyder året 1829 såsom det, hvarifrån alla genom allmänna bidrag tillkomna cassor ock medel vore underkastade Revision. Denna tidsbestämmelse kunde antingen afse de der- efter sammanträdande Revisorerna eller ock Räkenskaperna. Enligt den förra tydningen trodde sig 1850 års Revisorer berättigade att begära räkenskaperna äfven för 1827 och 1828; Utskottet har derföre medgifvit, att de icke saknat anledning till denna sin begäran. Kongl. Maj:t deremot har förklarat, att Dess och Rikets Ständers gemensamma mening varit, att Räkenskaperna för de Allmänna Fonder, hvilka förut endast blifvit i Kammar-Rätten granskade, icke vore underkastade Revision af Rikets Ständers Revisorer förr än ifrån och med dem af 1829. Samma tolkning af Revisors Instructionen har äfven synits Utskottet den naturligaste; och då en fortsättning af denna ordtvist icke kan leda till något för Statsverket båtande resultat, så synes mig Utskottet med skäl hafva afstyrkt all vidare åtgärd dervid.

Prosten *Åstrand*: Utskottet har för sitt tillstyrkande haft i syftemål nedläggande af den både för Regeringen och Representationen högst obehagliga striden om granskningsrätten öfver ifrågavarande Cassor. Denna strid är ock numera ändamålslös, sedan gransk-

ningen blifvit medgifven allt ifrån och med år 1829. I min tanka kan det visserligen sägas, att Revisorerne icke saknat anledning för sin anmärkning, nemligen då man endast afser deras Instruction; men betraktar man tillika Kongl. Maj:ts tillkännagifvande om villkoren för denna granskning, som tydligen medgifver densamma endast för 1829 och följande årens räkenskaper, hvilket härvid icke torde böra lemnas ur sigte, så torde det synas, att Revisorerne till och med saknat allt fog för sin hos Kongl. Maj:t framställda begäran och följden deraf, äfvensom för anmälandet derom hos Ständerna. Imellertid torde detta dock icke böra hindra oss att nu anse striden böra slutas och derföre lemna denna fråga utan vidare åtgärd.

Domprosten Doct. *Heurlin*: Till hvad Prosten *Åstrand* anfört har jag föga att tillägga och förenar mig till alla delar med honom. Om man å ena sidan medgifver, att af ordalydelsen af Instructionen för Rikets Ständers Revisorer kan dragas den slutsats att Normal-året 1829 icke åser de allmänna Cassor och Fonder, som nu mera må af Revisorerne granskas, men förut ej varit underkastade denna granskning, utan endast tiden, hvarifrån den nya Instructionen komme att tillämpas, så bör man ock å andra sidan medgifva, att Kongl. Maj:t uti den åberopade Nådiga Skrifvelsen bestämdt förklarar sin mening vara, att denna granskning först skulle vidtagas med 1829 års räkenskaper

för desse Cassor och Fonder. Ser man ock på andan af Instructionen och i synnerhet 5 §., der det stadgas, att räkenskaperna för de allmänna Cassor och Fonder, som hittills ej blifvit af Rikets Ständers Revisorer granskade, skola ifrån och med dem för år 1829 ingå uti Riks-Hufvudboken, der de förut ej varit intagne, och hvilken liksom ligger till grund för Statsrevisionen, så får man ett ökadtt skäl att ej för strängt yrka den förra tydningens ofelbarhet. Då Stats-Utskottet förklarar sig hafva funnit 1850 års Revisorer icke hafva saknat anledning till den af dem gjorda begäran att erhålla del af desse tillkomne räkenskaper, tror jag Utskottet hafva gått så långt det skäligen kunnat, och gjort Revisorerne all den rättvisa de kunna fordra. Vid 1832 års revision voro ock alla desse räkenskaper tillgänglige, och hädanefter kunna de icke undandragas Revisorerernas granskning. Det synes mig derföre föga viktigt, nära likgiltigt, om desse räkenskaper för åren 1827 och 1828 meddelas Stats-Utskottet eller icke. Dess tid är upptagen af viktigare göromål än att granska desse Cassor och Fonder för en så långt förfluten tid. Men viktigt synes mig att ej ändamålslost fortsätta en obehaglig strid, helst då den motsatta tydningen icke saknar kraftiga skäl till sitt försvar. Jag afstyrker återremiss.

Prof. Doct. *Morén*: I sakens närvarande skick är intet annat att göra än hvad Stats-Utskottet föreslagit; och jag beklagar, att detta missförstånd uppstått.

Vice Talmannen, Biskopen m. m. Doct. af *Wingård*: Jag trodde, att Kongl. Skrifvelsen af år 1829 skulle hafva tystat stridigheterna rörande detta ämne; men då den obehagliga tvisten nu åter väckes, instämmer jag med Prosten *Åstrand* och Domprosten *Heurlin*.

Härmed förenade sig Doctorerne *Grevilius* och *Elfström*.

Domprosten Doct. *Heurlin*: Till hvad jag redan anfört anholder jag att få tillägga: Hvad Controllen öfver lägre Ämbetsverks eller tjenstemäns förvaltning och räkenskaper angår, så medgifver jag väl, att den, likväl som en underordnad bisak, äfven tillkom Rikets Ständers Revisorer, men närmaste kontrollen åligger den just för detta ändamål inrättade Kongl. Kammar-Rätten. Högre och viktigare anser jag Revisorernas bestämmelse vara. Dem tillhör att granska de af Kongl. Maj:t beslutade dispositioner af Statsmedlen, och att jemföra dem med de af Rikets Ständer fastställda anslag, korteligen, att hufvudsakligen se på Förvaltningen af Statens medel i det hela.

Vid §. 2 anmärkte

Domprosten Doct. *Heurlin*, att den blott innehöll en opinionsyttring, som han ej trodde kunna medföra någon åtgärd.

Contractsprosten *P. G. Svedelius*: Jag har visserligen biträdt Högl. Stats-Utskottets Utlatande i denna punkt, med afseende särdeles å Ansvarighetslagen, som tydligen skil-

jer emellan Rådgifvare och Föredragande; men dessförutan synes det mig som Konungens Rådgifvare icke heller vore genom Constitutions-Utskottets meddelade decharge frikände från all ansvarighet i följd af Rikets Ständers Revisorers anmärkningar. Den åberopade 76 §. Riksd. Ordn. har följande ordalydelse: *Allt hvad Rikets Ständer efter granskning godkänt eller lemnat oanmärkt, anses hafva vunnit decharge i afseende på det granskade.* Dessa sista ord antyda tillräckligt, att förenämnde decharge icke gäller för annat än det som undergått granskning. Nu kan Constitutions-Utskottet af Stats-Råds-Protokollerna icke alltid inse, om något Stats-anslag öfverskrides eller medlen dragas från deras ändamål; att tillse detta är Rikets Ständers Herrar Revisorers åliggande, och om i följe häraf någon grundad anmärkning äger rum, så måste ock den i Revisors-Instructionen för sådan anmärkning stadgade ansvarspåföljd vara tillämplig äfven på Konungens Rådgifvare. I annat fall synes Constitutions-Utskottet vara satt i en slags parité med det Catholska Clericiet, som meddelade aflatsbref för okända synder. Jemte det jag sålunda anser Utskottet uti dess Utlåtande hafva bort antyda en fortfarande ansvarsskyldighet icke endast för Konungens Föredragande utan ock för Dess Rådgifvare, åtminstone i vissa fall, så har jag tillika velat fästa det Högv. Ständets uppmärksamhet på angelägenheten att afhjelpa det stridiga förhållande, som nu förefinnes i Grundlagen, jemförd med Rikets

Ständers Instruction för deras Revisorer; äfvensom jag hade önskat, att det Högl. Constitutions-Utskottets upplysta medlemmar ville i grundlagsenlig väg vidtaga sådana åtgärder, som kunde leda till undanrödjande af oformligheter i grundlagarnes tillämpning uti förevarande fall.

Domprosten Doct. *Lidman*: I afseende på den uti Betänkandets 2 §. af Högl. Stats-Utskottet fastställda princip: att den decharge, som i följe af Constitutions-Utskottets granskning af Stats-Råds-Protokollen meddelas Konungens Rådgifvare, icke kan utsträckas derhän, att Konungens Föredragande derigenom frikallas från ansvar för Statsmedlens behöriga förvaltning; förenar jag mig med Reservanten i Utskottet Herr Baron *Silfverskjöld*.

Äfven jag kan icke finna, att Grundlagarne uppdragit någon skillnad emellan den decharge, som efter behörig granskning meddelas Konungens Rådgifvare och Konungens Föredragande.

Men då jag således anser 1830 års Revisorer icke kunnat göra någon till ansvars-påföljd ledande anmärkning emot Konungens Rådgifvare eller Föredragande, före den 4 Nov. 1828, finner jag å andra sidan Stats-Utskottet enligt Grundlagen oförhindradt att föreslå Rikets Ständer, att hos Kongl. Maj:t i underdånig Skrifvelse anhålla om all den rättelse för framtiden i vidtagna allmänna åtgärder, och om väckande af allt det åtal emot Verkställande Auctoriteter, hvartill sa-

kernas nu fullkomligen utredda förhållande kan föranleda.

I grundlagsenlig väg borde väl ock den uti Revisions-Berättelsen verkligen antydda oförmåhet rättas, att Constitutions-Utskottets liksom i förväg och utan någon granskning af medlens förvaltning meddelade decharge nu befriar så Rådgifvare som Föredragande för någon ytterligare ansvarspåföljd, äfven om Stats-Utskottet vid en sednare granskning af de afslutade räkenskaperna skulle anse sig befogadt att densamma påyrka och Rikets Ständer uti Stats-Utskottets åsichter skulle instämma.

Vice Talmannen, Biskopen m. m. Doct. af Wingård: Jag hade ej ämnat att tala i detta ämne, emedan jag anser Paragraphen vara tom. Då likväl tvisten är väckt, torde den böra bekämpas. Revisorerne hade, jag vill ej säga, i ominne, men åtminstone onödigtvis fallit och stött sig på denna principfråga. Stats-Utskottet kunde således icke undgå att upptaga den. Huruvida det icke gått för långt i hårklyfveri, då det vill skilja Föredragande inför Konungen från Konungens Rådgifvare, och uppdraga en gränslinea mellan administrativ och icke administrativ Förvaltning, lemnar jag åt en större och mera syssellös skarpsinnighet än min att afgöra. Hvad vi nu här se, är blott en åsigt, utan fäste vid något factum, icke föranledande, icke ens, såsom vanligen, tillstyrkande någon åtgärd. Må denna mening der-

före få i sitt värde lemnas derhän. Hvad jag åtminstone afstyrker, är en ny bollkastning med kastäplet mellan Representation och Regering. Vi hafva ock föregående Riksdagar haft nog af sådan öfning före den nya Revisions-Instructionen, hvilken vid den sista af båda Statsmakterne antogs. Någon efterräkning, än mindre någon ansvarspåföljd kan ej nu äga rum, då Ansvarighets-Lagens §. 11 är afhandlad och lyder: "Hvad emot "Stats-Rådets Protokoll intill den dag, då "Riksdagen börjas, under då påstående icke "anmärkt blifver, derå må sedan vid påföljande Riksdagar åtal icke äga rum." Nuvarande Ständer böra ej heller glömma hvad närmast föregående uttryckt i Riksdags-Beslutets §. 92. Förevarande ämne fordrar således ingen behandling, medgifver icke heller någon sådan, utan kan och bör rent af förbigås.

Prosten *Stenhammar*: Då jag inom Stats-Utskottet deltagit i öfverläggningarne om det utlåtande öfver Revisorernas berättelse, och dervid i det närmaste delat den mening, som i reservationen finnes uttryckt, nödgas jag anse såsom ett åliggande att inför det Högv. Ståndet redovisa min åsigt af detta viktiga ämne.

Den fråga, som yppat sig för Revisorerna, och alltså ej fick, utan någon anmälan till Ständerna, förbigås af Stats-Utskottet, kan betraktas både utur en *enskild* och *allmän* synpunkt. *Enskildt* betraktad in-

nefattas deri det enkla factum: att Rikets Ständer hade meddelat decharge åt Konungens Rådgifvare för de samma år 1827 och 1828 (åtminstone till den 4 November sistnämnde år, då Ständerna sammankommo) — de samma år, för hvilka räkenskaperne öfver Statsverkets förvaltning år 1830 kommo under Revisorernes granskning. Huruvida några till ansvarsskyldighet föranledande anmärkningar, oaktadt den meddelade dechargen, skulle af Revisorerna kunna anmälas, torde hafva varit en helt öfverflödig betänklighet hos *dem*. De hade väl utan våda kunnat anmärka, helst Instructionen ej lärar fritaga dem från denna förbindelse; af Ständernas pröfning hade dock i alla fall följden berott. Så vill det förekomma mig. Men vid denna pröfning synes åter allt hvila på den latitud man gifvit den meddelade dechargen. Och om då äfven, med all vördnad för Rikets sednast församlade Ständer, må synas önskligt, att de någon gång varit mindre ampla i ord och i anslag — hvaröfver jag dock erkänner mig icke vara behörig att dömma — så är det åtminstone ostridigt, att de förklarar sig med tillräcklig bestämdhet i 92 §. af Riksdags-beslutet. Orden lyda så: ”vi förklare härigenom, att med stöd af 76 §. Riksdags-Ordningen, Stats-Rådets Ledamöters och Föredragandes ansvarighet för sina rådslag och för utöfningen af sina embeten, intill den dag, då detta Riksmöte tagit sin början, fullkomligen upphört.” Svensk tro och lofven, gifven under åberopande af Grund-

lagen, anser jag orubblig, och frågan för det *enskildta* fallet dermed oåterkalleligt afgjord.

Betraktad åter i *allmänhet* och såsom en princip-fråga, har den särdeles vigt och förtjenar den noggrannaste uppmärksamhet. Samma collision mellan meddelad decharge och revisionen skulle nemligen uppstå efter hvarje Riksdag, och följderna kunna tänkas äfventyrliga, i samma mån som, genom Urtima Riksdagar, dessa komma att följa tätare på hvarandra. Men någon annan åtgärd i detta afseende anser jag icke hafva tillhört Stats-Utskottet, än att anmäla denna collision till Rikets Ständers kännedom och uppmärksamhet, enär hvarje annat yttrande eller förslag från detta Utskott lätt kunde blifva ett ingrepp på Constitutions-Utskottets område. Mig förekommer det derföre, såsom det Högv. Ståndet helst borde betrakta denna Stats-Utskottets framställning såsom en anmälan, nu icke föranledande till *något* beslut, men till behjertande i sinom tid.

Häruti instämde Domprosten *Holmström*, Doctor *Hasselrot*, Doctor *Grenander*, Prosten *Mittag*, m. fl.

Domprosten Doct. *Heurlin*: Denna anmälan af 1830 års Revisorer var ingalunda af behofvet påkallad, och jag hade helst önskat att Stats-Utskottet stillatigande förbigått densamma. Samma förhållande som nu anmärktes hade ofta förut inträffat, och måste alltid inträffa, enär Constitutions-Utskottets gransk-

ning sträcker sig intill Riksdagens början då de begge sistförflutne årens räkenskaper icke hunnit afslutas och således icke kunnat af Stats-Utskottet granskas. Men då frågan af Inkomst-Afdelningen blifvit upptagen och besvarad på ett sätt, som gjorde revisionen för dessa bägge åren öfverflödig, åtminstone ändamålslös, och förvandlade den till samma ziffergranskning som tillhör Kammar-Rätten, kunde jag ej annat än bestrida en sådan åsigt, och yrka Revisorernas oförkränkta och af Constitutions-Utskottets decharge-Betänkande oberoende rättighet att till Rikets Ständers pröfning framställa anmärkningar rörande dispositionen af Statsmedlen. En sådan rättighet, eller snarare skyldighet, äga ock Revisorerna enligt de Föreskrifter, som skola tjena dem till efterrättelse, och desse inefattas icke uti en föregående Riksdags förhandlingar rörande decharge för Stats-Rådets Ledamöter, utan uti gällande Instruction. Enligt densamma åligger dem att anmärka och anmäla alla de omständigheter, som vid räkenskapernas granskning förekommit dem såsom afvikelser ifrån de af Rikets Ständer fastställde stater. Revisorerne äro att anse som blotta referenter till sina principaler, Rikets Ständer, och dessa äga att afgöra hvad påföljd de af Revisorerna gjorda anmärkningar böra medföra, och vid denna pröfning kan en förut meddelad decharge först komma i betraktande och möjligen lägga hinder för de anmälde frågornas upptagande.

Stats-

Stats-Utskottets Betänkande i denna 2:dra §. innehåller icke något förslag eller hemställan att å Rikets Ständers sida vidtaga någon åtgärd, utan en liksom i förbigående uttalad åsigt eller opinion, som jag väl fullkomligt delar, men anser icke behöfva för närvarande af Rikets Ständer hvarken gillas eller ogillas. Att ytterligare inlåta oss i någon opinionsstrid är ock så mycket mera öfverflödigt, som 1830 års Stats-Revision ej föranledt ringaste anmärkning emot Stats-Rådets Ledamöter, hvarföre jag tillstyrker, att denna §. helt enkelt förbigås.

Contractsprosten *Hallström*: I hvad Prosten *P. G. Svedelius* anført, rörande innehållet af 76 §. R. O. instämmer jag fullkomligen. Men just häraf, och då Rikets senast församlade Ständer, under åberopande af samma 76 §., lemnat decharge åt Konungens Rådgifvare, följer, att denna decharge — den må vara affattad i hvilka ampla termer som helst — endast har *afseende på det granskade*, och att således, i grund deraf, intet band hindrar nuvarande Ständer att upptaga och pröfva de anmärkningar, som kunna hafva blifvit gjorda vid förvaltningen af Statsmedlen, hvilken först vid 1830 års Stats-Revision undergått vederbörlig granskning. Nu skola dock dervid, enligt hvad här blifvit uppgifvet, inga sådana anmärkningar förekommit, som må leda till ansvars påföljd för Konungens höga Rådgifvare: och följaktligen lærer ingen åtgärd vara att vid-

taga, utan endast angeläget, att uppmärksamheten så fästes vid det ifrågakomna förhållandet, att Rikets Ständer, med underkännande af Revisorernes i detta ämne opåkalade yttrande, för det tillkommande förvara sig emot möjligheten af en dylik misstyding af deras grundlagsenliga rättigheter.

Contractsprosten *P. G. Svedelius*: Om jag ock, med afseende på hvad flere värde talare, i stöd af sednaste Riksdagsbeslut, yttrat om fullständigheten af den åt Konungens Rådgifvare meddelade decharge, nu skulle medgifva rigtigheten af Stats-Utskottets Utlåtande i ämnet, så hemställer jag till det Högv. Ståndet, om icke Stats-Utskottet vid nu förestående Revision af Statsverkets Räkenskaper för 1831 kunde befrias ifrån skyldigheten att taga närmare kännedom om allt, som i afseende derpå emanerat ifrån Kongl. Maj:t, helst Constitutions-Utskottet vid läsning af Stats-Rådets Protokoller kommer att deröfverfälla sitt yttrande. Nämnade Revision börjar vanligen med läsning af Konungabref, som upptaga flera dagar; de anteckningar, som dervid göras, fordra äfven en längre tid till utredning, hvartill kommer granskningen af de på Kongl. Maj:ts Anordningar grundade utgifter. Om Utskottet frikallades från dessa omsorger, så skulle det snart blifva färdigt med Revisionsberättelsen för nyssnämnde år och en god del af dess arbetstid kunna användas till andra ärenders behandling.

Biskopen m. m. Doct. *Hedrén*: Jag instämmer i denna punkt med Reservanterna. Lika obehörigt jag skulle anse, att Rikets Ständers Revisorer, igenom något förut i vägen lagdt hinder, vore stängda ifrån granskningen af Statsverkets räkenskaper under den för revisionen bestämda tid, lika oformligt förefaller äfven, att en förut verkställd granskning af Constitutions-Utskottet och en på grund deraf meddelad decharge skulle sakna all betydelse. I denna oformlighet framträder dock här tillämpningen af de föreskrifter, som i grundlagarna och instructionen för Rikets Ständers Revisorer innehållas. Med åberopande af hvad redan 2:ne värda Ledamöter, Domprosten *Lidman* och Prosten *Stenhammar* i ämnet anfört, med hvilka jag förklarar mig, synes väl den i 92 §. af Riksdagsbeslutet år 1830 uttryckta decharge vara affattad i sådana ordalag, som, icke utan öfverträdelse af Riksdags-Ordningens 76 §., kan tillåta *nya Ständer* företaga *ny till ansvarighet förbindande granskning* af samma ämnen. Allra minst bör någon skillnad kunna uppställas emellan Konungens Rådgifvare och Föredragander, såsom saknande all grund icke blott i sjelfva grundlagarna, utan äfven i nämnde Riksdagsbeslut, der den tvertom blifvit uttryckligen afskuren. Jag hyser fördenskull den öfvertygelsen, att, ehuru angeläget vill synas, att Rikets Ständers Revisorer och Stats-Utskott bibehållas för framtiden vid den i grundlag och instruction dem förbehållna rättigheten till obehindrad granskning

af Statsverkets Räkenskaper för den hvarje revision tillhöriga tid, jemte rättigheten till alla deraf härflytande grundlagliga påståenden, denna rättighet likväl medelst anförde Riksdags-Beslut blifvit, för de ifrågavarande åren, dem fränkänd, eller åtminstone på det betänkligaste sätt ifrågasatt. Höglofl. Stats-Utskottet hade i följd häraf bordt framställa förhållandet på sätt nämndt är, äfvensom fästa Rikets Ständers uppmärksamhet på nödvändigheten, att, antingen genom förtydligande af grundlagarne eller af instructionen, för framtiden afhjelpa en motsägelse, som i annat fall kan för lång tid fortplanta sådana tvister, hvaraf oftast ingen upplysning men flera obehag blifva följden. Men i alla fall, antingen Utskottet ansett granskningsrätten otvifvelaktig, såsom nu skett, eller ock fråga underkastad, så är lika svårt att utfinna anledningen till den skillnad, som så öppet blifvit uttalad emellan den meddelade dechargens valeur i afseende på Konungens Rådgifvare och Föredragander. Detta synes vara ett rent misstag af Utskottet, som bör ändras, hvarföre tillstyrkes, att, så väl i detta afseende, som i hvad öfrigt är anfördt, betänkandet måste i denna 2 §. varda återremitteradt.

Prosten *Åstrand*: Den åsigt, som Stats-Utskottet framställt, och om hvars rätthet jag för min del är innerligen öfvertygad, har blifvit Ständerna meddelad, dels för att fästa uppmärksamhet på den förefunna oform-

ligheten, på det Constitutions-Utskottet må, om så behöfves, genom ett grundlagsförslag afhjelpa den, och dels för att göra Ständerna varsamma vid meddelandet af framtida decharge för Konungens Föredragande och Stats-Råd. Jag anser nemligen, att oformaligheten är afhulpen, om dechargen innehåller en clausul, att densamma icke gäller för den del af Statsförvaltningen och Räkenskaperna, som Stats-Utskottet vid Riksdagens slut icke hunnit granska. Jag instämmer i öfrigt uti hvad Prosten *Svedelius* först vid denna punkt yttrade samt hvad Domprosten *Heurlin* vidare anförte.

Domprosten Doct. *Heurlin*: Jag beklagar, att mitt förra yttrande kunnat till den grad af Prosten *Svedelius* missförstås, att han ansett detsamma göra Stats-Utskottets nu pågående granskning af 1831 års räkenskaper ändamålslös och förvandlad till en blott Kammar-Revision. Det ligger ju öppet, att frågan om en förut gifven decharge för Stats-Rådets Ledamöter ej kan tillämpas på en kommande tid, utan på en förfluten och endast till de 2:ne Riksdagen omedelbart föregående åren, för hvilka väl Stats-Rådets Protokoller granskas, men räkenskaperna ännu äro oafslutade. Befarar man, att Constitutions-Utskottet vid innevarande Riksdag skall med det så kallade decharge-betänkandet gå i förväg och derigenom lägga hinder för Stats-Utskottets anmärkningsrätt vid 1831 års räkenskaper, så äger Inkomst-Afdelningen,

hvaruti Prosten sjelf är Ledamot, en enkel utväg att förekomma denna fara, den nemligen, att påskynda revisions-arbetet så att Utskottets betänkande rörande denna revision hinne inkomma tidigare än fråga uppstår om decharge. Uti Ständernas dröjsmål att afgöra denna fråga ligger ock en utväg att vinna samma mål. Biskop *Hedréns* åsigt om det stridiga och oformliga uti nu gällande grundlagar rörande decharge och revision kan jag icke dela, och anser någon förändring uti desse stadganden icke vara af behovet påkallad. Betraktar man Rikets Ständers Revisorer såsom blotta referenter utan vidare beslutande rätt, hvilken tillkommer Rikets Ständer ensamt, så hafva de Instructionen till ledning för sina åtgärder, utan att tillika behöfva pröfva, huru Rikets Ständer vid en föregående Riksdag handlat, eller vid en blifvande komma att besluta. Revisorerne åligger att anmäla, Rikets Ständer äga att afgöra den påföljd de förres anmälandena skola medföra. Af 76 §. Reg. formen slutar jag ock till Revisorerernas rätt att, oberoende af en förut meddelad decharge, göra anmärkningar rörande dispositionen af Statsmedlen; der stadgas, att allt hvad Rikets Ständer *efter granskning* godkänt eller lemnat oanmärkt, bör anses hafva vunnit decharge i afseende på det granskade. Men granskning af räkenskaperna för de tvänne närmast Riksdagen föregående åren kan ej af Constitutions-Utskottet verkställas. Det äger endast Stats-Rådets Protokoller, hvilka väl upp-

lysa de beslut om dispositioner Kongl. Maj:t fattat, men icke lemna säker ledning att bedöma om och huruvida något anslag blifvit öfverskridit eller medel dragne till andra än de af Rikets Ständer bestämde ändamål. Möjligheten af denna granskning inträder först efter avslutad Riks-Hufvudbok, och tillhör således först sammanträdande Revisorer. Att nu väcka fråga om förändring eller förtydligande, vare sig af Instructionen för Revisorer eller 76 §. Reg. Form., vore att på visst sätt göra en gifven rättighet tvistig. Denna fråga kunde ock endast i grundlagsenlig väg behandlas och således först vid nästa Riksdag definitivt afgöras. Befarar man någon collision kunna uppstå emellan beviljad decharge och kommande Revisorerers anmärkningsrätt, så gifves en ganska enkel utväg att förekomma den. Man behöfver endast ifrån den allmänna decharge, som meddelas, undantaga dispositionen af Statsmedlen, och detta undantag kan med skäl motiveras på 76 §. Regeringsformen och den omständighet, att Constitutions-Utskottet omöjligt är i tillfälle att fullständigt och med säkerhet granska dispositionen af Statsmedlen.

Vice Talmannen, Biskopen m. m. Doct. af *Wingård*: Missförhållandet, som öfverklagas, är verkligt och har såsom sådant icke undfallit Constitutions-Utskottet, om än icke Grundlagsförändring till dess afhjelpande blifvit föreslagen. Behofvet häraf är icke för mig tydligt. I allt fall tillhör icke denna fråga den närvarande, men uppstår nog, när

tillfället är inne. Kommande Revisorer lära icke underlåta att läsa, förstå och följa sin Instruction. Äfvenså lära framgena Ständer väl veta att iakttaga sina rättigheter, utan påminnelse af oss. Måtte vi snarare gifva dem efterdömet af hofsamhet!

Contractsprosten *Hallström*: Jag är af den tanka Domprosten *Heurlin* uttryckt, att Grundlagen i förberörde fall behöfver hvarken tillägg eller förtydligande. Den 76 §. R. O. afser ostridigt en tvåfaldig granskning, eller så väl den af de egentliga Regeringsåtgärderna, hvilken förrättas af Constitutions-Utskottet, som ock den, hvilken utöfvas af Rikets Ständers Revisorer och Stats-Utskott, rörande anordningen och förvaltningen af Statsmedlen. Och ingendera granskningen utesluter den andra.

Biskopen m. m. Doct. *Hedén*: De af flere värde talare meddelade förklaringar hafva ej kunnat förändra min öfvertygelse. Man har yttrat, att Utskottets framställning i denna punkt vore blott en åsigt, en opinion, utan inverkan på saken, och som derföre icke borde kunna föranleda något beslut. Men antingen är en yttrad opinion en framställd åsigt af den natur, att den icke hör till saken, och då bör den, om äfven sann, i ett betänkande icke finna rum. Eller ock hör den till saken och, som här är fallet, ganska nära tillhopa med saken; och då måste Utskottets mening, likasom dess pligt, hafva varit icke blott att framställa den för egen räkning, utan till pröfning af Rikets

Ständer, som ega att antaga eller förkasta alla principfrågor, sådane som denna. Här gäller icke mindre än Revisorerers granskningsrätt för tvänne räkenskaps-år. Utskottet har ansett den, oaktadt förra Riksdagens beslut, orubbad kvarstå i afseende på Föredragander, men icke på Stats Rådet. På denna så kallade åsigt eller opinion har äfven Utskottet grundat sin rättighet till den pröfning, som i det följande blifvit verkställd. Jag hemställer, huruvida ett sådant yttrande eller sådana åtgärder icke medgifva, ja ovillkorligen fordra, Rikets Ständers beslut. Ännu mindre lärer den förklaring kunna godkännas, att nemligen 1830 års revision icke föranledt till sådan anmärkning, hvarmed ansvarspåstående varit förenadt. Om denna upplysning skulle kunna inverka på sjelfva granskningsrätten, så skulle denna sednare icke kunna afgöras, förrän granskningen vore fulländad, hvilken ordning dock obestridligt måste anses vara förvänd. Eller huru vill det finnas rimligt, att en revision skulle först verkställa granskningen, och i händelse dervid ingenting anmärkningsvärdt kunde upptäckas, då först dristigt uttala sin rättighet att göra anmärkningar? Rättigheten att granska och göra hvilka ansvarspåståenden som helst, måste väl vara alldeles oberoende af räkenskapernas beskaffenhet, och således såsom skäl därför aldrig kunna åberopas den utgång revisionen fått af alla anmärkningars uteblifvande. Det är vid detta tillfälle tillräckligen ådagalagdt, huru de tvänne slags

revisioner, som dels genom Constitutions- och dels genom Stats-Utskottet, finnas Rikets Ständer i grundlagarna förbehållna, lätt kunna komma med hvarandra i conflict. Sådant, säger man, har förr icke händt. Men dessa frågor äro af sådan beskaffenhet, att, en gång väckta, de icke afstanna, förrän de blifva fullständigt besvarade. Händelsen är icke otänkbar, att en åtgärd vore af Constitutions-Utskottet, och i följd deraf äfven af Rikets Ständer, lemnad oanmärkt, som dock af kommande Revisorer och Stats-Utskott ansågs föranleda till anmärkning mot Föredraganden. Icke heller den händelsen, att den andra Statsmakten förklarade sin rådgifvare böra oqualt åtnjuta en redan af Rikets Ständer meddelad decharge, utan att behöfva blottställas för nya efterräkningar. Icke ens den händelsen, att urtima Riksdagar, med kortare mellantider, skulle kunna bereda en längre tids oåtkomlighet för alla Rikets Ständers anmärkningar och ansvarspåståenden. Åtminstone kunna i dessa hänseenden många obehagliga frågor uppstå. Klokast och värdigast är att förekomma dem genom sådane tydliga stadganden, som lemna rum hvarken för miss tydning eller godtycke. Stats-Utskottet synes mig hafva bort både fästa uppmärksamheten härpå och i anledning deraf meddela lämpliga förslag: hvarföre jag ytterligare yrkar Betänkandets återförvisande till en så beskaffad behandling af denna paragraph.

Domprosten Doct. *Holmström*: Då Stats-Utskottet här endast yttrat sin åsigt af en

allmän principfråga, hvilken åsigt alltid måste förblifva subjectiv, så lærer densamma icke kunna förändras genom en återremiss. Bäst lærer således vara, såsom af flera värda Talare redan är yrkadt, att lemna denna Utskottets opinionsyttring utan åtgärd till den kraft och verkan den för Utskottets egna Ledamöter kan ega. Om och när fråga en gång blifver om något verkligt factum, hvarpå principen kan användas, lærer Högvörd. Ståndet icke underlåta att efter sin egen öfvertygelse tillämpa Grundlagen. Prosten *Stenhammar* har redan visat, att fråga nu ej kan blifva om det förflutna tids-spatium, och för det tillkommande hafva Domprosten *Heurlin* och Prosten *Åstrand* ådagalagt att man kan vara utan oro, enär den *granskning*, som enligt 76 §. R. O. måste föregå all decharge, rätteligen förklaras icke blott om *Constitutions-Utskottets* granskning af Stats-Rådets Protokoller, utan ock om *Stats-Utskottets* granskning af Stats-Verkets Räkenskaper. Till yttermera visso kan ju ock detta, när fråga blifver om Constitutions-Utskottets så kallade Decharge-Betänkande, vederbörligen iakttagas.

På derom gjord proposition, ansåg Ståndet de vid denna §. gjorda anmärkningar ej böra föranleda återremiss; hvaremot Biskopen *Doct. Hedrén* sig reserverade.

Vid §. 3 anförde

Contractsprosten *Lignell*: Under läsningen af Stats-Utskottets Betänkande N:o 22

har åtskilligt förekommit mig, som förtjenar uppmärksamhet. Måhända bör likväl detta snarare härledas från min obekantskap med de här förekommande ärenden och detalfrågor, än från någon verklig inconseqvens uti deras utredning och afgörande. Jag erkänner mig icke kunna med full visshet afgöra det, men anser mig icke heller böra underlåta att yttra de betänkligheter, som härvid förefallit och risquerar hellre att begå ett, som jag hoppas förlåtligt misstag, än att sakna den tillförlitliga upplysning, som jag hoppas härigenom skall framkallas.

Uti 3 §. af Betänkandet anför Utskottet, att Kongl. Maj:t

1:o af gunst och nåd frikallat en Major från en genom Kongl. Maj:ts nådiga Utslag fastställd, och redan inbetald ersättning till statsmedlen af 108 R:dr 24 skill.;

2:o af gunst och nåd befriat en Öfverstlöjtnant från en genom Kammar-Rättens Utslag honom ådömd ersättning till Staten, stor 354 R:dr 32 skill., i anledning af hvilka Kongl. Maj:ts nådiga beslut Utskottet tillstyrker en underdånig skrifvelse från Rikets Ständer, som det synes, i afsigt att förekomma dylika restitutioner och eftergifter för framtiden.

Uti 6 §. förekommer att Kongl. Maj:t

3:o af gunst och nåd gifvit Löjtnant Lindberg i gratification 100 R:dr;

4:o af gunst och nåd Bagaren Hjolmansson likaledes 100 R:dr;

5:o af gunst och nåd Bagaren Hammmarlin och
6:o åt Bagaren Schönberg tillsammans 50 R:dr,
hvilka dispositioner af Statsmedlen Utskottet
anser icke föranleda till någon Rikets
Ständers åtgärd.

Uti 7 §. förekommer på samma sätt
att Kongl. Maj:t

7:o af gunst och nåd gratifierat Capitainen
Hästesko med 250 R:dr;

8:o af gunst och nåd likaledes åt Öfver-Audi-
teuren Wählin traktamente efter resregle-
mentet för tjenstgöring vid Krigsrätt, ehuru
Kongl. Maj:t likväl förut nådigst för-
klarat Wählin icke härtill vara berättigad,
enär enligt Krigsartiklarne en slik befatt-
ning honom ålåg såsom tjenstepligt;

9:o af gunst och nåd Bokhållaren Pousetts
bo 67 R:dr;

10:o af gunst och nåd åt Krigsrådet v. Schele
266 R:dr 32 skill.;

11:o af gunst och nåd åt Generallöjtnanten
von Schulzenheim 303 R:dr 33 sk. 9 r:st.;

12:o af gunst och nåd åt Predikanten Sefve-
lin 100 R:dr, i afseende på hvilka poster
Utskottet till Rikets Ständer gör anmä-
lan om åtgärders vidtagande.

Uti 10 §. förmäler Utskottet att Kongl.
Maj:t

13:o af gunst och nåd tillåtit eftergift eller
afskrifning i ett Kronomagasins räk-
skaper till ett belopp af 248: 28. 3.,
som deremot, enligt Utskottets tanka,
icke föranleder till någon Rikets Stän-
ders åtgärd.

Häremot förekommer att Kongl. Maj:t, (andra fall att förbigå) till exempel uti nådig proposition N:o 10 (Stats-Utskottets Betänkande N:o 26) öfverlemnadt till Rikets Ständers afskrifning och eftergift af allmänna medel. Mig förefaller således detta ämne i allmänhet uti både princip och tillämpning vara tvetydigt eller mindre utredt, och till och med Utskottets åtgärder antyda en obestämthet, som skulle gränslinien icke vara nog tydligt uppdragen emellan de båda Statsmakternas inbördes dispositionsrätt öfver Statsmedlen. Är det Kongl. Maj:ts höga rätt, att af *gunst och nåd* meddela restitutioner, eftergifter och afskrifningar af allmänna medel, på sätt jag i ofvannämnde 13 punkter utur Utskottets Betänkande anført; så ser jag ej heller något hinder möta för Kongl. Maj:t att, utan Ständernas hörande, nådigst meddela afskrifningar å de medel, som, enligt Utskottets Utlåtande N:o 26, balanceras i Seraphimer-Gilletts och Medicinal-fondens räkenskaper, äfvensom i flera andra hänseenden; och då måste Utskottets hemställan i Betänkandets 3 §. böra förfalla. Skulle deremot ett motsatt förhållande äga rum, och denna Utskottets yttrade mening godkännas, synes äfven deraf följa, att Betänkandet bör uti 6 och 10 §.§. återremitteras. Jag hemställer i sådan händelse vördsamt, om icke Utskottet borde särskildt anmodas utreda allmänna förhållandet med dispositionsrätten af allmänna medlen båda Statsmakterna emellan, så att någon bestämd princip och regel må

finnas till ledning för omdömet, hvarigenom ett vacklande fram och åter uti ärendernas bedömmande må kunna förekommas så väl hvad Revisorerna som Stats-Utskottet beträffar. Säkert skulle derigenom mycket onödigt skrifveri och flera obehöriga anmärkningar rörande Statsverket uteblifva.

Domprosten Doct. *Heurlin*: Prosten *Lignells* anmärkningar vill jag korteligen upptaga och hoppas jag kunna tillfredsställande besvara dem. Då Stats-Utskottet i 3 §. bestämdt ogillat de anmärkta restitutioner och eftergifter och hemställt att Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla det dylik restitution eller eftergift icke må i annan ordning beviljas, än Författningarne bestämdt stadga och förmå, har Stats-Utskottet gått så långt det skäligen kunnat, och någon annan åtgärd kan icke eller af Rikets Ständer vidtagas.

Emellan de uti 7 §. omnämde så kallade gratificationer äger en märklig skilnad rum. De fleste af dem hafva, enligt Revisorernas af Stats-Utskottet gillade yttrande, utgjort för verklig tjenstgöring eller utfördt arbete beviljade arfvoden, hvilka tillhört Titeln hvarifrån de utgått. Det är icke utgiften, utan dess benämning som synts Revisorerna oriktig. Endast de 2:ne åt Majoren *Hästesko* och Öfver-Auditeuren *Wählin* beviljade gratificationer göra härifrån undantag och förtjena den brukade benämningen. Rättigheten att bevilja serskilta dylika gratificationer

kan icke fränkännas Kongl. Maj:t; men om och när de beviljas, har Stats-Utskottet ansett att de på Hufvud-Titlarne för bestämda ändamål anviste Anslags-Summor icke böra begagnas, utan utgå af de till Extra Utgifter på 8:de Hufvud-Titeln afsatte 100,000 R:dr, hvilka äro öfverlemnade till Kongl. Maj:ts fria disposition, och har Stats-Utskottet tillstyrkt att underdånig Skrifvelse här om må af Rikets Ständer beslutas.

Beträffande slutligen de uti 10 §. förekommande afskrifningar och afkortningsmål, så fanns före den 11 December 1830 inga bestämda stadganden för dylika frågors behandling, men genom Kongl. Maj:ts under förenämde dag utfärdade Nådiga Förordning äger man gifna föreskrifter huru dermed skall förfaras, och det är på denna grund Utskottet ansett Revisorernas anmälan *nu mera* icke föranleda någon åtgärd. Hade åter en dylik författning icke tillkommit, så hade Rikets Ständer icke kunnat till följe af Revisorernas anmärkning vidtaga annan åtgärd, än i underdånighet anhålla om en dylik författnings utfärdande.

Vid §. 12 anförde

Contractsprosten *P. G. Svedelius*: Uppå de af Herrar *Eckerman* och *Petré* anförda skäl har jag reserverat mig emot Utskottets beslut. Det åt Herr *Askelöf* beviljade arvode synes mig nemligen alltför tydligt bära stämpeln af en ren gratification, som, om icke

icke helt och hållet, åtminstone till största delen kunnat besparas en fond, som har mindre än intet att gifva. Några utmärktare talenter fordrades icke till denna transaction. Att icke nämna den stora personal, som Stats- och Magazins-Contoren hade till sin disposition, så kunde hvilken som helst inom Stockholms Börs emot ett måttligt salarium hafva åtagit sig spanmålsrequisitionen, hvarjemte jag förmodar, att Stats-Contoret icke undandragit sig uppgörandet af liqviden, som efter bestämda priser icke synes mig hafva varit förknippad med särdeles svårigheter.

Häruti instämde Prof. Doct. *Hasselrot*, Doct. *Björkman*, Prosten *Lyth*, m. fl.

Domprosten Doct. *Heurlin*: Jag vill ej utlåta mig om saken, huruvida det var rätt eller orätt att gifva denna gratification åt Tit. *Askelöf*; och ser icke, hvad åtgärd i denna sak nu kan af oss vidtagas. Af Tit. *Askelöf* lära penningarne icke kunna återfordras.

Contractsprosten *P. G. Svedelius*: I motsats mot hvad Domprosten *Heurlin* anför, tror jag, att samma åtgärd kan vidtagas med denna, som med hvarje annan Revisionsanmärkning, att nemligen i grundlagsenlig väg ställa Contrasignanten till ansvar för utgiftens lagstridighet, eller ock till Kongl. Maj:it ingå med underdånig hemställan, att Magazinsfonden må få ersättning för en utgift, som icke bort belasta densamma, eller ock för framtiden söka afböja sådana utgifter.

Domprosten *Doct. Heurlin*: Är meningen att begära en remiss till Constitutions-Utskottet, vill jag icke sätta mig deremot, men torde få erinra, att anmärkning på denna väg endast kan äga rum, när Statens anslag antingen blifvit öfverskridna, eller från sina vissa ändamål dragna, och icke enligt Ständernas beslut använda.

Prosten *Lyth*: Domprosten *Heurlin* tyckes anse såsom en löjlighet att yttra en ogillande opinion, der denna till ingen annan åtgärd eller påföljd kan föranleda. Jag tror icke, att Ständerna i förevarande fall nödvändigt måste stadna vid denna passiva åtgärd; men är förhållandet sådant, så anser jag det dock mera tjenligt att å ena sidan uttrycka en ogillande opinion, än att å den andra uttrycka en triumf.

Domprosten *Doct. Heurlin*: Jag hade ärnat besvarat Prosten *Lyths* mot mig personligt rigtade anmärkning, men afstår derifrån, då mitt yttrande dertill icke gifvit anledning.

Prosten *Åstrand*: Om Högv. Ståndet vill uttrycka sitt ogillande af hvad om den åt Tit. *Askelöf* meddelta gratification omförmäles, så kan det nu ske, men omöjligen föranleda till återremiss, hvilken ock icke af någon här gjord anmärkning föranledes. Ty skall man återremittera, så måste väl meningen vara att någon åtgärd måtte tillstyrkas. Det enda rimliga förslag, som här kunde gifvas, vore att yrka, det Stats-Utskottet måtte tillstyrka en underdånig Skrifvelse med anhål-

lan, att, då personer, som hafva exspectancelön vid något verk, blifva inkallade till tjenstgöring inom detsamma, inga gratificationer må dem derföre tilldelas; men jag anser en sådan Skrifvelse onödig, och yrkar ingen återremiss häraf.

Vid §. 19 anförde

Prosten *Åstrand*: Jag finner här vidrörd en hushållning med Statens medel, som jag efter det nu utredda förhållandet ville kalla skamlig, en efterlåtenhet hos den betalande lika klandervärd, som de godkända anspråken hos den betalningstagande. Jag tror, att ersättningsanspråk böra väckas mot Konungens Befallningshafvande, som kan få regress till *Anders Danielsson*; ty icke är det gifvet, att en Commissionär har rättighet att för sitt besvär erhålla allt hvad han begär, det må vara orimligt eller icke. Laga domstol kan i sådan fråga skilja saken. Efter den princip, som Konungens Befallningshafvande här handlat, skulle han vara berättigad att betala *Anders Danielsson* huru mycket som helst, t. ex. 100,000 R:dr lika väl som 400, om sådant kan af Stats-Utskottet och Ständerna godkännas. Jag yrkar återremiss.

Prosten *Stenhammar*: Med reservanterna instämmer jag. Flera besynnerliga omständigheter hafva i denna sak väckt skäligen misstankar att enskild persons fördel mera blifvit afsedd, än undsättningstagarnes bästa. Den räkning af *Anders Danielsson*, som fanns Konungens Befallningshafvandes redogörelse

bilagd, öfver hans befattning att såsom commissionär utlemna något öfver 200 Tunnor säd till ett betalnings-belopp af ej fullt 2000 R:dr, upptager för detta besvär 184 dagars tractamente. När Ständernas Revisorer anmärkte räkningens oformlighet, då först uppgaf Konungens Befallningshafvande i sin förklaring, att *Anders Danielsson* derjemte bestridt en annan långt vidsträcktare befattning, för hvilken hans i räkningen debiterade arfvode borde anses såsom ersättning. Denna räkenskaps-method är vidunderlig. Om det kan vara medgifvet, att först sedan anmärkning är gjord vid räkningen, uppgifva att den redovisar något helt annat än det hvarom hon lyder; så kunna skamliga missbruk aldrig förebyggas. Välgrundadt hafva reservanterna ådagalagt att *Anders Danielssons* befattning rätteligen tillhört Kronobetjeningen, och ej bort belasta undsättnings-anstalterna med serskilda omkostnader. Lika med dem anser jag, att det förtroende Konungens Befallningshafvande visat *Anders Danielsson*, varit i alla afseenden öfverflödigt.

Contractsprosten *P. G. Svedelius*: Jag har icke kunnat lemna oanmärkt det åt Herr *Carlberg*, och i synnerhet *Anders Danielsson*, medgifna arfvode för biträde vid undsättnings-spanmåls utdelande i Götheborg, då jag kommit i erfarenhet, hurusom Kronobetjeningen för mångdubbladt besvär och möda att uträkna, fördela, reversera, utlemna, pantförsäkra, samt ändtligen indrifva sådana undsättnings-

medel icke allenast icke erhållit någon veder-
gällning, utan fastmer fått vidkännas hvarje-
handa utgifter i och för denna befattning.
Deremot hafva fyra länsmanzlöner icke varit
tillräckliga för att gälda *Anders Danielssons*
möda att utlemna 173 Tunnor spanmål. Väl
åberopas af den sistnämnde ett i sammanhang
med förenämnde undsättnings-spanmål gifvet
uppdrag i afeende på ytterligare 6,180 T:r;
men då denna befattning inskränkt sig till en
registratur, att emottaga, granska och ordna
säkerhetshandlingarna därför, så synes den,
enligt hvad Prosten *Nordin* i sin reservation
äfven anmärkt, icke vara annat än ett af
Landshöfdingen gifvet enskildt uppdrag, som
icke bort ligga undsättnings-spanmålen till last.

Contractsprosten *Nordin* åberopade sin re-
dan afgifna reservation, och yrkade återremiss.

Prosten *Mittag*, som instämde med Pro-
sten *Åstrand*, ansåg det olämpligt, om en
Ämbetsman antager commissionär, att denne
skall af Statsmedel vedergällas.

Vid §. 26 anförde

Contractsprosten *Hallström*: Uti denna
punkt har Högl. Stats-Utskottet, som mig
vill synas, förfarit nog lindrigt och öfver-
halkande. Här äro egentligen 2:ne särskilda
anmärkningsfrågor, af hvilka hvardera kräft
sitt svar eller vederläggning. Den ena upp-
tager, att Artilleri-Departementet, under *flera*
års tid, försträckt penningar till Mötespasse-
volance-Cassan, hvars Räakenskaper dock icke

granskas af Rikets Ständer eller deras Revisorer. För detta fall må de skäl, som Utskottet anfört, gälla, desto heldre, som ingen hemlighetsslöja kommer hädanefter att betäcka förvaltningen af Mötespassevolance-Cassan, utan för henne lika redovisning att afläggas, som för andra allmänna medel. Men den andra frågan innebär, att ett och samma Departement lemnar *räntefria* lån, som dock sjelf *samtidigt erlägger ränta* för upplånte medel; och häröfver finnes ingen förklaring. Det förefaller mig orätt, att det skuldsatta Departementet icke i främsta rummet, så snart medel förefinnas, liqviderar sina ränte-kräfvande upplåningar; men orätt äfvenväl, att en Titel eller ett Departement så skuldsätter sig, att det emot ränta upptager stående lån.

Domprosten Doct. *Heurlin*: I anledning af Prosten *Hallströms* anmärkning anhåller jag få meddela några upplysningar. Till Krigs-Collegii Departementer hafva Rikets Ständer anslagit en rund Summa att af Kongl. Maj:t efter behof dem emellan fördelas. Vid hvarje års början ingår Krigs-Collegium med underdånigt förslag om medlens användande, hvilket af Kongl. Maj:t pröfvas och fastställles. Den andel af hela anslagssumman, som tillkommer de serskildte departementerna, upptages såsom en disponibel tillgång uti deras räkenskaper. Men under årets lopp visar sig att en del beräknade utgifter till upphandlingar m. m. icke under detta år erfordras, att andra icke med den calculerade Summan kunna bestridas, samt slutligen att nya, oför-

utsedda behof i något departement uppkomma, hvilka ej kunna till ett följande år uppskjutas. Man tager härföre medel af den gemensamma tillgången, Rikets Ständers totala anslag, som är i räkenskaperna fördeladt emellan de olika Departementerna, enligt den af Kongl. Maj:t för året fastställde Stat. Här af uppkomma skulder och fordringar emellan de serskildte Departementerna, hvilka alltid i nästföljande års stats-anslag upptagas, dels såsom behof att fylla, dels såsom tillgång. Det är således icke någon egentlig skuldsättning, och något Rikets Ständers anslag blir derigenom icke eller öfverskridet. Krigs-Collegium är på en gång både fordringsegare och gäldenär, och den skenbara skulden ligger endast i räkenskapsformen, och uti 3:ne hufvudböcker. Jemförer man ock Krigs-Collegii räkenskaper med Riks Hufvudboken, så visar sig att Departementerna på det hela, långt ifrån att vara skuldsatte, tvärtom vid slutet af hvarje år äga granska betydliga Summor af Stats-Anslaget i Stats-Contoiret innestående.

Contractsprosten *Hallstöm*: Jag hade i grund af Betänkandet föreställt mig förhållandet alldeles sådant, som det nu blifvit omförmäldt, och fördenskull icke heller klandrat den tillfälliga försträckningen ur den ena Cassan till den andra; utan min anmärkning var helt och hållet riktad emot det *olika* sätt, hvaruppå denna försträckning eger rum, då den stundom sker *med*, stundom *utan* ränta. Det faller sig klart, att genom detta

maniemment kan *den ena* Cassans tillgångar i ej obetydlig mån ökas af räntevinst, medan *den andras* förminskas af en obehörig ränteförlust. Att Kongl. Krigs-Collegium skuldsatt sig kan väl ej bestridas, enär Betänkandet med uttryckliga ord innehåller, att, enligt 1828 års bokslut, hade Artilleri-Departementet till Militiæboställs-Cassan en skuld af 57,307 R:dr 41 skill. 1 r:st.; och i denna skuldsättning finner jag jemväl en otillbörlighet.

Prosten *Åstrand*: Den gjorda anmärkningen är af ingen vikt. De medel, som Artilleri-Departementet har sig anslagna, kunde väl öfverflyttas eller användas till betalning af den stående och med ränta löpande skulden till Militiæ-Boställs-Cassan, som alltid måste hafva ränta, dess medel må vara lånta till hvem som helst. Dessa medel få ej disponeras för Arméens materiel, hvaremot de förra ovilkorligen skola dertill användas. Det är således fullt skäl att underkänna den af Revisorerna gjorda anmärkning.

Domprosten Doct. *Heurlin*: Till hvad Prosten *Åstrand* upplyst, får jag tillägga, att Artilleri-Departementets räntebärande skuld uppkommit genom inköp af Mariebergs egendom, som begagnas såsom undervisningsanstalt uti Artilleri-vetenskapen. Lånet är upptaget af Militiæ-Boställs-Cassan, hvilken ej må förblandas med årliga Stats-anslag, och ej utan ränta kan utlemna sina medel. Af Artilleri-Departementets anslag utgår så väl räntan som bestämd årlig Capital-afbetalning.

Vid §. 29 anförde

Contractsprosten *Hallström*: Stillatigande kan jag ej gilla, att efterlefnaden af gällande Författningar blifvit, utan några af Kongl. Krigs-Collegium uppgifne skäl och förklaringsgrunder, åsidosatt, då Boställen, om ock på kortare tid blifvit under hand och utan auction bortarrenderade. Väl förmäler Utskottet, att den *tillfälliga* utarrenderingen på obestämd tid skall hafva skett *i följd* af den *då förestående* löne-regleringen för indelta arméens befäl; men då arrende-auctionerne uteblefvo åren 1827 och 1828, hvaremot löne-regleringen först 1829 kom under Ständernas pröfning, synes mig detta skäl icke rätt bindande, och i alla fall, om än Arrendetiden behöft inskränkas, hade väl den gifna föreskriften om Boställens utbudande på Auction, icke derföre bort förbises eller uraktlätas.

Vid §. 33 anförde

Contractsprosten *Hallbeck*: Med afseende på Postmedlen önskade jag få fästa Hög. Ståndets uppmärksamhet på en omständighet, som väl icke förekommer i Höglofl. Stats-Utskottets utlåtande, men som dock med det samma står i det närmaste sammanhang. Jag har nemligen vid genomläsningen af Rikets Ständers Revisorers år 1830 afgifne Berättelse, pag. 103, funnit afförde 2,661 R:dr 22 skill. B:co för Posthusets i Helsingborg reparation. Att en sådan utgift blifvit gjord är hvad jag ej bör betvifla; men säkert är, att den

ej blifvit använd på reparation af Helsingborgs Posthus, emedan i Helsingborg aldrig varit något Kongl. Maj:t och Kronan tillhörigt Posthus. Jag vågar därför vördsamt anhålla, att upplysning om sanna förhållandet må vara meddelad.

Prosten *Åstrand*: Jag förmodar saken så förhålla sig, att här är ett tryckfel. Hvad granskningen i afseende på afgifven räkning vidkommer, är det ett ämne, som icke synnerligen rör Revisorerna, och än mindre Stats-Utskottet. Upplysning om rätta förhållandet står visserligen att vinna, men ej utan omgång.

Contractsprosten *P. G. Svedelius* trodde deremot, att granskningen i afseende på räkningen tillhörde Revisorerna.

Domprosten *Doct. Heurlin*: Förmodligen är här det misstag begånget, att man satt *Helsingborg* i stället för *Helsingör*; men jag anser omöjligt, att utgiften blifvit i räkenskaperna införd och godkänd, om den ej verkligen ägt rum.

Contractsprosten *Hallström* trodde, att Stats-Utskottet borde anmodas att häröfver meddela upplysning.

Professor m. m. *Doct. Bexell* yrkade återremiss.

Domprosten *Doct. Heurlin*: Denna anmärkning är icke riktad mot Stats-Utskottet, utan mot 1830 års Revisorer, af hvilka någon torde kunna upplysa förhållandet.

Domprosten Doct. *Lidman*: Ehuru deltagande i 1830 års Revision, kan jag för det närvarande icke härom gifva minsta upplysning, men anser anmärkningen, om icke, som jag har all anledning att förmoda, grundad på ett tryckfel i Berättelsen, der Helsingborg står i stället för Helsingör, i allt fall icke gälla Revisorerna, utan Kammar-Rätten.

Ståndet beslöt, att denna Contractsprosten *Hallbecks* anmärkning skulle Stats-Utskottet meddelas, med anmodan, att om saken skaffa upplysning.

Vid §. 61 anförde

Professor *Westman*: Rikets Ständers Revisorer hafva anmärkt, att på det till Undervisnings-Verken beviljade och ”till förbättring i lönevilkoren för lärarepersonalen bestämdt afsedda” anslag, 60,000 R:dr, redan d. 19 Jun. 1830 något öfverskott icke synes kunna hafva uppkommit, då ännu d. 21 Dec. samma år Kongl. Maj:ts Bref innehåller, att någon fördelning icke hunnit till pröfning föredragas; och Högl. Stats-Utskottet har ansett denna anmärkningsfråga böra förfalla, då, efter hvad Utskottet inhemtat, regleringen af de fastställdte anslagen för allmänna Läroverken numera blifvit till slutlig handläggning befordrad, samt lärarepersonalen af löneförhöjningen kommit i åtnjutande. Det är med afseende på dessa af Utskottet anförda skäl jag tror mig böra upplysa, att visserligen fördelningen af det till allmänna Läroverken beviljade anslag, hvilket från och

med 1830 till nästa, d. ä. nuvarande Riksdag borde utgå, genom Kongl. Br. den 14 Dec. förlidet, samt Kongl. Br. den 4 Febr. detta år slutligen blifvit afgjord, ehuru lärarepersonalen af löneförhöjningen dock icke ännu lärar kommit i åtnjutande; men att denna slutligen fastställda Reglering icke synes kunna åberopas såsom upphäfvande giltigheten af Revisorernes anmärkning, så mycket mindre som denna Reglering just tyckes ytterligare bekräfta hvad anmärkningen hufvudsakligen innebär, att nemligen det till förbättring i lärarepersonalens lönevilkor bestämdt afsedda anslag blifvit till andra ändamål disponeradt. Jag vill för närvarande blott som ett exempel härupå anföra, att Lunds Universitets flere lönlöse och otillräckligt lönte tjenstemän, hvilka dock säkerligen icke varit från Rikets Ständers omtanka och välvilja uteslutne, hvarken för åren 1830, 1831 eller 1832 fått åtnjuta ringaste del i ofvannämde, åtminstone i främsta rummet, såsom Utskottet anför, "till förbättringar i Lönevilkoren för Lärarepersonalen" bestämdt afsedda anslag.

Häruti instämde Doctor *Hvasser*.

Domprosten Doct. *Heurlin*: Då jag vid 1832 års Statsrevision erkänner mig hafva gifvit anledning till denna anmärkning, anser jag mig äfven böra redovisa för skälen dertill. Understödet var anvisadt att utgå af Öfverskottet på Anslaget till Allmänna undervisningsverken. Men år 1832 hade Lä-

roverken icke kommit i åtnjutande af anslaget, och innan Lönregleringen hunnit verkställas, kunde man icke på förhand veta, huruvida öfverskott uppkom, för att så väl i denna del, som ock om uppskofvet med medlens fördelning reservera Rikets Ständer öppen talan, ansåg jag viktigt att denna disposition ej lemnades oanmärkt. Förhållandet är nu helt förändradt. Lönregleringen vid Elementar-Läroverken är interimsviis af Kongl. Maj:t faststeld, och alla Lärare, med undantag af de i Lunds Stift, der särskilta orsaker vålla dröjsmål, hafva erhållit den för hvarje sig belöpande Lön-tillökning från och med d. 1 Jan. 1830, och det har äfven visat sig att öfverskott uppkommit, ehuru ringa, likväl tillräckligt till denna utgift. Vål hafva Universiteternas Lärare icke kommit i åtnjutande af personella Lönförbättringar förr än ifrån och med den 1 Jan. 1833, utan har de föregående 3:ne årens hela anslag gått till Universiteternas Institutioner och materiella behof, men också har Professor *Ågrens* reseunderstöd tagits af Elementar-Läroverkens andel i anslaget, och icke af Universiteternas. Då nu tillika denna disposition åsåg ett allmänt nyttigt och viktigt ändamål, som stod i närmaste sammanhang med Elementar-Läroverken, kan jag ej annat än tillstyrka bifall till Utskottets hemställan, att denna anmärkningsfråga må förfalla.

Professor *Westman* erinrade, att Kongl. Krigs-Akademien vid Carlberg icke hörde till

Elementar-Läroverken, utan till tillämpnings-skolorna.

Domprosten Doct. *Holmström*: Vid 1832 års Revision deltog jag lika varmt som Domprosten *Heurlin* i den nu ifrågararande anmärkningen, hvilken visserligen då hade sin goda grund; men på samma skäl, som af samma värde Talare nu blifvit anförde, anser jag den nu kunna förfalla. Särskildt bör jag erinra, att Universiteterna åtminstone icke hafva att klaga öfver den gjorda dispositionen, enär det för deras behof af Rikets Ständer beviljade Anslag, 12,000 R:dr B:co, till fullo utgått, och således icke lemnat något öfverskott. Vid fördelningen åter af Elementar-Läroverkens Anslagssumma, 42,000 R:dr, lära ej så obetydliga öfverskott för hvarje år hafva uppkommit, och ehuru anspråken derpå visserligen närmast tillhöra sistnämnda Läroverk, torde dock ingen nu vilja tvista om den lilla ifrågavarande summan af 500 R:dr för ett nyttigt litterärt ändamål. Den egentligen viktiga frågan om förändrade grunder för Anslagets fördelning, hvarvid äfven öfverskotten komma i beräkning, är redan väckt och beror på vederbörande Utskotts utredning. Genom denna hoppas jag alla anomalier och missnöjen för framtiden förekommas.

Contractsprosten *P. G. Svedelius*: Utaf det vid sednaste Riksdag till Allmänna Undervisningsverken gjorda anslag voro 12,000 R:dr anvisade till Universiteten och tillämp-

ningsskolornas fullkomnande, det öfriga till Löneförbättringar vid Elementar-Läroverken. Kongl. Maj:ts Nåd. Bref af den 19 Junii 1830 anvisar det åt Professor *Ågren* beviljade reseunderstöd, 500 R:dr, på anslaget i dess helhet, för hvilket denna utgift, såsom afseende tillämpningsskolornas fullkomnande, icke synes mig hafva varit främmande. Att dessa 500 R:dr sedermera blifvit påförda anslaget till Elementar-Läroverkens förbättring, lär hafva kommit deraf, att öfverskott uppkom på detta anslag, men icke på det förstnämnda, till hvilket det dock rätteligen hörde.

Domprosten Doct. *Heurlin*: Dispositionen kan ej klandras, ty denna utgift skulle gå af öfverskottsmedlen, utan att bestämma, om af Universitetens och tillämpnings-skolornas, eller af Elementar-Läroverkens andel. Någon anmärkning förtjenar den icke, minst från Universiteternas sida, hvilka ej lidit derpå.

Föredragningen af de öfriga punkterna i detta Utlåtande skulle på eftermiddagen fortsättas.

§. 14.

Utdelades:

1:o Stats-Utskottets Utlåtanden N:o 38—53;

2:o Lag-Utskottets Betänkanden N:o 25—29;

3:o Allm. Besvärs- och Ekonomi-Utskottets Betänkanden N:o 19—33;

4:o Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes
i Stora Kopparbergs Län Femårs-Berättelse.

Ståndet åtskiljdes kl. 3 e. m.

In fidem

P. A. Sondén.

Den 15 April.

Plenum kl. 7 e. m.

§. 1.

Fortsattes föredragningen af Stats-Utskotets Utlåtande N:o 22.

Vid §. 62 anmärkte

Domprosten Doct. *Holmström*, att det torde vara lika orättvist att undantaga lönlöse Officerare, uppförde å Exspectance-Stat, ifrån den förmån att få avancera, äfven i fredstid, till ett förbättradt Exspectance-arfvode, som att fränkänna öfrige Officerare, hvilkas tjenstgöring i fredstid, åtminstone vid de Indelta trupperna, icke är öfvermåttan betungande, rättigheten till ett slikt avancement. Äfven de förre tillhöra Svenska Arméen, med skyldighet att, vid påfordran, i tjenstgöring ingå.

Prosten *Åstrand*: Jag anser principstridigt, att den, som gått ur activ tjenst, med erhållande af Exspectance-lön, skall genom
avance.

avancement utan tjenstgöring kunna åtkomma högre lön. Blir en sådan person inkallad i verklig tjenst, så må han då avancera och njuta motsvarande fördelar, eljest prejudice-rar han alla, som äro med honom af lika grad. Det vore lika orimligt, att han skulle genom nådeväg komma till högre lön, som om en med pension ur tjenst bortgången skulle en tid derefter få pension i högre Class.

Härmed förenade sig Prof. Doct. *Engeström*.

Vid §. 71 anförde

Vice Talmannen, Biskopen m. m. Doct. *af Wingård*: Statens förlust på kruttillverkningen har med skäl varit anmärkt och öfverklagad. Missförhållandet är afhulpet genom Konungens befallning, att krutets försäljningspris efterhand skall höjas till tillverkningskostnaden. Dermed har redan början skett. Härvid borde man stanna. Att deremot fordra uppgift i tryckta Handlingar på krutförrådet, är en obetänksam öfverdrift. Från Handlingars tryckning anföras i Tryckfrihets-Förordningens §. 2 såsom undantag, att "ovägerligen" iakttagas, Protokoll i Com-mando-mål. Denna visa föreskrift är ock här tillämplig. Ingen Stat, som är sorgfällig om sitt sjelfbestånd, blottar sina försvarstillgångar för sina grannar. Äfven i den friaste är en sådan nygirighet hos Representanten oerhörd. Framkom mot förmodan i Engelska Parla-men-tet någon så förflugen fråga, skulle den af

Ministèren bemötas med en sarcasm eller ett torrt afslag, och man skulle finna allt detta med rätta. Lika olämplig jag finner denna föreslagna underdåniga Skrifvelse, lika viss är jag att, om den afgår, den icke vinner jakande svar. Hvertill då en åtgärd, i hvilken man har orätt och tillika väntar afslag? Det är icke blott den nekande, som kan komma att lida i minskad popularitet, men ock den frågande, som förlorar i värdighet.

Häruti instämde Domprosten Doct. *Holmström* och Prof. Doct. *Engeström*.

Prosten *Åstrand*: Den nu gjorda framställningen har mera skenet än verkligheten för sig. Den ägde skäl, om icke verkliga förhållandet vore, att de Utländska Missionerna härstädes lika väl kände storleken af våra krutförråd, som någonsin Representanterne känna dem. Skall en verklig Revision ske, så måste man äga kännedom om behållningarna. Ja, om Revisionen vore rätt fullständig, borde den till och med sträcka sig till förrådens inventering.

Vice Talmannen, Biskopen m. m. Doct. *af Wingård*: Männe ej krut finnes äfven under Förvaltningens af Sjöärenderna vård? Således är det ej nog att i underdånighet anhålla om en Nådig befallning till Kongl. Krigs-Collegium.

På de af vice Talmannen m. m. Biskopen *af Wingård* anförda grunder, yrkade Contractsprosten *P. P. Svedelius* återremiss.

Doct. Ruus: Om utländningen får veta vårt krutförråd, torde det snarare afskräcka än locka honom till ett anfall.

Vice Talmannen, Biskopen m. m. Doct. af Wingård: Om krutförrådet någon gång varit större, torde det dock stundom vara för litet för ett activt krig.

Doct. Ruus: I 20 år har vårt krutförråd varit tillräckligt, och ingen anledning är, att det skall blifva mindre hädanefter.

Då vid tillfrågan, om återremiss, meningarne voro delade och votering äskades, framställde H. H. Ärkebiskopen och Talmanen följande proposition:

Bifaller Högv. Ståndet, att de vid 71 §. gjorda anmärkningar må återremissen af Utlåtandet till Stats-Utskottet åtfölja? Den det vill, lägge Ja; den det icke vill, lägge Nej; vinner Nej, kommer återremiss i denna punkt ej att äga rum.

Härefter anställdes omröstning, som så utföll, att Ståndet med 26 Nej emot 12 Ja beslöt, att anmärkningarna vid denna §. icke skulle återremissen till Utskottet åtfölja.

Vice Talmannen m. m. af Wingård reserverade sig emot detta beslut såsom högst illiberalt.

Comminister Dahlgren anhöll att få förena sig med dem, som talat emot återremiss, och trodde, att då hemlighetsslöjan blifvit borttagen från Banken, den äfven kunde borttagas ifrån krutförråden.

Vid §. 78 anförde

Contractsprosten *P. G. Svedelius*: Genom förevarande Betänkande synes mig Utskottet hafva alldeles fränkämt Statsverket den gamla Passevolance-fondens behållning. Jag har derföre biträdt Prosten *Åstrands* reservation, så mycket heldre, som den deruti föreslagna Underdåniga hemställan har för sig de mest talandeskäl. Den äldre Mötes-passevolancen tillkom genom en af Rikets Ständer 1812 till Kongl. Maj:t aflåten Underdånig Skrifvelse, uti hvilken jemte andra bestämmelser en Underdånig hemställan göres om lindring i afgifternas erläggande för orter, som i följd af ojemnhet i rotering eller andra omständigheter deraf vore i behof. Huruvida en sådan lindring kommit Rote- och Rusthållarne till godo är mig icke bekant, jag har anledning att tvifla derpå. Emedlertid synes mig af Skrifvelsens innehåll tvänne slutsatser kunna dragas: 1:o att denna Passevolance-fonds behållning, såsom tillkommen genom Allmänna bidrag och uppå Rikets Ständers föranledande, hvilka väl måst ansvara för den eventuella bristen, är att anse såsom Kronan behållen och derföre tillhörande Rikets Ständers eller deras Revisorers granskning; 2:o att samma behållning verkligen varit påräknad såsom en lindring i Roteringsbördorna och sålunda fortfarande bort användas till det vid Passevolance-föreningen afsedda ändamål. Då emedlertid Kongl. Maj:t förbehållit sig fri dispositionsrätt öfver denna cassabehållning, den jag icke heller underkänner, så anser jag en un-

derdånig anhållan hos Kongl. Maj:t att till nya Mötes-Passevolancen måtte öfverföras samma fonds äldre behållningar vara den åtgärd, som Rikets Ständer lämpligast kunde vidtaga; öfvertygad, som jag är, att Hans Maj:t Konungen åt en sådan på skäl och billighet gjord framställning nådigst lemnar allt det afseende, som Rote- och Rusthållarnes till en del ömmande belägenhet kan taga i anspråk.

Prosten *Stenhammar*: Det som här sättes i fråga, är Ständernas eller deras Revisorers rätt att granska gamla Passevolance-Cassans räkenskaper och förvaltning. Tvisteämnet är så obehagligt, att jag önskade nästan det vore med rättvisan och Ständernas värdighet förenligt, att de frånträdde denna rätt. Men jag kan icke med rättvisa och billighet mot Revisorerne och fordna Ständer finna öfverensstämmande, om man nu medgaf, hvad som i det af Herr Hof-Cansleren på nådig befallning Revisorerne meddelade svar blifvit yrkadt, att Ständerna *redan* vid förra Riksdagen, genom formligt *beslut* och *medgifvande*, fränkämt sig denna gransknings-rätt. Stats-Utskottet lär hafva velat antyda att en sådan tolkning af Ständernas afslag på en enskild motion ej kunde medgifvas. Men jag anser de af Utskottet begagnade uttrycken så mycket mindre vara tillräckligt bestämda, som Utskottet dock synes medgifva att frågan i motionen rörde samma *ämne*, som utgjorde föremål för Revisorernes anmärkning. Men hvad som blifvit benämndt *beslut* och

medgifvande att, gamla Passevolance-Cassan ej skulle vara underkastad revision, är icke ens något utlåtande *i det ämnet*. I reservationen har jag derföre velat framlägga det sanna förhållandet, i afsigt att undanröjda det första inkastet mot nu yrkad gransknings-rätt, att denna skulle af förra Ständer redan vara eftergifven.

I den enskilda motionen hade tvänne medlemmar af Bondeståndet vid förra Riksdagen begärt att gamla Passevolance-Cassans behållning skulle få utredas och genom constant utdelning komma Rust- och Rotehållare till godo. Detta anspråk godkändes ej af Ständerna. Men derigenom fattades icke något beslut att Passevolance-Cassan ej borde revideras och dess behållning komma Statsverket till godo. Tvärtom anförde Ständerna sjelfva denna Styrelsens vägran att medgifva granskningen såsom ytterligare skäl hvarföre den begärda utredningen af Cassans behållning var för Ständerna omöjlig. De yttrade, att de af denna orsak ej voro *i tillfälle att vidtaga någon åtgärd* vid det af motionärerne väckta anspråket. Sjelfva uttrycket innebär visst icke något godkännande af skälet. Men erinran att man aldraminst kan utdela de medel, hvilka man ej kan få i sin hand eller beräkna, är ganska riktig. Under deltagandet i granskningen af Revisionsberättelserna, har af alla de omständigheter, som påkallat uppmärksamhet, denna förekommit mig mest anmärkningsvärd och oangenäm. Af trohet, vördnad och tillgifvenhet för Sty-

relsen, önskade jag att dylika misstag om Ständernas mening aldrig må yppas. Jag önskar det, på det förtroendet mellan regering och folk måtte stärkas. Ostridigt äro närvarande Ständer oförhindrade, så vidt det af förra Ständers beslut eller medgifvanden kan bero, att yrka den af Revisorerne med skäl äskade gransknings-rätten öfver gamla Passevolance-Cassan. Jag begär att Stats-Utskottet måtte uttryckligen tillkännagifva detta förhållande för Ständerna, samt öppet och bestämdt uttrycka att den enskilda motionen rörde en helt annan fråga än Revisorernes gransknings-rätt, hvilken Utskottet då icke eller nu torde finna skäl att underkänna.

Prosten *Åstrand*: Jag önskar ej, att tvisten om gamla Passevolance-Cassans granskning åter upplifvas. I afseende på det utredda förhållandet, att man genom Revision bestämdt vet, huru stor Cassan är, tillkommen genom Rust- och Rotehållares bidrag, och behöflig för lindring i Rust- och Rotehållares börda, tror jag att denna fonds behållning bör öfverflyttas till nya Passevolance-Cassan.

Häruti instämde Prosten *Nordin*.

Contractsprosten *Östberg*, som deltagit i reservanternas tanka, förenade sig nu med Prostarne *Stenhammar* och *Åstrand*.

Domprosten *Doct. Holmström*: Så vida fråga är, såsom jag tyckt af någon talare yrkas, om en tillbakagående, af Kongl. Maj:t flera gånger vägrad, granskning af gamla

Passevolance-Cassan för de förslutna åren, så måste jag, lika med Stats-Utskottets pluralitet, helt och hållet afstyrka någon förnyad framställning derom, endast tjenlig att, utan ändamål, förnya gamla tvister och misshagliga förhållanden. Deremot anser jag det af Prosten Åstrand framställda förslag om en underdånig anhållan hos Kongl. Maj:t, att den behållning, som å nämnda fond för närvarande finnes, måtte få förenas med den nya Passevolance-Cassan, förtjena att af Höglofl. Utskottet tagas i öfvervägande. Då den öfvermålade behållningen verkligen uppkommit genom bidrag af samma Rust- och Rotehållare, som nu årligen äfven bidraga till den nya fonden, synes det ej obilligt, att den förra besparingen må komma dem till godo, åtminstone vid det redan ingångna, nu gällande, Passevolance-Contractets slut. På denna grund tillstyrker jag återremiss af denna punkt.

Vid §§. 20 och 22 anförde

Domprosten Doct. Holmström: Såsom Ledamot af 1832 års Stats-Revision har jag haft betänklighet vid att deltaga i de af Revisorerna framställda anmärkningar så väl angående afgifterna för Salbo hed, ansedde såsom en slags hyra för denna mötesplats, som ock angående de i §. 22 af Stats-Utskottets Betänkande uppräknade dispositioner å Passevolance-medlen. Min åsigt af berörde medels egentliga ändamål var väl icke hufvudsakligt skiljaktig från mina med-Revisorer,

men jag ansåg Revisionens anmärknings-rätt i detta hänseende begränsad af Rikets Ständers egna föreskrifter och begifvanden. Uti den vid sistlidne Riksdag till Kongl. Maj:t angående Mötes-Passevolancen aflåtna underdåniga Skrifvelse, N:o 228, läses, att "de inflytande Passevolance-medlen icke må användas för andra ändamål eller behof, än Indelta Arméens underhåll och sjukvård under Möten, Marcher och Mönstringar, jemte de i och för Tropparnes vapenöfningar oundvikliga utgifter och förvaltningskostnader." Då nu icke lärers kunna bestridas, att de anmärkta utgifterna för Mötesplatsers arrendering och planering, för Ammunition, Skottvallar, Tafel för målskjutning m. m., verkligt och nödvändigt tillhöra Tropparnes vapenöfningar, så synes mig föreskrifterne härom i Kongl. Br. af den 27 Aug. 1831 och Kongl. Reglementet för Passevolance-medlens disposition af d. 20 Januarii 1832, icke utan antydning åtminstone af deras härledning utur Rikets Ständers förenämnda begifvande, hafva bordt föranleda anmärkning af Rikets Ständers Revisorer. Hvad nu vidkommer den af Stats-Utskottet föreslagna underdåniga Skrifvelsen, dristar jag ej, om den af Högv. Ståndet anses formlig, nyttig och vigtig, deremot något invända, men anhåller dock att förut i ompröfning måtte tagas, i hvad mon närvarande Ständer ega att förändra eller inskränka förberörda vid förra Riksdagen gjorda, måhända nog vidsträckta öfverlåtelse, hvilken, kanske med något fog, torde betraktas

såsom ett redan af Rikets Ständer, ehuru ej utan protest å Rust- och Rotehållares vägnar med Kongl. Maj:t och Kronan afslutadt Contract. Huruvida det ofta och rättvist klandrade vacklandet från Riksdag till Riksdag mellan hvarandra motsatta åsikter och åtgärder i viktiga Samhälls-angelägenheter icke i sådant fall äfven härutinnan eger rum, derom tillåter jag mig intet omdöme, utan öfverlemnar det vördsamt till det Högv. Ståndet, som upplyst torde pröfva, om ej, i händelse återremiss å dessa begge punkter af Stats-Utskottets Betänkande beslutes, detta Utskott eller Expeditions-Utskottet må erinras, att i den föreslagna underdåniga Skrifvelsen åtminstone antyda, det anmärkningens första och egentliga grund bör sökas i Rikets Ständers eget Beslut vid sistl. Riksdag.

Contractsprosten *P. G. Svedelius*: Den af Domprosten *Holmström* anförda 8:de punkt af den Underdåniga Skrifvelsen om nya Mötes-passevolancen synes mig, i motsatt mening mot hvad den värde talaren yttrat, böra föranleda dertill, att de inflytande Passevolance-medlen icke under något villkor, må användas till skatter och onera, till arrenden för mötesplatser, till planering, ammunition, broar m. m., emedan jag anser dessa kostnader för ingen del kunna hänföras till de uti förenämnde punkt i och för truppernas vapenöfningar angifna oundvikliga utgifter och förvaltningskostnader. Om Passevolance-Cassan skulle anses böra vidkännas sådane ut-

gifter som de nu specificerade, så ser jag icke något hinder att låta nämnde fond äfven bekosta skjutgevär och trosspersedlar, emedan dessa likaledes äro behöfliga till truppernas vapenöfningar. Denna fond är dock icke att betrakta annorlunda än såsom ett surrogat för de förutvarande soldatmatsäckarne, hvilka ingalunda kunde användas till de af Revisorerne anmärkta föremål. Enligt den gamla regeln: *principiis obsta*, anser jag därför nödigt att i första början afböja alla för Mötes-passevolancen fremmande utgifter, så mycket mer, som den derom upprättade öfverenskommelse innehåller, att *räntan af alla de besparingar, som uppå denna fond kunna uppkomma, böra efter Passevolancetidens tilländagående användas till nedsättning i då blifvande nya Passevolance*. Uppå dessa skäl yrkar jag, i likhet med hvad Utskottet antydt, att de anmärkta utgifterna måtte ersättas Passevolance-fonden.

Domprosten Doct. *Heurlin*: Om Prosten *Svedelius* genom återremiss endast åsyftar underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, så är denna omväg fullkomligt öfverflödig, enär Utskottet redan tillstyrkt hvad Prosten yrkar, att nemligen Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet må anhålla, det ifrågavarande och dylika utgifter må bestridas af gamla Mötes-Passevolance-fonden, och att, derest sådant ej i Nåder bifalles, desamme blifva anvisade att af 3:dje Hufvudtitelns tillgångar utgå. Beträffande åter hufvudsaken,

så har jag både vid 1832 års Stats-Revision och nu inom Stats-Utskottet biträdt deras mening, som ansett desse utgifter böra anmärkas, såsom för nya Passevolance-fonden främmande. Vål vill jag medgifva, att de nog obestämde uttrycken i Rikets Ständers beslut kunna föranleda en motsatt tolkning, men om man, af medgifvandet att Passevolance-medlen må användas till utgifters bestridande i och för indelta Arméens vapenöfningar, vill sluta till behörigheten af desse smärre utgiftssummor, så synes man mig lemna ett nog öppet fält för nya Passevolance-Fondens anlåtande, hvarigenom den ock skulle blifva allt för otillräcklig. Snarare bör man fästa sig vid Rust- och Rotehållares, enligt Indelningsverket och Kneckte-Contracterna, åliggande skyldigheter, då man lätt finner att dessa utgifter icke tillhöra dem, utan böra af Allmänna medel bestridas. Då nu tillika Rikets Ständers beslut om nya Passevolancen, långt ifrån att vinna bifall, snarare varit underkastadt ett allmänt och i vissa afseenden välförtjent klander, önskar jag att gränsen emellan Statens samt Rust- och Rotehållares ursprungliga skyldigheter noga åtskiljes och strängt iakttages, dels för att ej genom främmande utgifter gifva ny näring åt missnöjet, dels för att ej minska hoppet om behållning till framtida lättnad för Rust- och Rotehållare. Det är således icke vid de ringa summorna, som ej kunna synnerligen inverka på nya Passevolance-Cassan, jag fäster vikt, utan på sjelfva principen, att ej påföra denna fond

utgifter som egentligen icke åligga Rust- och Rotehållare.

Domprosten *Doct. Holmström*: Jag ber att få upprepa, det min åsigt af sjelfva hufvudfrågan, eller Passevolance-medlens ändamål, icke är så mycket skiljaktig från de sista värda Talarnes, som de synas förmena. Äfven jag tror att de kostnader, som tillhöra Rust- och Rotehållare att bestrida, egentligen böra anvisas på dessa medel, men att den utsträckning derutöfver, hvilken man klandrar, varit föranledd af ordalagen i Rikets Ständers egna beslut. Då jag icke alldeles afstyrkt den föreslagna underdåniga skrifvelsen, är det sålunda blott i formen deraf, som jag önskat den hofsamhet iakttaga, att anledningen till anmärkningen och den underdåniga önsknigen uttryckligen måtte erkännas vara hemtad snarare af obeständighet i sednaste Riksdagsbeslut, än af någon å den andra Statsmaktens sida sjelftagen rätt. Ett sådant erkännande synes mig af en skyldig grannlagenhet åtminstone påkalladt.

Prosten *Åstrand*: Om Rikets Ständers i orden otydliga Beslut vid förra Riksdagen gifvit anledning till en emot andan af detta Beslut stridande disposition å Passevolance-fonden, så kan den föreslagna underdåniga Skrifvelsen förekomma sådant, emedan den innebär en i detta afseende nödig tolkning af samma Beslut.

Domprosten Doct. *Heurlin*: Så väl genom Kongl. Brefvet af den 27 Aug. 1831, som genom Kongl. Reglementet angående besörjandet af Indelta Arméens underhåll vid möten och mönstringar af den 20 Jan. 1832, äro gränsorna för Passevolance-fondens åliggande utgifter så noga bestämda, att man ej har anledning befara andra, för denna fond främmande utgifter, än dessa smärre, om hvilkas fränskiljande Utskottet föreslagit underdånig Skrifvelse.

Prof. Doct. *Morén*: Då Betänkandet i anseende till anmärkningarne vid 73 §. blifvit återremitteradt, hemställer jag, om icke återremiss äfven här bör ske; ty om gamla Passevolance-Cassan öfverflyttas på den nya, synes en præcaution i afseende på den sednare behöflig.

Domprosten Doct. *Heurlin* erinrade, att Utskottet tillstyrkt en underdånig anhållan, det dylika utgifter måtte bestridas *antingen* af gamla Passevolancefonden, *eller* af 3:dje Hufvudtiteln's tillgångar, dit dessa utgifter höra.

Domprosten Doct. *Holmström* instämde med Doct. *Morén*, och ansåg en ändring här nödig, om den gamla Passevolance-Cassan för-enades med den nya, i hvilket fall det förra alternativet ej vore lämpligt.

Domprosten Doct. *Heurlin*: I den händelsen kunna dock Ständerna begära, att i frågavarande utgifter må utgå af 3:dje Hufvudtiteln.

Vid 86 §. anförde

Vice Talmannen, Biskopen m. m. Doct. af Wingård: Jag hemställer, om, då detta Utlåtande affattades, det varit för Stats-Utskottet känt, att Kongl. Maj:t redan anbefallt en sådan undersökning. Af Justitie-Ombudsmannens Ämbets-Berättelse inhemtas, att Kongl. Maj:t förlidet år låtit afgå en Nådig befallning till Carlsrona, om inventering af det dervarande förråd af ekvirke.

Prosten Åstrand: Föreskriften om inventering af det mindre förrådet är mig känd; derigenom erhålles dock ingen kunskap om förrådet i det hela. Den föreslagna Skrifvelsen anser jag därför väl behöflig.

Vid §. 90 anförde

Contractsprosten Hallström: Jag är i allmänhet icke böjd för afskrifningar; och då den Femårsberättelse Öfver-Ståthållaren afgifvit innehåller att ifrågavarande inrättning år 1832 hade en Capitalfond stor 54,666 R:dr 32 skill., oberäknadt fastighetsvärde à 30,000 R:dr, samt att inkomsterne, som belöpte sig öfver 7,000 R:dr, samma år öfverstego utgifterna, som sammanräknade utgjorde cirka 5,700 R:dr, med fulla 1,300 R:dr, vet jag icke, hvarföre denna summa, så obetydlig den än är, skall fränkännas Statsverket, och utan behof afskrifvas.

Häruti instämde Prof. m. m. Doct. Bexell.

Prosten Åstrand: Jag tror, att man ej bör så hårdt förfara med en from stiftelse,

och då man ej känner grunden för den gamla skulden, och då inrättningen det ena året kan hafva öfverskott, det andra brist, må väl afskrifningen på den ringa summan kunna beviljas, helst som det vore godt, om derigenom flera barnmorske-elever kunde få tillfälle till undervisning och kostnadsfritt underhåll å barnbördshuset.

Contractsprosten *Nordin*: Barnbördshuset är ju en barmhertighetsinrättning; den är högst nyttig för Staten; det är således billigt, att de förskjutne 500 R:dr efterskänkas.

Contractsprosten *P. G. Svedelius*: För denna afskrifning tala de mest bevekande skäl. Denna inrättning, ehuru nyttig för det allmänna, har uppkommit utan Statsbidrag. En läkare, som stiftat densamma, har i detta ändamål upptagit ett lån, som småningom blifvit afbetaldt.

Contractsprosten *Hallström*: Det kan icke vara min mening, att i denna sak hårdt bestrida Utskottets tillstyrkande; men till rättelse i hvad såsom bevekande skäl blifvit anfördt så väl af Utskottet, som en värd Ledamot härstädes, tror jag mig böra upplysa, att förbemälde Femårsberättelse vitsordar, att Inrättningen åtnjuter ett årligt Statsanslag af 348 R:dr.

Ståndet beslöt, att Stats-Utskottets Ut-låtande N:o 22 skulle återremitteras, med de vid §.§. 12, 19 och 78 gjorda anmärkningar.

§. 2.

Föredrogs och lades på bordet Bevillnings-, Lag- samt Allm. Besvärs- och Ekonomi-Utskottens Betänkande N:o 1, i anledning af Hr *Gustaf Montgomerys* motion, angående bränvinsbränningens inställande.

§. 3

Föredrogs Stats-Utskottets den 7 dennes bordlagda Utlåtande N:o 25, angående indragning af Vexel-Controllers-befattningarne. Bifölls.

§. 4.

Föredrogs Stats-Utskottets den 7 dennes bordlagda Utlåtande N:o 26, i anledning af Kongl. Maj:ts Nåd. Proposition angående afskrifning af några Statsverkets fordringar hos Hospitalsfonden och Curhusen i Södermanlands samt Götheborgs och Bohus Län.

Bifölls.

§. 5.

Föredrogs Stats-Utskottets den 7 dennes bordlagda Utlåtande N:o 28, i anledning af Wisingsö hemmansägares underdåniga ansökning om nedsättning i lösen för dagsverken till Wisingsborgs Kungsgård.

Prosten *Rosén* anförde: Meningens af Utskottets Betänkande är utan tvifvel, att Kronan, allt efter som för Kungsgårdens skötsel
Preste-St. Prot. 1834. Bandet IV. 6

sel kan förmonligast vara, äger rättighet att uttaga antingen hela dagsverks-skyldigheten in natura, eller ock blott en del deraf, men att i sednare fallet de dagsverks-skyldige äga att lösa sina resterande dagsverken med $\frac{1}{4}$:del af Markegångspriset.

Denna Utskottets mening synes dock icke vara så klart och bestämdt uttryckt, att icke möjligen tvister och stridigheter mellan Kronan och de dagsverks-skyldige kunna uppkomma. Det säges nemligen först: att *Sökanderne må bibehållas vid rättigheten att utgöra dessa dagsverken in natura*, och sedan: att, då Kronan finner sig deraf ej vara i behof, utan lösen i penningar för dem skall erläggas, denna må bestämmas till $\frac{1}{4}$:del af hvad den årliga Markegången för drängedagsverken i Länet ut-sätter. — Häraf vill synas, som skulle den rättighet, hvilken först tillägges de dagsverks-skyldige, dem åter fräntagas; de både hafva och icke hafva rättighet att fullgöra sin dagsverks-skyldighet in natura. Men i samma tvetydiga belägenhet försättes äfven Kronan; äfven hon både hafver och icke hafver rättighet att fordra lösen. — Det är i anledning häraf jag vördsamt anhåller om återremiss af Betänkandet och föreslår, att ordet *rättighet*, som Utskottet tillägger de dagsverks-skyldige, utbytes mot ordet *skyldighet*, hvarigenom all tvetydighet undanrödjes.

Contractsprosten *P. G. Svedelius*: Den nyss gjorda anmärkningen om ordet *rättig-*

het förfaller, om man har afseende på den underdåniga ansökan. Hemmansägarne på Wisingsö hafva aldrig klagat öfver dagsverkens presterande in natura, som är deras skyldighet, men väl öfver den höga lösen för dessa dagsverken. När de nu begärt att få utgöra dagsverken in natura, eller ock lösa dem med $\frac{1}{4}$ af markegångspriset, och detta beviljas, må det väl kallas en rättighet.

Prosten *Åstrand*: För otydlighetens skull är det nödigt att återremittera Betänkandet. Ordet *rättighet* bör ovilkorligen förvandlas till *skyldighet*. Det är alldeles nödvändigt att Kronan får taga dagsverken in natura. Det torde dröja länge, innan ekplanteringen på Wisingsö är fullbordad, och när det skett, kunna ändå dagsverken behövas vid ekars utsyning och fällande.

Contractsprosten *Öhrnberg*: I anledning af Wisingsö-boarnes ansökning, är uti Höglofl. Stats-Utskottets Utlåtande N:o 28 föreslagit, att Sökanderne från Wisingsö-hemmanen må bibehållas vid rättigheten att utgöra dagsverken in natura, samt att, då Kronan finner sig deraf ej vara i behof, utan lösen i penningar för dem skall erläggas, denna må bestämmas till $\frac{1}{4}$ af hvad den årliga markegången för dränge-dagsverken i Länet utsätter.

Man kan icke neka, att Höglofl. Stats-Utskottet verkligen behjertat Wisingsö-boarnes ömmande belägenhet, då detta Utskott i det sednare alternativet föreslagit, att lösen

för deras dagsverken må erläggas efter $\frac{1}{4}$ af den årliga markegången för dränge-dagsverken i Länet. Man skulle också vid första påseendet tycka, att äfven det förra alternativet, som bibehåller dem vid rättigheten att utgöra sina dagsverken in natura, äfven skulle vara till deras faveur, men så är det likväl icke.

De äro redan i allmänhet i fattigdom stadde, och skola de årligen utgöra 4,288 dagsverken in natura, så blifva de deraf alldeles ruinerade. — Man invänder: de hafva tillförne utgjort desse dagsverken. Jag svarar: detta har också betydligt bidragit till det armod, hvori pluraliteten sig nu befinner. Dessutom får jag äran upplysa, att de förre Arrendatorerne, hvilka sjelfve hade förmonliga arrende-vilkor och till Kronan icke erlade mera än $\frac{1}{4}$ af markegångspriset för hvarje drängdagsverke, voro mycket billige och öfverseende med de dagsverks-skyldige, och äfven togo qvins- och gosse-dagsverken i stället för drängdagsverken, som hädanefter icke torde vara att förvänta. — Skola de ifrågavarande 47 hemmanen på Wisingsö in natura utgöra sina 4,288 dagsverken med fullgiltige karlar, så komma de dagsverksskyldige i den brydsammaste och svåraste belägenhet. De fleste Brukarne måste då anskaffa sig drängar; men hvar skola desse erhållas? Till $\frac{1}{4}$ kunna de icke erhållas på Wisingsö; ty bruket på öen är vanligen, att friska och arbetsföra ynglingar, hvilka kun-

na göra ett fullgodt drängdagsverke, begifva sig på fasta landet till de närgränsande Provinserne Öster- och Westergöthland samt till de närmaste Socknarne i Småland der de bekomma mycket större löner än de fattige Öboerne kunna gifva, och är det icke sällsynt att sonen, så snart han blir fullt arbetsför, öfvergifver sin gamle fader och beger sig bort i tjenst i ofvannämnde provinser. — Fåfängt söker öboen öfvertala en dräng från fasta landet att flytta till Wisingsö, äfven om han kunde bjuda dubbel lön; ty detta är i de fleste fallen motbudande, och endast i det fallet, då Öboen har att bjuda på en hygglig dotter och en betydlig hemgift, hvilka begge delar på Wisingsö äro lika sällsynte, låter en rask dräng öfvertala sig, att från fasta landet flytta till öen, som följakteligen högst sällan inträffar.

Wisingsöboerne, hvilka hafva ganska få penninge-förtjenster, hafva visserligen i början sjelfve varit af den tanken, att för dem skulle vara förmonligast att få utgöra dagsverken in natura, men ju närmare de gran-skat dagsverkstvänet, och ju mera de tänkt på svårigheten för dem att prestera fullgiltiga drängdagsverken, desto fastare har deras beslut blifvit, att hellre söka betala sina dagsverken till hälften af markegångspriset, än att utgöra dem in natura, ehuru påkostande och nedtryckande desse penningeutgifter för dem skulle blifva.

På ofvananförde skäl anhåller jag vörd-samligen om återremiss af Högl. Stats-Utskot-

tets Betänkande, och att Wisingsöboarne måtte helt och hållet befrias ifrån sin dagsverks-skyldighet in natura, och i stället få erlægga för dagsverken $\frac{1}{4}$ af årliga markegången, hvilket är det sednare alternativet, som Höglöfl. Stats-Utskottet föreslagit; men i högsta nödfall, och ehuru nästan omöjligt det än må synas i verkställigheten, må de hellre, enligt Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes i Jönköpings Län och Kongl. Kammar-Collegii gemensamma tillstyrkande, åläggas betala lösen för oftanämnde dagsverken till hälften af Länets markegångspris, än att betungas med dagsverks-skyldighetens utgörande in natura.

Skulle likväl dem, såsom en nödvändighet, åläggas dagsverks-skyldigheten in natura, må dem då också beviljas hädanefter, såsom länge tillförne, att få utgöra sina dagsverken dels med sådane karldagsverken, som på öen kunna presteras, och dels med qvinsdagsverken, som ofta vanligt varit, helst pigorne på öen, i brist på drängar, genom en lång öfning, som behofvet gjort nödvändig, äro någorlunda skicklige till de fleste drängarbeten. Också bör anmärkas, att den äldsta författningen härom, som lär härläda sig från 1600-talet, blott skall omnämna *dagsverken i allmänhet*, och att de så kallade *drängdagsverken* skola härläda sig från sednare tiders förklaringar.

Under 20 års vistande på orter, som äro Wisingsö nära belägne och under förnyade besök derstädes, känner jag på det noga

ste rätta förhållandet, samt öboarnes beklagensvärda och vitsordade torftiga belägenhet; och då jag nu inför det Högvördige Ståndet vördsamligen anhåller, att Ståndet ville tillstyrka befrielse för Wisingsöboarne för all dagsverks-skyldighet in natura, så frambär jag tillika den ödmjukaste och hjertligaste bön från de fattige, och i många afseenden beklagensvärde Wisingsöboerne, hvilkas angelägenheter jag på det ömmaste recommenderar.

Contractsprosten *Hallström*: Jag får först biträda Prosten *Roséns* anmärkning, och anser mig derjemte pliktig att tillkännagifva, det Utskottet synes mig hafva gått nog långt i eftergift. Dagsverks-skyldigheten har redan år 1766 blifvit till hälften nedsatt; nu föreslås ytterligare nedsättning, så att dagsverken skola kunna lösas med $\frac{1}{4}$ af hvad den årliga markegången för drängdagsverken i Länets utsätter. Så fautive bör väl ingen markegångssättning vara, att detta skulle anses billigt. Vi känna, att Kronan nu som bäst behöfver sina dagsverken och för ekplanteringar får fullt ut betala sådana. Det vore en stor misshushållning, om den, i stället för dagsverken in natura, toge så låg lösen, hvilken naturligtvis för öboerna vore vida förmånligare. Jag tillstyrker derföre, att Kronan bör förbehålla sig rättigheten att uttaga dagsverken in natura, men, i fall dessa icke behöfvas, lösen medgifvas med hälften af Länets markegångspris, enligt hvad Konungens Befallningshaf-

vande och Kongl. Kammar-Collegium föreslagit.

Contractsprosten *P. G. Svedelius*: De motsatta åsikter, som här blifvit yttrade, synas antyda, att Utskottet valt en vis medelväg. Hvad Contractsprosten *Öhrnbergs* anmärkningar angår, hafva hemmansägarna aldrig besvärat sig öfver dagsverks-skyldigheten in natura, och således har Stats-Utskottet ej deruti kunnat föreslå någon inskränkning. Staten kan ock icke umbära dessa dagsverken. Sant är, att ekplantering vid Wissingsborg blifvit föreslagen, men om eller huru snart detta förslag sättes i verket, är osäkert; och i fall ingen ekplantering der kommer att ske, behöfvas dagsverken lika väl hädanefter som tillföre. För öfrigt äro dessa dagsverken en ersättning för mantalsräntan, från hvilken hemmanen äro befriade, och Staten kan ej efterskänka både det ena och det andra. Nedsättningen af detta onus är ock så stor som den kan blifva. — I anledning af *Tit. Hallströms* anmärkningar erinrar jag blott, att nedsättningen är af behovet påkallad, i anseende till Wisingsö-hemmanens ovanliga svaghet, och då Kronan af Kungsgårdens Arrendator erhållit blott $\frac{1}{4}$ af markegångspriset för samma dagsverken, synes det billigt, att dess anspråk ej högre uppdrifvas på de fattiga öboernas bekostnad.

Contractsprosten *Nordin*: En värd talare har påstått, att Wisingsöboernas skattebidrag är af Utskottet för lågt nedsatt. Det skulle

så synas, om man liknar hemmanen å Wisingsö med hemman å andra orter: men förhållandet är högst olika. De ifrågavarande 47 Kronoskattehemman kunna hvardera ej föda mer än 9 å 10 boskaps kreatur; hafva hvardera en ägorymd af blott 60, högst 70 tunneland, ut- och inägor sammanräknade: äro således mer att anse såsom torp än hemman. Jordmänen, mager, ger blott 3:dje, högst 4:de kornt: icke tecken till skog. Alla träbehof måste köpas. Nedsättningen af dagsverks-skyldigheten till $\frac{1}{4}$ i markegångsvärde är således icke obillig.

Domprosten Doct. *Heurlin*: Jemte det att jag får vitsorda Wisingsö-hemmanens svaga beskaffenhet, vill jag hemställa, om upphörandet af en natura-præstation och dess förvandling till penningar vore billig, särdeles för hemman, afskurna från landet, utan tillfälle till förtjenst, helst då den skulle blifva så betungande, att afgiften för hvarje hemman skulle stiga till omkring 30 R:dr årligen.

Vice Talmannen m. m. Biskopen Doct. af *Wingård*: Det synes tillräckligen taladt för återremiss. Här är tryckfel, ej blott på papper, utan ock på folk.

Contractsprosten *Öhrnberg*: Jag förenar mig med Tit. *Nordin*. Hvad Tit. *Svedelius* anfört, att hemmansägarne ej klagat öfver dagsverkens præsterande in natura, kommer deraf, att de fordom blifvit ömt behandlade af Kungsgårdens arrendatorer och fått nyttja

äfven gossar och pigor till sina dagsverkens fullgörande; men man kan ej för framtiden påräkna ett lika förhållande, och omöjligt vore det för dem att efter lagens stränga kraf fullgöra dagverks-skyldigheten, då på alla dessa hemman finnas få fullgiltige drängar.

Prosten *Rosén*: Äfven jag ömmar för den fattige Allmogens belägenhet, men vill dock icke att Kronans rätt skall lemnas å sido. Utskottet har tillstyrkt, hvad Sökanderne begärt, och mer böra väl hvarken de eller någon annan kunna billigtvis fordra. Att gå ännu längre i nedsättning af dagsverks-skyldigheten, hade både varit att öfverskrida gränsen för Motionens syftning och betaga Kronan medel att utan förlust kunna sköta Kungsgården. — Hvad åter beträffar den omständighet, som af en värd Talare blifvit anförd såsom skäl till en ännu ytterligare nedsättning i dagsverks-skyldigheten, nemligen: att jorden å Wisingsö skall vara så svag, att hon icke gifver mer än 3:dje kornet uti äring; så tror jag mig med visshet känna, att denna låga afkastning härleder sig från ett illa skött åkerbruk. Under sednare tiden, då åkern blifvit djupare plöjd och bättre häfdad, har åtminstone Kungsgården afkastat 8:de kornet, då äfven den förut icke gaf betydligt öfver det 3:dje.

Contractsprosten *Öhrnberg*: Kungsgården har mycket bördiga ängar, och deraf finner man lätt skälet till en betydligare spanmålsproduction på Kungsgården, helst ängen är

åkrens moder. Om Kungsängarne delades emellan öboarne, så skulle de blifva ganska belåtna och äfven erhålla mera Spanmål; men sådana deras hemman för det närvarande äro, mäga de ej att draga den tryckande dagsverksskyldigheten; och *ultra posse nemo obligatur*.

Betänkandet återremitterades.

§. 6.

Föredrogs Stats-Utskottets den 7 dennes bordlagda Utlåtande N:o 29, i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition, angående försäljning till skatte af de till Ekeplantering anslagne Bispmotala Kungsgård och tvänne under Wisingsborgs Kungsgård lydande hemman, samt om inköp för Ekeplantering af jord å Wisingsö.

Professor *Agardh* anförde: Ehuru jag i allmänhet måste gifva mitt bifall till Stats-Utskottets Betänkande rörande Ekplanteringarne, skulle jag dock för min del dervid vilja göra ett väsendtligt tillägg.

Sedan Kongl. Maj:t i nådig Proposition till Rikets Ständers bepröfvande framställt nödvändigheten, att dels i Östergöthland, dels i de Södra Provinserne anlägga Ekplanteringar för Flottans och Artilleriets behof, lemnade Rikets Ständer den 19 Augusti 1829 det underdåniga svar, att de ansågo sådane anläggningar böra ske "helst uti de sydliga delarne af Riket," men att, då Rikets Stän-

der inhämtat, att *Bispmotala* Kungsgård erbjöde flera Kronolägenheter, dertill tjenliga, föreslogo de, att början med dessa planteringar vid nämde Kungsgård borde göras.

Vederbörande, som deröfver sedermera blifvit hörde, hafva åter, efter förklarande, att *Bispmotala* Kungsgård för en sådan anläggning vore otjenlig, och med förbigående af Rikets Ständers yttrade underdåniga önskan, att dessa Ekplanteringar hufvudsakligen borde i Sveriges sydliga provinser anläggas, tillstyrkt Kongl. Maj:t, att Ekplanteringen i stället endast borde försättas på Wisingsö.

Vederbörande hafva således i underdånighet tillstyrkt Kongl. Maj:t tvänne åtgärder, hvilka icke öfverensstämma med Rikets Ständers underdåniga begäran, den ena, att förlägga Ekplanteringen på ett enda ställe, och den andra, att icke förlägga den i Rikets sydliga Provinser.

Rikets Ständers ofvannämnde i underdånighet yttrade önskan, hvarpå de deröfver hörde vederbörande fästet så litet afseende, synes emedlertid hafva varit ganska välgrundad.

Alla Skogsträd hafva nemligen en dubbel vegetationsgräns, en mot Söder och en mot Norr. De upphinna sin högsta frodighet, sin största vext, sin hastigaste fortkomst i en linie, som ligger emellan dem båda. Eken har sin nordligaste vextgräns något öfver det medlersta Sverige, och sin södra i

det sydliga Tyskland, hvaraf följer, att medellinien för dess vegetation infaller i den sydligaste delen af Sverige och den nordligaste delen af Tyskland, hvilket äfven af erfarenheten bestyrkes, då den förnämsta och till Skeppsbyggeri tjenligaste Eken för vår Flottas behof från dessa ställen blifvit hemtad. Således borde de nya Ekplanteringarne, såsom Rikets Ständer rätteligen i underdånighet förklarar, hafva blifvit anlagde i Sveriges sydliga provinser. Climatet har tillika ett stort och väsendtligt inflytande på vextens hastighet. Hvar och en kan finna, att ett träd måste tilltaga hastigare i provinser, der den milda årstiden är 2 månader längre än i Sveriges andra provinser, och som dessutom genom deras granskning af den alltid mer tempererade hafsluften få ett ännu mildare luftstreck, än de trakter, som ligga under samma polhöjd, men längre från hafvet. Det är sålunda långt ifrån otroligt, att Ekarne i Sveriges södra Provinser hinna sin mognad 20 eller 30 år förr än Ekarne i Sveriges norra provinser, och dessa års vinst är visserligen icke af ringa vikt i detta afseende.

Men hvad som hufvudsakligen synes mig mindre välbetänkt i vederbörandes tillstyrkande är att inskränka dessa anläggningar till ett enda ställe och ett sådant, som, för att dömma af dess läge i en stormig och blåsigt insjö på en platt ö, blotställd för skarpa nordanvindar, icke tyckes vara gynnande för uppvexandet af en ny Ekskog, äfven om

i fordna tider en sådan skog der vuxit, då det är nogsamnt bekant, att på öar, som i fordna och aflägsna tider varit skogvexta, skog svårligen å nyo mera anlägges.

Då således Förslaget egentligen ej är annat än ett experiment, så måste möjligheten åtminstone förutsättas, att efter 30, 40 år, hela företaget kan befinnas misslyckadt, samt tid och kostnader förlorade, hvilket icke hade skett, derest anläggningarne blifvit gjorde på ställen och i Provinser, der Eken både enligt naturlagar och erfarenheten redan har sin erkända vextplats.

För min del skulle jag hafva ansett ändamålsenligast, om Kronan icke anlagt de nya Ekplanteringarne å nyo och på en bar plats, utan dertill inköpt redan varande, om än ej fullkomligt väl vårdade och bevarade, Ekskogar, hvilka derefter hade bordt enligt första vetenskapens regler indelas, vårdas och planteras. Fördelarne deraf hade varit, att Kronan redan i detta ögonblick hade haft tillgång åtminstone till sådant Ekevirke, som är tjenligt till mindre fartyg, eller sådane som Sverige hufvudsakligen behöfver till sitt kustförsvar, och man hade ej, såsom det efter nu gjorda förslaget måste ske, nödgats vänta i 200 år, innan man kunde få se något resultat af de gjorda kostnaderne. Sådant var äfven, om jag ej misstager mig, dens tanke, hvilken vi måste anse för den störste kännaren i dessa ämnen, nemligen Öfverste Bornemanns.

Stats-Utskottet har i dess Utlåtande visserligen anført betänkligheter rörande Ekplanteringen på Wisingsö, men icke fäst afseende på de öfriga af mig här anmärkte omständigheter, hvilka synas mig af den vikt, att de, då de tillika till en stor del grunda sig på Rikets Ständers förut fattade beslut, icke torde böra i den underdåniga skrifvelsen uteslutas.

Häruti instämde vice Talmannen, Biskopen Doct. af *Wingård*, Prof. Doct. *Bexell* och Contractsprosten *Hallbeck*.

Betänkandet återremitterades.

§. 7.

Föredrogs Stats-Utskottets den 7 dennes bordlagda Utlåtande N:o 30, angående afskrifning i Skara Stads räkenskaper af deri balancerade Båtsmans-vacance-medel.

Bifölls.

§. 8.

Föredrogs Stats-Utskottets den 7 dennes bordlagda Utlåtande N:o 31, i anledning af väckt motion om frihet för Immetorps hyttelag i Carlskoga Härad att till Kongl. Maj:t och Kronan erlägga tionde-tackjern.

Professorn Doct. *Moren* anförde: Jag tillstyrker och anhåller, att detta Betänkande återsändes till Högl. Stats-Utskottet, på det att den väckta frågan må blifva pröfvad och afgjord. Motionären, som af lätt förklarlig

och utan tvifvel ursäktlig förseelse framställt ämnet i ofullständigt skick, har anskaffat och öfverlemnar till Utskottet de handlingar, hvilka äro till utredning behöfliga. Motionen är för orten ganska vigtig, och skall, om den på föreslagna sättet tillbakavisas, väcka stor obelåtenhet. Den har dock icke blott ett enskilt intresse. Dess utredning skall ådagalägga, att man icke utan starka skäl i senare tider klagat öfver skatternas ojemna fördelning och yrkat jemkning deruti. Det torde icke vara allmänt känt, huru hårdt Bergslagen är beskattad. Hyttorne erlægga till Kongl. Maj:t och Kronan, utöfver de allmänna skatterna, vissa Lispund Tackjern för hvarje dygn af blåsningstiden. Den ifrågasvarande hyttan skattar, om jag minnes rätt, 18 Lisp. för dygnet, och är årligen i gång omkring 300 dygn. Dess Tionde till Kronan öfverstiger således 200 Skpp:d Tackjern, hvilka, värderade till 8 R:dr B:co, och fördelade mellan de 7 hemman, som äro i hyttan delägare, tynga hemmanet med 230 R:dr B:co, utom mantalspengar, ordinarie ränta och Bevillning. När derjemte i öfvervägande tages, att Bergslagen icke åtnjuter någon annan väsentlig lindring i de landtlagen åliggande onera, åtminstone efter hvad jag för tillfället erinrar mig, än befrielse från ordinarie knecktehållet; samt att, såsom tillförlitligt styrkt är, Bergsmannen ej har annan fördel af sin näring, än tillfället att realisera värdet af sin skog och arbetsförmåga, så visar

sår sig klart, att lättnad i hans skattebörd är af behof och billighet högt påkallad. Befrielse från Tionde-jerns erläggande, då värming sker med kol från skog, hvarpå hyttan är grundad och privilegierad, är ej begärd och lär, efter gällande lagar, ej kunna beviljas. Deremot synes denna befrielse både kunna och böra äga rum, då kolen hemtas från skog af sådan egenskap som den i motionen omförmälta. All skatt och fördel, som Kronan deraf påräknat, är vid försäljningen bestämd. Hade Bergsman icke köpt, så hade ej vidare fördel, än den bestämda, kunnat inflyta. Hvarföre hafva medborgare ej samma rätt och hvarföre göres rätt beroende af en tillfällighet? Bergslagsnäringsen är för Staten så vigtig, att dess bestånd bör tryggas. Jag hoppas att Högl. Stats-Utskottet, vid ämnets granskning, finner skäl att icke blott tillstyrka, hvad motionären begärt, utan ock fästa Kongl. Maj:ts uppmärksamhet på den dryga beskattning, som trycker Bergslagen. Jag yrkar återremiss.

Prosten *Stenhammar*: För min del inser jag icke, hvad genom en återremiss kan uträttas. Första frågan vore att utröna, hvilket jern tillverkas af hyttelaget med kol från Immetorps allmänning eller med andra kol. För att utreda saken, fordras en undersökning och flera Auctoriteters hörande, hvar till behöfdes en lång tid. Detta har icke skett, innan memorialet inlemnades, och jag

hemställer, om det går an att motioner upptagas, då de ej äro åtföljda af behöriga upplysningar.

Professorn *Doct. Morén*: I anledning af det motstånd, som min begäran rönt, torde jag helt kort få anföra, att, om motionen bifalles, det tillkommer ämbetsverken att utfinna nödig kontroll; att Utskottet ej behöfver höra några Auctoriteter, emedan fullständiga undersökningar långt för detta skett; att en brist i formen bör öfverses, då saken är magtpåliggande; samt slutligen, att ett afgörande, efter skedd utredning, det må utfalla huru som helst, är bättre, än att frågan till granskning icke upptages. Jag vidhåller yrkandet på återremiss.

Prosten *Åstrand*: Jag vet ej hvad med återremiss vinnes, men motsäger principen, att motioner framträda utan att vara så kvalificerade, att de kunna af Ständerna handläggas.

Prosten *Mittag*: På de upplysningar, som *Doct. Morén* meddelat, finner jag skäl att återremittera Betänkandet, helst som i ett annat Riks-Stånd återremiss nyligen blifvit beviljad af en lagfråga, der motionären genom misskrifning citerat en annan lag-paragraph, än den han åsyftat.

Betänkandet återremitterades.

§. 9.

Föredrogs Stats-Utskottets den 7 dennes bordlagda Utlåtande N:o 32, angående för-

säljning till skatte af alla indragna Adelsfane-boställen.

Bifölls.

§. 10.

Föredrogs Stats-Utskottets den 10 dennes bordlagda Utlåtande N:o 35, i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition till Rikets Ständer, angående lindring i villkoren för begagnandet af det utaf Rikets Ständer till återbyggande af Staden Borås anslagne låneunderstöd.

Begärdes åter på bordet af Doct. *Grevilius*, hvori Fältprosten *Bjurstén* och Prosten *Åstrand* instämde.

Lades på bordet.

§. 11.

Föredrogs Stats-Utskottets den 10 dennes bordlagda Utlåtande N:o 36, i anledning af väckt motion, att Kronohemman må kunna försälgas och gå till gälds betalning, samt att äldste sonens företrädesrätt framför andre sykon till besittning derå må afskaffas.

Bifölls.

§. 12.

Föredrogs Stats-Utskottets den 10 dennes bordlagda Utlåtande N:o 37, angående afskaffandet af Borgholms Garnisons service-medel samt djeknepenningarne.

Bifölls.

§. 13.

Föredrogs Lag-Utskottets den 10 dennes bordlagda Betänkande N:o 14, öfver Pro-

sten *Lor. Gust. Mittags* förslag, att, när fränskilda makar vilja å nyo träda i äktenskap med hvarandra, laga lysning måtte föregå.

Bifölls.

§. 14.

Föredrogs Lag-Utskottets den 10 dennes bordlagda Betänkande N:o 15, öfver Riksdagsfullmäktigen H:r *C. W. Olbers'* motion, om ändring i 3 Cap. Sjöskade-Balken Sjölagen.

Bifölls.

§. 15.

Föredrogs Lag-Utskottets den 10 dennes bordlagda Utlåtande N:o 16, i anledning af Riksdagsfullmäktigen *Anders Nilssons* från Malmöhus Län motion, om ändring i de nu gällande straffbestämmelser för missgerningsmans släppande.

Afslogs, till följe af Ståndets beslut rörande samma Utskotts Betänkande N:o 10.

§. 16.

Föredrogs Lag-Utskottets den 10 dennes bordlagda Betänkande N:o 17, öfver Riksdagsfullmäktigen från Öland *Sam. Jönssons* motion, om förlängande af tiden, inom hvilken part, som vill söka ändring i Hof-Rätts Dom eller Utslag, bör sådant hos Hof-Rätten tillkännagifva.

Bifölls.

§. 17.

Föredrogs Lag-Utskottets den 10 dennes bordlagda Betänkande N:o 18, öfver Riks-

dagsfullmäktigen från Stockholms Län *Nils Insulins* motion, om ändring af 1 och 3 §. §. i 30 Cap. Rättegångs-Balken.

Bifölles.

§. 18.

Föredrogs Lag-Utskottets den 10 dennes bordlagda Betänkande N:o 19, öfver H:r *Aug. von Stahls* och Riksdagsfullmäktigen H:r *C. L. Hessles* motioner, om ändring i det nu gällande stadgande angående Öfverdomstol i tullmål m. m.

Bifölles.

§. 19.

Föredrogs Lag-Utskottets den 10 dennes bordlagda Betänkande N:o 20, öfver Riksdagsfullmäktigen *Johannes Anderssons* från Calmar Län motion, om åläggande för Domstol, som finner part hafva misstagit sig om forum, att honom till rätter bestämdt uppgifven Domstol hänvisa.

Domprosten *Doct. Holmström* anförde: Den af Motionären öfverklagade olägenhet är icke utan vikt. Jag hade önskat, att Höglofl. Lag-Utskottet deråt kunnat egna en större uppmärksamhet. Sjelfva rättvisans begrepp synes mig fordra tydlig hänvisning till den ort, hvarest hon är att finna. Kan denna icke för hvarje särskildt fall af Lagen bestämmas, så måste väl Lagens Tolk, Domaren, vara den mest både behörige och pliktige att härom lemna upplysning. Äfven hos

honom äro väl misstag möjliga, men de måste dock blifva vida sällspordare, än hos en okunnig, eller mindre upplyst Rättsökande, som nu, ofta med tidspillan och kostnad, på måfå vänder sig från ena Domstolen till den andra, och derifrån kanske till den 3:dje eller 4:de, utan att finna rätt. Mig synes, att, om det blefve *hvarje* Domstols åliggande, så ofta den pröfvar sig obehörig att ett mål upptaga, att meddela sin åsigt, hvart målet rätteligen hör, så erfordrades dock icke den af Höglofl. Lag-Utskottet förutsatta omvägen att öfverklaga ett sådant beslut, för att vinna rättelse af ett möjligt misstag. Den nästföljande Domstolen, till hvilken parten blifvit hänvisad, borde vara lika förpligtad att, jemte förklarande af sin egen obehörighet, i fall missvisning förut egt rum, uppgifva det rätta Forum, o. s. v. Jag önskade att Högl. Lag-Utskottet måtte taga i benägen ompröfning detta, åtminstone välmenta om än från en högre Juridisk synpunkt möjligen fåvisa förslag, och yrkar därför vördsamt på återremiss.

Professor *Grubbe*: Betänkandet angifver, såsom mig synes, med klarhet de skäl, i stöd af hvilka Utskottet ej trott sig kunna understödja motionen. Om nemligen en kärande part, som vändt sig till orätt Domstol, skulle af denna Domstol erhålla bestämd hänvisning till det rätta Forum, så skulle denna hänvisning utgöra ett Domstolens beslut, hvilket, i fall hänvisningen vore orik-

tig, ej kunde häfvas annorlunda än derigenom, att det i laga ordning af Öfverdomstol undanröjdes. Om den Domstol, till hvilken den oriktiga hänvisningen vore gifven, förklarade sig obehörig att upptaga målet, så vore derigenom den förra Domstolens hänvisning icke lagligen upphäfven, innan den blifvit dragen under Öfverdomstols pröfning och af denna blifvit ogillad. Detta skulle göra frågan om hvilken Domstol är den rätta mera invecklad, och föranleda en tidsutdrägt och vidlyftighet, som undvikes då den obehöriga Domstolen blott i allmänna ordalag hänvisar parten till ort och ställe som vederbör, och öfverlemnar det åt honom sjelf att genom någon lagkunnig persons rådfrågande förskaffa sig bestämd underrättelse om den Domstol, till hvilken han bör vända sig.

Domprosten Doct. *Holmström*: Det torde icke vara omöjligt att skilja Domstolens *Utslag*, eller Beslut om sin egen obehörighet, ifrån den derefter följande *hänvisningen till vederbörligt Forum*, ej annorlunda, än det förhålles med de besvärs-anvisningar till Öfverdomstol, som vanligen bifogas Under-Rätternas *Utslag*. Äfven i dessa sednare Anvisningar begås stundom misstag, utan att, så vidt jag känner, någon klagan vid Öfver-Rätt deröfver tarvas för att åter komma på rätta vägen. Om ett Landshöfdinge-Embete t. ex. meddelade Besvärs-anvisning till Kongl. Hof-Rätten, i stället för till Kongl. Kammar-Collegium, så vore väl parten icke förbun-

den att först öfverklaga Besvärs-anvisningen och få densamma rättad, innan han finge sjelfva målet å den rätta orten, Kammar-Collegium, anhängigt?

Betänkandet återremitterades.

§. 20.

Föredrogs Lag-Utskottets den 10 dennes bordlagda Betänkande N:o 21, öfver Herr *Aug. von Stahls* motion, att mål angående nidingstjufnad, hvarom 3, 4 och 5 §. §. 42 Cap. Missgernings-Balken förmåla, må upphöra att vara af underställnings egenskap.

Bifölls.

§. 21.

Föredrogs Lag-Utskottets den 10 dennes bordlagda Betänkande N:o 22, i anledning af Prosten *Mittags* motion, om upphäfvande af eller ändring uti föreskrifterna om tiden för begrafningar.

Bifölls.

§. 22.

Föredrogs Lag-Utskottets den 10 dennes bordlagda Betänkande N:o 23, öfver Riksdagsfullmäktige *Peter Perssons* från Calmar Län samt *Johannes Johanssons* från Bohus Län motioner, om upphörande af Domares rätt till andel i sakören.

Bifölls.

§. 23.

Föredrogs Lag-Utskottets den 10 dennes

bordlagda Betänkande N:o 24, öfver väckta motioner, dels om upphörande af Frälse-ägares rätt till lösen af skattefrälsehemman, som säljes utom börd, dels ock angående rättighet för jordägaren att lösa räntan, när densamma utom börd säljes.

Prosten Ödmann anförde: Till en början får jag uttrycka min enskildta förundran der- öfver, att Högl. Lag-Utskottet på, såsom mig synes, nog svaga grunder sökt bibehålla ett bördsanspråk, hvilket, efter hvad en Motionaire inom Hederv. Bonde-Ståndet anfört, kan leda till ett obilligt prejeri, under det inom Lagstiftningen alltmör den princip vill göra sig gällande, att all slags börd med rätta borde upphöra.

Högl. Lag-Utskottet har, för att kunna afstyrka bifall till mitt och Gustaf Gustafssons förslag om upphörande af Frälse-Ränte-Ägares rättighet att lösa Skattejorden, först upptagit ett af mig anfört exempel på så väl obestämdheten, som orimligheten af denna lösningsrätt, samt förklarar, att *Lagens Stadganden i 5 Cap. 2 och 4 §§. Jorda-Balken* otvifvelaktigt böra tillämpas i det fall, att jemte Frälse-Skattejord äfven annan jord blifvit i samma köp såld; hvaraf skulle följa, att den af flere slags jord sammansatte Egendomen icke kunde styckas emot Köparens vilja. Frälseränte-Ägares rättighet att lösa Frälse-skatte-jord skulle således *de facto* vara suspenderad, så snart en jordegendom vore sammansatt af flere hemman af olika natur; men beklagligen är den icke

ännu det *de jure*, så länge Lagstadgandet i 4 Cap. 5 §. Jorda-Balken står qvar och det på hvarje Domares pröfning beror, att till ifrågavarande casus lämpa 5 Cap. 2 och 4 §§. Jorda-Balken, om han finner det skäligt, men utan ansvar kan underlåta en sådan tolkning.

Högl. Utskottet har ytterligare af sina premisser velat draga den slutsats, att af lösningsrätten icke kan uppkomma något verkligt lidande för köparen, som *har frihet att afstå köpet* och dymedelst undgår någon uppoffring för dess bestånd. En ändå enklare utväg att undgå sådana uppoffringar hade inefattats uti ett råd till köpare i allmänhet, att icke befatta sig med sådane egendomar, hvilka vid afsalu icke kunna af Säljaren, ehuru laglig Egare, fullt disponeras. Men i afseende på *ett verkligt lidande* har Utskottet förbisett åtskilliga omständigheter, hvilka icke blott kunna inträffa, utan ock ganska ofta måste inträffa, nämligen att ingen klok man köper en Egendom blott för att tills vidare behålla den, och få sina penningar igen, så framt han icke saknar all utväg att på annat håll placera sitt Capital; — att Egendomen kan köpas med växande gröda att genast tillträddas; — att för tillträdet fordras inventarier af mångahanda slag, med hvilkas anskaffande icke kan uppskjutas; — att sjelfva flyttningen kan medföra ganska betydliga kostnader, hvilka af Frälse-Ränte-Egaren aldrig ersättas; — att åtskilliga reparationer å boningsrum m. m.

kunna synas köparen oumgängliga, men af Bördesmannen icke utan laglig pröfning af deras för gårdens bestånd verkliga behof blifva godtgjorde; — att Egendomen kan för Köparen bereda åtskilliga individuella förmåner i anseende till läge, grannskap m. m. hvarföre han hellre än att afstå den, underkastar sig en uppoffring till Bördesman; — och att vid allt detta, Köparen icke förr än Fasta skall falla, möjligen efter $1\frac{1}{2}$ års besittning af Egendomen, får veta, om honom tillåtes att behålla sin lagligen köpta Egendom, eller om han i värsta fallet skall antingen köpa sig ifrån den med en ny flyttning förenade kostnad, eller nödgas se sig om efter ett annat hem, der han, fredad för obilliga anspråk, kan trygga sig vid egande rättens helgd att fritt disponera, hvad man ärligen ärft eller förvärfat.

Hvad slutligen Högl. Utskottet yttrat till vederläggning af *Gustaf Gustafssons* förmenande, det genom oftanämnde lösningsrätt äfven ett lidande för Säljaren måste uppkomma, då en Köpare vore föranlåten taga i beräkning äfventyret att icke få behålla sitt laga fång, är, om jag så får uttrycka mig, så löst raisonneradt, att det vid den första tillämpning till alla bördsanspråk genast sönderfaller. Om man endast derigenom kan bereda sig säkerhet emot ett förmodadt lösningsanspråk, att man väl betalar sin fastighet, skulle detta kunna föranleda dubbla köpe-contracter, ett hemligt, upptagande det billiga och verkliga priset, det andra ett offentligt, hvilket pre-

senterades vid vederbörlig Domstol för att erhålla uppbud och fasta. Men äfven denna konstlade säkerhet är afklippt genom Lagens stadgande i 5 Cap. 6 §. Jorda-Balken, som bjuder, att Köpare och Säljare skola, om det af Bördesman äskas, med ed styrka, att dem emellan på god tro så är tingadt och betaldt, som köpe-Brefvet (det vill säga: det vid Domstol presenterade) innehåller. I alla fall kunde ett sådant slags Falsarium icke, om man ock ville, begagnas, då Fastighet säljes å offentlig auction. Men utom allt detta leder *Gustaf Gustafssons* yttrande tydligen derhän, att Egendomen, med anledning af lösnings-äfventyret, skulle blifva *lågt* betald; således äfven från detta håll en ny källa till prejeri från Ränte-Egarens sida uppkomma, då Köparen, som fått Egendomen *för godt pris*, äfven med uppoffring, vare sig i Contant betalning för tillfället eller i förhöjd årlig ränta, nödgades tillköpa sig den oqualda besittningen.

För öfrigt torde ej obemärkt böra lemnas, att ifrågavarande lösningsrätt, stadfästad i Adel. Privil. 11 §, ursprungligen hänsyftat till Ridd. och Adeln den tiden uteslutande, sedermera inskränkta, nu mera alldeles upphörda rättighet att ensamt besitta Frälsejord; hvarföre ock den derpå grundade, nu ifrågasatte lösningsrätten borde per analogiam upphöra, heldst den nu för tiden alldeles icke är något Ridd. och Adeln ensamt tillhörande prærogativ. Frälse-Skatte-Räntorna hafva

dessutom till en betydlig, om icke största delen kommit i enskild mans ägo genom donationer eller köp från Kronan; och genom ett Kongl. Bref till Kammar-Collegium af d. 23 April 1766 är stadgadt, det Kronan ej må uppdraga androm sin rätt till inlösen af de utom börd sålde Skatte-hemman. Såsom bördsanspråk torde det böra refereras, till hvad derom i allmänhet säges i Solanders Lagfrågor 1 Forts. 1775.

Då det bör tillhöra hvar och en Medborgare att få köpa och sälja sin lagligt tillvunne Egendom åt hvem han vill utan att fråga tredje man, hvilket synes mig innefatta en inskränkning i egande rätt, anhåller jag på ofvan anförde grunder vördsamt om återremiss.

Prosten *Mittag*: Jag bör anmäla, att jag ej i Utskottet öfvervarit detta beslut; men får tillika erinra, att frälse-ränta är en egendom, och i begreppet derom ligger ock rättigheten att börd. Om Konung och Ständer afsäga sig sin rätt, följer ej deraf, att den private äfven bör afstå ifrån sin.

Betänkandet återremitterades.

§. 24.

Prosten *Hylander* anhöll, i anseende till de trägna göromålen i tvänne Utskott, hvar af han var Ledamot, att blifva befriad från det ena, neml. Expeditions-Utskottet.

Bifölls; och skulle, till följe häraf, Elec-

torerne före nästa Plenum utse en ny Ledamot i bemälda Utskott.

§. 25.

Utdelades:

1:o Bevillnings-Utskottets Memorial m. m. N:o 1—4;

2:o Bevillnings-, Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets Betänkande N:o 1.

Ståndet åtskiljdes kl. 10 e. m.

In fidem

P. A. Sonden.

Den 17 April 1834.

Plenum kl. $\frac{1}{2}$ 2 e. m.

Ståndet afgick, för att gemensamt med de resp. Med-Stånden i stor Deputation uppvakta Kongl. Maj:t och i underdånighet betyga Rikets Ständers tacksamhet för de åtgärder, som Kongl. Maj:t i Nåder vidtagit till förekommande af Cholera-farsotens inträngande i Riket; hvarefter Ståndet åtskiljdes.

In fidem

P. A. Sonden.

Den 21 April 1834.

Plenum kl. 10 f. m.

§. 1.

Tillkännagaf H. H. Ärke-Biskopen och Talmannen, att Prosten *Bolander* från Wisby Stift nu anländt och med det första skulle i Ståndet inträda.

§. 2.

Börjades justeringen af Protokollet för d. 15 dennes, f. m.

§. 3.

Emottogs Hof-Cansleren m. m. Frih. *von Schulzenheim* och öfverlemnade den Kongl. Skrifvelse och den Kongl. Proposition, som i §§. 10, 11 omförmälas, hvarefter han, såsom vid ankomsten beledsagad, afträdde.

§. 4.

Fortsattes och slutades justeringen af Protokollet för d. 15 dennes, f. m.

§. 5.

Af det hos Electorerna den 17 dennes förda Protokoll inhämtades, att till Ledamot i Expeditions-Utskottet, i Prosten *Hylanders* ställe, blifvit utsedd Biskopen m. m. Doct. *A. C. af Kullberg*.

§. 6.

Af de från *Höglofl. Ridderskapet och Adeln* meddelade Protokolls-Utdrag inhämtades,

att, i anledning af Stats-Utskottets Memorial N:o 27, med förslag till sammanjemkning i Riks-Ståndens skiljaktiga beslut, rörande Tal-männens ersättning för egna Riksdags-kostnader och aflöningen till Ståndens och Utskottens Canslier, Ståndet godkänt den i första punkten föreslagna voterings-propositionen; förenat sig, på sätt Stats-Utskottet i andra punkten föreslagit, uti Preste- och Borgare-Ståndens beslut, att aflöningen för Riks-Ståndens Canslier skall beräknas ifrån och med antagningsdagen till och med den dag då tjenstgöringen upphör, samt låtit bero vid hvad Utskottet i tredje punkten yttrat. Återremitterat *Allmänna Besvårs- och Ekonomi-Utskottets* Betänkanden N:o 11, i anledning af väckt fråga om upphörande af Ridderskapets och Adels rättighet att å Frälse-ägor anlägga Krogar; bifallit samma Utskotts Betänkande N:o 9, i anledning af väckt fråga om uppförande af en Bro öfver Dal-elfven i trakten af Gysinge Bruk, samt Utlåtande N:o 10, i anledning af gjord motion om högre arvode till Nämndemän för deras förrättningar i tjensten. Bifallit *Stats-Utskottets* Utlåtande, angående indragning af Wexel-Controllörs-befattningarna. Remitterat till *Bevillnings-*samt *Allmänna Besvårs- och Ekonomi-Utskottet* Grefve *Cronhjelm*s, O. A. motion, angående reglering af den till Stapelstäderna utgående Tolag, tillika med de i anledning deraf afgifne yttranden; återremitterat *Lag-Utskottets* Betänkanden N:o 5, öfver Riksdags-

Full-

Fullmäktigen *Pehr Isaksson Myrungs* motion om upphäfvande af 9 §. i 2 Cap. Giftermåls-Balken och N:o 2, öfver Riksdagsfullmäktigen *Petter Pehrssons* motion om rättighet för Parter att deras till Domstol ingifne Handlingar återbekomma. Efter föredragning af Bonde-Ståndets Protokolls-utdrag, innehållande Ståndets beslut att till *Banco-Utskottet* remittera 2:ne af *Stats-Utskottet* uti Memorial N:o 34 återlemnade motioner af Riksdagsmännen *Hans Jansson* och *Anders Mårtensson*, rörande åtgärders vidtagande till befordrande af Hypotheks-föreningar, beslöt Ridderskapet och Adeln att, med godkännande af *Stats-Utskottets* ofvannämnde Memorial, instämma i nyssnämnde af Bonde-Ståndet beslutade remiss. Återremitterades *Stats-Utskottets* Utlåtanden, N:o 22, i anledning af Rikets Ständers Revisorers åren 1830 och 1832 afgifne Berättelser till Rikets Ständer om samma år verkställde granskningar af *Stats-Verkets* med dertill hörande Allmänna Fonders tillstånd, styrelse och förvaltning åren 1827, 1828, 1829 och 1830; och N:o 28, i anledning af *Wisingsö* hemmansägares underdåniga ansökning om nedsättning i lösen för dagsverken till *Wisingsborgs* Kungsgård; samt N:o 29, i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition, angående försäljning till skatte af de till Ekplantering anslagne *Bispmotala* Kungsgård och tvänne under *Wisingsborgs* Kungsgård lydande hemman, samt om inköp för Ekplan-

tering af jord å Wisingsö. Bifallit följande Utlåtanden och Betänkanden från *Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet*: N:o 12, i anledning af väckt motion om anställande af Norrska Hingstar vid Rikets Stuterier; N:o 13, i anledning af väckt motion om förbud emot införsel i Riket af hästar från Danmark och dess Tyska provinser; N:o 14, i anledning af väckt motion om en Marknads hållande i Staden Mariæfred, och N:o 15, i anledning af väckt fråga om behovet af ett sammandrag utaf de Författningar som bestämma Knektars och Båtsmäns rättigheter och skyldigheter. Bifallit *Stats-Utskottets* Utlåtanden: N:o 26, i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition angående afskrifning af några Stats-Verkets fordringar hos Hospitals-Fonden och Kurhusen i Södermanlands samt Götheborgs och Bohus Län; N:o 30, angående afskrifning i Skara Stads räkenskaper af deri balancerade Båtsmansvacance-medel; N:o 31, i anledning af väckt motion om frihet för Immetorps hyttelag i Carlskoga Härad att till Kongl. Maj:t och Kronan erlægga Tionde-tackjern; och N:o 32, angående försäljning till skatte af alla indragne Adelsfane-boställen. Remitterat till *Stats-Utskottet* ett anförande af Herr von Hedenberg, Carl August, i anledning af det utaf Riksdagsmannen J. J. Rutberg, vid remissen af Kongl. Maj:ts Nådiga Skrifvelse, angående förhållandet med Indelta Infanteri-Regementernas beklädnadsmedel,

inom Bonde-Ståndet uppläste yttrande. Afslagit *Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets* Betänkande N:o 16, i anledning af väckt fråga om vissa föreskrifters iakttagande vid permittering af Manskap från de värfvade Regementerna; återremitterat samma Utskotts Betänkande N:o 17, i anledning af väckta motioner angående upphörande af Stapelstädernas skyldighet att hålla upplag af Salt och Spannemål.

Lades till Handlingarna.

§. 7.

Vällof. Borgare-Ståndet meddelade, genom Protokolls-utdrag, att det remitterat till *Stats-Utskottet*: Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition till Rikets Ständer, af den 25 Martii sistl., angående serskild vedergällning till Lag-Comiténs arbetande Ledamöter, efter nu mera fulländadt uppdrag; och Kongl. Maj:ts Nådiga Skrifvelse till Rikets Ständer af nyssnämnde dag, angående tillökning af lånebidraget till Manufactur-Discont-fonden; uti hvilket ämne någre af Ståndets Ledamöter sig utlåtut. Följande Utlåtanden och Memorial af *Stats-Utskottet* bifallne, neml:

N:o 25, angående indragning af Vexel-Controleurs-befattningarna;

N:o 26, i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition, angående afskrifning af några Stats-Verkets fordringar hos Hospitalsfonden och Kurhusen i Södermanlands samt Götheborgs och Bohus Län;

N:o 28, i anledning af Wisingsö-Hemmansägares underdåniga ansökning om nedläggning i lösen för dagsverken till Wisingsborgs Kungsgård;

N:o 30, angående afskrifning i Skara Stads Räakenskaper af deri balancerade Båtsmans-Vacance-medel;

N:o 31, i anledning af väckt motion om frihet för Immetorps hyttelag i Carlskoga Härad, att till Kongl. Maj:t och Kronan erlägga Tionde-tackjern;

N:o 32, angående försäljning till skatte af alla indragne Adelsfane-Boställen; samt

N:o 34, med återlemnande af tvänne inom Bonde-Ståndet väckta och till Stats-Utskottet remitterade motioner, angående Hypotheks-föreningar, ansåg Ståndet, som gillade Stats-Utskottets beslut, det borde nämnde motioner till *Banco-Utskottet* remitteras. Återremitterat: N:o 29, i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition, angående försäljning till skatte af de till Ekeplantering anslagne Bispmotala Kungsgård och 2:ne under Wisingsborgs Kungsgård lydande Hemman, samt om inköp för Ekeplantering af jord å Wisingsö.

Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 4, bifölles, i anledning af Friherre *J. W. Sprengtportens* och Herr *C. af Robsahns* motioner om fastställande af en viss accis-afgift å Bränvin, som till Stockholm och Rikets större Städer införes. Remitterat till *Lag-Utskottet* Kongl. Maj:ts Nådiga Skrifvelse, med öfverlemnande af Lag-Comiténs förslag till allmän Civil-Lag.

Efter föredragning af *Stats-Utskottets* Memorial N:o 27, beslöts,

1:o att förslaget, det Borgare-Ståndet må förena sig uti Ridderskapets och Adels samt Preste-Ståndets beslut, angående Herr Landt-Marskalkens Riksdags-kostnads-ersättning icke antages;

2:o att de föreslagna voterings-propositionerne godkännas, och

3:o att Utlåtande, enligt detta Memorial, angående den väckta frågan om Riddarhus-Fiscalens aflöning af Riksdags-kostnads-medlen, gillas.

Lades till Handlingarna.

§. 8.

Af de Protokolls-Utdrag, som, från *Hedervärda Bonde-Ståndet* ankomna, nu upplästes, inhämtades, att *Lag-Utskottets* Betänkande, N:o 2, öfver Lector *Laurenii* motion, det rättigheten att kalla Hus-Predikanter måtte upphöra eller åtminstone varda i vissa hänseenden inskränkt, blifvit afslaget; hvaremot följande Betänkanden af samma Utskott blifvit bifallne, neml. N:o 11, öfver Riksdags-Fullmäktigen från Calmar Län *Petter Pehrssons* motion, om upphörande af Under-Domares åliggande att till Hof-Rätter insända renoverade exemplar af Domböcker, utom i vissa mål;

N:o 14, öfver Prosten *L. G. Mittags* förslag, att, när frånskilde Makar vilja å nyo tråda i äktenskap med hvarandra, laga lysning måtte föregå;

N:o 15, öfver Riksdags-Fullmäktigen Herr *C. W. Olbers* motion om ändring i 3 Cap. Sjöskadebalken, Sjölagen; N:o 17, öfver Riksdags-Fullmäktigen från Öland *Samuel Jönssons* motion, om förlängande af tiden, inom hvilken part, som vill söka ändring i Hof-Rätts dom eller utslag, bör sådant hos Hof-Rätten tillkännagifva; N:o 18, öfver *Nils Insulins*, från Stockholms Län, motion om ändring af 1 och 3 §. §. i 30 Cap. Rättegångsbalken; N:o 20, öfver *Johannes Anderssons*, från Calmar Län, motion, om åläggande för Domstol, som finner part hafva misstagit sig om forum, att honom till rätter, bestämdt uppgifven Domstol hänvisa; N:o 22, i anledning af Prosten *Mittags* motion, om upphäfvande eller ändring i föreskrifterna om tiden för begrafningar; och N:o 23, öfver *Petter Pehrs-sons*, från Calmar Län samt *Johannes Johans-sons*, från Bohus Län, motioner, om upphörande af Domares rätt till andel i sakören; samma Utskotts Utlåtande N:o 16, i anledning af Riksdags-Fullmäktigen *Anders Nils-sons*, från Malmöhus Län, motion, om ändring i de nu gällande straffbestämmelser för missgerningsmans släppande, lades till handlingarna.

Vid föredragning af *Stats-Utskottets* Memorial N:o 27 fann Ståndet för godt, att, med förblifvande vid dess i berörde ämnen fattade beslut, godkänna de i första och andra punkterna föreslagna voterings-propositioner, samt lät bero vid Utskottets yttrande

i tredje punkten. Återremitterat Stats-Utskottets Utlåtande: N:o 28, i anledning af Wisingsö Hemmansägares underdåniga ansökning, om nedsättning i lösen för dagsverken till Wisingsborgs Kungsgård; N:o 31, i anledning af väckt motion, om frihet för Immetorps Hyttelag i Carlskoga Härad, att till Kongl. Maj:t och Kronan erlægga Tionde-tackjern; och N:o 37, angående afskaffandet af Borgholms Garnisons Service-medel, samt Djeknepenningar. *Allmänna Besvårs- och Ekonomi-Utskottets* Utlåtande N:o 10, i anledning af gjord motion om högre arfvode till Nämndemän för deras förrättningar i tjensten, bifölls; hvaremot samma Utskotts Utlåtanden, N:o 12, i anledning af väckt motion, om anställande af Norrska Hingstar vid Rikets Stuterier, och N:o 18, i anledning af väckte motioner, om förändrade stadganden i afseende på Skeppsägares åliggande att förse sig med helfrihetsbref och Turkiske pass, återremitterades.

Biföll *Stats-Utskottets* Utlåtande N:o 36, i anledning af väckt motion, att Kronohemman må kunna försäljas och gå till gälds betalning, samt att äldste Sonens företrädesrätt, framför andra Syskon, till besittning derå måtte afskaffas.

Remitterat till *Stats-Utskottet* ett af *Samuel Jönsson* och *Pehr Jonsson*, från Öland, ingifvet anförande, med åtföljande bilagor, i af dem väckta frågan, angående beskattningen på utmarken på Öland.

Till *Constitutions-Utskottet* remitterades en af *Bengt Gudmundsson*, från Halland, i den ordning 29 §. Riksdags-Ordningen stadgar, anmäld anledning till anmärkning mot Konungens Stats-Råd och Föredragande för Ecclesiastik-ärenderna.

Lades till Handlingarna.

§. 9.

Föredrogs Kongl. Maj:ts d. 15 dennes bordlagda Nåd. Skrifvelse till Rikets Ständer, med öfverlemnande af Lag-Comitéens Förslag till Allmän Civil-Lag; gifven d. 12 Apr. 1834.

V. Talmannen, Biskopen m. m. Doct. af *Wingård* anförde: Då jag begärde bordlagd Konungens Nådiga Skrifvelse med Förslag till Civil-Lag, önskade jag förnimma, på hvad sätt Med-Stånden remitterade den. Enligt nu uppläst Protokolls-Utdrag har Borgare-Ståndet redan utan någon anvisning öfverlemnadt den till Lag-Utskottet. Så lärers ock det Hög-vördiga Ståndet böra göra; ty att gifva Utskott föreskrift, vore för prejudicats skull orådligt, öfverensstämmde icke heller med R. O. 44 §. Önskligt vore dock att få veta, huru det Höglofl. Utskottet ämnar behandla detta både till vikt och omfång största föremål för dess verksamhet. Icke kan vid en Urtima Riksdag, som redan räckt sina 3 månader, detta maktpåliggande arbete fullbordas. Föregående Ständer trodde, att man borde i förväg pröfva det nya Lagförslagets hufvudgrunder. Huruvida denna stam kan betrak-

tas, lösryckt från sina utgreningar, torde dock vara osäkert. Civil-Lagen sammanhänger också med Criminal-Lagen, att ingendera lärar kunna antagas afsöndrad från den andra; och den sistnämnda här likväl ännu icke förevarit i Högsta Domstolen. Någon torde anse en och annan Balk kunna till en början granskas; i sådant fall lärar Utsöknings-Balken, nu, då ett nytt skick bör gifvas Creditförhållanden, företrädesvis komma i fråga. Huruvida detta dock kan ske utan pröfning af Handels-Balken, lemnar jag åt sakkunnigare att afgöra. I allt fall är det för närvarande Ständer af vigt, att i god tid blifva under rättade om Lag-Utskottets åsigt af sitt svåra uppdrag och hvad dertill vid denna Riksdag kan åtgöras. Utan att fela mot formerne kunde ett sådant Utlåtande i förväg Utskottet affordras. Men jag föreställer mig, att Utskottet själf lärar finna nödvändigheten af att inhemta Ständernes tanka härom, och torde således en hemställan i denna syftning vara att med det första förvänta.

Häruti instämde Domprosten Doct. *Heurlin*, och önskade, att Lag-Utskottet först måtte utlåta sig, huru denna viktiga fråga bör vid Riksdagen behandlas.

Domprosten Doctor *Holmström* ansåg Höglöfl. Lag-Utskottet böra anmodas att inkomma med förslag å sättet att granska det nya Lagförslaget, vare sig vid denna eller nästkommande Riksdag. För sin del trodde Domprosten det icke gerna vara möjligt för

ett Riksens Ständers *Lag-Utskott* vid någon Riksdag att företaga en vederbörlig, grundelig granskning af ett så stort och magt påliggande ämne. Väl vore fördenskull, om *Lag-Utskottet* kunde uppgifva en för en sådan granskningsåtgärd ändamålsenlig utväg.

Remitterades till *Lag-Utskottet*.

§. 10.

Föredrogs och lades till Handlingarna Kongl. Maj:ts Nådiga Svar uppå Rikets Ständers underdåniga Skrifvelse, angående Riksdagens förlängande; gifvet den 19 Apr. 1834.

§. 11.

Föredrogs Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition till Rikets Ständer angående f. d. Allmänna Magasins-Fonden samt betalningsvilkoren för erhållne spanmåls-understöd; gifven den 12 Apr. 1834.

Remitterades till *Stats-Utskottet*.

§. 12.

Föredrogs och lades till Handlingarna Constitutions-Utskottets Memorial N:o 3, till Borgare-Ståndet, med utlåtande om grundlagsenligheten eller stridigheten af en väckt fråga, hvarå Talmannen vägrat proposition.

§. 13.

Föredrogs och lades på bordet:

Constitutions-Utskottets Memorial N:o 4, till Rikets Ständer, med uppgift å af samtliga Riks-Stånden godkända Grundlagsändringsförslag;

Lag-Utskottets Betänkanden

N:o 30, öfver Riksdagsfullmäktige *Per Jönssons* från Öland och *Per Henrikssons* från Norrbottens Län motioner, om inskränkning af det i nu gällande lag föreskrifne antal Nämndemän;

N:o 31, öfver Riksdagsfullmäktigen från Westerbottens Län *Anders Nordmarks* motion, om inskränkning af den nuvarande tillåtelsen för ynglingar bland allmogen att vid 12 års ålder ingå äktenskap;

N:o 32, öfver Riksdagsfullmäktigen *Joh. Erikssons* från Stora Kopparbergs Län motion, om förändrade föreskrifter, rörande den undersökning, som bör föregå, innan sjelfspilningar må begrafvas;

N:o 33, öfver Riksdagsfullmäktigen i från Östergöthlands Län *Botvid Jönssons* förslag till vissa föreskrifter i afseende på tiden, inom hvilken ransakning öfver häktad person borde företagas m. m.;

Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets Betänkande N:o 34, i anledning af väckt motion derom, att de 124 tunnor spanmål, som, under benämning af domkyrko-tunnor, nu årligen gå ifrån Hernösands Stift till Upsala Domkyrka, hädanefter må tillfalla Hernösands kyrka;

Stats-Utskottets Utlåtanden

N:o 54, angående beräkningen af Statsverkets inkomster;

N:o 55, öfver den af Herr *Stjerncreutz*, *Peter Niclas*, hos Ridderskapet och Adeln

gjorde motion, angående utbekommande ifrån Riksgälds-Contoret af en dess, enligt afgifven räkning å ved och brännkol till Landtmarskalkens så kallade Soirées vid sistl. Riksdag, ägande fordran;

N:o 56, angående en gratification åt Commissarien *D. Ek*, för dess hafde befattning med reparationen och inredningen af Riksgälds-Contorets förra hus, som nu begagnas af de Ofrälse Riks-Stånden samt Rikets Ständers Utskott;

N:o 57, i anledning af Kongl. Maj:ts Nåd. Skrifvelse, om ytterligare Statsanslag för Arméens Pensions-Cassa, om dispositionen af accords-reglerings-anlaget och om beläningsrätt å accords-fondens obligationer;

N:o 58, i anledning af Kongl. Maj:ts Nåd. Proposition om upphörande af Ligge-månaders och Begravningshjelps beräkning vid tillträde af vissa högre Civila Ämbeten;

N:o 59, i anledning af de åren 1830 och 1832 församlade Rikets Ständers Revisorsers till Rikets Ständer afgifna Berättelser, om verkställd granskning af Riksgälds-Contoret, det derunder lydande General-Assistance-Contoret och Götha Canal-Bolags samt Malmö f. d. Discontverk.

§. 14.

Föredrogs Bevillnings-Utskottets den 7 dennes bordlagda Betänkande N:o 4, i anledning af Herr Friherre *J. W. Sprengtporten* och Herr *C. af Robsahns* motioner, om

fastställande af en viss accis-avgift å bränvin, som till Stockholm och Rikets större städer införes.

Prosten *Mittag* anförde: Jag utbeder mig att vid detta Högl. Bevillnings-Utskottets Betänkande öfver Herr Friherre *Sprengtpor-tens* motion, "om fastställande af en viss accis-avgift å bränvin, som till Stockholm införes," få anföra hvad, under Betänkandets genomläsning, förefallit mig kunna tala emot detsamma och för antagandet utaf nämnde Herr Friherres förslag.

Högl. Utskottet anmärker: "att en accis-avgift för Hufvudstaden innefattar första steget på en ny skattebana." Detta medgifver jag lika snart som öppet; men vågar anse det, om också blott såsom ett försök, icke vara något oförsigtigt steg till förvillelse på en oriktig, till skada och förderf ledande afväg. Indirekta skatter äro mindre tryckande än direkta. Det är och blifver, då beskattningen, såsom vid ifrågavarande artikel inträffar, skall läggas icke på en nödvändighets-, utan en öfverflöds-, onyttig, om ej skadelig, vara, fullkomligt beroende af hvar och ens fria vilja och behag att undvika denna slags skatt, helt och hållet, eller till så stor andel, han för godt finner. Om bränvinet härigenom fördyras, kan jag icke antaga det såsom något ondt, jag ville hellre betrakta det såsom en välgerning. Erfarenheten har lärt, att ju dyrare bränvinet är, ju mindre är förtäringen. I å bränvinet va-

rit högre i pris än för närvarande, har jag sjelf hört anföras: man må väl supa, när ett halft stop bränvin icke kostar mera än 12 skillingar. För min del skulle jag vilja höja den föreslagna afgiften till minst 4 skill. B:co på hvarja kanna 6-gradigt bränvin och utsträcka den äfven till Konjak, Arak och Rumm, samt i proportioneradt förhållande till sprit. Alla andra slags Spirituosa skulle jag äfven för billighetens skull och, för att så mycket förr måtte kunna uppnås de af Herr Friherre *Sprengtporten* åsyftade goda ändamål, önska underkastade en skälig accis-afgift.

Svårigheterna vid uppbörden böra icke särdeles kunna komma i beräkning. Denna uppbörd är lätt att verkställa. Hinder och uppehåll för de trafikerande håller jag för icke skola blifva mycket större, än för närvarande. Lika med reservanten Herr Grefve *Fersen* tror jag dock, att Stockholms Stad, om accisen på bränvin, hvartill jag lägger den på Sprit, Konjak och Rumm, beviljas, bör rättigheten förnekas denna Stadens innevånare, att inom Tullarne tillverka sådana med accis belagda varor. Lika med reservanten Herr *von Hohenhausen* yrkar jag, att så väl inkomsterna genom denna accis, som deras tillbörliga användande för de bestämde ändamålen, skola redovisas för Rikets Ständers Revisorer och Kammar-Rätten. De ändamål, Herr Friherre *Sprengtporten* velat vinna, synas mig alla goda, nyttiga och nödvändiga. Jag uppskattar deras värde i sam-

ma ordning, som han dem uppräknat. Någon gång måste man väl i alla fall gripa sig an, för att dem uppnå. Nu, på det föreslagna sättet, kan detta åstadkommas, utan uppföring af Statsmedel, och på ett föga kämbart sätt, hvilket konsumenten till och med litet eller intet skall märka. Jag önskar uppriktigt, att motionen hos Rikets Högl. Ständer måtte erhålla en bättre framgång, än den rönt uti Högl. Bevillnings-Utskottet, hvars åberopade skäl och grunder jag för öfrigt ingalunda misskänner. Jag tillstyrker vördsammast bifall till samma motion, helst i den utsträckning, jag deråt velat gifva, och med de anförda förbehåll, till hvilka, måhända, äfven andra kunna pröfvas böra tillkomma, samt föreslår lika vördsamt, att Högv. Ståndet måtte besluta återremiss af detta Högl. Bevillnings-Utskottets betänkande.

Häruti instämde Doctorerne *Elfström* och *Hasselrot*.

Kyrkoherden *Bergvall*: Jag är förekommen af Prosten *Mittag*, med hvilken jag förklarar mig. Näst Realisationen anser jag händandet af fyllerilasten vara det förnämsta föremålet för Riksens Ständers uppmärksamhet. I Herr Frih. *Sprengtportens* Motion ser jag ett medel att fördyra bränvinet och förkomma den osedlighet, som är en följd af dess omåttliga bruk: den som med uppmärksamhet följt verkan af ett lågt bränvinspris på de lägre classerna, särdeles i hufvudstaden, lär finna en åtgärd i detta afseende nödig. Jag betraktar motionen särdeles från denna

sidan; men kunna andra goda ändamål vinnas derjemte, är det så mycket bättre. — Södra Slussen behöfver ombyggas, och hufvudstaden kan ej, af sina vanliga tillgångar, förskjuta medel dertill; men om accisen beviljas, och denna afgift användes till detta ändamål, så är det Stockholms innevånare, som hufvudsakligen bidraga dertill, emedan afgiften egentligen drabbar Consumenten. Man torde invända, att byggnaden af en Sluss i Stockholm endast åsyftar hufvudstadens fördel; men för Stockholm är det likgiltigt, om Slussen är mer eller mindre vid eller trång, och för Stockholmsboarna betyder det föga, om de hämta sina förnödenheter vid den ena eller andra hamnbryggan; deremot är det för de trafikerande behöfligt att hafva en obehindrad genomfart mellan Mälaren och Saltsjön, äfven för större fartyg, och således afses härmed icke blott Stadens, utan Statens interesse. — För Nationalstoltheten är det i sanning nedslående, att inga byggnader för ett Riks-Archiv och National-Museum finnas; behöfligheten deraf vore öfverflödigt att vitsorda, särdeles inom detta Stånd. Vinsten af sådana anläggningar lär väl ingen anse såsom uteslutande tillhörig hufvudstaden. Jag ser ock intet sådant i Herr Frih. *Sprengtportens* förslag. Ty om man ock ville såsom en fördel för hufvudstaden betrakta det tillfälle till arbetsförtjenst, som genom de nya byggnaderna skulle öppnas för de fattiga, så skulle äfven denna

denna delas af många från landet, som dagligen hitströmma, för att söka arbete. Stockholms Fattigvård och Sjukvård hafva sin dryga del af sådana främlingar, och om Hufvudstaden, genom det nu gjorda förslaget, skulle komma i åtnjutande af en förmån, som dock icke ensamt tillfaller Hufvudstaden, ser jag deri intet annat än billighet, helst som de dryga fattigaafgifterna utan det betydliga understöd, hvarigenom Kongl. Maj:t ofta i Nåder sökt att afhjelpa de fattigas och i synnerhet den arbetande classens behof, icke skulle förslå till att bispringa de många nödlidande. — Korteligen: jag anser Herr Frih. *Sprengtportens* motion nyttig ej blott för Stockholm utan för hela Riket, och tillstyrker återremiss.

Contractsprosten *Östberg*: Då jag jemför grunderna för afslag med grunderna för bifall till Friherre *Sprengtportens* motion anser jag de senare äga företräde, och instämmer med Reservanterna. Hvad användandet af den föreslagna accisen angår, instämmer jag med Herr *von Hohenhausen*, att den bör anvisas till beredande af tjenlig local för ett Riks-Archiv och ett Museum. Jag tillstyrker återremiss.

Contractsprosten *J. J. Nibelius*: Då jag i Utskottet tillhörde minoriteten, och ej reserverat mig, anser jag mig här böra understödja återremissen på de skäl, som Tit. *Bergvall* anförte.

Doctor *Grevillius*: Då redan så mycket blifvit taladt mot Betänkandet, torde jag få yttra några ord till dess försvar, helst jag i Utskottet varit af majoritetens tanka. Man har klandrat Utskottet, likasom det ej skulle vilja bränvinets fördyrande; men Utskottet skall nog i sinom tid föreslå åtgärder derill, ehuru det ansett olämpligt att föreslå en partiel åtgärd till dess fördyrande för hufvudstaden. De uppgifna ändamålen äro vigtiga; men i Utskottet har man ej varit fullkomligen ense, att de på detta sätt och genom en ojemn beskattning kunna tillvägbringas. Slussens ombyggnad torde ensamt fordra $\frac{1}{2}$ million R:dr, och en lång tid behöfves, innan detta ändamål endast vunnas, med en tillgång af ungefär 60,000 R:dr årligen. Nu har väl accisen blifvit begärd endast för Stockholm; men Rikets öfriga Städer skola ej dröja länge att med samma skäl begära samma fördelar, hvadan skulle följa alla olägenheter af de gamla landttullarna. Omdömet om dessa är oåterkalleligen afsagt, och för att ej indirect verka till deras återinförande, har Utskottet afstyrkt Motionerna om accisen. Då äfven de minsta Städer måste vidkännas det onus att uppbygga broar och slussar, bör ej Stockholm göra ett undantag, der en lifligare handel och en större penningestock finnes. Jag vill ej härmed bestrida återremissen, då den yrkas, utan endast upplysa, att Bevillnings-Utskottet icke utan grunder tillstyrkt afslag.

Kongl. Lifmedicus m. m. Doctor *Ek-*

ström: Vid förra Riksdagen gjorde jag en Motion af samma syftning, men föreslog blott en accis af 1 sk. på bränvinet, och såg då med missnöje min Motion afstyrkt af Bevillnings-Utskottet. Sedan den tiden har bränvinet förlorat en stor del af sina försvarare, och jag trodde derföre, att Friherre *Sprengtportens* Motion nu skulle gå igenom. Då Utskottet afstyrkt den samma, kan jag ej gerna dermed åtnöja mig. Reservationerna innehålla starka skäl för bifall, och det förundrar mig, att Utskottet kunnat öfverse dem. Ändamålen äro viktiga, icke blott för Stockholm, utan ock för det allmänna; medlet lätt. Det är orätt att beskattningen drabbar tillverkaren; nej, tvärtom, är det consumenten som betalar. Om ock säljaren ej skulle blifva godtgjord för hela accisen, så är det i alla fall origtigt uppgifvit, att de närmast Stockholm boende blifva ensamt betungade; ty en stor del af det bränvin, som inkommer till Hufvudstaen, hitföres från de södra orterna, och från Blekinge ensamt omkring $\frac{1}{4}$:del. Att öfriga Städer torde göra anhallan om samma förmån, kan icke skada, och den må dem gerna beviljas, om quantiteten af der infördt bränvin är så stor, att uppbördskostnaden betäcket och ett öfverskott uppstår. Jag instämmer i yrkandet af återremiss.

Doctor *Pettersson:* Oaktadt man redan talat så mycket för återremiss, ville jag dock tillägga några ord. Jag anser öfvervigtten af grunder vara på Reservanternas sida.

Man har yttrat farhåga för en återgång till landttull-systemet, med alla dess obehagligheter; men i Stockholm finnes i alla fall nu en sådan kontroll, ty här antecknas i tullkammaren allt bränvin, som kommer in och det kan sålunda ej förorsaka något nytt uppehåll och tidspillan för säljaren, om accis vid samma tillfälle erlägges. Då man derjemte tager i betraktande ändamålet, är allt skäl för motionens antagande. Svenska Nationen måste med förödmjukelse erkänna, att den icke äger något förvaringsställe för sina handlingar, för sina konstskatter, och en Utländning, som kommer till Stockholm, har knappt något att se, emedan alla sådana samlingar icke finnas på ett ställe, eller icke hafva det utrymme, som fordras för att väl ordna och vårda dem. Jag tillstyrker återremiss.

Biskopen m. m. Doctor *Wallin*: Med afseende på de för Hufvudstaden nyttiga och för hela Staten viktiga ändamålen, tillstyrker äfven jag återremiss. Om andra Städer skulle göra samma anspråk, anser jag, lika med Kongl. Lifmedicus *Ekström*, det icke farligt. Äfven om landttullar i detta afseende skulle på sina ställen behövas, så drabbar olägenheten deraf endast dem som införa bränvin och de må gerna tåla vid det.

Professorn Doctor *Grenander*: Redan hafva flere yttrat sig i den mening, som tillhört mig inom Utskottet. Der var jag på minoritetens sida. Hvad nu här blifvit upp-

repadt af Kongl. Lifmed. *Ekström* och andra aktade medlemmar i Ståndet, har hufvudsakligen legat framför mig i de åsigter, på hvilka min reservation blifvit grundad. Icke mig sjelf, icke ställningen, icke andras bättre insigter känner jag så litet och så ovigtigt, att jag antingen velat eller tilltrött mig att i Utskottet efter min öf ertygelse förändra deras, som tänkt olika med mig; men att samvetsgrant yttra mig, utan ensidighet och anspråk, är det åliggande jag bemödar mig att uppfylla så inom det Högv. Ståndet, som inom det Högl. Utskottet. Andra aktade talarers grundliga utförlighet ålägger mig att ej med något vidlöftigt anförande borttaga tiden och trötta det Högv. Ståndet. Den öfvertygelse, jag förr uttalat i Utskottet, finner jag ingen anledning att här ändra.

Contractsprosten *P. P. Svedelius*: Jag delar med Doct. *Grevillius* samma olycka att tillhöra majoriteten inom Utskottet, och vill blott anmärka, att ingen vederlagt det hufvudsakliga skälet till afslag, nemligen att accis-afgiften för hufvudstaden innefattar första steget till en ny beskattning, hvaraf äfven återinförandet af de förhatliga landttullarne skulle blifva en naturlig följd. Börjar man med accis på bränvin i Hufvudstaden, skall denna snart beviljas äfven för andra städer och snart läggas på annat än bränvin. Ingen har förbisett de nyttiga ändamål, som Herr Frih. *Sprengtporten* åsyftat, men det bör befrämjas med andra medel. Man säger, att bränvinet skall genom accissen fördyras; men

så mycket som varan derigenom fördyras, kan den lätteligen försämrast med tillhjälp af Stockholms brunnar. Om bränvinet blott i Stockholm blefve dyrare, vore följden endast att Stockholmsboarne måbända blefve nyktrare. Jag finner intet skäl för återremiss, om ej Utskottets hufvudskäl kan vederläggas.

Contractsprosten *Öhrnberg*: Jag har visserligen hört många som delat Reservanternas tankar, men, lika med Contractsprosten *Svedelius*, finner jag icke, att skälen äro nog viktiga. Jag var i Utskottet af majoriteten, och jag tycker, att, om man skall följa allmänna rättsgrunder, är ej skäl att på Landets och de trafikerandes bekostnad bevilja något särskilt för Stockholm, helst som Stockholm har många och stora resourser, och landets välsignelse strömmar hit, särdeles under Riksdagar. Är afsigten att befordra nykterhet, väl! Men då borde förslaget vara generelt, äfven sträcka sig till landsorter och småstäder. Man har sagt att afgiften skulle egentligen drabba consumenten; jag tror deremot, att äfven producenten skulle draga sin del deraf och alltid äfventyra att genom tullsystemet blifva tracasserad. Jag tror dessutom, att dylika præjudicater alltid äro betänklige och skulle för Riksens Högl. Ständer, i händelse de beviljades, i en framtid leda till många obehagligheter och till en mängd motioner af dylik enskild syftning. På dessa skäl afstyrker jag återremiss.

Kyrkoherden *Bergvall*: Man har sagt, att orsaken, hvarföre Bevillnings-Utskottet afstyrkt förslaget, vore fruktan för återupplifvandet af landtull-systemet. Man har här fäst sig vid ord. Jag hvarken älskar eller hatar detta system, men kan det blifva nyttigt och bidraga till ett godt ändamål, så omfattar jag det gerna. Om Accisen beviljas för Stockholm allena, lider derigenom ingen något förfång, ty hvar och en kan föra sin vara hvart som helst, der den bäst betalas. Consumenterna blifva i alla fall de som få godtgöra Accisen. Om andra Städer erhålla dylik förmån, ser jag deruti intet ondt, då många Statsanlag derigenom skola undvikas.

Vice Talmannen, Biskopen m. m. af *Wingård*: Jag biträdde förra Riksdagen den motion, Litmedicus *Ekström* då gjorde, om en Bränvins-Accis till förmån för fromma Stiftelser inom Hufvudstaden, och anser mig ur samma skäl böra understödja Friherre *Sprengtportens* förevarande. Uppbördssättet torde icke möta större svårigheter vid en Stad, der det inkommande i allt fall anhålles. Utsträckningen af åtgärden fruktar jag icke, tvärtom önskar, åtminstone för Rikets andra Stad, der jag är Ordförande i ett Nykterhets-Sällskap, hvilket i denna Bränvinsbeskattning skulle finna sin verksamaste Ledamot.

Domprosten Doct. *Heurlin*: Om Riksens Ständer bifalla den föreslagna Accisen,

borde dervid fästas ett vilkor, att den ämbetsmannapersonal, som erfordrades för kontroll och uppbörd, ej komme att anses såsom Statens ämbetsmän, på det om Accisen framdeles skulle upphöra, allmänna Indragnings-Staten ej måtte med dem belastas.

Prosten *Lyth*: Hvad farhågan för landtullarna beträffar, tror jag den vara öfverflödigg. Åtminstone i de städer, der sjötullar finnas, äro redan sådana ämbetsmän, som kunna hålla tillsyn öfver bränvins-tillförseln. Jag förenar mig med Kongl. Lifmedicus *Ekström* och Prosten *Östberg*.

Kongl. Lifmed. m. m. Doctor *Ekström*: Hvad Prosten *Svedelius* anfört om vådan af ett nytt beskattningssätt, är redan vederlagt. Hvad Prosten *Öhrnberg* yttrat om städernas skyldighet att hålla broar och slussar, fordrar rättelse: ingen Stad är skyldig att hålla slussar, men väl broar, om hvilka här ej varit fråga. Hvad det beträffar, att landets välsignelse hitströmmar, särdeles under Riksdagarna, kan jag försäkra, att med undantag af några näringsidkare, Stockholmsboarne skola vara rätt nöjda att Riksdagen när som helst slutas.

Fältprosten *Edvall*: Då jag i Bevillnings-Utskottet har förkastat motionen, bör jag redovisa för mina åsigter. Prosten *P. P. Svedelius* har redan anfört de skäl, på hvilka Utskottet grundat sitt beslut; jag har dessutom andra att tillägga. Domprosten *Heurlin* har redan anfört ett, som förtjenar upp-

märksamhet. Dessutom har Motionären lemnat obestämt, huru förhållas skulle med medlen; men i och med detsamma som medlet uppgafs, hade äfven uppbördssättet bort bestämmas. Hvad som kunde inflyta genom accis, skulle blifva så obetydligt, att ändamålet ej kunde vinnas, hvilket kunde vid en annan Riksdag brukas såsom ett skäl att arbeta på bränvinstillverkningens fortfarande. Skulle bränvinstillverkningen inskränkas, blefve vinsten obetydlig och räckte blott till aflöning åt ämbetsmän, som kanske snart blefve öfverflödiga och skulle pensioneras. — Jag vet ej, hvarföre endast bränvin och icke äfven arrack, cognac och vin borde beläggas med accis. Motionären har förmodligen menat, att uppbörden skulle ske på stadens bekostnad; men jag inser ej skälet, hvarföre man föreslagit 2 sk. på kannan och icke hellre 1 sk. på hvarje sup.

Prosten *Mittag*: Då jag började discussionen, gjorde jag genast en anmärkning emot Utskottets så kallade hufvudskäl; sedermera har man yttrat, att detta ej blifvit vederlagdt, ehuru jag begynte just med det, att i ett nytt beskattningssätt icke skulle ligga något ondt, emedan indirecta skatter äro bättre än directa. Om Stockholmsboarne blefve nyktrare än Landets öfrige invånare, vore väl deri ej heller något ondt, emedan exemplet från hufvudstaden verkar äfven på landsorterna, och en minskad åtgång af varan i hufvudstaden, den förnämsta afsättnings-

orten, skulle minska bränvinstillverkningen i hela landet. Uppbörden, som föranledt så många betänkligheter, skulle lätt tillvägbringas genom redan vid tullar anställda ämbetsmän, och att reglera densamma, borde väl blifva stadens omsorg. Jag instämmer med Domprosten *Heurlin* deruti, att de ämbetsmän, som dermedingo befattning, borde anses ej för Statens, utan Stadens; jag ville äfven att accisen skulle utsträckas till andra spirituosa, särdeles cognac och rum, som tillverkas i landet, äfvensom att inkomster och utgifter skulle granskas af Riksens Ständers Revisorer och af Kammar-Rätten.

Domprosten *Doct. Holmström*, som instämde med Reservanterne inom Utskottet, anmärkte, att, om Landttulls-systemets befarade återinförande vore det enda eller hufvudsakliga hindret för antagandet af den föreslagna Bränvins-accisen i hufvudstaden, så vore det förra icke någon *nödvändig följd* af den senare. En *mésure*, som vore nödig och nyttig i hufvudstaden, behöfde ej imiteras i de städer, der den ansågs onyttig eller skadlig, och dertill fordrades i allt fall en ny pröfning och ett nytt beslut af Rikets Ständer vid en blifvande Riksdag. Att nu grunda afslaget å en i både ekonomiskt och moraliskt afseende för hufvudstaden gagnelig proposition på en blott *supposition* af möjliga framtida olägenheter, hvilka det stode i Riksens Ständers egen magt att afböja eller undvika, vore att drifva farhågorna och försigtigheten kanske något för långt.

Contractsprosten *Hallbeck*: Vid behandling af detta ämne har jag, såsom ledamot i Bevillnings-Utskottet, ej kunnat dela deras åsigt, som afslagit Friherre *Sprengtportens* motion. Ett National-Museum, ett National-Bibliotek och Södra Slussen äro inrättningar, som enligt min tanke ej blott tillhöra hufvudstaden, utan nationen, hvars behjertande de förtjena, emedan de för densamma blefve både gagnande och hedrande. Den farhåga man yttrat för de förhatliga och afskaffade Landtullarnes återinförande, synes mig ej hafva tillräcklig grund. Bevaknings-anstalter finnas redan vid alla ingångar till hufvudstaden. Åt dessa skulle ju kunna anförtros uppbörden af den föreslagna tvåskillingsafgiften; och då en hvar till hufvudstaden ankommande måste underkasta sig uppehåll af visitation, torde detta ej blifva betydligt större för den, som transporterar bränvin, än den, som ej medför denna vara. Hvad omsider angår bränvinets fördyrande, så lider ej dervid producenten. Han får sin ersättning af köparen och denne af konsumenten, hvilken det åter står fritt att betala och förtära eller derifrån afstå. Jag har på dessa skäl tillhört minoriteten i Utskottet och finner mig alltså befogad att yrka återremiss af betänkandet.

Contractsprosten *Öhrnberg*: Såsom svaromål må anföras, att om Stockholm ej har den skyldigheten att bygga slussar, borde de, som begagna desamma, betala en mot-

svarande afgift därför, men aldrig kan det tillhöra bränvinsproducenten att underhålla den ifrågavarande slussen. För Herr Lifmedicus *Ekström* och flere af Stockholms innevånare medför Riksdagen visserligen både kostnad och möda; men i allmänhet kan det ej nekas, att hvarje Riksdag är för Stockholm en ny inkomstkälla. De af Prosten *Mittag* anförda skäl har jag ej förbisett, men jag har ej funnit dem öfvertygande. Kyrkoherden *Bergvall* har yttrat, att bränvinsproducenten kan sälja sin vara hvar som helst; men om han bor nära Stockholm och måste, för att undvika obehagligheten af tullsystemet, fara till Upsala eller Telje, så möta derigenom visserligen flera olägenheter.

Contractsprosten *P. P. Svedelius*: Prosten *Mittag* missförstår mig, om han tror, att jag vill motarbета nykterheten eller bränvinets fördyrande. Domprosten *Holmström* anser blott såsom en supposition, att beviljandet af accisen kunde föranleda ett nytt beskattningssätt och landttullarnes återinförande; må vara, men denna supposition hvilar på goda skäl. Jag föreslår bifall till Betänkandet.

Kyrkoherden *Bergvall*: Man har talat om den välsignelse, som tillströmmar Hufvudstaden; jag hemställer, om, då frågan är om byggnader, till hvilka material hämtas från landsorterna, endast Hufvudstaden har fördel deraf. För öfrigt, om Hufvudstaden är i välstånd, lider ej landet deraf; tvärtom, när hufvudet mår väl, så har hela kroppen deraf hugnad.

Biskopen m. m. Doctor *Franzén*: Prosten *Hallbeck* har till en del förekommit mig, i det jag tänkte anmärka, att, då inrikes tullbevakning ännu äger rum icke blott i Stockholm utan i flere andra städer, för att hindra tullförsnillning eller lurendrejeri af utländska varor, så inser jag icke, att det ligger så mycken vikt på det skäl, som jag så mycket hört åberopas emot den ifrågavarande bränvins-accisen, att den skulle återföra landtullsystemet, hvars olägenheter i alla fall ännu åtminstone till en del fortfa- ra. Då man för det ändamål att slippa utländskt contraband uppehåller vid tullarne oskyldiga resande, och föranleder stämplingar, slagsmål och mord, så borde man ej finna det så betänkligt, att för ett vida viktigare ändamål begagna en redan förut varande tullbevakning. Hvad det andra hufvudskälet beträffar, att den skulle föranleda ett nytt beskattningssystem, så tror jag att Prosten *Mittag* har ganska rätt, i det han anmärkt om indirecta skatters företräde för de directa, och att det är i synnerhet förtäringen och öfverflödet som böra beskattas, helst då det angår ett så förderfligt öfverflöd som det af bränvin. För öfrigt åberopar jag hvad Prosten *Mittag*, Kyrkoherden *Bergvall*, Herr Lifmedicus *Ekström* med flere andra anført, hvilkas skäl synas mig af försvararne för Utskottets betänkande mer öfversedda än vederlagda. Hvad den invändningen beträffar, att de tvänne goda ändamålen som med denna motion åsyftas, på den ena sidan en inkomst för Stockholms Stad,

som skulle användas till de nyttigaste och vackraste inrättningar och på den andra sidan bränvins-förtäringens minskning, motsäga hvarandra, så vore det i alla fall, om ock den påräknade inkomsten aftoge, en stor vinning, om det sednare ändamålet vunnes: en vinning icke blott för hufvudstaden, utan för hela landet, der bränvins-tillverkningen iden mån skulle förminskas, som den stora afsättningen på Stockholm ej vore att påräkna. Ty värr! är det likväl mer hopp om det för-ra ändamålets vinnande nemligen, af en betydlig inkomst för hufvudstaden, som lands-orterne ej böra missunna henne mera, än lem-marne i en organisk kropp kunna missunna hufvudet dess helsa och trefnad.

Prosten *Rosén*: Skulle ifrågavarande accis beviljas, så lägges derigenom en ny börda på jordbruket, som redan är af skatter förmycket betungadt. Man invänder väl att denna beskattning egentligen drabbar con-sumenten, men denna invändning har blott ett sken af skäl för sig. Erfarenheten vitt-nar, att när tilförseln på torget blifver ym-nig, så får Landtmannen taga hvad honom hjudes, och han nödgas då ofta sälja sin va-ra till underpris. Sådant blifver ock förhål-landet, när han till Hufvudstaden införér bränvin til afsalu. Blifver tillgången på den-na vara öfverflödlig, och man har, ty värr! allt för mycken anledning att förmoda det, så faller hon i värde, och det blifver icke säljaren, utan köparen, som bestämmer pri-

set. Det är således Landtmannen allena, som får vidkännas denna nya beskattning, och af detta skäl afslår jag motionen och tillstyrker bifall å Utskottets Betänkande.

Kongl. Lifmed. m. m. Doctor *Ekström*: Lika med Prosten *Mittag* inser jag billigheten af hvad Domprosten *Heurlin* föreslagit, att de ämbetsmän, som uppbära accisen, ej böra falla Staten till last; och med Fältprosten *Edvall* instämmer jag deri, att accis äfven må läggas på arrack, cognac och rum, och det 4 gånger så hög som på bränvin.

Fältprosten *Edvall*: Min mening var ej, att genom accisen bränvins-supandet skulle minskas och afgiften derigenom blifva obetydlig; men då man arbetar på att förekomma öfverflödigt bruk af spirituosa och detta bemödande ej bör blifva alldeles fruktlöst, böra inkomsterne af accisen blifva mindre betydliga. För öfrigt räknar jag till spirituosa icke blott de af Herr Lifmed. *Ekström* sednast uppräknade, utan äfven vin.

Doctor *Björkman*: Jag förenar mig med Contractsprosten *P. P. Svedelius*. Ändamålet är vackert och godt, men medlet alltid är och torde anses förhatligt i Nationens ögon, sedan vi sluppit accis och tull.

Biskopen m. m. Doct. *Franzén*: Man har sagt, att tyngden af accisen ej skulle drabba de förtärande i hufvudstaden, utan landtmannen, som inför bränvinet. I fall så vore och det hade den följd, att landtmannen

funne det föga lönande att förvandla säden till brännvin, så vore ju derigenom det vunnnet, som är den allmänna önskan, att landtmannen ej funne någon uträkning i bränvinstillverkningen, som icke ens för hans ladugård är nödig eller nyttig, enligt hvad både naturforskare utrönt och landthushållare erfarit.

Häruti instämde Prostarne *Nordin* och *Hylander*.

Prosten *Mittag*: Man har sagt, att jag missförstått, men jag tror mig hafva blifvit missförstådd; jag har från början anfört mina skäl, utan att på dem fästes afseende. Med tacksamhet vill jag erkänna omtanken för de närmast hufvudstaden boende; ingen i min ort har deremot att invända.

Då olika meningar yttrades och votering äskades, framställde H. H. Ärke-Biskopen och Talmannen följande proposition:

Bifaller Högst. Ståndet Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 4, i anledning af Herr Friherre J. W. Sprengtportens och Herr C. af Robsahms motioner, om fastställande af en viss accisafgift å brännvin, som till Stockholm och Rikets större Städer införes? Den det vill, lägge Ja; den det icke vill, lägge Nej; vinner Nej, kommer Betänkandet, med de deremot gjorda anmärkningar, att återremitteras.

Härefter anställdes vederbörligen omröstning, hvilken så utföll, att Betänkandet, med 29 Nej emot 23 Ja, blef återremitteradt.

§. 15.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets den 10 dennes bordlagda Utlåtande N:o 35, i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition till Rikets Ständer, angående lindring i villkoren för begagnandet af det utaf Rikets Ständer till återbyggande af Staden Borås anslagne låneunderstöd.

Doctor *Grevillius* anförde: Med synnerlig tillfredsställelse har jag funnit att Höglofl. Stats-Utskottet icke lemnat utan allt afseende Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition till Rikets Ständer, angående lindring i villkoren för begagnande af det utaf Rikets Ständer till återuppbyggande af Staden Borås anslagna Låne-understöd. Och böra Borås Stads innevånare tacksamt erkänna den lindring Utskottets Utlåtande föreslår. Likväl, och med den närmare kännedom jag äger om Borås Stads olyckliga ställning och den förlägenhet hvaruti återbetalningen af de lån dess innevånare för återuppbyggandet af deras, inom mindre än 5 år, två gånger nedbrända Stad, skall störta detta Samhälle, om villkoren, i nödens stund antagne, icke lindras, må mig förlåtas den önskan att något mer kunnat göras till lindring för de olycklige.

Borås Stad har bönfallit om räntans nedsättande till 3 procent för hela det efter sista branden erhållna lånet, 25,000 R:dr; Utskottet deremot har, jemte afskrifning af 10,000 R:dr, tillstyrkt ränte-nedsättning endast å 15,000 R:dr, använde till Stadens publika

byggnader. Hade denna nedsättning äfven kunnat medgifvas för de återstående 60,000 R:dr, skulle Staden derigenom vunnit en betydlig lindring. Men då jag känner att Riksgälds-Contoret sjelft upptager lån mot 5 procents ränta, och dess ställning icke lär medgifva någon ränteförlust, vågar jag icke tillstyrka en sådan uppoffring. Men om Borås Stads brandskadade innevånare kunna lindras på ett sätt, som icke medförer för Riksgälds-Contoret någon förlust, ville jag så gerna hoppas att det Högv. Ståndet, som förut så ädelmodigt ömmat för deras lidande, icke skall afslå det. Och ett sådant sätt gifves verkligen. Med nästkommande år vidtager Borås Stads förbindelse att årligen å primitiva Capitalet inbetala 10 procent, så att hela Capitalet inom slutet af år 1844 skall vara liqvideradt. Denna dryga Capital-afbetalning fruktar jag att Borås Stad utan sin upplösning icke mäktar utgöra, då den uppgår till summor, hvilka, under Stadens fortfarande vanmakt, skulle öfverstiga dess förmåga och hindra möjligheten af dess uppkomst. I öfverensstämmelse med Riksgälds-afdelningens förslag och Herr Hofmarskalken *Gyllenhaals* reservation får jag derföre vördsammast hemställa: att *Capital-afbetalningarne varda nedsatte ifrån 10 till 5 procent årligen af primitiva beloppet, så att skulden om 20 år blefve fullt inbetald.* Då Borås Stad under tiden årligen erlade 5 procents ränta, skulle genom en förlängd betalningstid ingen förlust Riksgälds-Contoret tillskyndas, men en betydlig fördel

vara Staden beredd. Och det är om denna förmån för de brandlidna Boråsboarne jag vördnadsfullt anhåller. Borås Stad, vigtig för de kringliggande orterne genom sin handel och utmärkta industri, kunde, under den sålunda förlängda tiden, hinna återhämta krafter; och snart, i ökade Skattebidrag, till Staten återgälda hvad Staten, under dess olycksperiod kan hafva för dess förkofran uppoffradt.

Jag anhåller att Betänkandet, för vinande af den förändring jag här åsyftat, må varda till Stats-Utskottet återremitteradt.

Fältprosten *Bjurstén*: Då det ämne, som nu inom det Högvördiga Ståndet förekommit, angår ett samhälle, med hvilket jag på det närmaste sätt är förenad, och hos hvars särskildte medlemmar jag står uti en stor förbindelse för mig bevisad kärlek och tillgifvenhet, må hon icke förefalla oväntad, min anhållan att derutinnan få säga några ord.

Jag erkänner med tacksamhet det Högl. Stats-Utskottets förslag till afskrifning af den till Borås Stads nya planläggning anslagna Låne-summa af 10,000 R:dr; likasom till nedläggning af räntan, af de till allmänna byggnader beviljade 15,000 R:dr, från 5 till 3 procent, och jag tillåter mig hoppas, att det Högvördiga Ståndet skall, utan tvekan, detta förslag bifalla. En Stad, som Borås, inom 5 år tvänne gånger totalt förstörd, företar en händelse, som jag tror, utan exempel,

och sådan, att den må kunna hos hvar och en väcka icke endast det ömmaste medlidande, utan ock det verksammaste deltagande. Hvilket stort inflytande denna Stad utöfvar på den kringliggande landsortens näringsflit och trefnad, och således huru viktigt dess upprätthållande och bestånd är uti Stats-Ekonomiskt afseende, det är så känt, att jag derom icke behöfver säga; och då dertill jag bär vittnesbörd om dess Innevånares flit, idoghet och outtröttliga verksamhet, att sig upprätta utur de stora olyckor, som dem drabbat, är jag säker att deruti icke kunna jäfvas; hvaraf följa vill, att all den lindring och hjälp, som dem gifves, icke åt ovärdige gifves.

Jag skulle dock önskat, att det Högl. Utskottet uti sitt förslag gått ett steg längre, att nämligen tillstyrka en ränte-nedsättning af de å lånet återstående 60,000 R:dr från 5 till 3 procent. Jag har sett, att Riksgälds-Contoret någon gång kunnat upplåna penningar, till en sålunda nedsatt ränta; och jag kan intet tro, att Staten bör eller vill uttaga en högre ränta, än den sjelf gifver, och sålunda ockra på ett olyckligt folk. En sanning är, att de medgifne betalnings-vilkoren äro högst tryckande, och att de af den olyckliga Stadens innevånare icke *kunna* uppfyllas. Jag kan vitsorda hvad Stadens innevånare uti sin underdåniga ansökning anført, att, af dess förmögnare handlande, under de senare åren, för de stora bördor, som måst

läggas på folket, hafva ganska många uppsagt sin Burskaps-rättighet, och dermed Statden öfvergifvit; och fruktansvärdt är, att, om den lindring, som sökes, icke varder medgifven, skall ett sådant förhållande fortfara; och då hvad säkerhet finner väl Staten för sina penningar uti de tomma husen, hvilka skola komma att sakna allt värde? Man borde dock icke föranleda till en sådan ytterlighet.

Skulle, enligt hvad jag sålunda yrkat, en ränte-nedsättning icke äfven å denna Summa kunna medgifvas, så må dock mig tillåtas, såsom alternativ, föreslå, att återbetalningstiden för samma må utsträckas ifrån 10 till 20 år; så att, som redan föreskrifvit är, ifrån början af år 1835, afbetalningen väl må taga sin början, men icke med 10, utan med 5 procent årligen på primitiva Capitalet, och dermed detta Capital med 1854 års slut vara inbetaldt. Härigenom blefve Staten ingen förlust åbragt; tvärtom vore den förd från det äfventyret, att af sin fordran erhålla antingen ingen, eller blott en ringa del tillbaka; men Stadens innevånare deremot möjligen sattes i tilfälle att göra rätt för sig, då inbetalningen fördeladt på en rymligare tid, blefve mindre tryckande, och mera möjlig att fullgöra.

Man har sagt, att hvad lindring och hjälp, som kunde lemnas Borås Stad, denna dock skulle med någon orättvisa utmätas, helst den ock komme de förmögne till godo.

Jag får i anledning deraf upplysa, att de förmögna uti det Samhället äro ganska få; och att dessa inga Byggnadslån tagit, och sålunda icke heller komma att deltaga uti den lindring, som kan blifva beviljad.

Man har ock sagt, att den som skuldsätter sig, han underkastar sig ock äfventyret att betala till sista penningen. Rätt så, detta må gälla enskilte emellan; men icke som jag tillåter mig att tro, med den stränghet, der fråga är om ett så olyckligt Samhälle, som Borås Stad. Har strängheten sin tid, så har ock miskundsamheten sin. När Stadens innevånare begärde och emottogo ett Statslån, så var det icke de goda villkoren, (ty så böra icke dessa vilkor kallas) utan nöden, som tvingade dem att derpå ingå.

Med anledning af hvad jag framställt, anhåller vördsamligen jag om återremiss af Betänkandet, för att Stats-Utskottet må komma i tillfälle, att närmare eftersinna, om räntenedsättning, eller om en förlängd inbetalnings-termin för de förutnämnde 60,000 R:dr må kunna Rikets Ständer till antagande föreslås.

V. Talmannen, Biskopen m. m. Doct. af *Wingård* instämde med Doct. *Grevillius* och Fältprosten *Bjursténs* sednare alternativ.

Biskopen m. m. Doct. *Lundblad* förenade sig med Tit. *Grevillius* och *Bjurstén*.

Prosten *Åstrand*: Äfven jag yrkar återremiss; men på andra skäl, än de nu här anförda. Det öde, som öfvergått Borås stad,

har synnerligen egnat sig att taga medlid-samhetskänslan i anspråk så väl inom Stånden, som i Utskotten och aldräförst hos Kongl. Maj:t, hvarföre ock den Kongl. Propositionen icke stödjer sig, såsom i andra fall vanligt är, på vederbörande Auctoriteters yttrande. Jag skulle här, till ledning för mitt omdöme, gerna hafva sett Landshöfdinge-Embetets ut-låtande. Borås anses allmänt för en välbe-lägen stad i en högst industriel ort och så-som varande efter sin olycka, då den om-fattades med mycken enskild välvilja och välgörenhet, i progressivt stigande. Då sta-den emottog lånet, voro villkoren stadsboerna kända. Om de funnit dem för svåra, hade de kunnat, liksom Norrköpings innevånare i alldeles lika förhållande gjort, låtit bli att taga det beviljade lånet. Nu hafva inga för-ändrade omständigheter inträffat, inga nya olyckor öfvergått staden, sedan lånet emot-togs. Att nu bevilja en afskrifning är all-deles detsamma som att göra åt staden ett stats-anslag. Jag frågar, om någon, under Riksgälds-Contorets nuvarande ställning, skul-le våga sådant tillstyrka. Samma sak är med Räntenedsättningen. Riksgälds-Contoret kan ej upptaga lån till lägre än 5 procents ränta. Beviljandet af hvad Stats-Utskottet tillstyrkt, är en gifven uppmuntran att begära lån af Ständerna, i hopp att sedan vinna afskrifning. Præjudicet är i detta afseende, såsom jag i reservationen uttryckt, ganska vådligt.

Professorn Doct. *Grenander*: Att de ido-ge, aktningsvärde innevånarne i Staden Borås

varit försatte i de mest tryckande, vådliga och svåra omständigheter kan ej nekas; men också ej heller nekas, att, så väl enskildt som offentligen, Konungens nåd och faderliga omvårdnad samt medborgerlig christlig välvilja der mycket lindrat nöden. Om också hvad som nu på offentlig väg begäres kan anses än ytterligare tjena till befrämjande af önskelig lindring, framställer sig dock på andra sidan åliggandet att vara återhållsamt frikostig. Detta blifver hufvudsakligt så väl i afseende på Stats-Cassans tillgångar, som i afseende på Statsbehofven. Då de förre äro medtagne och de sednare alltid till någon betydlig del måste fyllas; kan man ej allenast gilla det Högl. Stats-Utskottet, som beviljat endast en del af det, som framställes i den Nådiga Kongl. Propositionen, utan i den gifna ställningen nästan se sig förbunden att gå ännu längre med inskränkningen; och likväl ingalunda kunna fränkännas ett ömt behjertande af det, som talar för Borås.

För mitt omdöme synes det ömsesidigt blifva tjenligast, att Ständerne antaga det, som innehålles i Herr *Gyllenhaals* reservation. Enligt den skulle, från och med innevarande år 1834, å hela lånekapitalet, 85,000 R:dr, räntan nedsättas från 5 till 3 procent, samt kapital-afbetalningarne, när de börjas, förminskas från 10 till 5 procent årligen, på primitiva kapitalet. Härigenom uppkommer slutligen för den skuldsatte en ren kapitalvinst af vida öfver 10,000 R:dr och följaktligen göres af Staten en ganska betydlig

uppoffring, fastän genom successiva förhållanden måttligt kännbar. Äfven minskandet af Statskassans förlust med räntans uppsättande till 4 procent, skulle med här i öfrigt föreslagna villkor blifva för det närvarande och för det tillkommande till betydlig vinst för Låntagaren.

Contractsprosten *Hallbeck*: Ehuru ingen kan ifrigare än jag önska besparing med Statens medel, helst misshushållning dermed i synnerhet blir kännbar för den mindre bemedlade delen af nationen, så tror jag dock, att det gifves fall, då dessa tillgångar ej förgäfves böra anlitas, och till dessa räknar jag det i fråga varande för Staden Borås. Högl. Stats-Utskottet har tillstyrkt, att den till fulländande af Stadens nya planläggning med gatureglering anslagna lånsomma af 10,000 R:dr får efterskänkas och afskrifvas, och att, å den till uppbyggande af Stadens afbrända allmänna byggnader anslagne lånsomma af 15,000 R:dr, räntan må ifrån och med innevarande år 1834 nedsättas ifrån fem till tre procent, och i de reservationer, som några Ledamöter i Stats-Utskottet hafva afgifvit, förklara de, att sådana eftergifvanden ej böra äga rum utan då mest ömmande omständigheter och synnerligen gällande skäl sådant fordra. Jag tycker, att dessa ömmande omständigheter och synnerligen gällande skäl just här äro för handen, då Staden Borås inom fem år varit hemsökt med 2:ne härjande eldsvådor och dess innevånare, så framt de

ej understöddas, befara samhällets upplösning; hvarjemte jag önskade få fästa Högv. Ståndets uppmärksamhet på denna Stads allmänt kända idoghet, hvilken genom detta understöd skulle kunna sätta den i stånd att kanske snart nog på ett märkligt sätt bidraga till underhåll och ökande af de Statens tillgångar, som den nu nödgas anlita. Mig synes, att Höglofl. Stats-Utskottet har gått en medelväg emellan hvad de sökande önskat och ett rent afslag, och vågar jag därför vördsamt tillstyrka bifall till det af Höglofl. Utskottet fattade beslut.

Biskopen m. m. Doct. *Faxe*: På de af Doct. *Grevilius* och Fältprosten *Bjurstén* anförda skäl tillstyrker jag återremiss.

Domprosten Doct. *Heurlin*: Om icke de Staden Borås öfvergångna olyckor hade, enligt Prosten *Åstrands* yttrande, tagit medlidsamhetskänslan så starkt i anspråk, så hade jag lika med Prosten ansett någon förändring uti de villkor förra Rikets Ständer stadgat för lånets beviljande, och hvilka Staden Borås frivilligt antagit, icke böra medgifvas; men då den allmänna rösten inom Utskottet yrkade lindring för den olyckliga Staden, önskade jag att den med billigheten skulle förena minsta förlusten för Riksgälds-Contoret. Det förslag Riksgälds-Afdelningen afgifvit, och som finnes i Herr *Gyllenhaals* Reservation bifogat detta betänkande, ansåg pluraliteten sig icke kunna bifalla, och för skälen dertill borde det tillåtas mig korteligen redovisa.

Man har fäst sig vid ordet afskrifning såsom något ganska vådligt. Men det är väl icke blotta ordet, utan saken, som kan äga vikt och betydelse. Utskottet har tillstyrkt afskrifning af 10,000 R:dr, Afdelningen åter hade föreslagit räntans nedsättning för hela Låne-Summan ifrån 5 till 3 procent. Detta sednare är ju ock en afskrifning, och enda skillnaden är att den förra rör Capitalet, den sednare räntefoten. I bägge fallen är det en eftergift uti åtagne förbindelser, och det vådliga ligger endast deruti, att man ändrar de primitiva villkoren för lån, som kommuner eller enskilda personer begärt och erhållit af Riksgälds-Contoret, och hvilka de sjelfve underkastat sig. Jemförer man vidare Afdelningens förslag med Utskottets, så var det förra vida ofördelaktigare för Riksgälds-Contoret, och skulle tillskynda detsamma större förluster än genom afskrifning af den mindre summan. Riksgälds-Contoret har upplånat dessa medel emot 5 procent, och för närvarande läser det icke på bättre villkor kunna erhålla Lån.

Olika var förhållandet med Contorets fordna 3 procents Obligationer, som vid anfordran borde af Banken inlösas, och på visst sätt gjorde Capitalisternas Cassa-behållningar räntebärande. Härtill kommer att Capital-afbetalningen skulle nedsättas ifrån 10 till 5 procent, och Lånet således först efter 20 år, i stället för 10, komma att amorteras. För hvarje år förlorade således Riksgälds-Contoret 2 pro-

cent af återstående Capital, och denna förlust blef ju en afskrifning i dess räkenskaper. Uppgör man nu en Calcul öfver Riksgälds-Contorets förlust efter de olika förslagen, så finner man lätt att den blir större genom med 2 procent nedsatt ränta af 60,000 R:dr, som först på 20 år med 5 procent inbetalas, än genom eftergift af 10,000 R:drs Capital med derå under 10 år beräknad ränta à 3 procent. För de återstående 15,000 R:dr var räntans nedsättning till 3 procent jemväl af Afdelningsen föreslagen, och inverkar således icke på denna beräkning. Men utom detta skäl, tillkom ett annat ännu viktigare, det nemligen att räntans minskning för det åt enskilda personer beviljade Lån kom alla gäldenärer till godo, utan afseende på deras omständigheter eller behof af en dylik eftergift. Finnas ock inga rika personer i denna Stad, så kan likväl deras förmögenhet icke vara lika, och det är troligt, att de som äro minst i behof, komma att draga största nyttan af en så beskaffad lindring, ty de hafva väl byggt de största husen och innehaft de största andelar af lånet, dessutom hafva de omnämnde 10,000 R:dr obetydligt kommit Stadens invånare till nytta. De äro använde till Stadens nya planläggning, jemte tomt- och gatu-reglering efter en af Kongl. Maj:t fastställd plan. Denna förändring är för framtiden af nytta, till förekommande af så stora och förhärjande eldsvådor, som hittills inträffat. Att för detta ändamål understödjande trädas emellan, bör ej anses främmande för Sta-

tens skyldigheter och den föreslagna eftergif-
ten, för att ej nyttja det förhatliga ordet af-
skrifning, hämtar härifrån ett ökad stöd af bil-
lighet, om ej rättvisa. Ännu ett skäl vill
jag tillägga. Med nästa år börja Capital-afbe-
talningar. Fortgå de i behörig ordning med
10 procent årligen, så är, när nästa Lagtima
Riksdag inträffar, halfva Summan af de en-
skiltas Lån redan inbetald, och vi kunna då
med större trygghet hoppas att icke nya an-
språk på ytterligare lindring i betanings-vil-
koren väckas, hvilket med utsträckt betal-
ningstid och beviljade concessioner alltid är
att befara. Sedan husen en gång blifvit upp-
byggda och brandförsäkrade bör det ej eller
vara svårt att mot inteckning hos enskilte upp-
negotiera den stadgade årliga inbetalningen.

Contractsprosten *Nordin*: Ehuru Riks-
gälds-Contoret är fattigt på penningar till un-
derstöd, ville jag dock det yttersta skulle vå-
gas för ett sådant Samhälle, som inom kort
tid 2:ne gånger hemsökts af olyckor genom
eldsvåda. Prejudicetet blir här ej farligt. Få
Städer, man hoppas det, lära komma i sam-
ma belägenhet som Borås. Dock, i likhet
med Riksgälds-Afdelningen, föreslår jag lin-
dring i ränta och anstånd med Capital-afbetal-
ningen heldre, än afskrifning. Sjelfva be-
nämningen *Afskrifning* är vedervärdig. Norr-
köping, som genomgått lika öde, har ingen
afskrifning erhållit på sina lån. Låt oss der-
före från 5 till 4 procent nedsätta räntan på
de sednast lånte 85,000 R:dr, samt något för-

länga återbetalningstiden. Om också en eller annan bergad, kanske förmögen, Borgare i Borås, skulle, såsom här föregifves, få del af sådan förmonlig låne-hjelp, jemte de fattige; bör man ihogkomma, att äfven den förmögne kan komma i förlägenhet. Sjelfva afskrifningen, af 10,000 R:dr till Stadens planering, samt ränte-nedsättningen på 15,000 R:dr till publika byggnader, äro ju förmöner, som skulle komma äfven förmögne till godo. Jag begär återremiss af Betänkande.

Professorn Doct. *Hasselrot*: Jag erkänner visserligen, att den dubbla olycka, som öfvergått Staden Borås, och det stora lidande, som dess invånare dervid fått vidkännas, förtjena allt afseende, jag erkänner äfven det förmånliga inflytande, som denna Stads industri har på vår landsort, och jag har således all orsak att önska Staden all den lindring och alla de förmåner, som kunde bereda dess uppkomst; men jag måste tillägga, att jag tror Högl. Stats-Utskottet hafva i detta afseende gjort allt hvad det skäligen kunnat, då det tillstyrkt afskrifning af 10,000 R:dr och räntans nedsättning från 5 till 3 procent för 15,000 R:dr. Att sträcka denna ränte-nedsättning till hela det öfriga skuldbeloppet, finner jag med skäl betänkligt, så väl af de orsaker Domprosten *Heurlin* redan anfört, som i anseende till RiksgäldsContorets närvarande betänkliga ställning, som, i sednare åren betydligt skuldsatt, sjelf måste erlægga 5 procent för sina låntagna Capita-

ler. Likväl skulle jag vilja tillstyrka den lindring, som jag tror icke kunna medföra någon förlust eller våda för Staten, att afbetalningen finge nedsättas ifrån 10 till 5 procent årligen å det primitiva Capitalet.

Contractsprosten *Afzelius*: Stats-Utskottet har vid detta tillfälle iakttagit en grundsats af sparsamhet, som, der den icke träder rätt och billighet för nära, alltid är berömvärd. Domprosten *Heurlins* skäl för den föreslagna afskrifningen äro så talande, att jag dertill intet behöfver tillägga. En ovanligt stor olycka har drabbat Borås och förtjenar att innerligen behjertas. Staden är en af de betydligare afsättningsplatser för Westergöthland, och dess vidmagthållande för hela landsorten af vigt. Då allmänna medel ej kunna bättre användas än till att bereda afsättning och förtjenst åt landtmannen, tror jag en eftergift af Staten här icke vara olämplig, och instämmer med dem, som talat för afskrifning och nedsättning af räntan. Jag hemställer, om icke Ståndet ville förena sig med Doct. *Grevillius* och yttra den önskan, att Stats-Utskottet, för öfrigt vidblifvande sitt Betänkande, ville föreslå, att räntan på de 15,000 R:dr må utgå med 5 procent i stället för 3 proc. årligen, men betalningstiden utsträckas från 10 till 20 år. Derigenom skulle alla interessen bäst förenas, och Staden blifva hulpen, med minsta uppoffring å Statens sida.

Contractsprosten *Östberg*: Jag yrkar återremiss af tvänne skäl: dels emedan jag aldrig

utan nödtvång vill tillstyrka afskrifning af Statens medel, dels emedan jag ville för Borås bereda lindrigare villkor.

Doctor *Lindahl*: Jag har blifvit förekommen af Doct. *Grenander* och Contractsprosten *Östberg*. På grund af ömmande skäl vore det önskligt, att man kunde bevilja allt hvad Boråsboarne begärt; men då de redan njutit eftergift af Bevillning, kan jag ej tillstyrka afskrifning, emedan afskrifning, förklarad huru som helst, försvagar Riksgälds-Contorets Credit. Det bär sig ej, hvarken för den enskilde eller för det allmänna att öfvergifva säkra tillgångar och ställa dem på osäkra. Hvad Borås-boarnes idoghet och verksamhet angår, tror jag visserligen, att det är sant, som af flera trovärdiga personer blifvit vitsordat, men denna idoghet är nyttig egentligen för samma Stad och närmaste Landsort; men Norrland har ej haft godt deraf, utan tvärtom hafva Boråsboarne under de sednare åren fört derifrån mycket penningar, och lemnat luxe-artiklar i stället.

Contractsprosten *P. G. Svedelius*: På de af Prosten *Åstrands* anförda skäl har jag reserverat mig mot Utskottets beslut. Jag ser ej skäl att nu bevilja afskrifning på ett lån, af hvilket afbetalningen skall taga sin början år 1840, eller sedan ny Riksdag inträffat. Man säger: det är bättre att nu bevilja en mindre eftergift än framdeles tvingas till en större; men det band, som Utskottet nu fäst

stat

stat vid en lindring, kan ej blifva utan vigth för kommande Ständer. Jag instämmer med Domprosten *Heurlin* deruti, att räntan på det åt enskilda lemnade lån, 60,000 R:dr, ej bör nedsättas, helst jag ej vet, om fördelningen deraf grundat sig på de mest trängande behof; likväl medgifver jag gerna den lindring, att tiden för afbetalningen må utsträckas.

Professorn *Doct. Morén*: Jag önskade, att all möjlig lindring kunde beviljas; men då Riksens Ständer svårligen torde finna utväg att fylla Rikets behof utan stora skatter eller lån eller beggedera tillika, kan jag hvarken tillstyrka afskrifning eller nedsättning.

Doctor *Grevillius*: Jag beklagar, att man velat afpruta en lindring för den olyckliga Staden. Man har jemfört Norrköping med Borås; men Staten har ej nekat eller kunnat neka en afskrifning för Norrköping, då denna Stad ej begagnat sig af lånet, hvilket äfven synes intyga, att villkoren ej voro så förmånliga. Borås, tvänne gånger nedbrändt, tvangs af nöden, utan att så mycket tänka derpå, och jag anser icke obilligt, att en lindring beredes åt denna Stad åtminstone genom förlängande af betalningstiden.

Doctor *Ruus*: Jag vidblifver min öfvertygelse, att på intet villkor afskrifning af Statsmedel bör beviljas. Då Borås råkat i sin olyckliga belägenhet, lånade Staten åt Staden på samma villkor, som den lånar sjelf; men sedermera begäras lindrigare villkor. Präjudicetet är farligt.

Prosten *Åstrand*: Jag är ej emot en lindring, men vill hvarken bevilja afskrifning eller räntenedsättning, utan blott förlängning af betalningstiden, i så måtto, att 5 procent af primitiva lånet årligen afbördas. Stadsborna torde dermed kunna vara nästan lika belåtna, som med en afskrifning.

Betänkandet återremitterades.

§. 16.

På derom gjord anhållan beviljades permission åt Contractsprosten *P. P. Svedelius* från slutet af denna månad på 3 veckor, samt åt Prosten *Stenhammar* och Lector *Laurenus* från och med den 25 dennes, äfven på 3 veckor.

§. 17.

Utdelades:

1:o Kongl. Maj:ts Nåd. Propositioner och Skrifvelser N:o 49, 50;

2:o Constitutions-Utskottets Memorial N:o 3, 4;

3:o Stats-Utskottets Utlåtanden N:o 54 — 59;

4:o Lag-Utskottets Betänkanden N:o 30 — 33;

5:o Allm. Besvärs- och Ekonomi-Utskottets Betänkande N:o 34;

6:o Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes i Götheborgs och Bohus, i Kronobergs samt Gottlands Län Femårs-Berättelser.

Ståndet åtskiljdes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem

P. A. Sondén.

Plenum kl. 6 e. m.

§. 1.

Justerades Protokollet för den 15 dennes e. m. Vid §. 13 anförde

Doctor Björkman: Såsom frånvarande i det ögonblick, då Högv. Ståndet i sista plenum biföll Högl. Lag-Utskottets Betänkande N:o 14, rörande Prosten *Mittags* förslag, att, när fränskiljda makar vilja å nyo med hvarandra träda i äktenskap, laga lysning måtte föregå, anhåller jag att i dagens Protokoll få uttrycka mitt ogillande af den i nämnda Betänkande tillstyrkta nya Författningen. Enligt titeln å nämnde Betänkande lär den värda Motionairen blott föreslagit förnyad laga lysning, men Högl. Utskottet har äfven tillstyrkt ny vigsel. Och det är i synnerhet denna nyhet i Svenska lagstiftningen jag anser icke endast opåkallad af behofvet att helga fränskiljda Makars å nyo börjande sammanlefnad, utan ock, såsom nära liknande en rebaptizatio, stridande emot begreppet om en redan förrättad vigsel-ceremonies kraft. Visligt hafva, enligt min tanke, så väl äldre författningar som nya kyrkolagsförslaget, ansett en sådan återförening såsom en fortsättning af det redan genom Guds ord helgade äktenskaps-förbundet; en fortsättning som borde å nyo börjas och stadfästas, efter i vittnens närvaro förklarad ånger, med bön och välsignelse. Hvad lysning åter angår, som motiveras af behofvet att söka visshet, huruvida de fränskiljda makarna, efter upplösningen af deras förra äktenskap, ingått

giftermåls-förbindelse med någon annan person, så synes mig denna äfven umbärlig. Ledighetsbevis kan vid detta tillfälle fås på samma sätt som vid andra; och lysningen borde ersättas genom publication å predikostolen i den församling der qvinnan bor om de fränskiljda makarnas nya beslut; en publication, som till och med, om så skulle anses behöfligt, kunde repeteras 3 Söndagar å rad. Förhållandet med trolofvade, hvarom Kongl. Brefvet af den 8 Martii 1797 handlar, är annat. Vigsel är der ännu icke försiggången.

Och får jag slutligen tillägga, att dessa nya lagbestämmelser, som så oändligen sällan behöfvas, synas mig utan skada hafva kunnat uppskjutas till upptagande uti den förväntade nya Kyrkolagen, och den derefter troligen följande nya redaktion af Kyrkohandboken.

Likaledes justerades Protokollet för d. 17 dennes.

§. 2.

Föredrogs Stats-Utskottets d. 15 dennes bordlagda Utlåtande N:o 38, i anledning af Fullmäktiges i Riksgälds-Contoret gjorde anmälan af Hof-Marskalken och Ridd. Friherre *Gustaf Ridderstolpes* till dem ingifne ansökan, om återfående af en intecknad förbindelse, utgifven till säkerhet för handelshuset här i Stockholm, under firma J. C. Müller & Comp., af Rikets Ständer beviljad liqvid för 7 st. af Riksgälds-Contoret utfärdade, på Post-Contoret i Hamburg år 1812 förkomne

partial-obligationer, hvardera på 1000 floriner
Brab. vixelmynt.

Bifölls.

§. 3.

Föredrogs Stats-Utskottets d. 15 dennes
bordlagda Utlåtande N:o 39, i anledning af
Hr *Rosenblads*, *Bernhard*, hos Ridd. och Adeln
gjorda motion, angående Riksgälds-Contorets
räkenskapers granskning i Kammar-Rätten i-
från och med för år 1835.

Bifölls.

§. 4.

Föredrogs Stats-Utskottets d. 15 dennes
bordlagda Utlåtande N:o 40, i anledning af
Hr *Hammarhjelm*s, *C. F.*, motion, om anslag
i 10 år åt Skottske Agronomen *Steffens*.

Bifölls.

§. 5.

Föredrogs Stats-Utskottets d. 15 dennes
bordlagda Utlåtande N:o 41, i fråga om för-
höjning i aflöningen för Storskiftes- och Af-
vittrings-Landtmätare.

Bifölls.

§. 6.

Föredrogs Stats-Utskottets d. 15 dennes
bordlagda Utlåtande N:o 42, i frågan om
K. Förste Lifmedicus af *Pontins* bibehållande
vid ett pensions-anslag.

Bifölls.

§. 7.

Föredrogs Stats-Utskottets d. 15 dennes
bordlagda Utlåtande N:o 43, i fråga om an-

slag af allmänna medel till bevarandet af Kyrkoruiner vid Wisby.

Bifölles.

§. 8.

Föredrogs Stats-Utskottets d. 15 dennes bordlagda Utlåtande N:o 44, i frågan om Warbergs fästnings-byggnaders användande till Correctionshus.

Bifölles.

§. 9.

Föredrogs Stats-Utskottets d. 15 dennes bordlagda Utlåtande N:o 45, i frågan om begärdt anslag till uppförande af Curhus och Lazarets-byggnad i Skellefteå m. m.

Bifölles.

§. 10.

Föredrogs Stats-Utskottets d. 15 dennes bordlagda Utlåtande N:o 46, i frågan om uppförandet af Magasinshus vid Mörbylånga Köping och i Strömstad.

Contractsprosten *Ahlqvist* anförde: Onelikt är, att Ölands invånare inom de tvänne fögderierna ej äro lika lottade. Norra delen af ön har magasinet i Borkholm, hvaremot södra delen måste föra sin spanmål till Calmar. Om man betraktar de svårigheter, som denna transport medför, i synnerhet i Februari månad, då sundet knappt är farbart, måste denna skyldighet anses såsom ett stort onus. Jag önskar lindring för denna del af ön, och anhåller derföre om återremiss.

Biskopen m. m. Doct. af *Kullberg*: Jag är förekommen af Contractsprosten *Ahlqvist*

och instämmer med honom. Jag hemställer till Högv. Ståndet, om återremiss kan behövas, men anser mig pliktig att vitsorda det af Prosten *Ahlqvist* uppgifna förhållandet.

Contractsprosten *Nordin*: Många landsorter äro aflägsna från Kronans Magasiner: skulle Staten bygga magasin i alla sådana orter torde detta bli ett kostsamt bestyr. Trakter i Småland finnas, som ha 8 à 9 mil till närmaste magasin. I Norrland torde afståndet vara än längre. Då dessa trakter inga nya magasin begärt, hade icke heller Öland eller Bohus Län bort begära sådane byggnader af Staten, som har så ondt om penningar. Betänkandet må bifallas.

Prosten *Åstrand*: Visst är det för öboarna besvärande att föra sin spanmål till Calmar, men då de hafva optionsrätt att lösa den efter markegång, kan man för dem ej göra undantag, helst som medel till magasinsbyggnad ej finnas. Jag afstyrker derföre nu återremiss, och beder Högv. Ståndet, att i allmänhet vara sparsamt med återremisser, som ej kunna leda till förändrade åsikter i Utskotten.

Doctor *Lindahl*: Om Staten kan bifalla anslag till magasinsbyggnad på Öland, bör jag för Norrland anhålla om samma förmån. Många församlingar hafva der längre väg till sin Kyrka, än halfva Öland.

V. Talmannen, Biskopen m. m. Doct. af *Wingård*: Jag skulle väl ock tala för Magasin i Strömstad; men då spanmålen får lö-

sas efter markegång utan forlön, har allmogén ej skäl att klaga.

Doct. *Elfström* förenade sig med Biskopen Doct. *af Kullberg*.

Betänkandet bifölles.

§. 11.

Föredrogs Stats-Utskottets d. 15 dennes bordlagda Utlåtande N:o 47, i anledning af väckt motion om anslag för underhållet af Långebro vid Christianstad.

Bifölles.

§. 12.

Föredrogs Stats-Utskottets d. 15 dennes bordlagda Utlåtande N:o 48, i fråga om rättighet för Fång-Gevaldiger att, under fångtransport, begagna serskild ridhäst.

Bifölles.

§. 13.

Föredrogs Stats-Utskottets d. 15 dennes bordlagda Utlåtande N:o 49, i anledning af Herr *Trolins* motion om anslag af Stats-medlen till en brobyggnad öfver sundet emellan Sigtuna och Steningelandet.

Bifölles.

§. 14.

Föredrogs Stats-Utskottets d. 15 dennes bordlagda Utlåtande N:o 50, i anledning af väckt fråga om årligt anslag åt Loka Helso-brunn.

Bifölles.

§. 15.

Föredrogs Stats-Utskottets d. 15 dennes bordlagda Utlåtande N:o 51, i anledning af väckt fråga om anslag till inköp af vissa exemplar utaf den nya upplagan af *Tunelds Geographi*.

Bifölls.

§. 16.

Föredrogs Stats-Utskottets d. 15 dennes bordlagda Utlåtande N:o 52, i frågan om Medelpads inbyggares befrielse ifrån underhållandet af Länshäktet.

Bifölls.

§. 17.

Föredrogs Stats-Utskottets d. 15 dennes bordlagda Utlåtande N:o 53, i anledning af Kongl. Maj:ts Nåd. Proposition om Civil-Statens Pensions-Cassas anspråk på nådårsbesparing af pensioner å allmänna Indragnings-Staten.

Bifölls.

§. 18.

Föredrogs Allm. Besvärs- och Ekonomi-Utskottets d. 15 dennes bordlagda Betänkande N:o 19, i anledning af väckt fråga om anläggning af en Köping i Wittsjö by af Vestra Göinge Härad och Christianstads Län, samt inrättande af ett Post-Contor derstädes.

Contractsprosten *Nordin* anförde: Vi ha i vårt land nog många småstäder och köpin-

gar förut. Väl, om desse kunde uppehålla sig. Att öka antalet af dylika samhällen är att öka fattigdomen. De städer och köpingar, som nyligen blifvit privilegierade, ha ej velat trifvas. Jag förenar mig med Reservanten. Må betänkandet afslås.

Biskopen m. m. Doctor *Faxe*: Här är ej fråga om en ny stad, utan blott om en köping. Wittsjö är beläget midt emellan Christianstad och Engelholm, mellan hvilka afståndet är 10 à 11 mil. Det är märkvärdigt, att på så långt afstånd i Skåne ej fins ett ställe för afsättning af landtmannaproducter. Jag tillstyrker bifall till Betänkandet.

Häruti instämde V. Talmannen, Biskopen Doct. af *Wingård*, Biskopen Doct. af *Kullberg*, Professorn Doct. *Bexell*, samt Prostarne *Hollbeck*, *Ahlqvist* och *Bruzeli*.

Comminister *Dahlgren*: I Utskottet, då fråga var om städer, erhöles en upplysning, att ingen Köping i landet är så kvalificerad, att den kan deltaga i båtsmanshåll. Jag anser skadligt, ju flera små städer finnas i landet, och tillstyrker afslag.

Biskopen m. m. Doctor *Faxe*: Jag värderar den siste talarens yttrande, men då han ej känner lokalen, torde de personer, som talat för saken, icke hafva mindre trovärdighet. En undersökning är väl det minsta som kan göras. Jag tviflar, att någon ort, så bebodd som dessa trakter, i lika grad saknar bekvämligheten af en lätt afsättning.

Lector *Laurenus*: Utskottet har icke trott sig böra underlåta att tillstyrka åtminstone en undersökning om stället lämplighet och ortens behof af ifrågaställda anläggning, helst en sådan undersökning hvarken kan vara kostsam eller besvärlig. Skulle, hvad Utskottet förmodat och nu af Biskopen *Faxe* blifvit vitsordadt, denna anläggning medföra en ökad afsättning och rörelse inom orten och således vara af behofvet påkallad, hade det varit orätt och illiberalt att sätta sig deremot.

Prosten *Åstrand*: Det är olämpligt, att Riksens Ständer blifva Commissionärer för enskilda och befatta sig med dylika frågor. Genom Konungens Befallningshafvande kunna vederbörande vända sig directe till Kongl. Maj:t, som eger rätt att utan Ständernas åtgärd privilegiera städer och köpingar. Vi ha redan förordat anläggandet af en köping, och det kan vara nog för denne Riksdag. Jag tillstyrker afslag på Betänkandet.

Häruti instämde Contractsprosten *Hallström*.

Doctor *Björkman*, som förenade sig med Lector *Laurenus*, ansåg det orättvist att afslå detta, då en annan köping blifvit beviljad, helst som behofvet af denna blifvit vitsordadt både inom Utskottet och af Biskop *Faxe*.

Betänkandet bifölls.

§. 19.

Föredrogs Allm. Besvärs- och Ekonomi-Utskottets d. 15 dennes bordlagda Utlåtande N:o 20, i anledning af väckt fråga om inrättande af ett nytt Stift, bestående af Gestrikland, Helsingland, Herjeådalén och Medelpad.

Prosten *Ödmann* anförde: Om jag icke vore född och uppfostrad i en af de Norra delarne af Ärke-Stiftet, om jag icke sedan under nära två decennier varit anställd såsom ordinarie Lärare vid Gefle Gymnasium och således icke blott från ungdomsåren, utan äfven under den tid, då man närmare reflecterar på sina omgifningar, samt i följd af den tjänst, jag så länge bestridt, hade inhämtat en noggran kännedom af förhållanderne inom Gefleborgs Län, så i anseende till Religionsvård som till undervisningsverk, skulle jag icke hafva väckt fråga om en förändring, hvilken jag förutsåg skulle möta motstånd från dem, hvilka icke lika med mig insågo dess nödvändighet. I den af mig afgifne motionen sökte jag väl att utveckla de förnämsta anledningarne till den föreslagna delningen; men det Högl. Utskottet har ogillat dem. Jag tror mig då böra närmare granska de anförda motiverna till Utskottets afstyrkande.

Till en början får jag förklara, att Gefleborgs Län utan de ingredierande delarne af Medelpad och Herjeådalén synes mig äga tillräcklig omfattning för ett Stift, samt ännu

en gång fästa Hög. Ståndets uppmärksamhet på den väsendtliga omständighet, hvilken jag i sjelfva motionen anfört, att den nya Stifts-Styrelsen i Gefle icke behöfde det ringaste anslag af Statsmedlen till sitt upprätthållande; en omständighet, som äfven i sin mån borde verka till bifall för en otvifvelaktig förbättring af kyrko-vården och undervisningsverket.

Höglöfl. Utskottet har 1:o *erinrat*, att *Stift finnas med flere Församlingar samt lika stor och äfven större folkmängd än Ärke-Stiftet*. Detta medgifver jag; men om olägenheter finnas på flera ställen, bör man väl afhjelpa dem, der det låter sig göra, synnerligen då det kan ske utan kostnad för Staten. Dessutom borde Utskottet härvid tagit i betraktande, att Biskopssätet ligger i ena ändan af Ärke-Stiftet, hvilket ock till en icke ringa del försvårar den Episcopala uppsigten, samt communicationen med alla delar af Stiftet.

Högl. Utskottet har 2:o *trott*, att *en nitisk Biskop icke bör finna det omöjligt, att åt religionsvården inom Ärke-Stiftets Församlingar lemna behörig uppsigt*. Om det icke eller af mig ansetts absolut omöjligt, har det likväl förefallit mig *ganska svårt* för äfven den mest nitiska och verksamma Biskop att, enligt Kyrkolagens föreskrift, besöka 245 Socknar och controllera en så stor Tjenste-personals enskildta och offentliga uppförande, som Ärke-Stiftets, samt derjemte lemna en noggran vård åt undervisningsverken på så långt afstånd från hvarandra.

Högl. Utskottet har 3:o ogillat min tanke om *de menliga följderna deraf, att Consistoriales i Upsala sällan äro Stiftets barn; har anfört, att äfven andra Stift sällan få infödingar till Styresmän, samt att genom Indigenats-rättens upphäfvande i afseende på Lectorat, samma förhållande hädanefter måste äfven inom andra Stift inträffa i afseende på Consistoriales.* Att Biskopar genom Konungens Nåd tillsättas, utan afseende på födelseort, är allmänt bekant och har i mitt anförande icke vidrörts, hvarken såsom nyttigt eller skadligt för Stiften; jag har endast trott, att de öfriga Consistoriales, såsom infödingar borde bättre känna både ort och personer, än de som efter fulländad vettenskapsbana i Upsala befordrades till Professorer inom Theol. Faculteten, utan att förut hafva haft någon gemenskap med det Stift, i hvars styrelse de hädanefter borde deltaga. Att upphäfvandet af Indigenats-rätten häruti gör ganska liten förändring för de öfriga Stiften i riket, är uppenbart. Äfven hädanefter torde få söka sig in till Lectorat inom främmande Stift; men att en Stifts-Styrelse, som bestrides af personer från alla landsändar af riket måste för Stiften vara mindre förmånlig än den som består af till största delen infödingar, anser jag ännu obestridligt, med rättvist erkännande af hvars och ens individuella förtjenster.

Högl. Utskottet har 4:o ogillat min förutsättning, att *Consistoriales i Upsala icke kunna blifvande Prester förrän vid Prest-Examen;*

trott, att detta i thy fall borde gälla om hela Ärke-Stiftets Presterskap; erinrat, att större delen af Cons. Eccles. Ledamöter äro Sacri Min. Candidaternes Lärare. Utskottet har då icke haft sig bekant, att Cons. Eccles. Ledamöter deltaga i hvarje Examen med ungdomen vid Cathedr. Skolan i Upsala, samt kunna på stället inhämta den närmaste underrättelse så om dess seder, som kunskaper; men att denna underrättelse från Gefle Gymnasium endast ingår genom de kataloger, hvilka till Ephorus böra insändas. Den kännedom, som af Herrar Professorer i Upsala inhämtas om de Studerande, som bivista deras föreläsningar, inskränker sig till att kunna på sin höjd skilja deras yttre personlighet och bedömma deras trägenhet eller försumlighet att uppträda i Läro-salarna; men för öfrigt torde det för alla dem, som vistats vid Upsala Akademi, vara en erkänd sanning, att de Studerandes seder, om de icke äro allt för notoriska, blifvit Herrar Professorer alldeles okända, likasom deras kunskaper, intilldess de sednare vid någon Examen blifvit undersökta.

Högl. Utskottet har 5:o ansett *de skäl jag anfört, för disciplinens lättare upprätthållande vid Gefle Gymnasium, genom tanken på ett möjligt framtida förhållande emellan ynglingarne och deras Gymnasii-Lärare, såsom tjänst-sökande och Examineraende förmän, förtjena föga afseende, då disciplinens upprätthållande hufvudsakligen beror på hvarje Lärares personlighet.*

Äfven jag erkänner och är öfvertygad derom, att, om Läraren sjelf icke äger förmåga att bibehålla Lärjungarnes aktning och uppmärksamhet, är det förgäfvets att genom några anordningar bereda honom de samma; men jag är lika öfvertygad om den sanningen, att i ynglingarnes sinnen bör tidigt väckas tanken på deras framtida bestämmelse, på det deras håg och arbetsdrift må deråt riktas och stärkas; och att sedan ynglingen gjort sig reda för, till hvilken bana han bör vända sig, omtänksamheten för framtiden blir för honom ett nytt band att söka deras vänskap och förtroende, af hvilka han kan vänta sin framtida befordran. Man bör härvid särskildt taga i beräkning, att vid åtminstone de norra Gymnasierna de fleste Lärjungarne redan hafva uppnått den ålder, då de kunnat fatta ett beslut om sitt blifvande lefnads-yrke, samt att minst tre fjerdedelar kunna antagas såsom sökande sin befordran på den theologiska banan.

Slutligen har Högl. Utskottet 6:o icke eller kunnat dela min åsigt, det Pastor i Gefle skulle kunna öfvertaga Stifts-Styrelsen utan särskildt anslag, *emedan han för den af Församlingen uppburne lön bör uteslutande egna sin tid och sina krafter åt uppfyllandet af sina åligganden i egenskap af Kyrkoherde.* Utom det att jag i motionen anvisade en utväg till betäckande af den blifvande Biskopens resekostnader m. m. utan Statens betungande, synes det ock hafva varit Utskottet obekant, det

det Pastor i Gefle uppbär, i egenskap af Inspector Gymn. & Scholæ, ett beständigt vederlag af 176 T:r, för hvilket betydliga Kronotionde-belopp det icke vore otillbörligt, att han ålades en vidsträcktare Embetsförvaltning än hitintills.

Af hvad jag nu har haft den äran anföra, vågar jag förutsätta hos Högv. Ståndet en segrande öfvertygelse om svagheten af de grunder, på hvilka Utskottet fotat sitt afstyrkande af min motion; och det är just hos det Högv. Stånd, hvars sköna lott det är att hafva sig anförtrodd upplysningens och religionens vård, jag väntar stöd och hjälp för ett annat afgörande af en fråga, som endast syftar till en förbättrad religionsvård och en ändamåls-enligare uppsigt öfver våra Läroverk. Jag yrkar vördsamt återremiss af Betänkandet.

Doctor *Nibelius*: De skäl, som i Utskottet talat för afstyrkande af motionen, äro i Betänkandet fullständigt utvecklade. Hvad deremot kan sägas, är nu af Prosten *Ödmann* anfördt. Ståndet torde utan någon vidlöftig discussion kunna afväga skälen och afgöra, på hvilken sida öfvervigten ligger. Jag kan ej finna, att hvad nu blifvit yttradt är tillräckligt att vederlägga Utskottet. Hvad 1:a punkten angår, har Utskottet trott, att, ehuru Ärke-Stiftet är stort, det ej är omöjligt för en nitisk Stiftsstyrelse, med tillhjälp af verksamma Contractsprostar, att vaka öfver Religionsvården derstädes. Om Stiftet vore

endast hälften så stort som nu, vore det ändå omöjligt för Biskop och Consistorium att personligen göra sig underrättade om allt; de måste lita på Contractsprostarna, och genom dessa kunna de erfara, hvaråt de böra ega sin uppmärksamhet. Om en Stiftstyrelse i Gefle skulle vara mera verksam, emedan Ledamöterna der komme att bestå af infödingar, lemna jag åt Högv. Ståndet att pröfva, men tviflar, om man kan räkna derpå, sedan Indigenatsrätten vid ansökningar till Lectorat blifvit upphäfvnen. Författningen är ännu ny, men ett och annat exempel visar åtminstone, att infödingar ej äro så säkra om befordran som förut. Att Consistoriales i Upsala ej känna blifvande Prester förr än vid Prestexamen, är ett inkast, hvarom Utskottet nog yttrat sig. Att disciplinen på Gefle Gymnasium skulle vinna derigenom, att Lärjungarne i sina Lärare väntade sig äfven framtida förmän, torde föga kunna komma i betraktande, emedan det hufvudsakligen beror på Lärarens personlighet att vinna Lärjungarnas förtroende, och desse fästa sig vid honom för det närvarande, utan egennyttiga beräkningar för framtiden. Någon utgift för inrättandet af det nya Stiftet skulle väl icke behövas, utan Biskopen lönas af församlingen i Gefle och den Kronotionde, som åt Inspector Gymnasii är anslagen; men ehuru, der behofvet det påkallat, icke varit utan exempel, att lön för en syssla blifvit bestämd till anslag för en annan, bör sådant i det längsta undvikas; och om det antoges såsom

allmän princip, att en person kunde innehafva lön i en egenskap, men äga förbindelser i helt andra, skulle deraf uppstå betänkliga resultater.

Doctor *Ruus*: Jag vill ej granska de skäl, som förmått Prosten *Ödmann* att väcka denna motion; men såsom Pastor i Helsingland bör jag tillkännagifva, att icke behofvet påkallat en ny Biskop öfver Helsingland och Gestrikland. Hvarken religionens vård eller barnundervisningen eller kyrkornas ekonomiska angelägenheter fordra någon närmare tillsyn, än den, som under närvarande förhållanden kan äga rum. I 10 år har jag varit Contractsprost, och hvarken jag eller någon af mina grannar hafva erfarit behof, som skulle göra ett nytt biskopsdöme nödvändigt. Hvad Läroverken angår: Hudiksvalls skola har alltid varit med beröm omtalad, och att Gefle Skola och Gymnasium förtjenar det bästa vitsord, känner jag af egen erfarenhet, då jag har trenne söner, af hvilka en redan derifrån blifvit till Akademien dimitterad, och de begge andra ännu begagna elementarundervisningen; hvaraf jag slutar, att ingen brist förekommit i Ephori tillsyn. För öfrigt är det blott en dagsresa emellan Upsala och Gefle: hinner en Biskop att resa från Gefle till Norra Helsingland, så hinner han ock lätt ifrån Upsala. Om Pastor i Gefle blefve Biskop öfver Gestrikland och Helsingland, fruktar jag ock, att tiden för Stiftets vård för honom blefve nog knapp; ty han har såsom Pastor nog att göra, i en stad med 7000

invånare. Det förundrar mig ock, att man vill lägga nya bördor på en ämbetsman, utan nytt löneanslag. Jag tillstyrker Betänkandet.

Fältprosten *Edvall*: Jag inlåter mig ej deruti, huru vida det behöfves en Stiftsstyrelse i Gefle; men om man kastar ögat på chartan, visar det sig strax, huru olämpligt det vore att skilja Medelpad och Herjeådalén från Hernösands Stift; ty derigenom skulle communicationen emellan Jemtland och den öfriga delen af Stiftet blifva afbruten.

Doct. *Lindahl*: Då Prosten *Ödmann* afstått från förslaget att förlägga Medelpad och Herjeådalén till Gefle Stift, har jag intet att invända; men vore frågan att afskilja dessa landskap, ansåg jag mig såsom representant skyldig att deremot protestera. Gefle är längre från Medelpad än Hernösand, och genom en sådan ny reglering skulle Hernösands Stifts Presterskap förlora till sin befordringsrätt.

Prosten *Mittag*: Jag tar för afgjort, att Högv. Ståndet redan haft tillfälle att finna, om de skäl, som ofta blifvit upprepade för bifall till motionen, äro giltiga. För min del förenar jag mig med Doctorerne *Nibelius* och *Ruus*. Hafva Prosten *Ödmanns* omdömen vitsord, så torde äfven mina förtjena det. Jag är ej en främling i Ärke-Stiftet, utan har varit der så länge som Prosten *Ödmann*. Jag anser fullkomligen obehöfligt, att ett nytt Stift inrättas, och har aldrig hört en sådan önskan af någon annan än Prosten *Ödmann*;

ja, jag vill nästan påstå, att de äro få, som ville deltaga i en sådan motion. Hvad den åsyftade fördelen för disciplinen vid Gymnasium beträffar, kan detta så mycket mer sättas i fråga, som det ej är afgjort, om Lectorer med rätta äfven böra vara Consistoriales. Att Lärjungarne af fruktan för blifvande Examinatorer skulle återhållas från oordentligheter, är förhastadt; af dem, som begagna elementar-undervisningen, blifva ej alla, utan snarare den minsta delen, Prester; en yngling tänker vanligen icke så långt, och en sådan egennyttig beräkning, om den finnes, vore dålig. Discussionen har dock redan varit nog lång och tillräckligt rådrum är gifvet att väga skäl och motskäl. Jag anhåller fördenskull om proposition till bifall eller afslag, och för min del bifaller jag Utskottets Betänkande.

Prosten *Ödmann*: I anledning af hvad de sista värda Talarena anført, får jag blott erinra derom, att jag icke blott nu, utan äfven i sjelfva motionen förklarar, det jag ansåg Gefleborgs Län äga tillräcklig vidd och folkmängd för att ensamt, utan tillökning af Medelpad och Herjeådalen, utgöra ett särskildt Stift. Jag kan likväl icke biträda dessa Herrars mening, att, genom nyssnämnde Landskaps afsöndring från Hernösands Stift, minskning i utvägarne för befordran skulle uppstå; ty utom det att sådant vid en nödig reglering bör föga åfses, är emellan Hernösands och Upsala Stift den märkliga skillnad,

att då man i det förra ofta saknar employ för Prest-Candidater, hvilka till öfverflöd erbjuda sin tjenst, klagar man i det sednare icke sällan öfver brist på Adjuncter.

Då af Doctor *Nibelius* till försvar af Utskottets utlåtande blifvit anfördt ibland annat, att någon förändring icke behöfves, så länge inga olägenheter blifvit anmälde eller öfverklagade, får jag blott hemställa till Högv. Ståndets bepröfvande först obehaget af sådane klagomål, och sedan svårigheten att dem fram-bära, utan att någon skulle anse sig deraf förolämpad. Icke vill en församling klaga öfver Pastoral-vårdens bristfällighet, så framt icke några så exstanta felaktigheter blifvit begångna, att de af allmän åklagare böra och kunna upptagas. Icke vill en enskild till ansvar anmäla förseelser i ett eller annat afseende begångna af en Prestman eller Skollärare, som derigenom möjligen skulle kunna se sina framtida förhoppningar om befordran tillintetgjorda. Det är icke min afsigt att anmäla något klander. Tvärtom utbeder jag mig på det högsta att icke blifva uppmanad dertill, om jag ock skulle möjligen hafva något i en så obehaglig väg att referera.

Doctor *Nibelius* har trott, att vidsträckt-heten af Stiftet icke för en Biskop borde vara någon anledning att uraktlåta sin noggranna uppsigt. Om så ock vore, borde man väl äfven taga i beräkning de fattigare Adjunkternas öde, hvilka ofta missiveras till aflägsna trakter af Stiftet, utan att alltid tillgång

finnes till betäckande af deras rese-kostnad. Jag skulle kunna anföra ett exempel för ungefärligen 20 år sedan, att en fattig Adjunkt inom 2:ne år hade nödgats resa omkring 100 mil med långt ifrån tillräcklig ersättning för sin flyttning.

Herr Doctorn har icke velat medgifva, att Consistoriales i Upsala sakna kännedom om de Studerandes seder, m. m. I det fallet appellerar jag till alla dem, som bivistat Upsala Akademi, hvilka till största delen torde vitsorda mitt påstående. Hvad slutligen blifvit anfördt i afseende på otjenligheten deraf, att den blifvande Biskopen skulle sköta en Stadsförsamling, torde det tillåtas mig att erinra, att samma förhållande redan eger rum vid flere Stift, utan att deröfver någon klagan försports.

Herrarne *Mittag* och *Ruus* hafva förklarat, att de inom sina verkningskretsar icke försport något behof af förändrad eller fördelad Stifts-Styrelse. Hvad Prosten *Mittag* beträffar, har han oupphörligen vistats och tjenstgjort inom de södra delarne af Stiftet, så att han endast genom correspondance kan känna de norra; och mot den erfarenhet af 7 år Doctor *Ruus* åberopar, vågar jag sätta min af 30 à 40 år, inhemtad af mig dels såsom Lärjunge vid Hudiksvalls och Gefle undervisningsverk, dels såsom sjelf Lärare. Huru jag i sednare fallet uppfyllt mina åligganden, derom skulle jag våga att åberopa äfven min högste Förmans vitsord.

Det måtte väl dessförutan vara utom all fråga, att i samma mån föremålen för uppsigt till antalet minskas, lättheten att åstadkomma och rätt fullgöra den ökas. Hvad jag med all möjlig aktning för nu varande Consistorial-Styrelse yrkat, syftar endast på en förbättring, som måste blifva ögonskenlig och kan tillvägabringas utan någons förfång och utan någon kostnad. Vördsamt yrkar jag ännu en gång på återremiss af Betänkandet.

Doctor *Nibelius*: Utskottets yttrande, att "något klagomål ifrån den ort, som i detta hänseende skulle vara vanlottad, ej försports," synes mig alldeles icke otydligt. Meningen är helt enkelt den, att ingen, som här skulle hafva en talan, har klagat öfver några olägenheter af den gamla Stiftsindelningen; intet sådant har kommit till Utskottets kunskap m. m., hvilket här i Ståndet bekräftats af Doctor *Ruus*.

H. H. Ärkebiskopen och Talmannen: Upplysningsvis torde jag böra nämna, att Gefle Skola och Gymnasium haft och hafva det förtroende, att de begagnas af ungdom icke blott från Gestrikland och Helsingland, utan äfven från norra Upland. Då Prosten *Ödmann* synes åberopa mitt vittnesbörd öfver hans tjenstgöring, bör jag förklara, att jag för Tit. *Ödmann* såsom Lector i Gefle haft och alltid har en upprigtig aktning. — Hvad Utskottet menar med *klagomål*, torde, då man ser på sammanhanget, äsyfta sådana öfver ämbetsmäns åtgärder eller försummel-

ser. — Att Consistorium inom tvänne år skickat en Adjunct 100 mil, är en uppgift, som jag måste anse för ogrundad; i alla fall kan ingen åläggas att resa för intet, då resekostnaden måste ersättas af den som får Adjunct.

För öfrigt har jag hvarken af Motionen eller Betänkandet kunnat inse, att i detta mål fins något, som rör mig personligen, och under denna förutsättning har jag hittills fört ordet; men om här åsyftas någon åtgärd under min ämbetstid, är jag genast färdig att lemna klubban åt V. Talmannen.

Prosten *Ödmann*: Jag har intet enskildt förhållande att anmäla, och har redan betygat min aktning för dem som i Stiftet fört Styrelsen, men anser blott omöjligt för en Biskop att uträtta allt, och anhåller, att H. H. Ärkebiskopen ej anser min Motion för något enskildt.

På derom framställd Proposition blef Betänkandet bifallet.

§. 20.

Föredrogs Allm. Besvärs- och Ekonomi-Utskottets d. 15 dennes bordlagda Utlåtande N:o 21, i anledning af väckt fråga om Stapelstadsrätt för Staden Falkenberg.

Bifölls.

§. 21.

Föredrogs Allm. Besvärs- och Ekonomi-Utskottets d. 15 dennes bordlagda Betänkande N:o 22, i anledning af väckt Motion om utlåning af Beklädnads-Cassornas medel.

V. Talmannen, Biskopen m. m. Doct. af *Wingård* anförde: Jag fruktar, att Utskottet ej känt ett förhållande, som redan äger rum. Det är känt af oss, som hafva bestyr med Bankens utlånings-Cassor, att Beklädnads-Directionerna hafva denna rätt.

Domprosten Doct. *Heurlin*: Jag är förekommen af V. Talmannen. Utskottet tillstyrker en underdånig Skrifvelse om en rätt, som Beklädnads-Directionerna redan äga; jag anser Betänkandet derföre böra afslås.

Betänkandet afslogs.

§. 22.

Föredrogs Allm. Besvärs- och Ekonomi-Utskottets d. 15 dennes bordlagda Utlåtande N:o 23, i anledning af väckt Motion om begagnande af Stenkol till eldning å Ångfartyg i stället för ved.

Bifölls.

§. 23.

Föredrogs Allm. Besvärs- och Ekonomi-Utskottets d. 15 dennes bordlagda Utlåtande N:o 24, i anledning af väckt Motion om öppen rättighet att i Staden Sigtuna anlägga Fabriker, och om Frihetsår för dylika anläggningar.

Bifölls.

§. 24.

Föredrogs Allm. Besvärs- och Ekonomi-Utskottets d. 15 dennes bordlagda Utlåtande N:o 25, i anledning af väckt Motion om för-

flyttning af Gästgifveriet i Skillingarum till Wimmerby Stad.

Bifölls.

§. 25.

Föredrogs Lag-Utskottets d. 15 dennes bordlagda Betänkande N:o 25, öfver Riksdagsfullmäktigen *Erik Erikssons* från Westmanland Motion, om Præscriptionstid för domfäste fordringar.

Bifölls.

§. 26.

Föredrogs Lag-Utskottets d. 15 dennes bordlagda Betänkande N:o 26, öfver Hr Frih. *Jak. Cederströms* Motion, om upphäfvande af förbudet att föra foder ifrån bole.

Bifölls.

§. 27.

Föredrogs Lag-Utskottets d. 15 dennes bordlagda Betänkande N:o 27, öfver Riksdagsfullmäktigen *Joh. Anderssons* från Upland Motion, dels om uppläsande vid hvarje Ting och en gång om året från Predikstolarne af Kongl. Förordningen d. 28 Juni 1798, angående vissa omständigheter uti lagsöknings- och utmätningssmål, samt af Kongl. Förklaringen d. 15 Januari 1806, rörande behörig Domstol för klander emot räkning å borgade varor, dels ock att hänvisning till klander måtte å sådan räkning af borgenären tecknas.

Bifölls.

§. 28.

Föredrogs Lag-Utskottets d. 15 dennes bordlagda Betänkande N:o 28, öfver väckta

Motioner, angående skärpning af straffet för åverkan.

Doct. *Björkman* anförde: Då vid nästan alla sednare tiders Riksdagar flera röster höjt sig att yrka ökad bestraffning för skogsåverkan, synes mig behofvet af de fordrade kraftigare lagbestämmelserna vara så tydligen ådagalagdt, att Höglofl. Lag-Utskottet icke med åberopande af så obetydliga skäl bort framställa afslag på dessa af Hr *von Währendorf* och Frih. *Fock* väckta Motioner.

De af Höglofl. Lag-Utskottet från Lag- och Allm. Oecon. och Besvärs-Utskottens Betänkande 1828 citerade, och äfven nu för giltiga ansedda skälen äro, att opinionen ännu ej fästat begreppet vanära vid brottet skogstjufnad; att i orter med ymnigare skogstillgång, skogsegaren ofta ej finner ett åverkansmål mödan värdt att åtala, och att denna fråga ej bör lösryckas utur sitt sammanhang med brottmåls-lagstiftningen i det hela. Jag anser alla dessa skäl för svaga att kunna vederlägga motionairernas magtpåliggande och rättvisa förslag. Hvad det hos Allmänheten rådande begreppet om skogstjufnad angår, är detta visserligen i sednare tider så vida förändradt och bättre utveckladt, att tjufnad å enskildas skogar allmänneligen nog betraktas såsom vanärande. Ty i samma mon en egendoms vikt och dyrbarhet kännes, i samma mon ökas också fordran af dess helgd. Endast åverkan å Allmänningar och Kronoparker ses vanligen utur en annan synpunkt.

Och om äfven i afseende på skogar begreppet om eganderättens helgd icke ännu vore nog utveckladt, månne icke nu, då skogarnas vigt allt mera inses, och då allmänheten så kraftigt uppmanas till skogs-hushållning och skogsplantering, tiden vore inne att allt bättre utveckla detsamma. Jag tror att vanärande straff för skogstjufnad, t. ex. stockstraff, fängelse vid vatten och bröd, tjuvaböter och uppenbar kyrkoplikt, så länge detta olämpliga straff i allmänhet bibehålles, af allmogen dels redan erkännas tillbörliga och välförtjänta, dels snart skola så erkännas, om de börja användas. Förr nedtystade man samvetet med de invändningar, att den stora skogen var tillräcklig äfven för åverkaren, att träden eljest ruttnade, och att egaren aldrig hann till de trakter dit tjuften framträngde; men nu mera är allt detta förändradt i begreppet, och dermed tjuvens tröstegrunder borta. Det andra skälet åter, att den föreslagne lagförändringen blefve för sträng på de orter, der ymnigare skogstillgång finnes, synes mig ännu sämre. Det förefaller nemligen besynnerligt, att den, som eger litet af en dyrbar egendom, icke skall få den tillräckligt fredad genom lagens stränghet, derföre att andra ega mycket af samma egendom. Att egaren af stora skogar ej anser det löna mödan att åklaga skogsåverkan, härrörer dels af hittills för slik åverkan stadgade obetydliga straffbestämmelser, dels af svårigheten att öfverbevisa förbrytaren, dels af brist på omvårdnad af sin egen egendom; men att detta kan an-

ses såsom ett grundadt skäl att neka egaren af mindre skogar ett billigt skydd af lagen, är i våra upplysta tider oväntadt. Då man betraktar, huru Rikets skogar allt mera medtagas, borde man deremot allt mera skynda att inverka på opinionen och genom de allvarsammaste straffbestämmelser freda de få ännu öfriga ymnigare tillgångarna. Frågans lösryckande utur sitt sammanhang med brottmåls-lagstiftningen i det hela, tyckes slutligen ej heller blifva äfventyrlig, om blott den fordrade nya lagbestämmelsen, med bibehållande af alla andra fordna stadganden om skogsåverkan, afgjorde att all åverkan å annans, enskild mans skog, enär denna åverkan öfverstiger 10 à 20 Daler Silfvermynts värde, skall straffas såsom stöld. Och att förvandla en så grof förseelse emot enskilde till ett brott emot allmän säkerhet, torde nu mera vara så nödvändigt, att det gerna må blifva föremål för en partiell lagstiftning. På dessa grunder yrkar jag vördsamt återremiss af detta Betänkande.

Biskopen m. m. Doct. *Faxe* instämde häruti, utan afseende på straffbestämmelser, så vida, att han för åverkan önskade högre straff.

Prosten *Ödmann*: Högl. Lag-Utskottet har ansett ofvanberörde motioner icke böra bifallas, ibland annat af det skäl, som äfven vid sist hållne Riksdag gjort sig gällande, att man ej borde med förnedrande straff belägga ett brott, hvarvid opinionen ännu ej fäst

vanära. Jag tror mig kunna påstå, att opinionen i afseende på åverkans-mål i sednare tider mycket förändrat sig. Man benämner allmänt den, som olofligen tillgriper annans skog, för Skogstjuf; och denna benämning utvisar bestämdt, huru brottet anses. Allmog, som icke gör så fina distinctioner i brottmåls-väg, kan icke förklara, hvarföre det är tjufnad att borttaga ur skogen der liggande huggen ved, men blott åverkan, om man nedhugger ett träd, som kan vara dubbelt så mycket värdt, som veden. Den man kallar tjuf, synes ock böra som tjuf straffas. Den nu såsom besynnerlig anmärkta skillnaden i straffet för åverkan och tjufnad af Skogseffec-ter härleder sig tydligen från den tid, då öfverflödet af skog gjorde ett tillgrepp inom andras gebiet obetydligt, emedan skogen då icke egde stort värde; men den arbetskostnad, man nedlagt på huggning af ved eller timmer, borde tagas i full beräkning. Förhållandet har nu betydligt förändrat sig. Skog äger nu ett högt värde. Den skada, som genom åverkan tillvägabringas, är icke blott högst betydlig, utan ofta oersättlig, åtminstone kan man understundom icke inom hela mansåldrar vänta ersättning. Eganderätten bör då äfven i detta fall fullt tryggas genom straff-bestämmelser, lämpade efter det verkliga brottet; den som stjälar skog, anses och straffas såsom tjuf.

Fältprosten *Edvall* samt Doctorerne *Grenander*, *Hasselrot* och *Hvasser* förenade sig med Tit. *Björkman* och *Ödmann*.

V. Talmannen, Biskopen m. m. Doctor af *Wingård*: Med all sorgfällighet om Skogs-vården i vårt Land, hvaraf det är i behof, och med öfvertygele, att straff-bestämmelserne för Skogsåverkan kunna lämpligen skärpas, torde man dock böra akta sig, att icke förändra brottets qualification. Af alla Lagar äro de, som härkomma af conjunctur, de sämsta, och jag fruktar, att man är på vägen att stifta sådana, i fall man antager motionerne.

Professor *Grubbe*: Jag erkänner att jag varit till en viss grad tvekande i hänseende till denna fråga. Onekligen är skogsåverkan i och för sig sjelf en art af tjufnad, då detta ord tages i dess vidsträcktaste bemärkelse; och lika onekligt är det, att den alltmer af-tagande tillgången på skog i många af Rikets provinser påkallar allvarliga åtgärder till de ännu återstående skogarnes skyddande. Detta oaktadt har jag likväl, i likhet med Utskot-tets öfrige Ledamöter, icke trott mig med fullt skäl kunna för det närvarande tillstyrka någon väsendtlig förändring af den hittills gällande författningen rörande denna förbrytelse. Det är en af Criminal-Lagstiftningens på en gång viktigaste och svåraste uppgifter, att med tillräcklig noggrannhet ifrån hvarandra åtskilja alla de mångfalldigt skiftande nuancer, under hvilka en viss art af brott kan förekomma, och att å dem alla stadga motsvarande olika gradationer af straff. Svårigheten att på ett fullt tillfredsställande sätt lö-

sa denna uppgift röjer sig äfven vid de förbrytelser, hvilka man i begreppet kan sammanfatta under den allmänna benämningen af tillgrepp af annans egendom, men hvilka i verkligheten kunna förekomma under en mängd af olika modificationer. Den som något sysselsatt sig med detta ämne, har ej kunnat undgå att göra sig reda för de många särskildta momenter, som i olika fall bestämma denna förbrytelses jämförelsevis svårare eller lindrigare karakter. Jag vill ej dölja min öfvertygelse att dessa momenter i vår hittills gällande Lag icke blifvit med full noggrannhet uppfattade, och att dess straffbestämmelser å de särskilda arterna och gradationerna af den ifrågavarande förbrytelsen icke torde uthärda någon strängare och grundligare pröfning. Men just därför, att hela denna del af vår Criminal-Lag torde erfordra en förändring, vore det ock måhända mindre välbetänkt, att för det närvarande utbryta en särskild afdelning deraf, och att förändra denna innan man underkastat det hela en sorgfällig granskning. I min tanka borde visserligen, i sammanhang med fullt lämpliga straffbestämmelser för öfriga arter af tillgrepp å annans egendom, äfven straffet å skogsåverkan, åtminstone i de fall då densamma öfverstiger ett visst värde, till en viss grad skärpas. Likväl förekommer vid denna förbrytelse en omständighet, som bör leda till ett i någon mån mildare bedömande af densamma i jämförelse med andra arter af stöld.

Det är nemligen en i människornas allmänna tänkesätt djupt grundad och visserligen icke oriktig föreställning, att ett till enskild egendom gjordt föremål kan och bör i olika fall tänkas så till sägande i olika grad förenadt med egarens personlighet. Det blir t. ex. närmare med hans personlighet förenadt, då han genom derpå användt arbete deruti inlagt en del af sin personliga kraft, hvarigenom föremålet, ifrån att vara en blott naturproduct, blir en product af naturkraft och människokraft i förening. Man kan häruti finna en grund, hvarföre i sjelfva verket ett tillgrepp af huggen ved bör i någon mån bedömmas och bestraffas strängare, än ett tillgrepp af det å sin rot vildt växande trädet, o. s. v. Utan all uppmärksamhet torde man ej heller böra lemna den af Utskottet anförda betänkligheten att med alldeles samma straff som stöld belägga ett brott, vid hvilket Folkets opinion i vårt Land ännu ej vant sig att fästa samma grad af vanära, som vid egentligen så kallad stöld. Möjligen skulle följderna häraf kunna blifva den, att sjelfva afskyn för egentlig stöld, derigenom att denna ställdes i bredd med en förbrytelse, hvilken man ej vant sig att lika strängt bedömma, till en viss grad försvagades, eller att det hittills vanliga lindrigare bedömandet af den ena förbrytelsen småningom öfverflyttades äfven till den andra. Den stora förökningen af tjufnads-bröttens antal skulle måhända icke blifva af fördelaktigt inflytande på Folkets moraliska känsla. Sådana äro i korthet de skäl,

i stöd af hvilka jag för min del finner det rådligast att tills vidare, och intill dess Lagens Stadganden om alla arter af tillgrepp å annans egendom komma att undergå en fullt ändamålsenlig reform, lemna denna om åverkan gällande Kongl. Förordning af den 18 December 1823 oförändrad.

Prosten *Ödmann*: Äfven jag delar Prof. *Grubbes* öfvertygelse, att de olika gradationerna af brott böra vid straffbestämmelserna noga observeras. Med tillämpning deraf förmodar jag, att skogstjufnad bör i den mån anses brottsligare, som egaren har större svårighet att vakta sin egendom. Mig synes således som rättvisast och med strafflagens anda mest öfverensstämmande, om den, som tillgriper på ett eller annat sätt annor mans skog, straffas lika med den, som stjälar annors egendom ute på marken.

Prosten *Mittag*: Jag instämmer med Professor *Grubbe*, i afseende på Lag-Utskottets åsigt. Hvad det angår, att den, som tillgriper skog, bör anses såsom tjuf, vore det vådligt, innan Criminal-Lagen är färdig att tillstyrka sådant. Smärre tillgrepp, som, då lagen utfärdades, icke kunde anses för annat än snatteri, hafva sedermera, genom förändring af mynt, blifvit stölder; skulle nu äfven skogsåverkan dömmas såsom stöld, skulle man få många tjufvar. Correctiv häremot finnes dessutom i vites-förbud, som ofta skärpas och merendels svara emot straff för större stölder.

Prosten *Lyth*: Bosatt på en skoglös ort, har jag erfarit, att åverkan ej är ett mindre brott än annan tjufnad. Jag instämmer med Tit. *Björkman* och *Ödmann*, och yrkar återremiss.

Prosten *Bruzelius*: Jag anser, såsom Prosten *Ödmann*, åverkan på skog lika med tjufnad på marken, och instämmer deruti, att yrka skärpning af straffet; det är hög tid, medan ännu skog är qvar, på det att den må bli räddad.

Betänkandet återremitterades.

§. 29.

Föredrogs Lag-Utskottets d. 15 dennes bordlagda Betänkande N:o 29, öfver Hr *Gust. Fredr. Klingstedts* samt Riksdagsfullmäktige *Petter Perssons* från Jönköpings Län och *Botvid Jonssons* från Östergöthlands Län motioner, om nedsättning af räntan å penningelån.

Bifölls.

§. 30.

Föredrogs Allm. Besvärs- och Ekonomi-Utskottets d. 15 dennes bordlagda Utlåtande N:o 26, i anledning af gjorda anmärkningar vid Utskottets Betänkande N:o 3, angående väckta motioner om Landsfiscals-tjensternas upphörande.

Lades till handlingarna.

§. 31.

Föredrogs Allm. Besvärs- och Ekonomi-Utskottets d. 15 dennes bordlagda Betänkande N:o 27, i anledning af väckt motion, om

utvidgad frihet för Presterskapet att få Ämbetsbref till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande genom Kronobetjeningens försorg fortställde.

Bifölls.

§. 32.

Föredrogs Allm. Besvärs- och Ekonomi-Utskottets d. 15 dennes bordlagda Betänkande N:o 28, i anledning af väckt motion derom, att Arieplougs och Arvidsjaurs Lappmarker måtte till Norrbottens Län förläggas.

Bifölls.

§. 33.

Föredrogs Allm. Besvärs- och Ekonomi-Utskottets d. 15 dennes bordlagda Betänkande N:o 29, i anledning af väckt motion, angående verkställandet af arbeten för Kongl. Flottans i Carlsrona behof.

Bifölls.

§. 34.

Föredrogs Allm. Besvärs- och Ekonomi-Utskottets d. 15 dennes bordlagda Utlåtande N:o 30, i anledning af väckt motion, att Förvaltningen af Sjöärenderna måtte upplösas och dess göromål till Kongl. Krigs-Collegium öfverflyttas.

Prosten *Ödmann* anförde: Då alltmer den öfvertygelse gör sig gällande, att den så kallade Stora Flottan icke motsvarar i nytta och användbarhet den ofantliga och högst tryckande kostnad, som med dess underhållande är förenad, utan att vårt försvars-system hädan-

efter hufvudsakligen bör riktas till utvidgning och ändamålsenlig användning af en väl organiserad Skärgårds-flotta, skulle jag förmoda att, utom den betydliga besparing för Stats-Cassan, som borde uppkomma genom sammansläende af Krigs-Collegium och Förvaltningen af Sjö-ärenderna, en ingripande reform af hela vårt försvars-system skulle genom en sådan förening likasom sjelfmant framställa sig. De ämnen, som af de båda Collegial-Styrelserna handläggas, äro icke eller så heterogena, att de icke i många fall sammanträffa. Motionären synes äfven hafva förbisett den omständighet, som ännu mer talar för dessa Embetsverks sammansläende, att åtskilliga ärenden, hvilka nu tillhöra Förvaltningen af Sjö-ärenderna, kunde lämpligen öfverflyttas på Commerce-Collegium, hvars göromål, i jemförelse med antalet af Collegii tjenste-personal, ganska väl kunde medgifva denna förökning. Införandet af ett nytt Departement i Krigs-Collegium, för att i thy fall utslutande handtera hvad hittills af Sjö-förvaltningen blifvit administrerad, vore således öfverflödigt, blott en och annan Ledamot funnes inom Collegium, som egde speciel insigt i Sjö-ärender och kunde upplysa de öfriga vid förefallande behof, hvilket jag dock förmodar sällan skulle inträffa. Härigenom kunde småningom den enhet i administrationen af allt, hvad hör till Krigsyrket, inträffa, som alltid leder till lyckliga resultat, samt mycket besparas vid anskaffandet af den krigs-material, som är af gemensamt och lika

behof både för Sjö- och Landt-försvaret. Jag anser äfven det vara af väsentlig nytta för vårt land, att i en tid, då Embetsverken belägras af tjenstsökande, utvägarne till tjensters erhållande småningom minskades, på det att ungdomens håg mera måtte riktas åt de närande Classerna i samhället.

Häruti instämde Doct. *Lindahl*.

Vice Talmannen, Biskopen m. m. Doct. af *Wingård*: Jag erkänner, att jag icke äger i detta ämne sakkännedom, men delar detta öde med Motionären och den värde Ledamoten, som sist talade. Man har dock alltid och allmänt ansett Sjöförsvaret och Landt-försvaret så åtskilda, att hvardera fordrade sin man och båda icke utan skada kunde förenas under samma Förvaltning. I andra Länder har man Sjö- och Krigs-Ministrar; hos oss 2 General-Adjutanter, ett Krigs-Collegium och en Sjöförvaltning, hvilken senare förr var till under namn af Amiralitets-Collegium. Längre erfors olägenheten af ett gemensamt Statsanslag åt de båda vapnen, och till båt-nad å ömse sidor upprättades 2 Hufvud-Titlar. Det vore således nu mer än besynnerligt, att åter sammanslå det aldrig förenade och troligen oförenliga. Besparingen, dagens lösen, blef ock ingen, ty ett Departement för Sjöärenderne skulle i allt fall vara till. Minst af allt lärer Krigs-Collegium medgifva utvidgning i arbete och bestyr, då det redan är öfverhopadt, och oakadt alla form-förändringar rör sig långsamt. Vi hafva

tillräckligt misslyckats både i sak och beräkning vid en och annan förändring i Styrelseverken; försöket med ett Amphibium torde få anstå.

Häruti instämde Doct. *Grevillius*.

Contractsprosten *P. G. Svedelius*: Om Utskottet ej kunnat komma till annat resultat, hade jag dock önskat, då tjenstemannabanan mer och mer betraktas såsom ett näringsfång och då alla ämbetsverk öfversvämmas af sökande, att Utskottet fäst afseende på detta förhållande. Genom förenkling af ärendernas behandling befordras ock inskränkning af ämbetsmannapersonal.

Comminister *Dahlgren*: Jag undrar, att Prosten *Ödmann*, som nyss ville skilja hvad länge varit förenadt, nu vill förena hvad länge varit skiljdt. Jag instämmer med Vice Talmannen och tror ej Utskottet vederlagdt genom Prosten *Ödmanns* anförande. Jag har mig ej bekant något land, der Landt- och Sjöförsvaret är förenadt.

Prosten *Åstrand*: I sednare tider har man yttrat, att stora flottan ej vore så vigtig för vårt sjöförsvär som den lilla. Det kan jag ej bedömma, men vet, att då vi hafva en flotta, så måste hon underhållas, om ock icke nybyggnader nu som förr komma i fråga. Så länge den behöfver underhållas, är det ock nödvändigt att bibehålla Förvaltningen af Sjöärendena, så mycket mer, som Krigs-Collegium ofta blifvit klandradt för sin hushållning och redogörelse. Längre tid för-

dras, innan det är möjligt att tillvägabringa hvad motionären åsyftat.

Prosten *Ödmann*: Då under discussionen blifvit anmärkt, att jag utan sak-kännedom utlåtut mig öfver ifrågavarande ämne, får jag förklara, det jag inhämtat verkligen sakkunnige mäns öfvertygelse så väl att den stora flottan voro umbärlig och alldeles icke svarade i nytta emot hvad den kostade, som ock att till den lilla flottans bemanning linie-trupper kunde, efter en exercise af 14 dagar eller högst en månad, väl användas.

En annan värd Talare har förundrat sig deröfver, att jag, som i ett annat ämne talat för sönderdelningen af en Embets-Styrelse, nu kan yrka föreningen af tvänne Embetsverk till ett. Jag förmodar, att vid närmare besinning denna förundran kan sparas, emedan jag i båda fallen syftat till samma mål, en noggrannare och ändamålsenligare uppsigt, en lättare kontroll på pligters uppfyllande, en enklare och redigare administration.

Om också för det närvarande motionen i hufvudsaklig måtto icke kan bifallas, tror jag dock, att den åtminstone så vida borde begagnas, att den föranledde en Rikets Ständers underdåniga önskan, att ny reglering af Krigs-Collegium och Sjö-Förvaltningen måtte så snart som möjligt tillvägabringas.

Doct. *Björkman*: Jag får erinra, att af alla, som talat för återremiss, ingen enda vederlagt Utskottets Betänkande. Det tillhör icke Utskottet att ingå i pröfning, hu-

ruvida det ena försvarssättet företrädesvis framför det andra bör användas, utan huruvida Förvaltningen af Sjöärendena må upplösas och dess göromål till Kongl. Krigs-Collegium öfverflyttas; denna fråga är den enda, som motionären velat hafva besvarad, och den har Utskottet besvarat så: "som de till nämnde bägge ämbetsverk hörande göromål omfatta tvänne helt och hållet skiljaktiga ämnen samt fordra olika kunskaper hos de personer, som skola desamma handlägga" m. m. Detta är ännu ej vederlagdt. Efter Utskottets öfvertygelse vore det ock omöjligt att verkställa denna förening, utan att ett nytt Departement för Sjöärendena blefve i Krigs-Collegium inrättadt; derigenom vunnes icke motionärens syftemål.

Doct. *Elfström*: Man behöfver blott kasta en blick på Chartan öfver Skandinavien, för att finna, att ett välordnad Sjöförsvar måste för Landets betryggande mot yttre våld vara en hufvudsaklig omständighet. Sjö-Ärendena fordra derföre en egen, erfaren och sakkunnig Förvaltning och skulle ganska olämpligt såsom en bisak eller ett underordnadt föremål öfverflyttas på Krigs-Collegium, oafsedt att flerfaldiga collisioner dessutom kunde af ett sådant sammansläende uppkomma. Beträffande Skärgårdsflottans af Motionären bestämdt uppgifna företräde framför Linie-flottan, är temligen afgjort, att ganska få af Representationen kunna deröfver vara behörige Domare. För min del

hyser jag den öfvertygelse, att vår store Konung, som hittills med så mycken framgång vakat för Fäderneslandets betryggande och sjelfständighet, sjelf bäst inser, både huru vårt försvarssystem för framtiden bör inrättas, och huruvida förändring med dithörande Styrelseverk är af behofvet påkallad. Till Högl. Besvärs- och Ekonomi-Utskottets förevarande Betänkande lemnar jag en bifallande röst.

Prosten *Lyth*: Jag har med förundran läst Utskottets Betänkande. Jag kan ej finna, att Krigs-Collegium och Sjöförvaltningen äro heterogena; de fordra ej olika kunskaper, utan blott olika tillämpning af samma kunskaper. Om ett nytt Departement i Krigs-Collegium måste inrättas, vore det ändå en vinst, att i ett enda Verk koncentrerades allt som angick Statens försvar, i hvilket fall det blefve mera enhet, än då det är deladt i tvänne.

Då meningarna voro delade och votering äskades, framställde H. H. Ärkebiskopen och Talmannen följande proposition:

Bifaller Högv. Ståndet Allm. Besvärs- och Ekonomi-Utskottets Utlåtande N:o 30, i anledning af väckt motion, att Förvaltningen af Sjöärendena måtte upplösas och dess göromål till Kongl. Krigs-Collegium öfverslyttas? Den det vill, lägge Ja; den det icke vill, lägge Nej; vinner Nej, kommer Betänkandet att med de dervid gjorda anmärkningar återremitteras.

Härefter anställdes omröstning, hvilken så utföll, att Betänkandet blef med 26 Ja emot 12 Nej bifallet.

§. 35.

Föredrogs Allm. Besvärs- och Ekonomi-Utskottets den 15 dennes bordlagda Betänkande N:o 31, i anledning af väckt motion, om meddelande af så beskaffade privilegier för Trelleborgs by, som medföra rättighet att hålla öppna salubodar.

Contractsprosten *Nordin* anförde: Jag tillstyrker afslag på Betänkandet. Vi ha nog af de städer och köpingar, som finnas. Vill Trelleborg ha namn af köping, hade Trelleborg på annan väg kunnat söka och erhålla detta namn. Ärendet är af enskild beskaffenhet. Från sådane ärenden borde Ständerne vara fredade.

Prosten *Åstrand* åberopade hvad han redan vid en dylik fråga anført.

Doct. *Grevillius*: För consequencens skull bör väl äfven detta Betänkande bifallas.

Lector *Laurenus*: Trelleborgs by äger redan till en del sig beviljad handelsfrihet, och har Utskottet endast tillstyrkt ett utvidgande af denna frihet så vida, att den kringliggande landsorten deraf ej skulle vara blott till hälften betjenad. Det är nemligen af Motionären upplyst och af en och annan Utskottsledamot från Malmöhus län bestyrkt, att Trelleborg är en betydande afsättnings-

plats för ortens producter, men då inga köpmannavaror der tillhandahållas, måste allmogén, till upphandling deraf, företaga särskilda resor till aflägsna städer. Då således den utvidgade handelsfriheten utan tvifvel skulle tillskynda stället och orten en ganska vigtig fördel, har Utskottet icke kunnat draga i betänkande att Motionärens förslag understödja.

Betänkandet bifölls.

§. 36.

Föredrogs Allm. Besvärs- och Ekonomi-Utskottets den 15 dennes bordlagda Utlåtande N:o 32, i anledning af väckt motion, att Beväringsynglingarne icke måtte samlas till vapenöfning förr, än de uppfordras till Rikets försvar.

Bifölls.

§. 37.

Föredrogs Allm. Besvärs- och Ekonomi-Utskottets den 15 dennes bordlagda Utlåtande N:o 33, i anledning af väckt motion, angående rättigheten för en beväringsskyldig att annan duglig karl i sitt ställe sätta.

Bifölls.

§. 38.

Föredrogs Bevillnings-, Lag- samt Allm. Besvärs- och Ekonomi-Utskottens den 15 dennes bordlagda Betänkande N:o 1, i anledning af Herr *Gust. Montgomerys* motion, angående bränvinsbränningens inställande.

Bifölls.

§. 39.

Biskopen m. m. Doct. *Hedrén*, som nu var frånvarande, hade för H. H. Ärkebiskopen och Talmannen tillkännagifvit sin önskan att, i anseende till sina trägna göromål i Banco-Utskottet, blifva ifrån sin befattning i Expeditions-Utskottet befriad.

Ståndet lemnade härtill sitt bifall.

Ståndet åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 10 e. m.

In fidem

P. A. Sondén.

Den 24 April 1834.

Plenum kl. 10 f. m.

§. 1.

H. H. Ärkebiskopen och Talmannen helsade Prosten ifrån Wisby Stift, Mag. *Olof Bolander*, som nu i Ståndet intog sitt rum.

§. 2.

Justerades Protokollet för den 21 dennes, f. m.

§. 3.

Upplästes och godkändes följande Expeditions-Utskottets Förslag till Riksens Ständers underdåniga Skrifvelse till Kongl. Maj:t:

N:o 16, angående ett tillägg i 17 Cap.
2 §. Rätteg. Balken;

N:o 17, angående ändring i bestraffningen för missgerningsmans lössläppande;

N:o 18, rörande ett tillägg till 9 Cap.
11 §. Handels-Balken, om ansvar för den, som förnekar veterlig skuld;

N:o 19, angående Landsfiscalstjensternes upphörande;

N:o 20, angående väckt fråga om uppförande af en bro öfver Dalelven i trakten af Gysinge bruk;

N:o 21, rörande behovet af ett sammandrag af gällande författningar rörande knektehållet;

N:o 22, angående tillägg i föreskrifterna rörande permittering af värfvadt manskap;

N:o 23, angående indragning af Vexel-Controllörsbefattningarne.

§. 4.

Upplästes följande från *Vällofs. Borgare-Ståndet* ankomna Protokolls-utdrag, af innehåll, att vid förnyad föredragning af *Stats-Utskottets* Utlåtande N:o 22, i anledning af Rikets Ständers Revisorers åren 1830 och 1832 afgifne Berättelser till Rikets Ständer om samma år verkställde granskningar af Statsverkets med dertill hörande Allmänna fonders tillstånd, styrelse och förvaltning åren 1827, 1828, 1829 och 1830; Ståndet stadnat i följande beslut, neml.:

1:o 25, 27, 30, 32, 34, 38, 39, 40, 41, 44, 45, 48, 49, 55, 63, 69, 72, 75, 91 och 92 §. §. ansågos ej fordra någon åtgärd; äfvensom Ståndet fann 66 och 67 §. §. för närvarande någon sådan icke påkalla.

2:o Enär remisser redan skett till Constitutions-Utskottet, i anledning af Stats-Utskottets Memorial N:o 23 och 24, fann Ståndet någon vidare åtgärd i anledning af 65 och 100 §. §. ej nu föranledas;

3:o Vid hvad Utskottet sig utlåtit uti 42, 50, 64, 76, 77, 87, 88, 94, 96 och 98 §. §. låt Ståndet bero.

4:o 6, 12, 46, 59, 61, 71, 73, 74, 78, 79, 80, 82 och 97 §. §. återremitterades; och

5:o öfrige delar af Utlåtandet biföllos. *Stats-Utskottets* Utlåtanden: N:o 35, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Rikets Ständer, angående lindring i villkoren för begagnande af det utaf Rikets Ständer till återuppbyggande af Staden Borås anslagne Låne-understöd, återremitterades; N:o 36, i anledning af väckt motion, att Kronohemman må kunna försälas och gå till gälds betalning, samt att äldste Sonens företrädesrätt framför andre syskon till besittning derå måtte afskaffas, *bifölles*; N:o 37, angående afskaffandet af Borgholms Garnizons service-medel samt Djeknepenningarne, *bifölles*; N:o 38, i anledning af Fullmäktiges i Riksgälds-Contoret gjorde anmälan af Hof-Marskalken
och

och Riddaren Friherre *Gustaf Ridderstolpes* till dem ingifne ansökan om återfående af en in-tecknad förbindelse, utgifven till säkerhet för Handelshuset här i staden under firma *J. C. Müller & Comp.*, af Rikets Ständer beviljad liqvid för 7 st. af Riksgälds-Contoret utfärdade, på Post-Contoret i Hamburg år 1812 förkomna Partial-Obligationer, hvarde-ra på 1,000 Floriner Brabanskt Vexelmynt, återremitterades; N:o 39, i anledning af Hr *Bernhard Rosenblads* gjorde motion, angående Riksgälds-Contorets räkenskapers granskning i Kammar-Rätten från och med för år 1835, *bifölls*; N:o 40, i anledning af Herr *C. J. Hammarhjelm*s motion, om anslag i 10 år åt Skottske Agronomen *Steffens*, *bifölls*; N:o 41, i fråga om förhöjning i aflöningen för Stor-skiftes- och Afvittrings-Landtmätare, *bifölls*; N:o 42, i frågan om Kongl. Förste Lif-Medicus af *Pontins* bibehållande vid ett Pen-sions-anslag, *bifölls*; N:o 43, i fråga om anslag af allmänna medel till bevarandet af Kyrkoruiner vid Wisby, *bifölls*; N:o 44, i frågan om Warbergs fästningsbyggnaders användande till Correctionshus, *bifölls*, N:o 45, i frågan om begärdt anslag till uppförande af Kurhus- och Lazarets byggnader i Skellefteå, *bifölls*; N:o 46, i frågan om uppförandet af Magazinshus vid Mörbylånga Kö-ping och i Strömstad, *bifölls*; N:o 47, i anledning af väckt motion om anslag för underhållet af Långbro vid Christianstad, *bifölls*; N:o 48, i fråga om rättighet för Fång-Ge-

valdiger, att, under fångtransport, begagnas serskild ridhäst, *bifölles*; N:o 49, i anledning af väckt motion, om anslag af Statsmedlen till en Brobyggnad öfver sundet emellan Sigtuna och Steninge-landet, *bifölles*; N:o 50, i anledning af väckt fråga om anslag åt Loka Helsobrunn, *bifölles*; N:o 51, i anledning af väckt fråga om anslag till inköp af vissa exemplar utaf den nya upplagan af Tunelds Geographie, *bifölles*; N:o 52, i frågan om Medelpads innebyggares befrielse från underhållandet af Länshäcktet, *bifölles*; N:o 19 och 53, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Rikets Ständer, om Civil-Statens Pensions-Cassas anspråk på Nådårs besparing af Pensioner å allmänna Indragnings-staten, *bifölles*; *Log-Utskottets* Betänkanden, N:o 14, öfver väckt förslag, att, när frånskiljde Makar vilja ånyo träda i äktenskap med hvarandra, laga lysning måtte föregå; N:o 15, öfver motion om ändring i 3 Cap. Sjöskade-Balken Sjö-Lagen; N:o 16, i anledning af motionen om ändring i de nu gällande straffbestämmelser för Missgerningsmans släppande; N:o 18, öfver väckt motion om ändring af 1 och 3 §.§. i 30 Cap. Rättegångs-Balken; N:o 19, öfver motionen om ändring i det nu gällande Stadgande, angående Öfver Domstol i Tullmål; N:o 20, öfver motion om åläggande för Domstol, som finner Part hafva misstagit sig om forum, att honom till rätter bestämdt uppgifven Domstol hänvisa; N:o 21, öfver motion, att mål, angående nidingstjufnad, hvarom 3, 4 och 5 §.§. 42

Cap. Missgernings-Balken förmåla, må upphöra att vara af underställnings egenskap; N:o 22, i anledning af motion om upphäfvande af eller ändring uti föreskrifterna om tiden för begrafningar; N:o 24, öfver väckte motioner, dels om upphörande af Frälseägarers rätt till lösen af skatte-frälse-hemman, som säljes utom börd, dels ock angående rättighet för jordägare att lösa räntan, när den samma utom börd säljes, *biföllos*; hvaremot Utlåtanden, N:o 17, öfver väckt motion om förlängande af tid, inom hvilken part, som vill söka ändring i Hof-Rätts Dom eller Utslag, bör sådant hos Hof-Rätten tillkännagifva, och N:o 23, öfver motioner om upphörande af Domares rätt till andel i sakören, *återremitterades*. Kongl. Maj:ts Nådiga Svar uppå Rikets Ständers underdåniga Skrifvelse, angående Riksdagens förlängande, lades till Handlingarna. Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition angående f. d. Allmänna Magazinsfonden samt betalningsvillkoren för erhållne Spannemåls-understöd, remitterades till *Stats-Utskottet*.

Bevillnings-, Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottens Betänkande N:o 1, i anledning af väckt motion, angående Bränvinsbränningens inställande, *bifölles*.

Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets Betänkanden, N:o 19, i anledning af väckt fråga om anläggning af en Köping i Wittsjö by af Vestra Göinge Härad och Christianstads Län, samt inrättande af ett Post Contor

derstädes; N:o 22, i anledning af väckt motion om utlåning af Beklädnads-Cassornas medel, och N:o 31, i anledning af väckt motion, om meddelande af så beskaffade privilegier för Trelleborgs by, som medföra rättighet att hålla öppna salubodar, *afslogos*; N:o 20, i anledning af väckt fråga om inrättande af ett nytt Stift, bestående af Gestrikland, Helsingland, Herjeådalen och Medelpad; N:o 21, i anledning af väckt fråga om Stapelstadsrätt för Staden Falkenberg; N:o 23, i anledning af väckt motion om begagnande af stenkol till eldning å ångfartyg, i stället för ved; N:o 24, i anledning af väckt motion om öppen rättighet, att i Staden Sigtuna anlägga Fabriker, och om frihetsår för dylika inrättningar; N:o 25, i anledning af väckt motion om förflyttning af Gästgifveriet i Skillingarum till Wimmerby Stad; N:o 26, i anledning af gjorde anmärkningar vid Utskottets Betänkande, N:o 3, angående väckte motioner om Lands-Fiscals-tjensternes upphörande; N:o 27, i anledning af väckt motion om utvidgad frihet för Presterskapet, att få Embetsbref till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande genom Krono-Betjeningens försorg fortställde; N:o 28, i anledning af väckt motion derom, att Arieplougs och Arfvidsjaurs Lappmarker måtte till Norrbottens Län förläggas; N:o 29, i anledning af väckt motion, angående verkställandet af arbeten för Kongl. Flottans i Carlskrona behof, och N:o 32, i anledning af väckt motion, att Beväringssynglingar icke måtte samlas till vapenöfning

förr än de uppfordras till Rikets försvar. I anledning af ett från Hederv. Bonde-Ståndet meddeladt Protokolls-utdrag, rörande en af *Bengt Gudmundsson*, från Hallands Län, i den ordning 29 §. Riksdags-Ordningen stadgar, anmäld anledning till anmärkning emot Konungens Stats-Råd och Föredragande för Ecclesiastik-Ärender, remitterad till Constitutions-Utskottet, beslöt Ståndet att i denna remiss instämma.

Lades till Handlingarna.

§. 5.

De från *Hedervärda Bonde-Ståndet* nu ankomna Protokolls-utdrag innehöllo, att Ståndet till *Constitutions-Utskottet* remitterat en af *Bengt Gudmundsson*, från Halland, gjord anmälan, om anledning till anmärkning mot Stats-Rådet och Föredraganden för Ecclesiastik-ärenderna; återremitterat *Stats-Utskottets* Utlåtande N:o 46, i frågan om uppförande af Magazinshus vid Mörbylånga Köping och i Strömstad; och N:o 47, i anledning af väckt motion, om anslag för underhållet af Långebro vid Christianstad; samt *Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets* Utlåtande N:o 30, i anledning af väckt motion, att Förvaltningen af Sjö-Ärenderna måtte upplösas och dess göromål till Kongl. Krigs-Collegium öfverflyttas. De från Högl. Ridderskapet och Adeln samt Högv. Preste-Ståndet ankomne inbjudningar, att Rikets Ständer må hos Kongl. Maj:t äska en månads förlängning i Riksdagstiden, från den dag den skulle löpa

till ända, enligt 109 §. Regeringsformen, ansåg Ståndet böra förfalla, helst det redan fattat enahanda beslut. Till *Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet* öfverlemnades ett anförande af *Lars Hansson*, från Götheborgs och Bohus Län, i anledning af nämnde Utskotts från Ståndet återremitterade Betänkande N:o 17, i fråga om upphörande af Stapelstädernas skyldighet att hålla upplag af salt och spannemål. Likaledes öfverlemnades till *Stats-Utskottet* ett af *Erik Svanberg*, från Wester-Norrlands Län, ingifvet anförande, i anledning af Utskottets från Bonde-Ståndet återremitterade Utlåtande N:o 14, angående Arrendatorns af Svartsjö Kungsgård, f. d. Grosshandlaren Weners ansökning om nedsättning i arrendet. *Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet* skulle meddelas ett af *Olof Lindbeck*, från Hallands Län, ingifvet anförande, i anledning af anmärkningar vid hans till nämnde Utskott remitterade motion, om Sockne-Skolors inrättande. Till Handlingarna hade blifvit lagda: Kongl. Maj:ts Nådiga Svar uppå Rikets Ständers underdåniga Skrifvelse, angående Riksdagens förläggande; och *Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets* Utlåtande N:o 26, i anledning af gjorde anmärkningar vid Utskottets Betänkande N:o 3, angående väckta motioner om Lands-Fiscals-tjensternas upphörande. Remitterades till *Stats-Utskottet*: Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition till Rikets Ständer, angående serskild vedergällning till Lag-Comiténs arbetande Ledamöter, efter nu mera fullän-

dadt uppdrag; till *Lag-Utskottet*: Kongl. Maj:ts Nådiga Skrifvelse till Rikets Ständer med öfverlemnande af Lag-Comiténs förslag till allmän Civil-Lag; samt till *Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet*, 1:o en af *Anders Danielsson*, från Elfsborgs Län, med anledning af 56 §. Riksdags-Ordningen, väckt motion i frågan rörande näringsfriheten; och 2:o ett af samme man ingifvet anförande, i anledning af Herr *Hallgrens* inom Vållofl. Borgare-Ståndet gjorde motion om Gårdfarihandelns upphörande. *Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets* Betänkande N:o 33, i anledning af väckt motion, angående rättigheten för en Beväringsskyldig, att annan duglig karl i sitt ställe sätta, *afslogs*.

Följande *Lag-Utskottets* Betänkanden biföllos, neml. N:o 19, öfver Herr *Aug. von Stahls* och Herr *C. G. Hessles* motioner, om ändring i nu gällande stadgande, angående Öfver-Domstol i Tullmål m. m.; N:o 21, öfver Herr *Aug. von Stahls* motion, att mål, angående nidingstjufnad, hvarom 3, 4 och 5 §. §. 42 Cap. Missgernings-Balken förmåla, må upphöra att vara af underställnings egenkap; N:o 24, öfver väckte motioner, dels om upphörande af Frälse-Ågares rätt till lösen af skatte-frälse-hemman, som säljas utom börd, dels ock angående rättighet för jordägaren att lösa räntan, när densamma utom börd säljes; N:o 25, öfver *Erik Erikssons*, från Westmanlands Län motion, om præscriptionstid för domfäste fordringar; N:o 26, öfver Friherre *Jacob Cederströms* motion,

om upphäfvande af förbudet att föra foder ifrån bole; N:o 27, öfver Riksdagsfullmäktigen *Johan Anderssons*, från Upland, motion, dels om uppläsande vid hvarje Ting och en gång om året från Predikstolarne af Kongl. Förordningen den 28 Junii 1792, angående vissa omständigheter uti Lagsöknings- och Utsökningsmål, samt af Kongl. Förklaringen den 15 Januarii 1806, rörande behörig Domstol för klander emot räkning å borgade varor, dels ock att hänvisning till klander måtte å sådan räkning af borgenären teknas; N:o 28, öfver väckta motioner angående skärpning af straffet för åverkan; och N:o 29, öfver Herr *Gustaf Fredrik Klingstedts* samt Riksdagsfullmäktige *Petter Pehrssons*, från Jönköpings Län, och *Botvid Jonssons*, från Östergöthlands Län, motioner, om nedsättning af räntan å penningelån. Följande från *Stats-Utskottet* inkomne Utlåtanden biföllos, neml. N:o 38, i anledning af Fullmäktiges i Riksgälds-Contoret gjorde anmälan af Hofmarskalken och Riddaren Friherre *Gustaf Ridderstolpes* till dem ingifne ansökning om återfående af en inteknad förbindelse, utgifven till säkerhet för Handelshuset här i Stockholm under firma *J. C. Müller & Comp.*, af Rikets Ständer beviljad liquid för sju stycken af Riksgälds-Contoret utfärdade, på Post-Contoret i Hamburg år 1812 förkomne, Partial-Obligationer, hvardera på 1000 Floriner Brab. Vexelmynt; N:o 39, i anledning af Herr *Rosenblads*, *Bernhard*, gjorde motion, angående Riksgälds-Contorets Räkenskapers

granskning i Kammar-Rätten ifrån och med för år 1835; N:o 40, i anledning af Herr *Hammarhjelm*s, C. F., motion, om anslag i 10 år åt Skottske Agronomen *Steffens*; N:o 41, i fråga om förhöjning i aflöningen för Storskiftes- och Afvittrings-Landtmätare; N:o 42, i frågan om Kongl. Förste Lif-Medicus af *Pontins* bibehållande vid ett Pensions-anslag; N:o 43, i frågan om anslag af allmänna medel till bevarandet af Kyrkoruiner vid Wisby; N:o 44, i frågan om Warbergs Fästningsbyggnaders användande till Corrections-hus; N:o 45, i frågan om begärdt anslag till uppförande af Curhus och Lazarett-byggnader i Skellefteå m. m.; N:o 48, i fråga om rättighet för Fång-Gevaldiger att under fångtransport begagna serskild ridhäst; N:o 49, i anledning af Herr *Trolins* motion, om anslag af Stats-medlen till en brobyggnad öfver sundet emellan Sigtuna och Steningelandet; N:o 50, i anledning af väckt fråga om årligt anslag åt Loka helsobrunn; N:o 51, i anledning af väckt fråga, om anslag till inköp af vissa exemplar utaf *Tunelds Geographie*; N:o 52, i frågan om Medelpads inbyggares befrielse från underhållandet af Läns-häktet; och N:o 53, i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition, om Civil-Statens Pensions-Cassas anspråk på Nådårsbesparing af Pensioner å Allmänna Indragnings-Staten.

Följande från *Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet* inkomna Betänkanden biföllos, neml.: N:o 11, i anledning af väckt fråga om upphörande af Högl. Ridderskapets

och Adeln's rättighet att å frälse-ägor anlägga krogar; N:o 1, i anledning af väckt fråga om anläggning af en Köping i Wittsjö by af Vestra Göinge Härad och Christianstads Län, samt inrättande af ett Post-Contor derstädes; N:o 20, i anledning af väckt fråga om inrättande af ett nytt Stift, bestående af Gestrikland, Helsingland, Herjeådalen och Medelpad; N:o 21, i anledning af väckt fråga om Stapelstadsrätt för Staden Falkenberg; N:o 22, i anledning af väckt motion, om utlåning af Beklädnads-Cassornas medel; N:o 23, i anledning af väckt motion om begagnande af stenkol till eldning å Ångfartyg i stället för ved; N:o 24, i anledning af väckt motion, om öppen rättighet att i Staden Sigtuna anlägga Fabriker, och om frihetsår för dylika anläggningar; N:o 25, i anledning af väckt motion om förflyttning af Gästgifveriet i Skillingarum till Wimmerby Stad; N:o 27, i anledning af väckt motion, om utvidgad frihet för Presterskapet, att få Embetsbref till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, genom Krono-Betjeningens försorg fortställde; N:o 29, i anledning af väckt motion, angående verkställandet af arbeten för Kongl. Flottans i Carlsrona behof; N:o 31, i anledning af väckt motion, om meddelande af så beskaffade privilegier för Trelleborgs by, som medföra rättighet att hålla öppna Salubodar; och N:o 32, i anledning af väckt motion, att Beväringsynglingarne icke måtte samlas till vapenöfning förr, än de uppfordras till Rikets försvar; *Bevillnings-, Lag- samt Allmänna*

Besvär- och *Ekonomi-Utskottets* Betänkande N:o 1, i anledning af Herr *Gustaf Montgomeries* motion, angående Bränvinsbrännningens inställande;

Lades till Handlingarna.

§. 6.

Genom Remiss af den 19 dennes hade till Ståndet blifvit öfverlemnad Upsala Consistorii Ecclesiastici underdån. Skrifvelse angående rättigheten till dubbel tjänstårsberäkning för Comminister i Gefle, hvaröfver Kongl. Maj:t velat i Nåder inhemta Ståndets Utlåtande.

Remitterades till *Eccles. Utskottets Lag-Afdelning*.

§. 7.

Föredrogs Constitutions-Utskottets d. 21 dennes bordlagda Memorial N:o 4, med uppgift å af samtliga Riks-Stånden godkända Grundlagsändringsförslag.

Godkändes; och skulle Expeditions-Utskottet anmodas att uppsätta den underdån. Skrifvelse, som till följe häraf kommer att afgå.

§. 8.

Föredrogs Lag-Utskottets den 21 dennes bordlagda Betänkande N:o 30, öfver Riksdagsfullmäktige *Per Jönssons* från Öland och *Per Henrikssons* från Norrbottens Län motioner, om inskränkning af det i nu gällande Lag föreskrifne antal Nämndemän.

Bifölls.

§. 9.

Föredrogs Lag-Utskottets den 21 dennes bordlagda Betänkande N:o 31, öfver Riksdagsfullmägtigen från Vesterbottens Län *And. Nordmarks* motion, om inskränkning af den nuvarande tillåtelsen för ynglingar bland allmogen att vid 18 års ålder ingå äktenskap.

Prof. Doct. *Moren* anförde: Jag anhåller om Högvörd. Ståndets uppmärksamhet på nu föredragna Betänkande. Utskottet har lemnat motionen utan afseende, och afstyrkt all förändring uti de Författningar, hvilka tillåta ynglingar bland allmogen ingå giftermål vid 18 års ålder. Skäl att annorlunda förfara saknas dock icke. Man har ju länge klagat, och Länsstyrelserna klaga ju, uti senast ingifna Femårsberättelser, offentligt inför Kongl. Maj:t öfver de svåra följderna utaf giftermål mellan personer, hvilka ej hafva annat medel till bergning, än sin arbetskraft och förtjenst för dagen. Jag åberopar i detta afseende den tankvärda Berättelsen af Konungens Befallningshafvande i Kronobergs Län, som anser ändring i Författningarna nödig. Ty värr har Sverige ock en snart oberäknelig mängd Lazaroner, hvilka från de Neapolitanska ej skilja sig uti annat, än i vanliga klimatiska olikheter till lynne, seder och näringsfång. Huru detta onda, utan våld emot naturordning och menniskorättigheter, skall kunna botas, lemnar jag derhän, men mildras både kan och bör det derigenom, att giftermål före 21 år emellan per-

soner utan annan garantie för bergning, änderas arbetsförmåga, alldeles förbjudas. Utskottet förmenar, att allmogens ungdom tidigare utbildas i fysiskt afseende. Erfarenheten vittnar motsatsen. Orsaken må nu vara dålig föda, eller tungt arbete redan i barnåren, eller bränvin, eller annat; men att allmogens ungdom sent utbildas, är svag och klen, det hafva vi alla sett vid Mantals- och Beväringsskrifningar samt nattvardsungdomens sammanträden, och vi kunna intyga, hvilket stort antal Beväringsskyldige årligen, för sin svaghet, måste antingen casseras eller ställas på tillväxt. Denna sena utbildning har sannolikt ock varit bland de skäl, hvilka förmått Stats-Utskottet att från mantalspengar befria ungdom under 17 år. Lag-Utskottet tror vidare, att de tidiga giftermälen skola befrämja sedligheten. Detta kan skäligen betviflas. En lag, som erbjuder tillfället att igensopa spåren af tidiga utsväfningar, skall naturligen också dertill låcka. Utskottet håller slutligen före, att Förordningarna af 1748 och 1756 äro för ändamålet tillräckliga genom föreskrifterna, att de, som vid 18 års ålder få ingå äktenskap, måste innehafva stadig årlig tjänst, eller idka arbete och handtverk. Men dessa föreskrifter äro för mycket obestämda. I deras bokstaf ligger ej hinder för Gesäller, lärlingar, tjenstegossar att gifta sig. Betyder *stadig årlig tjänst* ej mera, än tjänst för ett år, så uppkomma stora och många oredor. Mannen stannar i sin tjänst; hustru och barn måste

upptagas af fattigvården; de gifta kunna måhända aldrig sammanflytta förr än i fattighusen. Betyder det åter en tjänst för flera år, så är svårt att utreda hvad dermed förstås, och huru föreskriften skall blifva tillämplig. Under benämningen *arbete* kan all sysselsättning inbegripas. Vid 18 års ålder har sväriligen någon så lärt ett handverk, att hans konstfärdighet blifver borgen för en familjs försörjning. Om någon olägenhet af denna undantagslag ej blifvit förspord, såsom Utskottet yttrar, är det väl derföre, att den undgått uppmärksamhet bland mängden af olägenheter från giftermål mellan lösa och obesuttna personer. Jag har väl, såsom sannolikt Pastorer i allmänhet, vägrat lysning och vigsel, då ynglingen ej fyllt 18 år, ej brukat jord, eller förestått handverk, och jag har visserligen undgått åtal derföre. Man har dock hotat mig dermed. De lagkunnige hafva sagt mig, att jag handlat emot Författningarna. Contrahenterna hafva flyttat till annan församling och fått ingå äktenskap. Min vägran har varit ett arbitrage, som jag önskat och bort kunna undvika. Det är derföre min öfvertygelse, att Författningarna böra, om ej vidare kan ske, åtminstone så ändras eller förklaras, att ingen yngling under 21 år får gifta sig, som ej brukar jord, eller förestår arbete och handverk. Bäst vore onekligt, om undantag ej tilläts. Behofvet deraf är och måste, efter sakens natur, vara sällsynt. Inträffade det, så kunde, efter auctoritets pröfning, giftermål medgifvas. Hus-

bondeskap i dens hand, som ej fyllt 21 år, är, såsom erfarenheten nogsammt vittnar, icke medel till hvarken de enskildas eller det allmännas välgång och trefnad. Jag yrkar återremiss af Betänkandet. Om Högv. Ståndet ej delar mina betänkligheter och åsikter, må detta anförande stå i protokollet såsom min reservation emot beslutet.

Häruti instämde Biskopen *Doct. Faxe*, Prof. *Doct. Hasselrot*, Prosten *Rosén*, m. fl., äfvensom *Doct. Björkman*, med det tillägg, att han ansåg författningen, som tillät giftermål vid 18 års ålder, obetydlig, skadlig och obehöflig.

Contractsprosten *P. P. Svedelius*, som i hufvudsaken förenade sig med *Doct. Morén*, ansåg dock icke giftermål vid 18 års ålder böra ovillkorligen förbjudas.

Prosten *Mittag*: Då så många förenat sig med Professorn *Doct. Morén*, torde det vara förmätet att uppträda såsom försvarare af Betänkandet. Utskottet har ej kunnat finna någon förändring nödig, emedan ingen tvätydighet ligger i förordningen och den icke heller blifvit origtigt tillämpad. Ingen yngling har vid 18 års ålder blifvit gift, utan att han haft gårdsbruk eller idkat sådant arbete eller handtverk, att han deraf haft sin utkomst.

Domprosten *Doct. Holmström*: Jag instämmer med Doctor *Morén* i den mening, att Kongl. Förordningen af den 8 Dec. 1756 är i behof af förklaring, eller förtydligande

bestämning, så mycket mera som den verkligen nu på olika ställen olika tillämpas. Enligt ordalydelsen synes nu hvarje Dräng, som har årstjenst, och hvarje Handtverks-Gesäll, Handtverks-Lärning, ja hvar och en, som emot dagspenning idkar arbete, ega, vid 18 års ålder, rätt att ingå äktenskap. Häremot erfordras verkligen ett correctiv genom en sådan bestämning som Doct. *Moren* föreslagit; men, om en sådan vinnes, då anser jag, i likhet med Prosten *P. Svedelius*, sjelfva Författningen, eller tillåtelsen för allmogens söner, i vissa bestämde fall, att vid 18 års ålder bygga äktenskap, icke böra upphävas. På det Höglofl. Lag-Utskottets pröfning ankommer, om denna fråga, angående förklaring af 1756 års Förordning, må anses såsom en ny motion, icke nu tillhörande Utskottets behandling. För min del skulle jag dock tro, att, om än Motionären *Nordmarks* obestämda framställning icke skulle föranleda till upptagande af den nu väckta särskilda frågan, eger densamma dock ett så nära sammanhang med den af honom väckta motionen, att den med stöd af 56 §. R. O. kan af Högl. Utskottet till ny pröfning företagas.

Professorn m. m. Doct. *Bexell*: Jag bestrider visserligen icke den yrkade återremissen. Tvärtom, äfven jag skulle, för ett så godt ändamål som aflägsnandet af det omtalta Lazaron-tillståndet, med min röst vilja understödja den. I förbigående får jag likväl upplysa, att skuggsidan af allt för tidige gifter-

giftermål alldeles icke obemärkt passerat för. bi Utskotts-behandlingen af denna fråga. Men bestämde Lagstadganden hafva ju redan nära ett sekel, med uttrycklige villkor af *försörjnings-förmåga*, tillåtit desse tidiga giftermål, och de sakna icke äfven en ljusida. En åldrig far ibland den jordbrukande Allmogen tröttnar under den tunga mödan. Den gamle ser sig omkring efter hvilat, och med detsamma efter stödet af sin adertonårige son. Denne, villig att fortsätta förfäders arbeten på den ärfda jorden, behöver, för uppfyllandet af den sonliga pligten, biträdet af en maka. Han söker. Han finner denna. Och i sanning, jag har både vid Utskotts-behandlingen af frågan trott, och jag tror ännu, att ett treårigt förbud emot de ungas förening vore i sådant fall icke på sin plats. För sådane giftermål åter, som betunga fattigförsörjningarne, har jag icke något förord att lemna.

H. H. Ärkebiskopen och Talmannen erinrade, att, enligt hvad Betänkandet upplyste, *Nordmark* i sin motion ursprungligen yrkat, "att Lag-Utskottet måtte utarbete ett Förslag, till inskränkning i friheten att ingå äktenskap, innan nödig utkomst är vunnen och för framtiden någorlunda betryggad," hvadan Utskottet ej vore förhindradt, i händelse af återremiss, att behandla frågan i den omfattning, som den hade då den först väcktes.

Doct. Björkman: Doct. Morén har framställt, huru litet sedligheten vinner på dessa

förtidiga äktenskap. Jag ville tillägga, att de äfven verka menligt på välmågan och befordra det förderfliga Statsfolkssystemet; hvidan de endast borde tillåtas för ynglingar, som hafva eget hemman.

Contractsprosten *Östberg*: Under 30 år, som jag varit Pastor, har jag ingen olägenhet rönt af detta lagstadgande. Correctivet ligger i Presterskapets händer. Försök hafva visserligen blifvit gjorda att, utan de i författningen föreskrifna villkor, ingå förtidigt äktenskap; men då man förklarat författningen, har ingen bjudit till att tilltvinga sig lysning och vigsel eller kringgå ett uttryckligt lagbud.

Fältprosten *Edvall*: I anledning af hvad Tit. *Östberg* anført, måste jag förklara, att jag har en motsatt erfarenhet. Någon gång hafva specialiteter här blifvit anmälda, och jag torde få nämna en dylik. Man skaffar sig af någon besuten person ett slags försvar, men i laglig form, sätter sig ner på en annans ägor och uppgör en afhandling, enligt hvilken man skulle till någon del bruka hemmanet; denna afhandling uppvisas för Pastor, och han tvekar, men kan ej lagligen hindra giftermål. Han fruktar, att fattigdom och elände skall drabba icke blott contrahenterna, utan ock deras blifvande barn, hvilka de ej mäga att föda och uppfostra; men han är tvungen att gifva vika för författningarna. Beklagligen sannas ej sällan dylika farhågor. Jag hemställer, om det ej

vore skäligt, till förekommande af detta oskick, som har så förderfliga följder både för föräldrar och barn, att afstycka för tidiga äktenskap, der ej eget jordbruk fordrar biträde. På min hemort är det vanligt, att en bondson vid 18 års ålder emottager hemmanet af föräldrarna, som gerna för sin bekvämlighet öfverlemna det mot ett stort undantag; han gifter sig, men genom de dryga afgifterna till sina föräldrar, utom alla andra onera, för hårdt beskattad, kommer han snart på obestånd och går ifrån hemmanet. Föräldrarne behålla sitt undantag utan något besvär: en annan emottager hemmanet i stället, gifter sig, och har samma öde som den förre. Exempel gifvas, att inom få år flera sådana ynglingar efter hvarandra på samma ställe och på samma sätt råkat i elände. Församlingarne äro de, som slutligen betungas med att underhålla de olyckliga. Huruvida ynglingarne ibland allmogen hafva en tidigare fysisk utbildning, såsom Utskottet yttrat, eller tvärtom, enligt Doct. *Moréns* tanka, torde kunna sättas i fråga; erfarenheten vittnar snarare, att nationen mer och mer aftager i växt och styrka, och att ingen skillnad är emellan bättre och sämre. Om man skall sätta tro till häfderne, och jemför fordom med nu, så är folket nu sämre än fordom till kroppskrafter; och själskrafter stå vanligen till dessa i ett visst motsvarande förhållande. Om jordbrukaren skall bibehålla sin styrka, böra alltför tidiga äktenskap förekommas. De verka äfven ofördelaktigt för

dem som behöfva tjenstefolk: i de norra orterna är det svårt att få en dräng eller piga, emedan alla brådska att gifta sig.

Contractsprosten *P. G. Svedelius*: Tillåtelsen för ynglingar att så tidigt träda i äktenskap kan medföra många olägenheter, som af Presterskapet ej kunna förebyggas. Vigtiga skäl äro dock för författningen: närmare kännedom af allmogens förhållanden fordras för att dömma derom. Innan detta beviljades allmogen, hade Härads-Rätterne magt att meddela dispens: de öfverhopades med ansökningar derom, hvilka sällan afslogos, och det ansågs derföre bättre, att en viss tid bestämdes genom lagen, än att allmogen skulle utan ändamål besvära domstolarna, med egen tidspillan och kostnad.

Doct. *Grevillius*: Då de flere värde Talar, som redan yttrat sig öfver det nu föredragna betänkandet, endast uppehållit sig vid bestämmandet af den ålder, inom hvilken det borde vara allmogens söner tillåtet att ingå äktenskap, må det tillåtas mig att fästa det Hög. Ståndets uppmärksamhet vid Motionens primitiva syftning, hvilken jag anser af vida högre vikt, och den Utskottet antyder, då det tillkännagifver: att Riksdagsfullmäktigen *Anders Nordmark* i sitt Memorial yrkat: "att Lag-Utskottet måtte utarbета ett förslag till inskränkning i friheten att ingå äktenskap, innan nödig utkomst är vunnen och för framtiden någorlunda betryggad." I en tid, då allmänt klagas öfver fattigpersonalens årliga förökan-

de, och då åtminstone hvarje Ledamot inom detta Högv. Stånd måste erkänna att denna klagan är grundad, helst fattigvårdsanstalterne jemnt fordra ökade uppoffringar, ändock blifva otillräcklige och hota att småningom bringa äfven de besutne till vanmakt och armod; i en sådan tid blir det mer och mer nödvändigt att uppsöka orsakerne till det onda, för att kunna afhjelpa dem. Bland orsakerna till förökande af deras mängd, som betunga fattigvården, upptages utan tvifvel första rummet af förhastade obesinnade äktenskap, som ingås af drängar och pigor, utan att de ens hafva tak öfver hufvudet för bröllopsnatten, än mindre tänka på nödig bergning för sin framtid. Om de än, ett eller annat år, så länge de äro ensamme, kunna genom arbete lifnära sig, såökas småningom barnskaran, som upptager modrens hela verksamhet. Fadrens arbetsförtjenst kan icke förslå för så många; och nu nödgas församlingen för dem uppföra hus, för att sedan ditbringa föda. Desse föräldrar, ehuru ännu vid yngre år och med full arbetskraft, förlora småningom hoppet att sjelfve kunna lifnära sig och barnen, blifva modlösa och vänja sig vid att lefva af allmosor, dem de snart med stegrade anspråk yrka, och dem den Christliga barmhertigheten icke mer kan förvägra. Och så uppkomma dessa Backestugor, hvilkas mängd årligen förökas, och hvarifrån eländet utgår, ofta nog sällskapadt af brott och sedeslöshet. Det är väl sannt, att folkmängden sålunda förökas; men en befolkning af uslingar och

tiggare utgör icke ett lands styrka, utan undergräfvär dess välfärd och leder till förderf och upplösning.

Enligt gällande författningar hafva de, hvilka vela ingå äktenskap, icke någon förbindelse att redogöra för utsigterna till sin bergning; utan nödgas Pastor, äfven mot sin önskan och bättre öfvertygelse, så framt inga andra hinder möta, bevilja sådane oförvägne lysning och vigsel. Det vill således synas, som Landets väl af det Höglofl. Lag-Utskottet fordrade något förslag till inskränkning i friheten att ingå äktenskap, innan nödig utkomst är vunnen och för framtiden någorlunda betryggad; hvartill motionen äfven, i sitt ursprungliga klara innehåll, lemna full anledning. Jag tilltror mig icke att, till ett sådant förslag, lemna något bidrag; men vågar dock hemställa, om icke, der tvekan hos Pastor uppstår, han, efter inhämtande af Kyrkorådets mening, kunde erhålla rättighet att vägra lysning till äktenskap, intill dess Contrahenterne kunde förete någon antaglig utsigt för tarflig bergning. Härigenom anser jag förtidiga och obesinnade äktenskap kunna, åtminstone i någon mon, förekommas; och en nyttig väckelse gifves ynglingen att, genom arbetsamhet, nykterhet och ordentlighet, småningom bereda sig det sjelfbestånd, som utgör villkoret för uppfyllandet af hans naturliga och käraste önskan. Af anförde skäl önskar jag återremiss af Betänkandet.

Contractsprosten *Nordin*: Att alldeles förbjuda allmogens söner gifta sig vid 18 års ålder, vore att allt för strängt gå till väga. Fattigdomen, som öfverklagas, har sin grund snarare i obetänksamma, än i förtidiga äktenskap. Ynglingens obetänksamhet stadnar ej alltid inom omyndighetsåldern. Äktenskap, som bygges efter mannens 21:sta lefnadsår, blir lika jämmerligt, om utkomst och bergning då saknas. Dessutom, är ynglingen fattig vid 18 år, lär han ej hinna arbeta sig ur fattigdomen under de 3 påföljande åren. Må därför ej fattigdom bli ovilkorligt äktenskapshinder för 18-åriga ynglingen. Än mindre tjenstehjonsbrist. Naturliga rättigheter böra ha företräde framför de betingade. Det synes billigt att Bonde-sonen bibehålles vid sin rättighet, att tidigare ingå äktenskap: Föräldrarne kunna vara orkeslöse: eller ock aflidne: andra omständigheter att förtiga. I den ställningen är rådligare att sonens inre hushållning skötes af hans hustru, än af lejda qvinnor. Dock denna tidiga giftermålsrättighet bör endast tillkomma jordbrukare, som äga jord, eller ha åbo-rätt derpå, samt förpantnings-torpare. Alla andra må vänta till myndighetsåldern. Vanliga torpare, brukare, års-tjenare, Backstugu-sittare komma ej i fråga, om ej Konungens dispence erhålles. Med denna begränsning i rättigheten uppstår, af tidiga äktenskap, ingen fara. Om återremiss, som jag förmodar, bifalles, torde saken i Utskottet tagas under närmare pröfning, och nödig inskränkning sålunda göras

vid tidiga giftermåls-rättigheten, som bör bibehållas för allmogens bofaste söner, de må vara rika eller fattiga.

Prosten *Mittag*: Jag inser visserligen giltigheten af många svårigheter utaf tidiga äktenskap; men angående de omtalade olägenheter, som yppat sig i de norra orterna, hemställer jag, om ej de samma skola inträffa äfven om giftermål tillåtas vid 21 års ålder. Svårt är att i detta fall föreskrifva något bestämdt. En Förklaring anser jag likväl icke obehöflig, då det är mig bekant, att en Pastor genom Utslag blifvit ålagd att bevilja äktenskap åt verkliga fattighjon.

Professor *Grubbe*: De grunder, i stöd af hvilka Utskottet icke trott sig böra tillstyrka det af Motionären yrkade upphäfvandet af tillåtelsen för ynglingar bland allmogen att vid aderton års ålder ingå äktenskap, finnas i korthet angifne i Betänkandet, och hafva af tvänne värda Talare nu blifvit ytterligare utvecklade: jag vill derföre ej trötta med ett förnyadt upprepande af dem. Utan tvifvel är det en bedröflig sanning, att ganska många af den arbetande klassen bosätta sig utan att äga någon säker utkomst, hvaraf följderna ofta blir, att de och deras familjer slutligen falla fattigvården till last. Det må ej bestridas, att detta onda under de sednast förflutna åren betydligt tilltagit, och att vi synas vara på god väg att erhålla en talrik folkklass, som, i likhet med Irlands olyckliga invånare, beror för hela sitt lifsuppehälle

af en liten Potatoestäppas osäkra afkastning. Men jag tror att för undanröjdandet af detta med skäl öfverklagade onda, föga skulle vara uträttadt genom upphäfvandet af tillåtelsen för ynglingar bland allmogen att gifta sig vid aderton års ålder. Det är icke blott ynglingar af aderton eller nitton års ålder, som ingå äktenskap, utan att äga någon säker bergning; samma ohetänksamhet begås lika ofta, eller kanhända ännu oftare, af personer, som uppnått myndighetsåldern. Roten till det onda ligger säkerligen långt djupare än i de af Motionären nämnda Kongl. Förordningarne den 18 Mars 1748 och 8 December 1756. Motionären har icke begärt en förklaring, utan ett upphäfvande af dessa Kongl. Förordningar, och Utskottet, som ansett sig bundet af Motionens innehåll, och ej trott sig äga skäl att tillstyrka ett sådant upphäfvande, har i följd deraf ansett Motionen böra lemnas utan afseende. Jag medgifver dock gerna, att en närmare förklaring af nyssnämnde Kongl. Förordningar måhända icke skulle vara öfverflödig, på det att det måtte blifva bestämdare uttryckt, att den i frågavarande tillåtelsen till äktenskaps ingående vid aderton års ålder endast gäller för sådana ynglingar, som i sjelfva verket äga en någorlunda betryggad utkomst.

Häruti instämde Doct. *Elfström*.

Prosten *Åstrand* erinrade, att de anmärkningar, som nu blifvit gjorda, ej kunde anses som en ny motion, och att sjelfva mo-

tionen åsyftat hvad man här haft i sigte, alldenstund motionären ej begärt *upphäfvande*, utan endast *ändring* i den åberopade Förordningen.

Doct. *Grevillius*: Då *Nordmarks* första motion gick ut på yrkande af ett "förslag till inskränkning i friheten att ingå äktenskap, innan nödig utkomst är vunnen och för framtiden någorlunda betryggad," är det nog för Lag-Utskottet att dervid fästa sin uppmärksamhet.

Contractsprosten *Hallström*: I afseende på det yrkande en värd Ledamot gjort, att Utskottet borde utarbета ett förslag till inskränkning af friheten att ingå äktenskap, innan nödig utkomst är vunnen och för framtiden någorlunda betryggad, kan jag icke fördölja, att efter min öfvertygelse tillhör en sådan förbindelse icke Utskottet, då Motionären icke lemnat dertill några materialier eller ens antydtt de minsta grunder. Företaget är till sitt syfte af ömtåligaste art och påkallar i mer än ett afseende den högsta varsamhet, så att det, för att tillvägabringas, kräfver visserligen mer än en löslig önskan. Deremot erkänner jag fullkomligen, att ett förtydligande eller närmare bestämmande af de klandrade författningarne ligger inom omfånget af den Utskottet tillkommande verksamhet.

Lector *Bergqvist*: Till de grundade skäl för ny behandling af Utskottets Betänkande, som Doctor *Moren* och öfrige Ledamöter an-

fört och hvaruti jag instämmer, ville jag endast tillägga:

Då allmänna Lagen ej förr än vid fyllda 21 år förklarar en mansperson myndig, d. ä. tillerkänner honom rättighet att vårda egna och de sinas angelägenheter eller godkänner dess afhandlingar, synes det mig både consequent och lämpeligt, det tillåtelsen att äktenskap bygga *i allmänhet* ej borde medgifvas förr än efter hunnen myndighets-ålder, blott i vissa fall, och efter förekommande omständigheter, kunna såsom undantag före den åldern beviljas.

Häruti instämde Contractsprosten *Ahlqvist*.
Betänkandet återremitterades.

§. 10.

Föredrogs Lag-Utskottets den 21 dennes bordlagda Betänkande N:o 32, öfver Riksdagsfullmäktigen *Johan Erikssons* från Stora Kopparbergs Län motion, om förändrade föreskrifter, rörande den undersökning, som bör föregå, innan själfspillingar må begrafvas.
Bifölls.

§. 11.

Föredrogs Lag-Utskottets den 21 dennes bordlagda Betänkande N:o 33, öfver Riksdagsfullmäktigen från Östergöthlands Län *Botvid Jonssons* förslag till vissa föreskrifter i afseende på tiden, inom hvilken ransakning öfver häktad person borde företagas m. m.

Fältprosten *Bjursten* anförde: Jag ville blott gifva tillkänna, huru mycket jag tror

att Hr *Holms* reservation i närvarande fråga förtjenar allt behjertande. Under det jag i flera år varit Predikant vid ett Länshäkte, har jag haft tillfälle att lära känna, huru förhållandet vid sådana häkten vanligen är, och huru angeläget, att i det längsta fördröja införfassandet dit af personer, som icke redan äro kände såsom bofvar. Då jag med Utskottet inser svårigheten att i Häradsfängelset eller på annat sätt förvara, åtminstone en längre tid, sådana personer, som i Motionen afses, till förekommande af deras ytterligare depravation i sällskap med brottslingarne i Länshäktet, skulle jag dock tro, att anstalt borde fogas och att Utskottet bordt anstalt föreslå, för att de förre kunde i samma häkte *särskildt för sig* förvaras, och de således från all gemenskap med de gröfre brottslingarne afstängas. Jag hade gerna velat föreställa mig, att en sådan anstalt redan är fogad; men det lär icke, åtminstone icke allmänneligen, så vara.

Contractsprosten *Hallström*: Med hänsigt både till den tidsutdrägt, som understundom äger rum vid Brottmåls-ransakningar och den kostnad, som förorsakas Staten genom långa fängstransporter, finner jag, i hvad rörer den senare frågan svårt att bifalla Utskottets tanka och instämmer derföre i den Betänkandet bifogade Reservationen. Då det på åtskilliga ställen finnas Häradsfängelser, der Brottslingar kunna med all säkerhet förvaras, och brott af icke urbota beskaffenhet före-

komma, dervid afforslingen till Länshäktet och arresteringen derstädes utgör ett vida större straff, än det Brottsslingen sedermera undergår efter ransakning och dom, synes det mig böra och kunna till Domaren öfverlemnas, att, efter locala förhållanden, brottets natur och den tilltalades fräjd för hvarje särskildt fall pröfva, huruvida Brottsslingen må till Länshäktet afföras eller icke.

Häruti instämde Prof. Doct. *Moren* och Doct. *Björkman*.

Professor *Grubbe*: Jag tror mig böra förklara, att jag inom Utskottet gerna skulle velat ej blott instämma i Rådman *Holms* reservation, utan bifalla sjelfva Motionens sednare moment, hvars syftning i min tanka är ganska god; men att jag nödgades afstå derifrån i anledning af de upplysningar, hvilka af de praktiske Juristerne inom Utskottet blifvit lemnade, rörande den högst ofullkomliga, eller rättare usla, beskaffenheten af våra Häradshäkten, och svårigheten eller omöjligheten att vid dem anskaffa en tillräcklig och pålitlig fängbevakning. Dessa svårigheter, hvilka för det närvarande synas förhindra antagandet af sjelfva Motionens sednare moment, gälla lika mycket äfven emot Rådman *Holms* reservation. Ty äfven för de mindre brottsslingarnes förvarande fordras utan tvifvel sådana häkten, att de förvarade i dem ej lida skada till sin helsa, och äfven för dem fordras en tillräcklig bevakningspersonal. Reservanten har väl föreslagit att,

om Häradshäktet ej finnes tjenligt, sådana förbrytare må förvaras på annat sätt, under Kronobetjeningens ansvarighet, och emot ersättning af Statsmedlen för dertill erforderlige kostnader. Men då det ej med billighet torde kunna åläggas Kronobetjeningen att förvara brottslingarne i sina egna hus, har jag svårt att inse hvilken utväg den skulle kunna för ändamålet vidtaga, der ej dugliga Häradshäkten finnas; äfvensom det torde för det närvarande blifva svårt att utfinna någon tillgång till den yrkade ersättningen af Statsmedlen för de till bevakningen erforderlige kostnader. Dessa svårigheter hafva afhållit mig ifrån att biträda Reservationen, äfvensom att tillstyrka bifall till sjelfva den här ifrågavarande delen af Motionen, ehuru jag, enligt hvad jag redan tillkännagifvit, gillar dess syftning och ändamål.

Prosten *Mittag*: Med ersättning af Statsmedlen kan här ej menas annat, än att, om en häktad person under Kronobetjeningens tillsyn förvaras på annat ställe än i ett häkte, skall han af Statens medel underhållas, hvilket i alla fall måste ske, om han till Länshäktet afsändes.

Betänkandet återremitterades.

§. 12.

Föredrogs Allm. Besvärs- och Ekonomi-Utskottets den 21 dennes bordlagda Betänkande N:o 34, i anledning af väckt motion derom, att de 124 tunnor spanmål, som, un-

der benämning af domkyrkotunnor, nu årligen gå ifrån Hernösands Stift till Upsala Domkyrka, hädanefter må tillfalla Hernösands kyrka.

Blef, till följe af Prosten *Mittags* anhållan, med hvilken vice Talmannen m. m. Biskop af *Wingård* och Contractsprosten *Ahlqvist* förenade sig, åter lagdt på bordet.

§. 13.

Föredrogs Stats-Utskottets den 21 dennes bordlagda Utlåtande N:o 55, öfver den af Hr *Stjerncreutz*, *Peter Niclas*, hos Ridderskapet och Adeln gjorde motion, angående utbekommande ifrån Riksgälds-Contoret af en dess, enligt afgifven räkning å ved och bränkol till Landtmarskalkens så kallade Soiréer vid sistl. Riksdag, ägande fordran.

Domprosten *Doct. Holmström* anförde: Det synes mig såsom Högl. Stats-Utskottet saknat fulla skäl att afstyrka bifall till Motionärens begäran att utbekomma en verklig fordran af Riksgälds-Contoret. Han hade vid sistl. Riksdag erhållit uppdrag att anskaffa ved och kol för de så kallade Landtmarskalks-Soiréerna; han har afgifvit Redovisning för de medel han för detta ändamål uppburit, och för dem han derutöfver förskjutit; redovisningen är granskad och befunnen riktig samt behörigen verifierad (af Commissarierne i Riksgälds-Contoret); Räkningens saldo, 539 R:dr 39 sk. 10 r:st B:co, anses dock icke böra betalas, emedan Hr Landt-

marskalkens påskrift derå ej kunnat erhållas. Att Hr Landtmarskalken, efter flera års förlopp, icke funnit tjenligt att påteckna en Räkning å Utgifter, hvilka han till och med under sjelfva Riksdagen, såsom mig synes, knappast vetat väg att controllera, borde ej, efter min tanka, beröfva Entreprenuren en rättmätig fordran. Ett sådant förfarande synes mig åtminstone obilligt, föga värdigt Rikets Höglofliga Ständer.

Häruti instämde Doct. *Grevillius*.

Prosten *Åstrand*: Mannen var ej okunnig om hvad han borde prestera. Summan af 2,200 R:dr synes vara mer än tillräcklig ersättning för ved- och kolkostnaden vid Landtmarskalks-Soiréerna under förra Riksdagen. Sant är, att räkningen var bilagd med verificationer, men de äro af den beskaffenhet, att jag förmodar Hr *Stjerncreutz* kommer att helt och hållet afstå från ytterligare pretenationer.

Häruti instämde Prof. Doct. *Bexell*.

Prosten *Lyth*: Landtmarskalken tyckes medgifva Hr *Stjerncreutz's* anspråk. Om afprutning borde ske, borde det ock tydligen uppges på hvad grund; annars är det knappt värdigt Riksens Ständer.

Doct. *Björkman*: Jag är förekommen af Prosten *Lyth*. H. Excellence har erkänt, att han ej med uppmärksamhet följt denna detaljfråga, men ansett billigt att räkningen
blir

blir godtgjord. Det vore ej värdigt att pruta på en så lumpen summa, ej värdigt att misstro mannens ärlighet. Om fel finnes i räkningen, borde Stats-Utskottet deröfver göra anmärkning.

Domprosten Doct. *Heurlin*: Stats-Utskottet har haft ganska giltiga grunder, dem grannlagenheten förbjuder Utskottet att offentligen meddela. Kan Hr *Stjerncreutz* lagligen styrka sin rätt, så har han sin talan öppen vid vederbörlig domstol.

Härmed förenade sig Prof. Doct *Hasselrot*, Prof. Doct. *Engeström*, Doct. *Grenander* och Contractsprosten *Öhrnberg*.

Vice Talmannen, Biskopen m. m. Doct. *af Wingård*: Betänkandet är kortvilligt, och jag kan icke se, hvart Motionären skall vända sig.

Prosten *Åstrand*: Den som har fordran hos Riksens Ständer, kan visserligen vända sig till laga forum.

Doct. *Björkman*: Grannlagenheten är här ej på sitt ställe: bättre vore, att öppet och utan förbehåll framställa sitt motiv. Jag vet ej, hvart den klagande skall vända sig.

Prosten *Åstrand*: Det kan ej kallas lösliga skäl, då den, som ej uppfyller de för penningars utbekommande stadgade villkoren, ej utbekommer sin föregifna fordran.

Domprosten Doct. *Heurlin*: Om Doct. *Björkman* i Riksgälds-Contoret betraktar veri-

ficationerna, torde han derigenom vinna tillräcklig upplysning.

Doct. *Björkman*: Jag kan visserligen derfinna de upplysningar jag äskar, men det är icke händelsen med Nationen, som äfven har anspråk på detsamma.

Betänkandet bifölles.

§. 14.

Föredrogs Stats-Utskottets den 21 dennes bordlagda Memorial N:o 56, angående en gratification åt Commissarien *D. Ek*, för dess hafde befattning med reparationen och inredningen af Riksgälds-Contorets förra hus, som nu begagnas af de Ofrälse Riks-Stånden samt Rikets Ständers Utskott.

Doct. *Lindahl* anförde: Jag är ej benägen att göra frikostiga gratificationer af Stats-medel; men då Expeditions-Secreteraren *Askelöf* fått 1000 R:dr för sitt ringa besvär, som varit hans skyldighet, och Tit. *Ek* har haft långt större besvär, som ej varit hans skyldighet; då Staten derpå vunnit flera 1000 R:dr, emedan det är känt, att reparationen af Riksgälds-Contorets hus kostat endast 15,000 R:dr, då reparationen af några rum i Banken uppgått till 9,000: så skulle sparsamheten gränsa till orättvisa, om Tit. *Ek* finge blott 200 R:dr mer än Tit. *Askelöf*. Jag tillsyrker derföre 2,000 R:dr, enligt hvad Utskottets Afdelning föreslagit.

Doct. *Björkman*: Af Stats-Utskottets Ledamöter önskade jag erfara, om Tit. *Ek* i

sin räkning upptagit något arfvode för sig sjelf. Besynnerligt vore det annars att kalla detta en gratification. Om han redan erhållit arfvode, då är detta en gratification och 1,200 R:dr nog; men har han ej redan bekommit något arfvode, så är detta ett arfvode, och bör då utgå med 2,000 R:dr.

Contractsprosten *Östberg*: Den upplysning Doct. *Björkman* begärt, kan jag med full tillförlitlighet lemna. Öfver-Commissarien *Ek* är allt för oegennyttig att ens hafva tänkt på ännu mindre betingat sig något arfvode för det bestyr han frivilligt åtagit sig i denna del; ej eller hafva Fullmäktige bestämt något sådant, hvadan någon dylik utgift icke kunde förekomma i räkningen öfver reparationskostnaderna. Det ifrågavarande arbetet var af sådan beskaffenhet, att det omöjligen kunde verkställas efter entreprenad; hvarföre Fullmäktige, åt hvilka Rikets senaste Ständer uppdrogo att ombesörja den beslutade förändringen, kommit i förlägenhet, om icke Öfver-Commissarien *Ek*, som bäst kände detta Hus, och åtskilliga gånger tillförne med stora besparingar för Staten anställt förändringar och reparationer å detsamma, nu med sin väl kända skicklighet i dylika värf, sin sparsamhet och oegennyttia undanröjt denna förlägenhet och utfört arbetet på sätt hans i Betänkandet införda Promemoria utvisar, och i fullkomlig öfverensstämmelse med de uppgjorda och fastställda ritningarna. Med fästadt afseende på den skicklighet hvarmed

detta svåra, många oförmodade hinder mötande arbete blifvit utfördt, och under fullkomlig öfvertygelse att det skett med stor besparing för Staten, har Riksgälds-Afdelnin-gen bestämt arfvodet för Öfver-Commissarien *Ek* till 2,000 R:dr B:co, men hvilket i Utskottets plenum nedsattes till 1,200 R:dr B:co. Jag hoppas att Högv. Ståndet med glädje omfattar detta tillfälle att visa sin erkänsla emot en värdig Statens Tjensteman, som jemte sitt viktiga ansvariga kall i Riksgälds-Contoret, i 3 års tid under arbetsmånaderna ägnat en daglig tillsyn åt denna extra befattning, genom att bifalla ett arfvode åt honom af 2000 R:dr, och således biträda den återremiss af Betänkandet jag nu påyrkar.

Häruti instämde Domprosten *Holmström*, Doct. *Grevillius* och Contractsprosten *Nordin*, äfvensom Comm. *Dahlgren*, hvilken, såsom närboende, ofta haft tillfälle att öfvertyga sig om Tit. *Eks* nit och skicklighet.

Prosten *Åstrand*, som tillika åheropade sin vid Betänkandet gifna reservation, conformerade sig med Prosten *Östberg*.

Biskopen m. m. Doct. *Franzén* ansåg sig, såsom Fullmäktig i Riksgälds-Contoret, böra instämma i de nu gifna vitsord för Tit. *Ek*, och tillstyrka 2,000 R:dr.

Domprosten Doct. *Heurlin*: I Utskottet har jag tillstyrkt 2,000 R:dr, emedan en ned-sättning af denna summa ej skulle motsvarat *Eks* besvär eller vara värdig Riksens Ständer. Fullmäktige hade kunnat bestämma ett

årligt arvode åt *Ek*, utan någon anmärkning af Ständerna; men då han åtog sig besväret frivilligt, utan anspråk, anstår det ej Riksens Ständer att anslå en för ringa summa.

Häruti instämde vice Talmannen m. m. Biskopen af *Wingård*.

Doct. *Björkman*: Jag instämmer med dem, som föreslagit 2,000 R:dr, men hade önskat, att man ej kallat det gratification, utan ersättning.

Betänkandet återremitterades.

§. 15.

Föredrogs Stats-Utskottets d. 15 dennes bordlagda Utlåtande N:o 57, i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Skrifvelse om ytterligare Statsanslag för Arméens Pensions-Cassa, om dispositionen af accords-reglerings-anlaget och om beläningsrätt å accords-fondens obligationer.

Bifölls.

§. 16.

Föredrogs Stats-Utskottets den 21 dennes bordlagda Utlåtande N:o 58, i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition om upphörande af Liggemånaders och Begravningshjelps beräkning vid tillträde af vissa högre civila ämbeten.

Bifölls.

§. 17.

Föredrogs Stats-Utskottets den 21 dennes bordlagda Utlåtande N:o 59, i anledning af

de åren 1830 och 1832 församlade Rikets Ständers Revisorers till Rikets Ständer afgifna Berättelser, om verkställd granskning af Riksgälds-Contoret, det derunder lydande General-Assistance-Contoret och Götha Canal-Bolags samt Malmö f. d. Discontverk.

Bifölls.

§. 18.

Föredrogs Stats-Utskottets den 21 dennes bordlagda Utlåtande N:o 54, angående beräkningen af Statsverkets Inkomster.

I betraktande af Betänkandets vigt, begärdes det åter på bordet af vice Talmannen, Biskopen af *Wingård*, hvaruti Ståndet instämde.

Lades på bordet.

§. 19.

Föredrogs Eccles. Utskottets Pastoral-Afdelnings den 7 dennes bordlagda Betänkande N:o 1, i anledning af väckt fråga om förändring af tiden för Aftonsångsgudstjensterna i hufvudstaden.

Comminister *Dahlgren*: Denna fråga, för hvilken mina ämbetsbröder intresserat sig, har förut förevarit i Högv. Dom-Capitlet, som, i anseende till den nära förestående Riksdagen, ansåg den böra öfverlemnas åt Högv. Preste-Ståndets pröfning. Af denna anledning har jag väckt motionen, och nämner detta endast till upplysning, icke för att motsäga Eccl. Pastoral-Afdelningen. Frågan, såsom endast rörande Hufvudstaden, är vis-

serligen enskild och kan genom vederbörande Auctoriteters bemedling afgöras.

Prosten *Mittag*: I afseende på Motionen och Betänkandet, vill jag understödja dem med åberopande af Kongl. Circ. Brefvet den 3 Dec. 1823, der det heter: "Församlingarne äga att med deras Kyrkoherdar öfverenskomma om den för hvarje ort mest lämpliga tiden för Gudstjenstens början. Dessa öfverenskommelser gälla likväl icke förr, än de af vederbörande Consistorier blifvit pröfvade och fastställda. Skulle stridigheter inom församlingarna i dylika frågor sig yppa, böra de öfverlemnas till Consistorii afgörande." Detta åsyftar väl egentligen Högmessogudstjensten, men ordalagen äro så allmänna, och saken så enahanda, att det äfven bör kunna tillämpas på de andra gudstjensterna. För att vinna det åsyftade ändamålet, en annan tid för Aftonsångarna, fordras enligt min tanke intet annat, än att församlingarne på Sockenstämma derom fatta ett beslut, som underställes Consistorii pröfning.

Betänkandet bifölles.

§. 20.

Föredrogs Eccl. Utskottets Pastoral-Afdelnings den 7 dennes bordlagda Betänkande N:o 2, i anledning af Stockholms Stads Consistorii underdåniga hemställan rörande förändring i tiden för kyrkoplikts undergående.

Bifölles; och skulle en underdånig Skrifvelse i enlighet härmed uppsättas.

§. 21.

Föredrogs Eccl. Utskottets Pastoral-Afdelnings den 7 dennes bordlagda Betänkande N:o 3, i afseende på Hoby Församlings vidtagne beslut om Passionspredikningarnes förflyttning till Söndagarne före Högmessen.

Prosten *Mittag*: Då jag förmodar, att Ståndet bifaller detta Betänkande, skulle det ej skada, om upplysningsvis finge i den underdåniga Skrifvelsen inflyta, att sådant brukas allaredan på flera ställen. Uti Finska Församlingarne i Hernösands Stift hållas Passionspredikningarne alltid på *Söndag* med Ottesång. Kongl. Brefvet den 12 Nov. 1808 rör Wisby och innehåller, att Veckopredikningarne på Onsdagarne derstädes få indragas.

Domprosten Doct. *Holmström*: Den upplysning, som Prosten *Mittag* meddelat, är redan bifogad Acten, som blifvit öfverlemnad till Högv. Ståndet. Redan förut hafva ansökningar om dispenser från vissa Stift till Kongl. Maj:t inkommit och blifvit beviljade, med den utsträckning, att Consistorium får reglera tiden för Passionspredikningarna efter sig företeende omständigheter.

Doctor *Nibelius* upplyste, att detta vore fallet i Westerås Stift.

Betänkandet bifölls; och skulle i enlighet dermed en underdånig Skrifvelse uppsättas.

§. 22.

Föredrogs Eccles. Utskottets Pastoral-Afdelnings den 7 dennes bordlagda Betänkande N:o 4, i anledning af väckt fråga om Låneanslag åt Hofpredikanten *Dillner* för utgifvandet af en ny Upplaga af sitt Psalmodikon.

Bifölls; och skulle i enlighet härmed en underdånig Skrifvelse uppsättas.

§. 23.

Utdelades:

1:o Lag-Utskottets Betänkanden, N:o 34—37;

2:o Allm. Besvärs- och Ekonomi-Utskottets Utlåtanden N:o 35, 36;

3:o Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes i Örebro Län Femårs-Berättelse.

Ståndet åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 2 e. m.

In fidem

P. A. Sondén.

Den 25 April 1834.

Plenum kl. 10 f. m.

§. 1.

Justerades Protokollet för den 21 dennes,
e. m.

§. 2.

Föredrogs och lades på bordet:

Banco-Utskottets Betänkanden

N:o 6, med förslag till Hufvudgrunder för Bankens förvaltning och rörelse;

N:o 7, med förslag om ett nytt myntsystem;

N:o 8, i anledning af Kongl. Maj:ts till Rikets Ständer afslätne och af samtliga Riks-Stånden till Banco-Utskottet öfverlemnade Nådiga Skrifvelse af den 8 Febr. 1834, angående Bankens öppnande till utväxling af silfver;

Lag-Utskottets Betänkanden

N:o 34, öfver Riksdagsfullmäktigen från Stockholms Län *Nils Insulins* motion, angående meddelande af föreskrift, å hvars ägor sjelfspillingar skola nedgräfvast;

N:o 35, öfver Hr Grefve *Otto Aug. Cronhjelm*s samt Hr *Wilh. Fredr. Dalman*s motioner, om rättighet att å Fideicommiss-egendom upptaga lån, motsvarande en tredjedel af egendomsvärdet;

N:o 36, i anledning af Hr Frih. *Ludv. Boijes* motion, om utfärdande af en lag rörande utländsk mans rätt att i Sverige sig nedsätta samt härstädes förvärfva naturalisation;

N:o 37, öfver Hr Frih. *Lars Stjernstedts* och Riksdagsfullmäktigen Hr *S. J. Wijkman*s motioner, om borttagande af dödsstraffet för

stöld ur bref, som ej äro under Postinrättningens eller annan allmän vård;

Allm. Besvärs- och Ekonomi-Utskottets Utlåtanden

N:o 35, i anledning af väckta motioner om indragning af Biskops- och Domprost-ämbetena;

N:o 36, i anledning af väckt motion, angående rättighet för de närmast landsvägen boende hemmansägare, att af de derifrån mera aflägsse njuta ersättning för oftare påkommande inqvartering af tågande trupper;

Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottens Betänkanden

N:o 1, i anledning af väckt motion om öfverseende af Städernas Policesförfattningar;

N:o 2, i anledning af väckt fråga om rättigheten till hämtning af så kallad Hafstång.

§. 3.

Af meddelade Protokolls-Utdrag inhämtades, att Högl. *Ridderskapet och Adeln*, vid förnyad föredragning af Vällofl. Borgare-Ståndets i Protokolls-Utdrag af den 7 dennes gjorda dels inbjudning till de Resp. Med-Stånden, dels anmodan till Utskotten, att med Riksdagsgöromålen måtte på allt möjligt sätt fortskyndas, funnit samma Protokolls-Utdrag icke erfordra någon åtgärd, utan endast böra läggas till handlingarna; bifallit Stats-Utskottets Utlåtande N:o 36, i anledning af väckt motion, att Kronohemman må

kunna försäljas och gå till gälds betalning, samt att äldste Sonens företrädesrätt framför andra syskon till besittning derå må afskaffas; återremitterat Lag-Utskottets Betänkanden 1:o öfver Prosten *L. G. Mittags* förslag, att, när fränskilda makar vilja å nyo träda i äktenskap med hvarandra, laga lysning måtte föregå, och 2:o öfver Hr *Aug. von Stahls* och Riksdagsfullmäktigen *C. L. Hessles* motioner, om ändring i det nu gällande stadgande angående Öfverdomstol i Tullmål m. m.; lagt till handlingarna Lag-Utskottets Utlåtande N:o 16, i anledning af Riksdagsfullmäktigen *Anders Nilssons* från Malmöhus Län motion, om ändring i de nu gällande straffbestämmelser för missgerningsmans släppande; bifallit Lag-Utskottets Betänkanden: N:o 15, öfver Riksdagsfullmäktigen Hr *C. W. Olbers* motion om ändring i 3 Cap. Sjöskade-Balken Sjö-Lagen; N:o 17, öfver Riksdagsfullmäktigen från Öland *Samuel Jönssons* motion, om förlängande af tiden, inom hvilken part, som vill söka ändring i Hof-Rätts Dom eller Utslag, bör sådant hos Hof-Rätten tillkännagifva; N:o 18, öfver Riksdagsfullmäktigen från Stockholms Län *Nils Insulins* motion, om ändring af 1 och 3 §.§. i 30 Cap. Rättegångs-Balken; N:o 20, öfver Riksdagsfullmäktigen *Johannes Anderssons* från Calmare Län motion om åläggande för Domstol, som finner part hafva misstagit sig om forum, att honom till rätter, bestämdt uppgifven Domstol hänvisa; N:o 21, öfver Hr *A. von Stahls* motion, att mål angående nidingstjufnad, hvarom 3,

4 och 5 §. 42 Cap. Missgernings-Balken förmåla, må upphöra att vara af underställningsegenskap. N:o 22, i anledning af Prosten *Mittags* motion, om upphäfvande af eller ändring i föreskrifterna om tiden för begravingar; N:o 23, öfver Riksdagsfullmäktige *Peter Perssons* från Calmar Län och *Johannes Johanssons* från Bohus Län motioner om upphörande af Domares rätt till andel i sakören; N:o 24, öfver väckta motioner, dels om upphörande af frälseränteägares rätt till lösen af skattefrälsehemman, som säljes utom börd, dels ock angående rättighet för jordägaren att lösa räntan, när densamma utom börd säljes.

Lades till Handlingarna.

§. 4.

Föredrogs Allm. Besvärs- och Ekonomi-Utskottets den 21 och 24 dennes bordlagda Betänkande N:o 34, i anledning af väckt motion derom, att de 124 tunnor spanmål, som, under benämning af domkyrkotunnor, nu årligen gå ifrån Hernösands Stift till Upsala Domkyrka, hädanefter må tillfalla Hernösands Kyrka.

Prosten *Mittag* anförde: Tit. Tit. Då jag i går genom begärd och beviljad bordläggning af detta märkvärdiga Betänkande, i anledning af den utaf Biskopen m. m. Doctor *Franzén* väckta Motion, att 124 Upsala Domkyrko-tunnor måtte henne fräntagas och öfverflyttas på Hernösands Stadskyrka, föran-

ledde uppskof i discussionen, torde mig nu tillåtas att först ibland alla dervid påkalla det Högv. Ståndets uppmärksamhet.

Jag värderar, såsom sig bör, Biskopens nitälskan för befrämjandet af det honom i Nåder anförtrödda Stiftets fördelar och Kyrkans bästa i den stad, ifrån hvilken den allmänt vördade och älskade Hedersmannen skall föra sin andeliga styrelse inom de vidsträckta Nordlanden. Vördnaden för hans vidtfrejdade namn och hans älskvärda väsende göra det för mig högst motbjudande att vid detta tillfälle nödgas uppträda för att motarbета hvad han föreställt sig vara rätt och billigt. Men denna otvungna gärd af den innerligaste högaktning, jag hembär Biskopens ädla bevekelsegrunder, äfven då jag tydligen finner och måste säga, att han misstagit sig om medlen, gifver mig förhoppning, att han icke heller skall misskänna mina, eller med ovilja påminna sig mitt namn, derföre att jag vågat uppträda emot honom till försvar af hvad jag kallar rättvist, lämpligt och billigt. Men obehaget att tänka mig Hr Biskopen såsom motståndare gör, att jag helst undviker all granskning af så väl premisserna som conclusionen i Biskopens motion och fäster mig strax vid Högl. Utskottets Betänkande. Öfver detta, då jag känner, hvilka upplysningar i ämnet Högl. Utskottet haft att tillgå, och har i min hand de handlingar, hvilka detsamma begagnat, kan jag icke nog uttrycka min förundran. Högl. Utskottet har nemligen med synbar möda letat och sträfvat

sig fram till det besynnerliga tillstyrkande, att Upsala Domkyrka måtte frångå till hvad hon lagligen, i stöd af urminnes häfd, af framfarna Konungars rättvisa erkännande af dess nödvändighet, på grund af Privilegier och Resolutioner, till deras orubbeliga helgd i besvurna Grundlagar förvarade, äger, för att genom några penndrag öfverlemnas till en annan församlings kyrka. Dock jag tillåter mig hoppas, att tilltaget icke så lätt skall lyckas. Jag vågar förmoda, att först detta Högv. Stånd och sedan samtliga Rikets Ständer högt upplyst skola inse så väl det orättvisa, grundlagsstridiga och olagliga, som, för att nyttja den värde Motionärens ord, det "uppenbarligen olämpliga och obilliga" i det föreslagna bortskänkandet af Upsala Domkyrkas uråldriga tillhörigheter. Jag öfverlemnar åt hvar och en att bedömma, om man icke, för att kunna tillförsäkra sig sjelf lagligt bestånd af egna förmåner och friheter, bör iakttaga all möjlig varsamhet vid frågan om andras, att man icke på något sätt dem olagligen kränker eller inskränker. Jag frågar, om det kan vara *rättvist* att vilja borttaga hvad någon såsom en öfverlåtelse från urminnes tider erhållit, lagligen ägt och äger, icke förverkat eller frivilligt efterskött. Domkyrkotunnorna hänföra sig tillbaka till Christendomens första tider i vårt land. De tillhörde ifrån begynnelsen kyrkorna och klostren. Vid Reformationen öfvertog Konung *Gustaf I*, med qvarlemnande af den ena tredjedelen till Socknepresten, de andra två

tredjedelarne, för att dermed, såsom i Betänkandet rätteligen säges, efter behof och tillgångar besörja Kyrkors, Hospitalers och Skolors underhåll samt använda öfverskottet till Statens öfriga behof. Ifrån denna tid hafva dessa $\frac{2}{3}$:delar utgjort och fått namn af *Konungs-* eller *Kronotionden*. Den utgick till Kronan och intogs i kyrkoherbergen eller tiondebodar, men hvilka nu mera på de fleste ställen upphört, sedan viss tiondesättning blifvit stadgad, enligt hvilken tionden anordnas till vederbörande. Af denna spanmål i Kyrkoherbergen skulle först, *under titel af afkortning*, utgå: 1:o Kyrkans vin- och byggnadssäd; 2:o *Domkyrkotunnan* af hvarje herberge, en tunna för Stiftets Domkyrka; dock finnas stundom 2:ne tunnor anslagne till Domkyrkornas understöd, enligt särskilda derom gjorda förordnanden. Hvarom, i hvad ordning Domkyrkotunnorna skulle utgå och till hvilka behof användas, kan jemföras Kongl. Resol. på Presterskapets Besvär 1689 §. 5 och K. Br. till Kammar-Collegium d. 28 Maj 1696. De Domkyrkotunnor, Upsala Domkyrka har att uppbära, äger hon, såsom en öfverlåtelse från dess grundläggning, ännu kvar i behåll från den förste *Gustafs* tid, hvars stoft hvilar inom hennes murar. Här, om någonsin, måste väl ägande rätten erkännas, och jag kan icke tvifla, att den skall respecteras äfven hädanefter, såsom den hitintills varit respecterad. Ägande rätten till Domkyrkotunnorna har för Upsala Domkyrka

kyrka blifvit garanterad genom alla framfarna Konungars stadfästelser, genom särskilda Resolutioner, och för henne, såsom för öfriga Domkyrkor i Riket, till det belopp, hvarefter de *nu* uppbäras, genom Presterskapets Privilegier af den 16 Oct. 1723, §. 4, hvarest orden lyda: "Äfven stadfästes hvad Presterskapet härtill njutit uti Kyrkoherbergen af Konungstionden, som till Biskopars, Superintendenters, Professorers, Lectorers, Rectorers och Conrectorers, Kyrkoherdars och Predikanter i Städer och på Landsbygden, samt andre Kyrko- och Skolebetjenters, Hofpredikanter, *Domkyrkors*, Kyrkors och Hospitalers underhåll och lön förordnad är, som alltid blifver dem utan någon afkortning förbehållit, så att inge rågar skola af deras lön afdragas och förminskas, ej heller af Kyrkornas vin- och byggnings-säd, *Domkyrko-*, Prost- och Bibeltrycktunnan, samt Barnhusets 40:del, som först böra utgå. Men af Vederlagen blifva rågorne nu som förr innehållne. På Domkyrkotunnorne, samt andre dess handlingar, inkomster och utgifter skola Biskopar och Superintendenter med Consistorierne hafva Inspection, att de väl blifva anlagde, och låta Sysslomannen för dem årligen göra räkenskap, den i Consistorio inläggas, öfverses och förvaras skall: men Originalet insändes till Lands-Contoret, hvarmed efter Landshöfdinge-Instructionen förfares." På denna grund hvilat *lagligheten* af Upsala Domkyrkas rättighet till framtida bibehållandet af de

Preste-St. Prot. 1834. Bandet IV.

henne tillhöriga 558 Domkyrkotunnor, af hvilka 124 T:r utgå från Hernösands Stift, och äger, som jag hoppas, efter Högv. Ståndets upplysta omdöme, ett ytterligare oomkullkasteligt stöd i Regeringsformens 114 §.

Högl. Utskottet säger sig finna "det vara i sakens natur grundadt, att samma spanmål tillhör hvarje Stift." Jag drager icke i betänkande att förklara detta vara falskt rasoneradt. Domkyrkotunnorna hafva aldrig tillhört det Stift, från hvilket de utgå, och kunna icke betraktas såsom en Stiftets tillhörighet, så framt man icke ville försvara den orimliga satsen, att alla utskylder icke skola tillhöra det allmänna, utan den särskilda ort, från hvilken de upptagas. Jag har nämnt olämpligheten och obilligheten af Utskottets förslag, det 124 T:r inom Hernösands Stift, Upsala Domkyrka tillhöriga, skola hädanefter tillkomma "Stifts kyrkan i Hernösand." Att bevisa detta skall icke blifva svårt. Fråga om samma sak har för 10 år sedan varit på annan väg anhängig gjord och afgjordes uti högsta instansen till Domkyrkans fördel. Jag har Handlingarne i målet till hands, och vill derifrån hemta hvad till åstadkommande af detta bevis förnämligast kan erfordras, endast dervid tilläggande en och annan ytterligare anmärkning.

Olämpligt är det, att, på sätt Högl. Utskottet föreslagit Rikets Ständer, från Upsala Domkyrka söka frånvinna hvad hon efter rättsgrunder och all billighet från uråldriga tider innehafver. Är meningen att till så

dant erhålla alla Riks-Ståndens bifall, måste det väl icke lemnas af detta Högv. Stånd. Fråga kunde då snart väckas icke blott om Domkyrkornas i Riket spanmålsanslag, utan om alla de förmåner, som äro Kyrkor, fromma Stiftelser och Presterskapet från äldre tider tillerkända och försäkrade. Ett bifall till hvad nu försökes kunde snart fresta till mångfaldiga försök i den vägen. — Olämpligt är det att nu vilja borttaga hvad, då Hernösands Stifts område skiljdes från Upsala Stift, Upsala Domkyrka med rätta ansågs tillhöra och för henne var behöfligt. — Olämpligt är det, ty denna Domkyrka behöfver alla sina tillgångar ännu i denna stund. De äro icke för henne för stora. Af Handlingarna i det mål, som den 24 Febr. 1823 af Hernösands Magistrat gjordes anhängigt hos Kongl. Maj:t, får jag upplysa, att man då, som nu, sökt jemföra Upsala Domkyrkas rikedom med Hernösands Kyrkas, hvartill Consist. Eccles. i Upsala svarat, att "Upsala Domkyrkas Capital och inkomster, hvilka likväl icke så sannfärdigt äro i den underdåniga skriften till beloppet uppgifne, på visst sätt kunna kallas rikedomar för Hernösands Stads kyrka, men att dessa inkomster för Upsala Domkyrka äro för stora, kan Consistorium, och förmodligen ingen sanningsälskande, med rättvisa medgifva. Consistorium vågar anse ett Capital af 14,000 R:dr, hvilket Hernösands kyrka erkännes äga, för densamma jemförelsevis vara vida större, än 40,000 R:dr för Upsala Domkyrka." Upsala Domkyrko-

Cassa skall ej blott underhålla Sveriges största och dyrbaraste tempelbyggnad, dertill hörande, i sednare tider betydligt påkostade kyrkogård m. m., utan äfven till nybyggnads- och reparationsbehof ansvara för 5, till en del större byggnader; af fyra bland dessa äger den icke den ringaste, och af den femte en högst obetydlig inkomst. Att underhållet af en Kyrka med den vidd och af den inre beskaffenhet till Kongl. Grafchor m. m., som Rikets Cathedralkyrka, att de betydliga omkostnaderna vid reparationer af ett uråldrigt, flera gånger förändradt, Ärkebiskopshus, att de kostnader som erfordras för upprätthållandet af ett flera hundra år gammalt och nu snart ombyggnad fordrande Dom-Capitelshus, för underhållande dessutom af 2:ne Ämbetshus, hvilka äro på Domkyrkocassan hänviste, och nödvändiga löner och arfvoden för Domkyrkans tjenstepersonal, skola göra ganska betydliga utgifter årligen nödvändiga, synes vara klart och ovedersägligt. Man har uppgifvit bland Domkyrkans rikedomar 13 hemman i Småland; dessa äro dock gifna af Grefl. Lewenhauptska familjen, till underhållande af dess grafchor. Afkastningen är obetydlig; den steg år 1823 till omkring 240 R:dr B:co, och 1832 till 281 R:dr 12 sk. Domkyrkan har deraf ingen annan fördel, än att öfverskott för vissa år kunna för hennes räkning disponeras, hvar emot hon måste fylla den brist, som andra år kan inträffa. Enligt Räkenskaperna för 1832 bestego sig Domkyrkans inkomster, af-

kastningen af de nyssnämnda 13 hemmanen i Småland inberäknad, till B:co 8,052: 43. 7, och utgifterua till B:co 10,000: 24. 1. Om inkomsterna ock öfverstiga utgifterna, såsom fallet någon gång varit de sednare åren, så behöfvas dessa öfverskott mer än väl för o-
umgängliga utgifter. Att besparingarna ännu aldrig kunnat uppgå tiil hvad högst nödvändiga utgifter erfordra, bevisas bäst derutaf, att för flera år sedan nödige befunna byggnader och reparationer icke kunnat verkställas, såsom af Dom-Capitlets hus och Domkyrkotornet m. m. Utom smärre reparationer, som årligen behöfvas, äro följande oumgängliga arbetens verkställande redan beslutadt, nemligen: ny stenmur af huggen gråsten utåt Riddartorget; ny åskledare på kyrkan; samt, då större förbättringar icke af brist på tillgångar kunna företagas, alfresco-målningen i Konung *Gustaf I:s* Grafchor, för hvilken betalningen dock småningom skall utgå.

Efter denna framställning af saken torde det synas *obilligt* att vilja fråntaga Upsala Domkyrka hvad hon så väl behöfver. Obilligt finner jag det äfven, med afseende på Kyrkans behof i Hernösand, jemförda med dess tillgångar. Man är rik, då inkomsterna icke blott betäcka utgifterna, utan ock lemna öfverskott till besparing. Uti Hernösands Magistrats underdåniga Skrifvelse till Kongl. Maj:t, som inlemnades den 24 Febr. 1823, erkännes deras Stadskyrka äga ett Capital af 14,000 R:dr B:co, och årligen, utom hvad af

församlingen insamlas, 33 tunnor, $1\frac{3}{4}$ kappe korn, eller, enligt Utskottets Betänkande, 43 tunnor. Enligt Biskop *Franzéns* Motion och Utskottets Betänkande, har Kyrkan de sednare åren ej undergått reparation, emedan hon behöfver ombyggas; hvadan Capitalet på dessa tio år bör hafva betydlig förökats. Hernösands kyrka, som är i stånd att bestrida sina utgifter, kan ej kallas fattig, och Upsala Domkyrka, der aldrig så stora besparingar kunna göras, som de dryga utgifterna vid andra tillfällen erfordra, kan ej kallas rik.

Jag har visat, med hvad rätt Upsala Domkyrkotunnor henne tillhöra; jag har visat, att denna rättighet ligger sednast och ytterst förvarad i Presterskapets Privilegier; jag har uttalat min förhoppning, att denna rättighet icke skall Domkyrkan af Ståndet fränkännas eller kunna henne *fråntagas* utan alla Riksståndens bifall, hvilket är otänkbart, och Konungens sanction, hvilken jag i underdånighet hoppas icke skall vinnas. Jag har visat, att hon oundgängligen behöfver hvad hon äger; jag har visat, att Hernösands kyrka är fullt så rik som Upsala Domkyrka, då tillgångar och nödvändiga utgifter behörigen skärskådas. Jag missunnar icke Hernösands kyrka hvad hon har, jag önskar henne gerna mera, men jag kan icke medgifva, att hon skall få detta mera genom orättvist fränkännande af en annans rättmätiga egendom. — Jag slutar, under förtröstan på rättvisan af den sak jag, ehuru ofullkomligt,

försvarat, med anförande af Upsala Dom-Capitels slutord i dess underdåniga förklaring, och lämpar dem först på detta Högv. Ståndet, med innerligaste förtröstan på Kongl. Maj:ts eget höga ompröfvande. Jag hoppas, att vid dess lagliga och behöfliga inkomster skall bibehållas Upsala Domkyrka, "ett tempel, som, förvarande flera Svea Konungars och Vasaätt-fadrens stoft, derigenom ej mindre, än genom dess ålder, dess byggnads egna skönhet och storhet, är och förblifver ett dyrbart monument, ej blott för den religiösa, utan ock för den fosterländska känslan, samt ej synes vara att anse såsom ett enskildt Stifts, än mindre en enskild Orts, utan hela Nationens egendom, och otvifvelaktigt är och endast genom tillräckliga underhållsmedel kan fortfara att vara Svea Rikes beundransvärda, yppersta tempelbyggnad." Då, med rättvist Nådigt afseende häruppå, resolverade Kongl. Maj:t under d. 17 Mars 1824: "Härå gifve Vi Eder nu till svar i Nåder tillkänna, det Vi, med afseende å de skäl så väl af Eder som Kammar-Collegium blifvit i underdånighet anförda, pröfvat rättvist att, med afslag å förevarande underdåniga ansökning, i Nåder bibehålla Upsala Domkyrka vid ofvannämnda Kronotionde, som ifrån urminnes tider till densammas underhåll från Hernösands Stift utgått." Och jag hyser det förtroende till Kongl. Maj:ts nåd, att Högst-densamme äfven nu skall så besluta, om detta mål skulle till Honom af Rikets Ständer i underdånighet hänskjutas. Detta kan jag

likväl ingalunda förmoda, och jag vänder mig med fullt förtroende till detta Högv. Ståndets rättskänsla och insigter af hvad härvid kan och bör göras; jag anhåller vördsamt, att detta Allm. Besvärs- och Ekonomi-Utskottets Betänkande måtte varda helt och hållet afslaget.

Doct. *Nibelius*: I likhet med Prosten *Mittag* anser jag visserligen betänkligt att tillstyrka, det en förmon, som, genom privilegier, vore Upsala Domkyrka försäkrad, skulle henne fränkännas, men jag vågar icke med säkerhet antaga att Upsala Domkyrka såsom privilegium äger sina Domkyrko-tunnor, då denna Domkyrka väl icke med annan rätt än de öfriga emottagit detta anslag. När nu, vid nya Stifts bildande af delar från de äldre, de öfriga Domkyrkorna måst afträda en del af sina Domkyrko-tunnor, så synes äfven samma förhållande med den i Upsala kunna äga rum. Men då jag förutsätter att en afsöndring är möjlig, tror jag likväl icke deraf böra följa, att, såsom Utskottet föreslagit, man, utan någon vidare undersökning om umbärligheten af de nu i fråga varande 124 Tunnorna för Upsala Domkyrka, genast bör i underdånighet tillstyrka deras öfverflyttning till Hernösand. Utskottet har antagit, att Domkyrko-tunnorna äro att betrakta som en tillhörighet för de Stift, hvarifrån de utgå. Reservanterne åter, hvilkas åsigt jag delat, hafva ansett dem för ett Statens anslag till Domkyrkornas underhåll,

utan afseende på Stift; ett anslag, som väl sedan igenom privilegier blifvit Domkyrkorna i allmänhet försäkradt, men likväl så, att, i mon af behofvet, en del deraf kunnat afträdas från en till andra kyrkor. Att dessa Domkyrko-tunnor såsom Stats-anslag böra betraktas, har Biskop *Franzén* sjelf i sin motion medgifvit, då han yttrar att "i afseende på dessa Statens medel præscriptionstid ej kan äga rum." De utbetaltes äfven, i början efter Konung *Gustaf I:s* reduction, omedelbarligen af Krono-Tionden; och det var endast för omvägs undvikande, som de sedermera jemte flera afkortningar blefvo uttagne af hvarje församlings herberge. Vore de att anse såsom Stiftens tillhörighet, så skulle väl hvarje Stift hafva sig den deremot svarande skyldigheten att underhålla sin Domkyrka ålagd. Men till hvilken orättvisa sådant skulle leda är lätt att inse. Westerås Domkyrka t. e. äger nu för sitt vidmagthållande knappt tillräckliga inkomster af Domkyrkotunnorna från Westmanland och Dalarne. Om i en framtid denna sednare provins blifver ett särskildt Stift, så, med samma skäl som Domkyrkotunnorna från Norrland nu begäras till Hernösand, skulle äfven då från Dalarne Domkyrkotunnorna gå till den der blifvande Stiftskyrkan. Härigenom skulle då en brist af ungefärligen hälften af det erforderliga underhållsanslaget uppstå för Westerås Domkyrka, och hvem skulle då fylla denna? Troligtvis icke den återsiående delen af Stiftet, utan Staten. Men om denna har under-

hållskostnaden af Domkyrkorna sig ålagd, bör den väl äfven, efter behofvet, utan afseende på Stiftsdelning, använda medlen dertill. Behofvet för Domkyrkornas underhåll var anledningen till anslaget vid Reformationen. Behofvet bör nu äfven vara grunden för fördelningen deraf. Om Upsala Domkyrka har mer än den behöfver, så må den af sitt öfverflöd lemna något åt Hernösand. Har den åter icke mera än hvad för dess underhåll erfordras, så skulle jag anse origtigt att derifrån borttaga något, och sålunda gifva anledning dertill, att detta det ypperste Byggnadskonstens mästerverk Sverige har att framvisa, skulle komma af brist på tillgångar råka i förfall. Men då förhållandet mellan Upsala Domkyrkas inkomster och behof ännu icke är utredt, anser jag, innan något tillstyrkande om öfverflyttningen af de 124 Tunnorna afgifves, en undersökning derom böra föregå, på det Kongl. Maj:t derefter må, rörande denna sak, vidtaga de åtgärder, som af rättvisa och billighet påkallas. Jag önskar således att Betänkandet må återremitteras.

Biskopen m. m. Doct. *Franzén*: Då jag väckte denna motion, beredde jag mig naturligtvis på motstånd, icke blott af dem som tillhöra Årkestiftet, utan af många andra, som betrakta templet i Upsala såsom en af Rikets största prydnader och märkvärdigheter. Jag sjelf har ända ifrån min ungdom, då jag uppehöll mig vid Upsala Akademi,

ett djupt intryck af dess vördnadsvärda skönhet. Kan jag då undra, att Prosten *Mittag*, som i egenskap af vice Pastor förestått Upsala Domkyrkoförsamling, har till hennes förmån höjt sin röst? Men då den väckta frågan nu af det Högv. Ståndet skall prövas och afgöras, så hoppas jag, att hvarken det pastorala nitet eller den esthetiska känslan eller stiftsinteresseset eller nationalandan eller något subjectivt skäl, ehuru ädelt det må vara, kunna motverka hvad i sig sjelft rätt och billigt är.

En af reservanterne har redan antydtt den synpunkt, ur hvilken frågan bör betraktas, ehuru han dervid kommit till ett annat resultat, än jag anser vara det rätta. Prosten *Mittag* har sjelf uppgifvit den rättsgrund, på hvilken Hernösands Stiftskyrka stöder sitt anspråk, då han åberopat den förbindelse, som *Gustaf I*, i det samma han till Kronan indrog två tredjedelar af Kyrkotonden, för henne åtog sig, nemligen att af dessa medel besörja kyrkors, hospitalers och skolors underhåll. Det anslag, som då gjordes, fördelades naturligtvis på de inrättningar, som den tiden funnos. Men hvarken rättigheten att disponera om dessa medel, eller den deremot svarande förbindelsen hos Kronan kunde rimligen till dem allena för en framtid inskränkas. Således, ehuru de så kallade domkyrkotunnorna vid Westerås recess bestämdes för de Domkyrkor, som Sverige då ägde, och hvilka voro lika många, som Stiften, så följer dock icke deraf, att, när

Stiften sedan fördelades, endast de äldre Stifts-kyrkorna skulle förblifva i åtnjutning af dessa tunnor. Också blefvo de vid Stiftens klyfning fördelade, hvilket, ibland andra, det af mig anförda exemplet af det nya, först i Mariestad inrättade och sedan till Carlstad flyttade Stiftet, visar. Om det icke alltid skett, så har det härrört dels deraf, att de afskiljda Stiftsdelarne i början voro endast Superintendentier, dels af försummelse att bevaka deras rätt, som dock derigenom icke kunnat gå förlorad, då ingen häfd, icke ens om den vore urminnes, kan gälla om ett statsanslag, som tillhör Kronan och efter omständigheterna af henne disponeras.

Hvad jag hittills anført, gäller emot Prosten *Mittags* påstående, att Upsala Domkyrka har till de ifrågavarande tunnorna en otryggelig ägande rätt. Hvad åter Doctor *Nibelii* reservation angår, så får jag deremot anmärka, att, då Regeringens dispositionsrätt om dessa medel är gifven och det tillhör henne att afgöra angående det anspråk, som Hernösands Kyrka gör på de ifrån Norrlands Stift utgående 124 tunnor; så synes mig klart och ostridigt, att icke blott det större eller mindre behovet hos den ena och den andra kyrkan dervid måste göra sig gällande, utan ock den naturliga rätts- och billighetsgrunden, att, då Hernösands Stift är nu mera alldeles skiljdt ifrån Ärkestiftet, det förra icke bör skatta till det sednare, utan åtnjuta den förmån, som det utan tvifvel af *Gustaf I* sjelf skulle erhållit, om det i hans tid funnits.

Afseende bör väl ock hafvas på dem, som erlægga denna skatt, hvilka utan tvifvel känna sig mer tillfredsställda, att dermed bidraga till sin egen Stiftskyrkas nödvändiga uppbyggande och underhållande, än till en främmande Domkyrkas större prydnad, helst i ett på såd så fattigt land som Norrland.

Hvad Upsala Domkyrkas behof af dessa 124 tunnor beträffar, så synas de 434, som återstå, jemte de öfriga ansenliga inkomsterna, böra förslå till dess underhåll. Att hon icke saknar tillgångar, visar den kostsamma Alfrescomålning, hvarmed *Gustaf I:s* grafchor nu håller på att prydas. Jag klandrar visst icke detta vackra företag, hvaraf icke blott konsten får en stor vinning genom ett mästerverk, utan ock fäderneslandet en lika värdig som lysande vård af ett ibland Sveriges största och skönaste minnen. Jag nämner det blott som ett ögonskenligt bevis, att Upsala Domkyrka äger mer än hon nödvändigt behöfver.

Hvad åter Hernösands kyrka angår, så är hon icke endast oansenlig, utan alldeles förfallen, och staden, som skall bygga henne, har ej biträde af någon landsförsamling, utan endast af några få hemman på Hernön.

H. H. Ärkebiskopen och Talmannen anhöll att efter slutad discussion få meddela några upplysningar.

Contractsprosten *P. P. Svedelius*: Sedan Prosten *Mittag* så utförligen ådagalagt rättvisan af den sak han förfäktar och obilligheten af Utskottets förslag, har jag blott få ord att tillägga. Det är nödvändigt för Upsala Domkyrka att bibehålla sitt gamla anslag. Den behöfver ett större Capital, för att kunna bestrida stora och dyra reparationer, särdeles vid förefallande olyckshändelser. I 30 år har varit fråga om ett nytt Orgelverk, svarande emot den majestätiska Kyrkan; men det har ännu ej kunnat anskaffas, af brist på medel. Vore frågan blott om anslag för Hernösands Kyrka, skulle jag unna henne allt hvad hon kunde få, men ej på bekostnad af Upsala Domkyrka.

Biskopen m. m. *Doct. Lundblad*: Då jag vördsamt erkänner, att Höglofl. Utskottet använt all möda för att utreda frågan om Domkyrkotunnornas uppkomst och natur, inser jag likväl icke huru Utskottet kommit till det resultat, att Upsala Domkyrka skulle till Hernösands Stads kyrka afstå de i frågasatte 124 Tunnor. Utskottet erkänner, att Tiondespannemålen, benämnd Domkyrkotunnor, utgått redan ifrån, ja, väl före *K. Gustaf I:s* tid; erkänner att, sedan Dahlsland blifvit förlagdt från Skara under Carlstads Stift, Dahlslands Domkyrkotunnor i början odelade, och sedermera till en betydlig del blifvit och äro Skara Domkyrka förbehållna. Om nu så är, bevisar detta lika mycket emot den Upsala Domkyrka af ålder tillhöriga,

från Norrland utgående Tiondens förläggande till Hernösand, som förhållandet med den Superintendentien i Mariestad tillslagna, från Wermland utgående Tiondens förläggande till Superintendentien i Carlstad talar för densamma. Dessa exempel upphäfva hvarandras bevisande egenskap.

Då nu, hvad Upsala Domkyrka särskildt angår, uti K. *Gustaf II Adolfs* försäkran af den 31 Dec. 1611 stadgas, *att denna kyrka skall blifva vidmagthållen och njuta Domkyrkotunnan i alla Kyrkoherbergen*, utur hvilka den förut utgått, och denna, under titeln *Kyrkors friheter*, oförminskad utgått till samma Domkyrka, samt uti Preste-Ståndets privilegier af år 1723 uttryckligen stadfästes, att, *hvad som till Domkyrkors underhåll och lön förordnad är, skall till dem utan afkortning utgå*; inser jag icke huru det resultat, hvartill Höglofl. Utskottet kommit, må kunna stå tillsammans med 114 §. i nu gällande Regerings-Form. Kongl. Maj:t har ock, enligt Utskottets egna erkännande, redan den 17 Mars 1824 pröfvat rättvist, att bibehålla Upsala Domkyrka vid de Domkyrkotunnor, hvilka sedan urminnes tider till hennes underhåll från Hernösands Stift utgått. Att Hernösands Stads kyrka kan vara i behof af högre Tiondeanslag, än hvad den njuter, medgifves gerna. Det må sökas och vinnas på behörig väg, men ingalunda på Upsala Domkyrkas bekostnad. Såsom Consistorium Eccl. i Upsala redan upplyst, äro Domkyrkans inkomster ingalunda öfver behovet, enär dermed skall

underhållas icke blott den största och dyrbaraste kyrka i Riket, utan ock flera dertill hörande Kongl. Grafchor. Mähända torde ock något vitsord rörande denna fråga böra mig tillerkännas, som i flera år delat Upsala Dom-Capitels tillsyn öfver Domkyrkan och dess œconomi, och sist såsom Domprost varit pligtig att deråt egna en närmare uppmärksamhet. Upsala Domkyrka är att anse ej allenast såsom Upsala Stads och Stifts kyrka, utan ock derutöfver, såsom Universitetskyrka, oberäknad dess öfriga märkvärdighet, såsom tillhörande hela Riket. Med härå fästadt Nådigt afseende har ock vår nu regerande Konung, såsom Hans framfarne Stora Företrädare, pröfvat rättvist att bibehålla detta herrliga Tempel vid dess af ålder åtnjutna inkomster, hvilka ock nu till en ej ringa del lära medtagas genom fullbordandet af de Alfresco-målningar, hvarmed en ibland våre berömdaste Artister med Högvederbörligt tillstånd, på ett Nationen och framfarne Store Konungars minne värdigt sätt, pryder det herrliga Gustavianska Grafchoret. Jag förenar mig således i hufvudsaken med Reservanterne hvad angår de ifrågavarande 124 T:r Domkyrktionde, samt yrkar värdsamlingen på återremiss af detta Utlåtande.

Contractsprosten *Hallbeck*: Utan att vilja ingå i detalj af hvad som blifvit anfördt, så väl för som mot motionen, tror jag mig blott böra tillkännagifva, att jag funnit de skäl,

skäl, som understödja densamma, klara och öfvertygande, men de, som tala för motsatsen, invecklade och hårdtagna. För min del kan jag derföre ej finna med rättvisa och billighet öfverensstämmande, att, till den rikt begåfvade Domkyrkan i Upsala, 124 tunnor spannmål årligen skola lemnas från de af natur och lycka mindre gynnade orter i Norrland, medan deras egen Stiftskyrka, i brist på tillgångar, är i stort förfall. Och då det blifvit upplyst, att då Carlstads, Götheborgs, Calmar och Wisby Stift inrättades, anslogos för dessa nya Stiften vissa Domkyrkotunnor, som förut från dem utgått till de äldre, så torde väl enahanda fördel kunna påräknas för Hernösand, helst Upsala Domkyrka tyckes kunna underhållas med ränta af 40 à 50,000 R:dr, arrendemedel af 13 underliggande hemman och de, oaktadt det föreslagna afdraget, ännu återstående 434 tunnor spannmål, och tror jag det icke kunna vara mera orättvist eller betänkligt, att de 124 tunnor spannmål nu lemnas till Hernösand, än det varit i äldre tider, att till de nya Stiftskyrkorna afgått Domkyrkotunnor från de äldre Stiften, från hvilka genom afsöndring de nya uppstått. Jag tillstyrker bifall till Höglofl. Utskottets Betänkande.

Prosten *Mittag*: I den rättvisa, som Biskop *Franzen* gjort åt mitt försök att försvara Upsala Domkyrkas rättigheter, igenkänner jag Biskopens kärlek för allt stort, skönt

och herrligt, särdeles då det är fosterländskt. Biskopen medgifver icke, att Domkyrkotunnorna äro Domkyrkans obestriddliga egendom; men det är ej Konung *Gustaf I*, som hon har att tacka därför, ty de funnos före denne store Konungs tid; Konungen med Rikets Ständer gjorde väl en ny reglering af tionden, men det som Domkyrkan nu äger, har den i kraft af urminnes häfd, ej af Konglig nåd: det är hennes verkliga egendom, bekräftad af flera framfarna Konungar, af Riksens Ständer, och slutligen i Presterskaps Privilegier, som skyddas af vår nu gällande Grundlag. Då regleringen skedde af K. *Gustaf I*, fanns ej Hernösands Stift, som inrättades först år 1647. Önskligt hade varit att, då regleringen skedde, man äfven tänkt på möjligheten af nya Stift: då hade äfven Hernösands säkert fått sin andel af helgonskylden. Nu, om behofvet det fordrar, är det väl med rätt och billighet mest öfverensstämmande att vända sig till den, som då af Kyrkans egendom öfvertog hvad hon vid den tiden icke ansågs behöfva och, i afseende på Hernösand, icke kunde behöfva, det vill säga, nu mera till Staten, för att erhålla nödvändigt anslag till Kyrkans nybyggnad, reparation eller vidmagthållande. Reservanterne hafva betraktat Domkyrkotunnorna såsom Statsanslag; men det är ej så; de äro Domkyrkans verkliga egendom; i Kameralen stå de under titeln *afkortning*, och såsom de der böra sist tillgripas för Statens räkning. Biskop *Franzén* anser icke dessa Domkyrko-

tunnor inbegripas i Presterskapets Privilegier; jag har dock nyss uppläst ur Privilegierna de ord, som bestämdt förvara Domkyrkornas rätt i detta afseende; Biskop *Lundblad* har delat min åsigt, och jag kan icke frångå min tanke, att ingen ändring häruti kan ske utan alla fyra Ståndens begifvande och Konungens höga Sanction. Biskopen anser Upsala Domkyrkas rikedom bevisas genom allfrecomålningen i Gustavianska Grafchoret; men om detta tempel ej är en enskild Stads, ej ett enskildt Stifts kyrka, utan ett Nationalmonument, i Sveriges fordna hufvudstad, bör den icke blott underhållas utan äfven prydas Nationen värdigt; och i synnerhet gäller detta om det rum, der *Gustaf I* hvilat, den störste bland våra Konungar, både i religiöst och politiskt hänseende, fäderneslandets räddare och pånyttfödare. Här är dock mindre fråga om behof, än om hvad som är rätt och billigt. Det är billigt, att Hernösands kyrka får medel till sitt underhåll, men ej billigt att taga dem från Upsala, likasom det i allmänhet icke öfverensstämmer med billigheten att taga från den rike hans öfverflöd och gifva åt den fattige. Jag hoppas, att Högv. Ståndet gillar min åsigt och förnyar min anhållan om afslag på Betänkandet.

Doctor *Ruus*: Jag anser denna fråga nog discuterad och biträder de grunder, som Prosten *Mittag* anført, i stöd hvaraf det är både rätt och billigt, att Upsala Domkyrka be-

håller hvad hon äger. Åsigterna hafva här delat sig i tvänne. Antingen äro Domkyrkotunnorna en egendom, som ej utan kränkning af Privilegier kan Domkyrkan fråntagas, och detta är den mening som jag gillar; eller ock äro de Statsanslag, som Staten kan disponera och fördela efter behof. Om det sednare kunde bevisas, borde de ifrågavarande 124 T:r, i fall de för Upsala Domkyrka ej behöfdes, indragas af Staten, men ej gå till Hernösands kyrka: ty derigenom att Hernösands Stift afsöndrades från Upsala, kunde icke Hernösands Församling befrias från skyldigheten att bygga och underhålla sin kyrka. Således, äfven om de 124 T:r vore Statsanslag, har Hernösands Stad intet grundadt anspråk derpå.

Lector *Bergqvist*: Biskopen m. m. Doct. *Franzén* försvarar bäst sjelf sin sak och behöfver minst något biträde af mig till stöd för densamma; men då opinioner i motsatt mening blifvit yttrade, må det tillåtas mig att utsäga min uppfattning af ifrågavarande ämne.

Billigheten och lagligheten af sin motion har Biskopen sjelf ådagalagdt; billigheten, genom skäl hämtade utaf sakens natur; lagligheten, genom anförda exempel af Kongl. Bref, utfärdade redan ifrån äldre tider rörande frågor af alldeles enahanda beskaffenhet. De inrättningar som nu äro hafva ej alltid varit, och dessa inrättningar skola troligt ej heller alltid förblifva desamma. Omväxlingar och förän-

dringar äro ju vilkoret för möjligheten af utveckling och förkofran. Icke hafva alla Stifts-Styrelser på en gång blifvit inrättade, ej heller alla Domkyrkor på en gång blifvit uppbyggda. Om det i början fanns endast en Andelig eller Stifts-Styrelse, var det naturligt att sammanskott till Stiftskyrkans uppbyggande skulle samlas ifrån aflägsna provinser. I samma mon Landets uppodling och Folkmängdens tillväxt gjordt nya sådana Styrelser behöfliga, hafva också dessa nya afdelningar fått använda sina sammanskott till uppbyggande af nya Kyrkor. Samma princip, så naturlig och billig, bör äfven gälla här. Då för Norrland en egen Stifts-Styrelse funnits nödvändig, synes mig den allmänna satsen böra följas: att af alla de Församlingar, som höra under en Stifts-Styrelse, böra de utgående så kallade Domkyrkotunnorna tillfalla Stiftets Kyrka. Det vidsträckta Norrland synes ock förtjena att hafva inom sig ett högtidligare tempel, och att få för det samma, i likhet med alla andra Stift, använda den Spanmål som i detta ändamål inom det Stiftet utgår.

Att Upsala Domkyrka förtjenar att, om möjligt är, i evärdeliga tider bibehållas, lär ingen bestrida, och i samma mon som den tanken förmår göra sig gällande, att denna herrliga Domkyrkas vidmagthållande är en Riksangelägenhet, böra ock nödiga Statsanslag derföre kunna påräknas. Att den Spanmål, som inom Norrland insamlas, användes för dess Stiftskyrka, och Statsan-

slag directe beviljas för Upsala Domkyrka, då det pröfvas nödigt, synes mig både rättvisare och vigare än tvärtom. Dessutom, lika litet som de Städers innevånare, der dessa prakt-tempel finnas, kunna anses skyldige att dem helt och hållet underhålla, lika litet böra de vara befriade ifrån att bidra dertill i billig proportion med hvad andra Städers inbyggare för sina Kyrkor påkosta, hvilket bör gälla så väl för Städerna Upsala och Hernösand, som för alla der Domkyrkor eller Stiftskyrkor finnas. I anledning häraf kan jag icke annat än rösta för bifall till Utskottets Betänkande eller återremiss, men vågar afstyrka afslag derå, såsom icke nog värdigt det afseende motionen i sig själf förtjenar.

Doctor *Lindahl*: För Biskop *Franzén* är jag pligtig att betyga min tacksamhet för det nit, hvarmed han sökt att befrämja Stiftets bästa, dels skriftligen i motionen, dels nu muntligen; jag kan ej tillägga något, som bättre kunde för Ståndet ådagalägga rättvisan och billigheten af hvad Biskopen yttrat; jag inskränker mig endast till att lemna några upplysningar. Af de 70 T:r, som Utskottet upptagit för Hernösands Kyrka och Synodalus, tillfalla endast 35 T:r Kyrkan, och de öfriga 35 Gymnasiihuset. Hernösand har ej öfver 2000 invånare och 20 bönder på små hemmansdelar finnas på Hernön; för en så liten församling förslå ej 14,000 R:dr, när en kyrka skall byggas. Jag undrar, att

Prosten *Mittag* finner det tillräckligt, då han påstår, att Upsala Domkyrkas inkomster stundom äro otillräckliga; om så är, kommer det förmodligen deraf, att, när man har mycket, är man ej så nogräknad. Detta ärende är ej, såsom Prosten *Mittag* menar, Ståndets privilegiisak, utan ett ekonomiskt mål, som efter omständigheterna kan förändras. Det besynnerliga i Prosten *Mittags* argumentations-sätt lär ej undfalla Högv. Ståndets uppmärksamhet. Upsala Kyrka, säger han, är en Rikskyrka, derföre bör den bibehålla hvad den äger och äfven behöfver; det vill säga: den som har mycket, bör bibehålla sitt öfverflöd, den som har intet, bör hafva intet. Är väl Hernösands Stift skyldigt att contribuera till denna riksangelägenhet? Nej, hela riket bör då deråt gifva sin gärd och Hernösands Kyrka bibehålla sina 124 tunnor. Prosten *Mittag* förklarar det ej billigt att taga af den rike och gifva åt den fattige. Jag beklagar, att han så illa förstår och försvarar sin sak; jag tror nästan, att, då han åtagit sig att försvara Upsala Domkyrkas rätt, han icke följt sin öfvertygelse; jag erinrar om den gamla regeln: *Hvad J viljen människorna skola göra eder, det görer J ock dem*, och vädjar för öfrigt till Högv. Ståndets billighets- och rättskänsla.

Doctor *Björkman*: Besegrad af de i detta Betänkande anförda skäl, stannade jag i Allm. Besvärs- och Ekonomi-Utskottets Plenum vid Majoritetens mening. Visserligen önskade jag

redan då att kunna tänka annorlunda. Jag fann det så enligt med min böjelse och så enligt med min skyldighet, att såsom en Representant från Erkestiftet framför allt söka befrämja dess Domkyrkas fördel. Men alla tyckets och partisinnets considerationer måste gifva vika för de rättsgrunder, som denna gång voro så bestämdt talande för Hernösands Stifts kyrka.

Jag har sedermera, ledd af samma considerationer, för mig framställt ämnet till nogare begrundande; jag har, väckt af förebräelsen röst, flera gånger sedan öfvervägt saken; men tvärtemot hvad jag önskat icke kunnat komma till något annat resultat.

Jag har derföre tröstat mig dermed, att Erkestiftets Presterskap och Upsala Akademi och Stad, öfvertygade om den sannolika orättvisan af de 124 Domkyrkotunnornas bibehållande, aldrig skulle sörja öfver deras förlust. Upsalas herrliga tempel, skola de säga, bör ej en gång befläckas med misstanken, än mindre med den hårda beskyllningen, att, på Hernösands Stifts kyrkas bekostnad, underhållas och prydas. Återgif de efter all sannolikhet med rättvisa igenbördade tunnorna, Domkyrkans öfriga tillgångar och Statens frikostighet skola nog ändå upprätthålla och än vidare försköna det herrliga Riksmonumentet.

Men hvilka äro väl de i Utskottets Betänkande anförda så talande och öfvertygande skälen?

De framställas af historien om första upp-

komsten af Sveriges Domkyrkotunnor såsom ett bidrag af hvarje församling till sin egen Stifts kyrkas och sitt eget Biskopssätes underhåll; de bekräftas af dylika bördesskrifvers seger fordöm vid andra Superintendentiers förvandling till Biskopsdömen, t. ex. då Werm-lands Domkyrkotunnor, som förr tillfölo Ska-ra Domkyrka, sedan tilldömdes Carlstads Stifts-kyrka; och de motsägas slutligen ej heller af behofvet.

Man har sagt, att Domkyrkotunnorna äro Statsanslag, ej Stiftsavgift. Historien visar dock, att om de än kunna kallas Statsanslag, voro de likväl ursprungligen fördelade på hvarje församling att betala till sin egen Stifts-kyrka. Sedan *Gustaf I* indragit de kända två tredjedelarne af tionden och dermed gjort ett snart sagdt revolutionärt slut på kyrkor-nas under papismen samlade rikedomar och rikedomskällor, stadgades ej långt derefter, att af de indragna medlen, som då kallades kungs- eller krono-tionde, skulle såsom ersättning utur alla kyrkoherbergen vissa tun-nor utgå till Domkyrkornas, Kyrkornas och Hospitalens m. m. underhåll. Till följe deraf anordnades utur hvarje församlings kyrkoher-berge ett bestämdt tunntal först till dess egen kyrkas vin- och byggnadssäd, så till dess Domkyrkas behof och dernäst till underhåll af Länets Hospital m. m. Och aldrig kom härvid någon sådan sammanblandning i fråga, som att t. ex. Erkestiftets socknar skulle under-hålla Strengnäs Stifts Domkyrka, eller tvärt-om. Hade således Hernösands Biskopsdöme

då funnits, visserligen hade dess Stiftskyrka och Biskopssäte också fått alla sina tillydande kyrkoherbergens anordnade Domkyrkotunnor anslagne till sitt eget underhåll. Ehuru nu Hernösands Stift är en sednare tids inrättning, bör derföre ej nekas detsamma en rättvisa, som det i fordna tider skulle hafva erhållit. Eller om en Socken i våra tider skulle fördelas uti 2:ne, skulle väl då vin- och byggnadssåden anses böra endast tillhöra den Sockendelen, uti hvilken gamla kyrkan ligger?

Man har också sagt, att ingen föreskrift finnes, huru Domkyrkotunnorna böra utgå från kyrkoherbergena; men föreskrifter finnas, om ej skriftligen, dock i verkligheten. Om man nemligen jemför gamla kyrkoherbergernas antal, t. ex. i Erkestiftet, med antalet af Domkyrkotunnorna derstädes, så skall man finna, att utur hvarje Erkestiftet tillydande kyrkoherberge utgick bestämdt 2 tunnor till Domkyrkan, likasom utur alla ett contract tillydande kyrkoherbergen bestämdt 1 tunna till Contractsprosten.

Man torde ock invända, att denna rättvisa anordning, att nemligen hvarje Stiftskyrka och Biskopssäte skulle underhållas af kungstionden från hvarje Stiftet tillydande kyrkoherberge, numera ej är allmän, då t. ex. en del af Dalslands Domkyrkotunnor ännu inflyter till Skara Domkyrka, i stället för att tillfalla Carlstads Stift. Jag medgifver detta, och säger beati possidentes, men inser ej

rättvisan efter ännu gällande gamla grunder för denna afgift. Skulle dessa gamla grunder allmänneligen upphävas, då inser jag nogsammt, hvilka nya bäst svarade mot nutidens begrepp om rättvisa; de nemligen att alla rikets Domkyrkotunnor åter indrogos till Statsverket, och efter ny af behöfvet bestämd och fastställd fördelning årligen derifrån åter utbetaltes till alla rikets Stiftskyrkor och Biskopssäten, men härom är icke nu fråga.

Hvad slutligen, med åsidosättande af anspråkens rättmätighet, endast behöfvet angår, så inser jag visserligen, att Upsala Domkyrka äfven kan behöfva dessa ifrågavarande 124 tunnor, men jag tror att Hernösands Stiftskyrka behöfver dem också, äfvensom jag tror att Upsala tempel eger så stora anspråk på extra Statsanslag, att de i behöfvets stund aldrig kunna eller skola nekas, hvilket icke torde vara händelsen med Hernösands Stiftskyrka.

Jag har ansett oundvikligt för mig att anföra detta, icke för att dermed verka på andras omdöme utan för att försvara mitt handlingssätt inom Utskottet. För öfrigt får jag tillägga, att jag om någonsin, så vid detta tillfälle önskade, det jag gjort falska slutsatser, och gerna ser, att andra för Upsala Domkyrka mera gynnande sanna åsigter kunna göra sig gällande inom det Högv. Ståndet.

Biskopen m. m. Doctor *Franzén*. Huru Prosten *Mittag* kan yrka på den rätt, som Upsala Domkyrka i den katholska tiden hade till kyrkotionde, och derpå grunda det påståendet, att de ifrågavarande tunnorna tillhöra henne såsom en orubblig egendom, är för mig oförklarligt, då han sjelf har åberopat den förändring dervid, som skedde genom Westerås recess.

Hvad Biskop *Lundblad* anmärkt, angående fördelningen af Domkyrkotunnorna emellan Carlstads och Skara Stift, bevisar blott en ojemnhet dervid, utan att på något sätt försvaga mitt hufvudsakliga skäl, att Kronan öfver dessa medel äger en fri dispositionsrätt, grundad i hennes förbindelse att i allmänhet sörja för de inrättningars bestånd, som af kyrkotionden underhållas. Denna dispositionsrätt har hon ock vid flera andra tillfällen utöfvat, t. ex. vid det anslag, som skedde till Calmare Stads kyrkobyggnad.

På Doctor *Ruus'* fråga, med hvad skäl Hernösands stad gör anspråk på kronotionde för sin Kyrkobyggnad framför andra städer, som äro skyldiga att sjelfva bygga sina kyrkor, torde jag få lemna detta helt enkla svar: derföre att hon är en Stifskyrka. För öfrigt kan jag fråga tillbaka: hvarföre skall Upsala stad, som är dubbelt större än Hernösand, befrias från allt bidrag till sin kyrkas underhåll? Vore det ej billigt, att den för Domkyrkan ersatte förlusten af de 124 T:r, om hvilka fråga är? Såsom ett skäl för deras bibehållande har jag hört anföras den

nya kostnad, som för Domkyrkan förestår till en ny stenmur omkring kyrkogården. Den åtminstone borde väl af staden bestridas.

Hvad den grannliga omständigheten angår, som Prosten *Mittag* vidrört, att Presterskapets Privilegier skulle rubbas genom den förändring jag yrkar, så bekänner jag, att jag dertill ej kan inse någon grund, då här icke är fråga om annat, än att flytta kronotonde ifrån den ena kyrkan till den andra, utan att kyrkostaten dervid lede någon förlust: hvilket sker, då vederlagsspanmål till Kronan indrages, hvarigenom likväl Presterskapets Privilegier icke anses förnärmande.

Hvad det beträffar, att Upsala Domkyrka är ett nationalmonument, så gäller det endast om det Gustavianska Grafchoret. Om det ej af Domkyrkans medel kan underhållas och prydas, så är det dock icke billigt, att Norrland allena dertill skattar, utan det vore skäligt, att Staten dertill anslog af de allmänna medlen.

Prosten *Lyth*: Prosten *Mittag* anser sig ej vederlagd i sitt påstående, att denna fråga rörde Privilegier. Frågan är, om någon Domkyrka kan förlora, utan Privilegiernas kränkning. Biskop *Franzén* har redan vederlagt Prosten *Mittag*. Kyrkan förlorar ingenting, då här endast åsyftas en jemkning emellan tvänne kyrkor. En sådan jemkning må väl ske, om den af rättvisa och billighet påkallas, såsom vid delningen af ett Pa-

storat äfven inkomsten af vin- och byggnads-såd delas emellan bägge kyrkorna och icke får bibehållas af den äldre. Man har framkastat den frågan, om behofvet vore en lämplig princip; det tror jag icke; om Upsala eller Hernösands kyrka behöfver de omtalda 124 tunnorna, derom är ej fråga, utan om rätt och billighet. Om det ej kan styrkas, att Linköpings Domkyrka åtnjuter någon inkomst från Calmare eller Wisby Stift, hvilka med Linköpings fordom varit förenade, så bör ej heller Upsala Domkyrka draga någon ifrån Hernösands Stift. Redan i Konung *Gustaf I:s* tid fästes det villkor vid reductionen af tionden, att hvad till Domkyrkorna kräfvas, skulle efter behof förordnas och tillslås. K. Brefvet d. 31 Dec. 1611 är mindre lämpligt att åberopa, emedan Hernösands Stift då ännu ej var inrättadt och skiljdt ifrån Ärkestiftet. Både billighet och rättvisa synas mig fordra, att den ifrågavarande spanmålen går till Hernösands Stadskyrka.

Biskopen m. m. Doct. *Faxe*: En enda anmärkning torde mig tillåtas att anföra. Upsala Domkyrka har af urminnes tider varit i oqvald besittning af de ifrågavarande 124 tunnor spanmål. Det är upplyst af, dels af åberopade, dels af nu uppläste handlingar, att hon derpå erhållit flere framfarne Konungars och äfven vår nu regerande Konungs försäkran. Det är således Domkyrkans och ingen annans egendom. Nu har blifvit yr-

kad Hernösands kyrkas bättre rätt till ofvan. nämde quantum spannemål. Det är således en rättsfråga, hvarom tvistas, och den tror jag icke bör af Rikets Höglofl. Ständer till pröfning upptagas i följd af 90 §. Regerings-Formen. Den bör utföras af den, som sig dertill befogad finner på ort och ställe, som vederbör. Ingens gods, löst eller fast, får någon afhändas utan ransakning och dom. Af detta skäl anser jag Utskottets Betänkande böra afslås. Skulle åter Högv. Ståndet å denna anmärkning ej göra afseende, åberopar jag de grunder Prosten *Mittag* anført för Betänkandets afslående eller återremitterande.

Prosten *Mittag*: Här talas om billighet; jag har ansett billigt, att Hernösands kyrka fick anslag, men obilligt, att taga från den som har, för att lägga der det fattas. Detta vore en högst vådlig grundsats, hvarigenom hvar och en skulle anse sig berättigad att uppträda såsom en jennare i samhället; den kan ej förenas med samhällets bestånd; den strider ock emot den herrliga lära, från hvilken Doct. *Lindahl* lånade några, den rätta billighetsprincipen uttalande ord. — Biskop *Franzén* anser mig origtigt hafva kallat Domkyrkotunnorna Domkyrkans egendom, samt förklarar sig tro, att då hon genom Westerås recess förlorade en del af hvad hon förut ägde, borde hon derigenom betraktas såsom den der förlorat obestridlig rätt till det återstående. Jag har visat, att Kyrkan före sist-

nämnde tid ägde hela helgonskylden, och frågar, i afseende på det sednare, om någon på ett eller annat sätt förlorat en del af sin egendom, skall han derföre kännas förlustig sin rätt till hvad som återstår efter borttagandet eller genom medgifvande? — Prosten *Lyth* har förklarat, att det icke strider mot Privilegierna, om Domkyrkotunnorna annorlunda fördelas kyrkorna emellan, när ingen minskning af denna spanmål sker i det hela. Det är fullkomligen orätt; Privilegierna försäkra hvar och en Kyrka, from Stiftelse eller Ämbetsman, om bibehållande af hvad de hade, då Privilegierna utfärdades. Enligt Prostens grundsats kunde jag resonera så här: Prosten har ett af de bättre Pastoraten, jag ett af de smärre; är det ej billigt, att från den bättre lottade ämbetsbrodern vissa tunnor spanmål anslås åt den sämre lönte? Det strider ej mot Privilegierna; ty här är ej frågan om någon minskning af tvänne Pastorers inkomst i det hela, utan blott om en jemkning efter rättvisa och billighet. Jag lemnar derhän, om Prosten skulle gå in derpå.

Professor *Grubbe*: Jag vill ej förlänga den redan nog vidlyftiga discussionen, då jag ej är i stånd att meddela några ytterligare upplysningar rörande det ifrågavarande ämnet. Jag kan ej heller, i likhet med Erkestiftets Herrar Representanter, anse mig särskildt uppfordrad att försvara Upsala Domkyrkas anspråk. Men då jag likväl, såsom

Lärare

Lärare vid Upsala Universitet, är en af Domkyrkoförsamlingens medlemmar, må det betraktas såsom ett icke otillbörligt uttryck af min tillgifvenhet för denna Församling, i hvars herrliga, vördnadsbjudande Tempel jag i mera än trettio år så ofta känt mig lyftad till det Högre och Öfversinnliga, om äfven jag anhåller att få fästa det Högv Ståndets uppmärksamhet på betänkligheten af den nu föreslagna rubbningen af ett anslag, troligen behöfligt till detta Tempels värdiga underhållande. Jag vill ej ingå i någon undersökning, huruvida de ifrågavarande 124 Tunnor Spanmål böra anses, enligt hvad här blifvit yrkadt, såsom en Upsala Domkyrkas *egendom*, hvilken i intet fall må densamma afhändas, eller huruvida de, enligt hvad Reservanterne inom Utskottet påstått, böra betraktas såsom utgörande ett *Statsanslag*, hvar öfver Staten har fri dispositionsrätt. Men äfven under antagande af denna sistnämnda åsigt skulle jag dock ej tro det vara rätt eller rådligt, att det Högv. Ståndet inginge till Kongl. Maj:t med någon underdånig anhållan att detta anslag må Upsala Domkyrka frantagas. Då Kongl. Maj:t icke vid det tillfälle, då Hernösands Stift afsöndrades ifrån Erkestiftet, fann skäl att frändömma Upsala Domkyrka de ifrågavarande 124 tunnor Spanmål, och då, i anledning af den vid 1823 års Riksdag härom väckta fråga, Kongl. Maj:t, med afseende på så väl af Kammar-Collegium,

som af Consistorium Ecclesiasticum i Upsala andragne skäl, under den 17 Mars 1824, pröfvat rättvist, att bibehålla Upsala Domkyrka vid detta anslag, som sedan urminnes tider till hennes underhåll utgått; så synes det mig mindre lämpligt att nu å nyo besvär Kongl. Maj:t med en anhållan rörande samma ämne, för att, om möjligt vore, förmå Konungen att ogilla och upphäfva Sitt för tio år sedan fattade Höga beslut, ehuru inga nya eller förändrade omständigheter sedan denna tid inträffat, genom hvilka frågans skick blifvit förändradt. För öfrigt synes det mig äfven för præjudicats skull vara mindre välbetänkt att till Kongl. Maj:t ingå med en sådan underdånig anhållan. Om man en gång börjar att rubba de uråldriga, åt Kyrkor, Läroverk eller andra fromma Stiftelser gifna anslagen, så skulle det lätt kunna hända, att denna rubbning fortginge längre än man ifrån början önskat eller förmodat. Man torde böra taga sig till vara för det första steget på denna bana; emedan detta första steg, en gång taget, troligen ej blir det sista.

Contractsprosten *Nordin*: Upsala Domkyrka är den skönaste i norden. Inga åtgärder må vidtagas, som beröfva henne medel, hvaraf hon kan underhållas. Dock, det lilla, som Hernösands kyrka begär, torde Upsala kyrka kunna umbära: och derom borde ingen strid kunna uppstå systerkyrkorna emellan: de äro ju begge Herrans hus: gåfvor till den ena äro för Herranom lika

behaglige, som gåfvor till den andra: här borde ingen afund äga rum. De vidlyftiga och konstrika anföranden jag nu hört, ha ej kunnat rubba min öfvertygelse, att anspråken från Hernösand äro billiga. Rättskänslan gäller hos mig mer än paragraph-förtydningar. Privilegierna kränkes icke, då Tiondetunnorna vid kyrkorna bibehållas. Hernösands kyrka är ju ock i Privilegierna inbegripen. Hon var ock bland de kyrkor, som Staten, enligt Westerås recess, åtog sig att underhålla af den, år 1527, till Kronan indragna tionden. Denna tionde såsom indraggen, var nu mer ej kyrkornas, utan Statens egendom; men af denna sin tionde har Staten, som det heter, *efter behof och tillgångar velat besörja Kyrkors, Hospitalers och Scholors underhåll*. För Staten äro alla kyrkor nödvändiga: alla ha anspråk på dess huldhet. Och Staten kan ej nekas rättighet, att med dessa sina anslag till kyrkorna, jemka kyrkorna emellan, efter billighet, öfverskott och behof. Westerås recess lofvar ej, att Staten skulle i församlingarne underhålla annat än kyrkorna. Domkyrkoförsamlingarne, som således äro frie från Kyrkobyggnad, borde billigen sjelfve hålla sina "*Kyrkogårdar*" och Kyrkornas "*Embetshus*," samt löna "*Kyrkornas Tjenstepersonal*," åtminstone till en del. Med sådan hushållning skulle Upsala Domkyrka berga sig rikeliga, äfven om hon åt Hernösands Domkyrka eller Stiftskyrka öfverlemnar 124 T:r, som utaf Hernösands Stift utgår. Således må Betänkandet bifallas.

Biskopen m. m. Doctor *Franzén*: Det kan väl icke vara på allvar, som Biskop *Faxe* har föreslagit, att frågan skulle afgöras vid en domstol, der endast Författningar gälla. Det är i dessa jag yrkar en förändring på den grund, att Regeringen är der till genom sin administrativa magt fullkomligen berättigad.

När ett Pastorat klyfves, så förändras tionden och andre förhållanden. En dylik förändring måste kunna ske, när ett Stift klyfves. Det ena har fullkomligt analogi med det andra.

Om Kongl. Maj:t afslagit den underdåniga ansökning, som 1823 i samma ämne skedde af Magistraten i Hernösand, så kan det icke hindra Riksens Ständer, att framställa saken ur en annan synpunkt, än den af Upsala Stifts Consistorium och Kongl. Kammar-Collegium då framställdes.

Doct. *Lindahl*: Till svar på Prosten *Mittags* anmärkning erinras, att jag ej talade om våldsamt tagande, utan på rätts- och billighetsgrunder, i laga ordning; det upplyses bäst deraf, att Stiftets Biskop väckt frågan. Prosten *Mittags* tillämpning ägde någon grund, om tiondegifvarne inom Hernösands Stift våldsamt nekat att betala, hvilket icke skett, och ingen velat försvara.

Vice Talmannen, Biskopen m. m. Doct. af *Wingård*: Jag kan ej finna, att Motionen, och det deraf föranledda Betänkandet, rub-

bar Presterskapets Privilegier, då förslaget icke innehöll Domkyrkotunnornas disposition till ett för deras anslag främmande föremål, men endast deras flyttning från en kyrka till annan. Detta är, så att säga, en translocation inom Ecclesiastik-Titeln. Bifalles den underdåniga hemställan, förutsätter jag, att följden blir en Nådigst anbefalld undersökning, huruvida Upsala Domkyrka kan undvara ifrågavarande från Hernösands Stift utgående Spannmål, i hvilket fall denna synes mig med allt skäl kunna öfverflyttas till Hernösands Stifts Kyrka.

Fältprosten *Edvall*: Som jag icke förmodar, att olika öfvertygelse kan anses klandervärd eller föranleda till förebråelse, så anhåller äfven jag att uti ifrågavarande öfverläggningsämne få yttra några ord: så länge Upsala Stift äfven innefattade Norrland, så var det visserligen rättvist och billigt att de nu ifrågavarande 124 T:rne utgingo till Upsala Domkyrka; men sedan Norrland blifvit fränskildt Upsala Stift och nu mera utgör ett eget Stift, är det lika billigt att den spannmål, som inom detta Stift utgår, äfven tillfaller det nya Stiftets Kyrka. Norrlands Präster ordinerades och erhöilo fordom sina fullmakter ifrån Upsala, bevistade derstädes Prestmöten och andra Presterskapet rörande sammankomster; men detta förhållande är nu helt och hållet förändradt. Icke eller tror jag att det ena Stiftet på något sätt subordinerar under det andra, hvarföre icke eller

ur sådan grund någon anledning torde kunna hämtas för Upsala Domkyrka att bibehålla dessa 124 T:er framför Hernösands Kyrka, från hvars Stifts Landskaper de egentligen utgå; utan synes fast häldre med frikallelsen från skyldigheterna i afseende på Norrland äfven rättigheten till inkomsterna derifrån hafva bordt upphöra. Och att så sker är äfven billigt ur det skäl, att uti flera lika fall är på sådant sätt vordet förordnad. Man säger att Upsala Domkyrka behöfver dessa inkomster; men ofta rättar sig behofvet efter inkomsterna, och jag är öfvertygad om att Upsala Domkyrka skulle behöfva ännu mera, om något mera kunde vinnas eller vore på vilkorliga rättsgrunder att försvara. Orsaken till stora behof ligger ej sällan uti sjelfva förvaltningssättet och användandet af inkomsterna, hvaröfver jag likväl har svårt att yttra mig, emedan jag derom saknar tillförlitlig kännedom, och dessutom icke har anledning att förmoda någon felaktighet deruti. Förhållandet synes mig dock icke vara särdeles olik en egendomsherres till sina underhafvande; den förre samlar skatter utan särdeles ansträngning och de sednare slafva i armod, utan annan förhoppning, än en knappt tillräcklig daglig utkomst; eller, för att närmare genom exempel framställa min tanke, må det tillåtas mig nämna, att S:t Petri penning utgick en lång tid från alla Kyrkor under Romerska stolen; men då de skiljde sig derifrån, skiljde de sig ock från utgiften af S:t Petri penning; icke destomin-

dre förblef S:t Petri Kyrka äfven sedan lika herrlig, praktfull och skön; emedan man fann sig föranlåten att med mera omtänksamhet förvalta och använda de inkomster som ännu, ehuru betydligt förminskade, inflöto till Kyrkans underhållande.

Emellan fridens hemvist, der Evangelium predikas, hade ingen tvist om verldsliga fördelar bordt uppstå; ty det är icke den yttre prakten utan den rena andakten, som der borde komma i fråga; och jag skulle föga vilja medgifva att Gudsdyrkan kan vara högre och värdigare på det ena stället än på det andra. Då man ömmar för Upsala Domkyrka, önskar jag att man äfven ville behjerta det utblottade Norrlands förfallna Stifts-kyrka, som, visserligen icke afundsam öfver sin fostermoders rika tillgångar, endast begär den skärf, som hon ända hitintills, utan att rådfråga sin egen torftighet, låtit lägga till den förras öfverflöd. — Det är nödvändigt, säger man, att pryda den graf, der en af de störste Konungar hvilar; men jag undrar, om ej minnesvården af en sådan Konung är bättre förvarad i hvarje Svensk mans hjerta. — I händelse af någon oförmodad olycka, anses Upsala Domkyrka behöfva en reservfond; men den har då samma utväg som andra kyrkor, att söka Collect och Stambok. — En forntid har ojemnt delat: det tillhörde den tidens opinion och regering; det ogillas af den närvarande tiden, som fordrar en jemnare delning och yrkar på jemlikhet. — I hufvudsaken af lika tankar med Contracts-

prosten *Nordin*, har jag anført detta, mindre i förhoppning att dermed något uträtta, än för att tillfridsställa mig sjelf, och anhåller, att Betänkandet hos Högv. Ståndet må vinna billigt och benäget afseende.

Biskopen m. m. Doct. *Thyselius*: Jag vördar och hvarje Fosterlandets vän med mig den mogna visdom, hvarmed K. *Gustaf I* jemnade öfvergången till ett bättre kyrkoväsende. Före reformationen, då kyrkotionden odelad tillhörde Kyrkan och var ställd under Dom-Capitlens förvaltning, hade genom en då rådande religeuse luxe i de ofta mindre betydliga städer, der Dom-Capitlen hade sitt säte, blifvit uppförde praktfulla kyrkobyggnader, kostbara monumenter af tidens byggnadskonst, men alltför stora för att kunna underhållas af de Församlingar, der de voro belagne. Hade Konung *Gustaf I* äfven der påbudit tillämpningen af den allmänna ordning, att hvarje Församling bygger och underhåller sin kyrka, skulle antingen desse Församlingar blifvit betungade öfver all höfva eller ock Domkyrkorna snart nog råkat i förfall. Den vise Konungen, som lät hvar och en församling tilldelas ett måttligt understöd af den indragna kyrkotionden till uppfyllande af dess behof af vin, vax och oblater (detta understöd benämnes nu Vin- och Byggnads-säd), beviljade derföre Domkyrkorne ett rikligare anslag till deras byggnad och underhåll eller de såkallade Domkyrkotunnor-ne. I sednare tider har för bättre tillsyn befun-

nits nödigt sönderdela åtskilliga af de äldre Stiften, och så hafva nya så kallade Domkyrkor tillkommit. Desse hafva likväl icke genom Stifts-Styrelsens ditflyttande behöft förändras eller utvidgas och förskönas utöfver församlingarnes egna behof och tillgångar att dem underhålla och först då, genom Statens mellankomst förhållandet blifvit annorlunda, hafva de egt och jemväl kunnat göra gällande ett rättmätigt anspråk på ett deremot svarande understöd. Detta borde dock hvarken sökas eller kunna erhållas genom förminskning i den egentlige Domkyrkans anslag, hvilken icke derföre blifvit mindre kostsam i sitt underhåll att Stiftet blifvit förringadt. Frågan synes således nu rätteligen vara den, om Hernösands kyrka, hvilken härtills varit byggd och underhållen af Församlingen, nu såsom Domkyrka i Hernösands Stift för sin byggnad och sitt underhåll fordrar större kostnader än dem Församlingen mäktar och är pliktig att bestrida. Skyldigheten härtill synes dock i intet fall kunna åläggas Domkyrkan i Upsala. Inom det Högv. Ståndet har fråga nyligen varit väckt om fränkiljandet af Gestrikland och Helsingland, för att tillika med södra delen af Hernösands Stift bilda ett nytt. Om detta förslag gick igenom egde det nya Stiftet samma anspråk och, i händelse äfven detta och flere dylike godkändes, skulle slutligen Upsala Domkyrkas underhållande blifva omöjligt. Jag önskar visserligen Hernösands Domkyrka allt det understöd, som för dess bibehållande eller åter-

ställande i värdigt skick är oundgängligt, och föreslår derföre vördsamt att Betänkandet må återremitteras, på det, efter ämnets fullständigare utredning, Högl. Allm. Besv. och Ekon. Utskottet må blifva i tillfälle att föreslå huru detta i laglig väg må kunna vinnas; men det har väckt min förundran huru denna fråga kunnat betraktas såsom en angelägenhet för Hernösands Stift. Detta lärer hvarken hittills hafva byggt och underhållit Hernösands kyrka eller dertill kunna i framtiden förpligtas. Om de 124 tunnor, hvilka såsom afkortning under titel af Domkyrkotionde af ålder utgått och ännu utgå ifrån Kyrkoherbergen i Hernösands Stift, komma Upsala Domkyrka eller Hernösands till godo, lärer för ti- ondegifvarne och församlingarnes innevånare vara likgiltigt. Saken kan egentligen icke angå någon annan än Upsala Domkyrka å ena sidan och Hernösands Stads och Landsförsamling å den andra.

Biskopen m. m. Doct. *Franzén*: Emot Biskop *Thyselii* anmärkning torde jag få blott göra den frågan: Om i *Gustaf I:s* tid endast Upsala Stift skulle funnits, manne väl alla de Stift, som sedermera uppkommit, borde i evärdeliga tider skatta till Upsala Domkyrka, och sjelfva nöjas med en sådan Stifts- kyrka, som t. ex. Strengnäs stad kunde åstadkomma

H. H. Ärkebiskopen och Talmannen anförde: Jag har begärt och erhållit Högv.

Ståndets tillåtelse, att till dess Protokoll få aflemna några upplysningar vid ifrågavarande ämne. Detta har jag ansett tillhöra pligterna af det Embete jag innehar, ehuru jag ganska väl känner att min röst icke får eller kan tagas i beräkning vid målets afgörande.

4:de §. af Preste-Ståndets Privilegier är redan uppläst. Jag kan icke rätt förstå, huru man möjligen kan förbise att hvarje Domkyrkas egendom och inkomster äro henne försäkrade genom denna §. Inom detta Stånd har jag ofta hört Privilegierna åberopas. Mindre lämpligt synes det mig vara, att åberopa dem blott för att försvara hvarje serskild Embets- eller Tjenstemans rättigheter inom Svenska Presterskapet, och likväl vilja uppoffra dem, som ifrån långliga tider varit gifna, stadfästade och bibehållna för någon inrättning, som är satt under det Högv. Ståndets vård. — Man säger, att fråga för denna gång blott är om translocation af några T:r Spannemål från en Kyrka till en annan. Jag önskar misstaga mig, då jag af inre öfvertygelse anser försöket till en sådan *nivellering* vara första steget till våra gamla, herrliga, Domkyrkors snara beröfvande af största delen, kanhända utaf allt hvad Förfädrens nit och omtanka lemnat till bibehållande af deras vördnadsbjudande skick.

Men om ock Högv. Ståndet sjelfvilligt afsäger sig det Privilegium som försvarar Domkyrkornas gamla inkomster, så återstår dock för hvarje opartisk Domare sjelfva *rätts-*

frågan, som af en värd Ledamot blifvit till uppmärksamhet påkallad. Att den store *Gustaf Wasa*, vid de välgörande förändringar han åstadkom i Stat och Kyrka, tillerkände Kronan $\frac{2}{3}$ af den Tionde som förut varit använd endast för Ecclesiastika behof, bevisar intet i detta afseende. På Kronans vägnar åtog han sig, att på dess bekostnad underhålla Rikets Domkyrkor. Men då han fann detta leda till omvägar och oordning, stadgade han visligen, att hvarje då varande Domkyrka skulle erhålla en Tunna Spannemål från hvarje kyrkoherberge inom Stiftet. Allt ifrån högstbemälte Konung *Gustaf I:s* tid har Upsala Domkyrka uppburit sina så kallade Domkyrkotunnor, hvaribland de 124 Tunnorne från Provinserne inom Hernösands Stift. Att Drottning *Christina*, vid afsöndrandet af Hernösands Superintendentia ifrån Erkestiftet, anbefallte fortfarande inbetalning till Upsala Domkyrka af sist omförmälte Tir, och att denna rättighet äfven af efterföljande Rikets Konungar ytterligare stadfästades, tillhör icke mig att förklara; skälet tyckes dock vara påtagligt; nemligen omsorgen om denna stora, collossala byggnads fortfarande bestånd och underhåll.

De blefvo äfven för samma ändamål uppförde uti den Store Rikshushållaren Konung *Carl XI:s* för Rikets Domkyrkor upprättade Stat. Att vid fördelningen af några Stift före hans tid Domkyrkotunnorna äfven fördelades, så att de nya Stiftens förnämsta kyrkor äfven fingo sin andel, bevisar intet;